

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

HERODOTI
HISTORIARUM LIBRI IX.
GRAECE ET LATINE.

TOMUS IV.

Liber VIII. et IX. cum Varietate Lectionis.

Accessit de Vita Homeri libellus
ex Ctesiae Persicis Excerpta quaedam
et Index Rerum et Personarum.

ARGENTORATI

TYPIS PHILIPPI IACOBI DANNBACH.

HERODOTI MUSAE

SIVE

HISTORIARUM LIBRI IX.

AD VETERUM CODICUM FIDEM

DENUO RECENSUIT

LECTIONIS VARIETATE

CONTINUA INTERPRETATIONE LATINA

ADNOTATIONIBUS

WESSELINGII ET VALCKENARII

ALIORUMQUE ET SUIS

ILLUSTRAVIT

IOHANNES SCHWEIGHAEUSER

IN ACAD. ARGENT. ET SEM. PROT. LITERAR. GRAEC. PROF.

ACADEMIAE REG. INSCRIPT. ET HUM. LITERAR. ADSCR.

TOMUS QUARTUS.

ARGENTORATI ET PARISIIS

APUD TREUTTTEL ET WÜRTZ, BIBLIOPOLAS.

MDCCCXVI.

HERODOTI HISTORIAR.

T. IV. P. I.

LIBER VIII. ET IX.

ET VITA HOMERI.

GRAECE ET LATINE.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ ἹΣΤΟΡΙΩΝ ὈΓΔΟΗ.

ΟΥΡΑΝΙΑ.

Οἱ δὲ Ἑλλήνων ἐς τὸν ναυτικὸν στρατὸν ταχθέντες, ἦσαν οὕτως. Ἀθηναῖοι μὲν, νέας παρεχόμενοι ἑπτὰ καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ὑπὸ δὲ ἀρετῆς τε καὶ προθυμίας Πλαταιέες, ἄπειροι τῆς ναυτικῆς ὄντες, συνεπλήρουν 5 τοῖσι Ἀθηναίοισι τὰς νέας. Κορίνθιοι δὲ τεσσαράκοντα νέας παρέιχοντο· Μεγαρίες δὲ, εἴκοσι· καὶ Χαλκιδέες

HERODOTI HISTORIARUM

LIBER OCTAVUS.

URANIA.

(1.) **G**RAECI populi in classem descripti, hi fuerunt. Athenienses naves praebuerant centum viginti septem: Plataeenses vero, quum rei nauticae essent expertes, sua virtute studioque incensi, simul cum Atheniensibus naves Atticas propugnatoribus compleverant. Corinthii quadraginta praebuerant naves: *Herod. T. IV. P. I.*

A 2

4 HERODOTI HISTOR. VIII.

ἐπλήρουν εἴκοσι, Ἀθηναίων σφι παρεχόντων τὰς νέας·
 Αἰγινήται δέ, ὀκτωκαίδεκα· Σικυώνιοι δέ, δυώδεκα·
 Λακεδαιμόνιοι δέ, δέκα· Ἐπιδαύριοι δέ, ὀκτώ· Ἐρε-
 τριέες δέ, ἑπτὰ· Τροϊζήνιοι δέ, πέντε· Στυρέες δέ, δύο ¹⁰
 καὶ Κεῖοι, δύο τε νέας, καὶ πεντηκόντερος δύο· Λοκροὶ
 δέ σφι οἱ Ὀπούντιοι ἐπεβώθειον, πεντηκόντερος ἔχοντες
 2 ἑπτὰ. Ἔσαν μὲν ὧν οὗτοι οἱ στρατευόμενοι ἐπ' Ἀρ-
 τεμίσιον· εἴρηται δέ μοι καὶ ὥς τὸ πλῆθος ἕκαστοι τῶν
 νεῶν παρείχοντο. ἀριθμὸς δὲ τῶν συλλεχθεισέων νεῶν ἐπ'
 Ἀρτεμίσιον, ἦν, παρέξ τῶν πεντηκόντερων, μία καὶ
 ἑβδομήκοντα καὶ διηκόσια. Τὸν δὲ στρατηγὸν τὸν τὸ ⁵
 μέγιστον κράτος ἔχοντα, παρείχοντο Σπαρτιῆται, Εὐ-
 ρυβιάδεια τὸν Εὐρυκλείδην. οἱ γὰρ σύμμαχοι οὐκ ἔφα-

II. 2. ὥς τὸ πλ.) ὅσον τὸ *vel* ὅσον τι *ex conl. corrigunt viri docti.*

Megarenses, viginti. Chalcidenses item viginti com-
 plexerant; sed naves illis suppeditarunt Athenienses.
 Aeginetae octodecim naves praebuerant: Sicyonii,
 duodecim: Lacedaemonii, decem: Epidaurii, octo:
 Eretrienses, septem: Troezenii, quinque: Styrenses,
 duas: Cei, duas naves (triremes,) et duas actuarias
 quinquaginta-remorum: Locri Opuntii septem actua-
 riis quinquaginta-remorum auxilio venerant. (2.)
 Hi igitur fuere, qui *ad Artemisium* militarunt:
 dictumque est etiam, quem navium numerum sin-
 guli populi contulerint. Fuit autem collectarum ad
 Artemisium navium universus numerus, actuariis
 quinquaginta-remorum exceptis, ducentae septua-
 ginta et una. Imperatorem autem, penes quem impe-
 rii summa erat, praebuerant Spartani, *Eurybiadem*,

σαν „ἢν μὴ ὁ Λάκων ἡγεμονεύῃ, Ἀθηναίοισι εἶσεσθαι ἡγεομένοισι, ἀλλὰ λύσειν τὸ μέλλον εἶσεσθαι στρατεύμα.“ Ἐγένετο γὰρ κατ' ἀρχαῖς λόγος, πρὶν ἢ καὶ εἰς 3 Σικελίην πέμπειν ἐπὶ συμμαχίην, ὡς τὸ ναυτικὸν Ἀθηναίοισι χρεὸν εἶη ἐπιτρέπειν. ἀντιβάντων δὲ τῶν συμμαχων, εἶκον οἱ Ἀθηναῖοι, μέγα πεπονημένοι περιῖναι τὴν 5 Ἑλλάδα, καὶ γνόντες, εἰ στασιάζουσιν περὶ τῆς ἡγεμονίης, ὡς ἀπολείεται ἡ Ἑλλάς· ὀρθὰ νοεῦντες. Στάσις γὰρ ἔμφυλος πολέμου ὁμοφρονέοντος τοσούτῳ κακίον ἐστὶ, ὅσω πόλεμος εἰρήνης. Ἐπιστάμενοι ὦν αὐτὸ τοῦτο, οὐκ ἀντέτεινον, ἀλλ' εἶκον μέχρι ὅσου κάρτα 10 ἐδέοντο αὐτέων, ὡς διέδεξαν. ὡς γὰρ δὴ, ὡσάμενοι τὸν Πέρσέα, περὶ τῆς ἐκείνου ἡδὴ τῶν ἀγῶνα ἐποικῦντο, πρό-

Euryclidae filium. Dixerant enim socii, nisi Laco summum obtineret imperium, non se secuturos esse Athenienses duces; sed exercitum, qui futurus esset, dissoluturos. (3.) Etenim iam ipitio, priusquam in Siciliam petendae societatis caussa mississent, agitatus sermo erat, Atheniensibus permitendum esse classis imperium. Contradicentibus vero sociis cesserant Athenienses, quod magni facerent servari Graeciam, pulcreque nossent, si de principatu inter sese contenderent, perituram esse Graeciam: recte quidem illi sentientes. Nam civilis dissensio tanto peior est bello communi consensu gesto, quanto peior res est bellum quam pax. Hoc ipsum igitur intelligentes Athenienses, non repugnarunt sociis, sed cesserunt, quamdiu illis magnopere indigebant. Quod satis ipsi ostenderunt: nam, postquam pulso Persâ iam de ipsius terra contendere

6 HERODOTI HISTOR. VIII.

φασιν τὴν Παισανίην ὕβριν προῖσχομενοι, ἀπείλαντο τὴν ἡγεμονίην τοὺς Λακεδαιμονίους. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον ἐγένετο.

- 4 Τότε δὲ οὗτοι οἱ καὶ ἐπ' Ἀρτεμισίον Ἑλλήνων ἀπικόμενοι, ὡς εἶδον νέας τε πολλὰς καταχθείσας εἰς τὰς Ἀφέτας, καὶ στρατῆς ἅπαντα πλέα, ἐπεὶ αὐτοῖσι παρὰ δόξαν τὰ πρήγματα τῶν βαρβάρων ἀπέβαινε ἢ ὡς αὐτοὶ κατεδόκειον, καταρρώδησαντες, δρησμὸν ἐβού- 5 λευον ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου ἔσω εἰς τὴν Ἑλλάδα. γνόντες δὲ σφας οἱ Εὐβοέες ταῦτα βουλευομένους, ἐδέοντο Εὐρυβιάδῃ προσμεῖναι χρόνον ὀλίγον, ἔστ' ἂν αὐτοὶ τέκνα τε καὶ τοὺς οἰκέτας ὑπεκθέωνται. ὡς δ' οὐκ ἔπει- 10 θον, μεταβάντες, τὸν Ἀθηναίων στρατηγὸν πείθουσι, Θεμιστοκλέα ἐπὶ μισθῷ τριήκοντα ταλάντοισι, ἐπ' ᾧ

coeperant, caussam prae se ferentes contumeliam Pausaniae, Lacedaemoniis imperium eripuerunt: Sed haec quidem insequente tempore gesta sunt.

(4.) At tunc Graeci qui ad *Artemisium* se contulerant, ut viderunt navium multitudinem, quae ad *Aphetas* convenerant, omniaque plena conspexerunt militum, metu perculsi, quod praeter opinionem expectationemque suam res Barbaris successisset, de capessenda fuga et de receptu ab Artemisio versus interiora Graeciae deliberarunt. Quod ab illis agitari consilium ubi cognovere Euboeenses, orarunt *Eurybiadem*, ut aliquantisper saltem maneret, donec ipsi liberos suos reliquamque familiam in tuto collocassent. Id postquam Eurybiadi non persuaserunt, alio se convertentes, Atheniensium duci persuaserunt *Themistocli*, proposita talento-

τε καταμείναντες πρὸ τῆς Εὐβοίης ποιήσονται τὴν ναυμαχίην. Ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς τοὺς Ἕλληνας ἐπισχῶν 5 ὧδε ποιεῖ. Εὐρυβιάδῃ τούτων τῶν χρημάτων μεταδοῖ πέντε τάλαντα, ὡς παρ' ἑαυτοῦ ᾔθην δαδύς. ὡς δέ οἱ οὕτως ἀνεπέπεστο, Ἀδείμαντος γὰρ ὁ Ὠκύτου, 6 Κορίνθιος στρατηγός, τῶν λοιπῶν ἡσπαιρε μῦνος, Φάμενος ἀποπλώσεσθαι τε ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου, καὶ αἰ παραμένειν, πρὸς δὲ τοῦτον εἶπε ὁ Θεμιστοκλῆς ἐπομόσας· „Οὐ σύ γε ἡμέας ἀπολείψεις, ἐπεὶ τοι ἐγὼ „μέζω δῶρα δάσω ἢ βασιλεὺς ἂν τοι ὁ Μῆδων πέμψω 10 „ἀπολιπόντι τοὺς συμμάχους.“ ταῦτά τε ἅμα ἡγήρενε, καὶ πέμπει ἐπὶ τὴν νέα τὴν Ἀδείμαντος τάλαντα ἀργυρίου τρία. Οὗτοί τε δὴ πληγέντες δάροισι, ἀναπεπισμένοι ἔσαν, καὶ τοῖσι Εὐβοέεσι ἐκεχάριστο· αὐτὸς τε ὁ Θεμιστοκλῆς ἐκέρδηνε, ἐλάνθανε δὲ τὰ λοιπὰ

rum triginta mercede, ea conditione ut ibi manerent et ante Eubocam pugna navali decernerent. (5.) Et *Themistocles*, ut ibi manerent Graeci, tali ratione effecit. Ex hac pecuniâ Eurybiadi quinque impertivit talenta, quasi nempe de suo illi daret. Hoc ita persuaso, quum e reliquis solus adhuc *Adimantus* obniteretur, Corinthiorum dux, dicens *ad Artemisio se discessurum, nec diutius moraturum*; hunc, interposito iuramento, *Themistocles* his verbis adlocutus est: *Non tu quidem nos desereres: tibi enim ego maiora munera dabo, quam missurus tibi rex esset, si desereres socios.* His dictis, in navem Adimanti tria misit talenta. Itaque illi, muneribus perculsi, persuaderi sibi passi sunt, et Eubœensibus gratum factum est; ipse autem The-

B HERODOTI HISTOR. VIII.

ἔχων, ἀλλ' ἠπιστέατο οἱ μεταλαβόντες τουτέων τῶν 15
 χρημάτων, ἐκ τῶν Ἀθηναίων ἐλθεῖν ἐπὶ τῷ λόγῳ τού-
 τῳ τὰ χρήματα.

- 6 Οὕτω δὴ κατέμεινάν τε ἐν τῇ Εὐβοίᾳ, καὶ ἐναυμά-
 χησαν. ἐγένετο δὲ ὧδε. Ἐπεὶ τε δὴ ἐς τὰς Ἀφέτας περὶ
 δείλην πρώτῃν γινομένην ἀπίκατο οἱ βαρβαροί, πυθό-
 μνοι μὲν ἔτι καὶ πρότερον περὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ναυλο-
 χεῖν νέας Ἑλληνίδας ὀλίγας, τότε δὲ αὐτοὶ ἰδόντες, 5
 πρόθυμοι ἔσαν ἐπιχειρεῖν, εἴ πως ἔλοιεν αὐτάς. ἐκ μὲν
 δὴ τῆς ἀντίης προσπλάειν οὐκ ὡς σφί ἐδόκεε, τῶνδε εἴνε-
 κα, μὴ πως ἰδόντες οἱ Ἕλληνες προσπλώοντας, ἐς φυ-
 γὴν ὁρμήσειαν, φεύγοντάς τε εὐφρόνη καταλάβοι καὶ
 ἐμὲλλον δῆθεν ἐκφεύξεσθαι· ἔδει δὲ μηδὲ πυρφόρον, τῷ 10

mistocles lucratus est, reliqua sibi retinens: illi vero,
 quibus pecuniae partem impertiverat, putabant ab
 Atheniensibus sibi ista conditione datam esse pec-
 uniam.

(6.) Itaque *ad Euboeam* manserunt Graeci, et
pugnam navalem commiserunt. Quae res in hunc
 modum gesta est. Quum post meridiem ad Aphetas
 pervenissent barbari, iamque antea cognovissent,
 quod etiam nunc ipsi videbant, Graecorum paucas
 naves ad Artemisium in statione esse, incessit eos
 cupido illas adgrediendi, potiri eis posse sperantes.
 Iam ex adverso quidem protinus contra eas navigare
 non placuit, hac caussâ; ne, si ipsos Graeci vide-
 rent contra se navigantes, arriperent fugam, noxque
 fugientes reciperet, adeoque salvi illi evaderent: de-
 bebat autem, ut Persae quidem dictitabant, *ne igni-*
fer quidem in vita reliquus manere. (7.) Hac igitur

ἐκεῖνων λόγῳ, ἐκφυγόντα περιγενέσθαι. Πρὸς ταῦτα 7
 ὧν τὰδε ἐμνηχάνοντο. τῶν νεῶν ἀπαστέρων ἀποκρίναντες
 διηκοσίας, περιέπεμπον ἔξωθεν Σκιάθου, ὡς ἂν μὴ
 ὀφθέωσι ὑπὸ τῶν πολεμίων περιπλῶνσαι Εὐβοίαν κα-
 5 τὰ τε ΚαΦηρέα καὶ περὶ Γεραιστὸν, εἰς τὸν Εὐρίπον·
 ἵνα δὴ περιλάβοιεν, οἱ μὲν, ταύτῃ ἀπικόμενοι, καὶ
 Φράζαντες αὐτέων τὴν ὀπίσω Φέρουσαν ὁδὸν, σφεῖς δέ,
 ἐπισπόμενοι ἐξ ἐναντίας. ταῦτα βουλευσάμενοι ἀπέ-
 πεμπον τῶν νεῶν τὰς ταχθείσας, αὐτοὶ οὐκ ἐν νόῳ
 10 ἔχοντες ταύτης τῆς ἡμέρης τοῖσι Ἑλλήσι ἐπιθήσεσθαι,
 οὐδὲ πρότερον ἢ τὸ σύνθημά σφι ἔμελλε φανήσεσθαι
 παρὰ τῶν περιπλῶντων ὡς ἡκόντων. ταύτας μὲν δὴ
 περιέπεμπον· τῶν δὲ λοιπῶν νεῶν ἐν τῇσι Ἀφέτῃσι
 ἐποιεῦντο ἀριθμόν. Ἐν δὲ ταύτῳ τῷ χρόνῳ, ἐν ᾧ οὗτοι 8

de causa tale ceperunt consilium. Selectas ex uni-
 versa classe naves ducentas extra Sciathum, ne ab ho-
 stibus conspicerentur, circummiserunt; quae, prae-
 ter Caphareum et Geraestum Euboeam circumnectae,
 ad Eurypum navigarent; quo nimirum medios illos
 includerent, hi, ubi ad Euripum pervenissent, redi-
 tum in Graeciam intercipientes; ipsi vero, ex ad-
 verso eos adgredientes. Hoc consilio dimissis na-
 vibus ad id delectis, ipsi eo die adgredi Graecos non
 habuere in animo, non prius illos adgressuri quam
 edito a circumnavigantibus signo, de quo convene-
 rat, certiores essent facti, ad locum constitutum illos
 pervenisse. Dum hi ita circumnavigant, interim illi
 apud Aphetas reliquarum navium ineunt numerum.
 (8.) Per idem vero tempus, quo numerum hi inie-

αἰριθμὸν ἐποιεῦντο τῶν νεῶν, ἦν γὰρ ἐν τῷ στρατοπέδῳ
 τούτῳ Σκυλλίης Σκιωναῖος, δύτες τῶν τότε ἀνθρώπων
 ἀρίστος· ὃς καὶ ἐν τῇ ναυηγίῃ τῇ κατὰ τὸ Πήλιον γε-
 νομένη πολλὰ μὲν ἔσωσε τῶν χρημάτων τοῖσι Πέρσῃσι, 5
 πολλὰ δὲ καὶ αὐτὸς περιεβάλετο· οὗτος ὁ Σκυλλίης
 ἐν νόῳ μὲν εἶχε ἄρα καὶ πρότερον αὐτομολήσῃν εἰς τοὺς
 Ἕλληνας, ἀλλ' οὐ γὰρ οἱ παρέσχε, ὡς τότε. ὅτε
 μὲν δὴ τρόπῳ τὸ ἐνθεῦτεν ἤδη ἀπίκετο εἰς τοὺς Ἕλλη-
 νας, οὐκ ἔχω εἶπαι ἀτρεκέως· θωυμάζω δὲ εἰ τὰ λεγόμενα 10
 ἐστὶ ἀληθέα. λέγεται γὰρ ὡς ἐξ Ἀφετείων δὺς εἰς
 τὴν θάλασσαν, οὐ πρότερον ἀνέσχε πρὶν ἢ ἀπίκετο ἐπὶ
 τὸ Ἀρτεμίσιον, σταδίους μάλιστα κη τούτους εἰς ὀγδώ-
 κοντα διὰ τῆς θαλάσσης διεξελθών. λέγεται μὲν νυν
 καὶ ἄλλα ψευδέσι εἴκελα περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου· τὰ 15
 δὲ μετεξέτερα, ἀληθέα. περὶ μέντοι τούτου γνώμη μοι

runt navium, quum esset in hoc exercitu *Scyllias*
Scionaeus, omnium optimus illa aetate urinator, qui
 etiam in naufragio ad Pelium facto multas res pre-
 tiosas Persis servaverat, multasque item ipse acqui-
 siverat sibi; *Scyllias* hic iam pridem consilium qui-
 dem agitaverat ad Graecos transfugiendi, nec vero
 ante hunc diem occasionem exsequendi consilii erat
 nactus. Is igitur quo pacto nunc ab *Aphetis* ad Grae-
 cos pervenerit, pro certo dicere non possum: miror
 vero si vera sunt quae narrantur. Narrant enim, hunc
 hominem, postquam ex *Aphetis* mare subiisset, non
 prius emersisse quam ad *Artemisium* pervenisset,
 viam hanc octoginta admodum stadiorum per mare
 emensum. Memorantur quidem de eodem homine et
 alia, fabularum speciem habentia; sed in his, vera

ἀποδοδέχθω, πλοῖα μιν ἀπικέσθαι ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον.
 ὡς δὲ ἀπίκητο, αὐτίκα ἐσήμηνε τοῖσι στρατηγῶσι τὴν
 τε ναυηγίην, ὡς γένοιτο, καὶ τὰς περιπεμφθείσας τῶν
 20 νῆων περὶ Εὐβοίαν. **Τ**αῦτο δὲ ἀκούσαντες οἱ Ἕλληνες, 9
 λόγον σφίσι αὐτοῖσι εἰδίδωσαν. πολλῶν δὲ λεχθέντων,
 ἐνῖκα, τὴν ἡμέρην ἐκείνην αὐτοῦ μέιναντάς τε καὶ αὐλι-
 σθέντας, μετέπειτα νύκτα μέσσην παρέντας, πορεύεσθαι,
 5 καὶ ἀπαντᾶν τῇσι περιπλωούσῃσι τῶν νηῶν. μετὰ δὲ
 τοῦτο, ὡς οὐδεὶς σφι ἐπέπλωε, δέιλῃν οἴμην γινομένην
 τῆς ἡμέρης φυλάξαντες, αὐτοὶ ἐπὶ πᾶσι πλοῦσι ἐπὶ τοὺς
 βαρβάρους, ἀπόπειραν αὐτίαν ποιήσασθαι βουλόμενοι
 τῆς τε μάχης καὶ τοῦ διεκπλόου. **Ο**ρέαντες δὲ σφας 10
 οἱ τε ἄλλοι στρατιῶται οἱ Ξέρξεω καὶ οἱ στρατηγοὶ ἐπι-
 πλώοντας νηυσὶ ὀλίγῃσι, πάγχυ σφι μακίην ἐπνεύσαν-

nonnulla. Ut meam de hac re dicam sententiam, navigio ille ad Artemisium pervenerit. Ut autem eo pervenit, protinus ducibus Graecorum et naufragium quo modo factum sit exposuit, et circummissas circa Euboeam naves indicavit. (9.) His rebus cognitis, deliberarunt Graeci: multisque dictis sententiis, decreverunt eo die ibi manere stationemque servare, post mediam autem noctem discedere, navibusque Euboeam circumnavigantibus obviam ire. Deinde vero, ut nemo contra eos enavigavit, sub solis occasum ipsi adversus Barbaros excursionem fecerunt, periculum facturi generis pugnae quo illi usuri essent, et perruptionis per hostiles naves. (10.) Quos paucis navibus adversus sese tendentes conspicati milites ducesque Xerxis, male sanos eos esse existimantes, educunt et ipsi naves, facile se illos inter-

τες, ἀνῆγον καὶ αὐτοὶ τὰς νέας, ἐλπίσαντές σφίαις
 εὐπετέως αἰρήσειν· οἰκότες κάρτα ἐλπίσαντες, τὰς μὲν 5
 γε τῶν Ἑλλήνων ὀρέοντες ὀλίγας νέας, τὰς δὲ ἐωυτῶν
 πληθεῖ τε πολλαπλησίας, καὶ ἄμεινον πλωσούσας. κα-
 ταφρονήσαντες ταῦτα, ἐκυκλοῦντο αὐτοὺς ἐς μέσον.
 Ὅσοι μὲν νυν τῶν Ἰώνων ἔσαν εὐνοοὶ τοῖσι Ἑλλήσι, ἀέ-
 κοντές τε ἐστρατεύοντο, συμφορὴν τε ἐποιεῦντο μεγάλην, 10
 ὀρέοντες περιεχομένους αὐτοὺς, καὶ ἐπιστάμενοι ὡς οὐ-
 δεὶς αὐτέων ἀπονοστήσει· οὕτω ἀσθενέα σφί ἐφαίνετο
 εἶναι τὰ τῶν Ἑλλήνων πρήγματα. ὅσοισι δὲ καὶ ἡδομέ-
 νοισι ἦν τὸ γινόμενον, ἀμιλλαν ἐποιεῦντο ὅπως αὐτὸς
 ἕκαστος πρῶτος νέα Ἀττικὴν ἐλὼν, παρὰ βασιλῆος 15
 δῶρα λάμβανται· Ἀθηναίων γὰρ αὐτοῖσι λόγος ἦν πλεῖ-
 11 στος ἀνὰ τὰ στρατόπεδα. Τοῖσι δὲ Ἑλλήσι ὡς ἐσή-
 μνη, πρῶτα μὲν, ἀντίπρωροι τοῖσι βαρβάροισι γενό-

cepturos sperantes: probabili utique spe, ut qui
 Graecorum naves adeo paucas viderent, suas vero
 et multis partibus numerosiores et melius navigan-
 tes. Haec illi cogitantes, medios Graecos circum-
 cluserunt. Ibi tum, quicumque ex Ionibus bene cu-
 piebant Graecis, et inviti militabant, hi in maxima
 calamitate ponebant quod illos undique cinctos vi-
 derent, nec eorum ullum evasurum existimarunt:
 ita desperatae his visae erant res Graecorum. Quibus
 autem lubentibus ea res acciderat, hi acriter inter se
 contendebant, ut quisque primus, navi capta Attica,
 praemium a rege acciperet: nam Atheniensium po-
 tissima ratio apud utrumque hostium exercitum ha-
 bebatur. (11.) Graeci, quum adhuc fronte in lon-
 gum directa proras navium omnium hosti adversas

μενοι, ἐς τὸ μέσον τὰς πρύμνας συνήγαγον· δεύτερα
 δὲ σημήναντος, ἔργου εἶχοντο, ἐν ὀλίγῳ περ ἀπολαμ-
 5 φθέντες, καὶ κατὰ στόμα. Ἐνθαῦτα τριήκοντα νῆας
 αἰρέουσι τῶν βαρβάρων, καὶ τὸν Γόργου τοῦ Σαλα-
 μινίων βασιλῆος ἀδελφεὸν Φιλάονα, τὸν Χέρσιος, λό-
 γιμον ἔοντα ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἄνδρα. πρῶτος δὲ Ἑλ-
 λήνων νῆα τῶν πολεμίων εἴλε ἀνὴρ Ἀθηναῖος Λυκομή-
 10 δης Αἰσχρέου, καὶ τὸ ἀριστήϊον ἔλαβε οὗτος. Τοὺς
 δ' ἐν τῇ ναυμαχίᾳ ταύτῃ ἑτεραλκείως ἀγωνιζομένους,
 νύξ ἐπελθοῦσα διέλυσε. οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες ἐπὶ τὸ Ἀρ-
 τεμίσιον ἀπέπλων, οἱ δὲ βάρβαροι ἐς τὰς Ἀφέτας,
 πολλὸν παρὰ δόξαν ἀγωνισάμενοι. Ἐν ταύτῃ τῇ ναυ-
 15 μαχίᾳ Ἀντίδωρος Λήμνιος, μούνος τῶν σὺν βασιλεῖ
 Ἑλλήνων ὄντων, αὐτομολεῖ ἐς τοὺς Ἕλληνας· καὶ οἱ

habuissent, ut editum est signum, primum puppes in
 medium contraxerunt: deinde, altero edito signo,
 adgressi sunt opus; et in exiguum licet spatium con-
 clusi, iam a fronte undique (in orbem) impetum
 in hostes fecerunt. Ibi tunc triginta ceperunt naves
 Barbarorum, et Philaonem, Chersidis filium, Gorgi
 Salaminiorum regis fratrem, spectatum in exercitu
 virum. Primus ex Graecis navem hostium cepit civis
 Atheniensis Lycomedes, Aeschrae filius, et virtutis
 praemium princeps hic retulit. Caeterum ancipite
 Marte pugnam hanc navalem pugnantes ingruens
 nox diremit: et Graeci quidem ad Artemisium sunt
 reversi; Barbari vero Aphetas, multo graviore,
 quam exspectaverant, certamine defuncti. In hac
 navali pugna, ex Graecis qui cum rege militabant,
 unus Antidorus Lemnius ad Graecorum transivit

14 HERODOTI HISTOR. VIII.

Ἀθηναῖοι διὰ τοῦτο τὸ ἔργον ἔδωσαν αὐτῷ χῶρον ἐν Σαλαμῖνι.

- 12 Ὡς δὲ εὐφρόνη ἐγεγόνεε, ἣν μὲν τῆς ὥρης μέσον θέρους, ἐγένετο δὲ ὕδωρ τε ἀπλετον διὰ πάσης τῆς νυκτός, καὶ σκληραὶ βρονταὶ ἀπὸ τοῦ Πηλίου· οἱ δὲ νεκροὶ καὶ τὰ ναυήγια ἐξεφορέοντο ἐς τὰς Ἀφέτας, καὶ περὶ τὰς πρῶρας τῶν νεῶν εἰλέοντο, καὶ ἐτάρασσον τοὺς ταρ- 5
σοὺς τῶν καπέων. οἱ δὲ στρατιῶται οἱ ταύτῃ, ἀκούοντες ταῦτα, ἐς φόβον κατιστέατο, ἐλπίζοντες πᾶγχυ ἀπολέεσθαι, ἐς οἷα κακὰ ἦκον. πρὶν γὰρ ἢ καὶ ἀναπνεῦσαι σφεας ἔκ τε τῆς ναυηγίης καὶ τοῦ χειμῶνος τοῦ γενομένου κατὰ Πήλιον, ὑπέλαβε ναυμαχίῃ καρτερή- 10
ἐκ δὲ τῆς ναυμαχίης, ὄμβρος τε λάβρος, καὶ ρεύματα ἰσχυρὰ ἐς θάλασσαν ὠρμημένα, βρονταὶ τε σκλη-

partes: cui dein ob hoc factum Athenienses praed-
dium in Salamine dono dederunt.

(12.) Facta nocte, quum esset medium anni tem-
pus aestivum, immensa vis aquarum tota nocte ceci-
dit de coelo, et dira tonitrua exstiterere de Pelio: mox-
que cadavera et naufragia eiiciebantur versus Aphe-
tas, et circa navium prorasolvebantur, palmulas-
que impediabant remorum. Haec audientes qui ibi
erant milites, terrore perculsi, prorsus se perituros
existimabant, tot tantisque simul malis ingruentibus.
Etenim priusquam e naufragio et tempestate ad Pe-
lium coorta potuissent respirare, gravis incidit pu-
gna navalis; post pugnam vero vehementissimus
imber, et validi torrentes in mare decurrentes, et

625, 70.

ραί. καὶ τούτοις μὲν τοιαύτη νύξ ἐγένετο. Τοῖσι δὲ 13
ταχθεῖσι αὐτέων περιπλώειν Εὐβοίαν, ἡ αὐτὴ περ εὐ-
σα νύξ, πολλὸν ἦν ἐτι ἀγριωτέρη, τοσούτῳ ὅσῳ ἐν πε-
λάγει φερομένοις ἐπέπιπτε. καὶ τὸ τέλος σφί ἐγένετο
5 ἄχαρι· ὥς γάρ δὴ πλώουσι αὐτοῖσι χειμῶν τε καὶ τὸ
ὑδωρ ἐπεγίνετο, εὐοῖσι κατὰ τὰ Κοῖλα τῆς Εὐβοίης,
φερόμενοι τῷ πνεύματι, καὶ οὐκ εἰδότες τῇ ἐφέροντα,
ἐξέπιπτον πρὸς τὰς πέτρας. ἐποιεέτο τε πᾶν ὑπὸ τοῦ
θεοῦ, ὅπως ἂν ἐξισωθείη τῷ Ἑλληνικῷ τὸ Περσικόν.
10 μὴδὲ πολλὰ πλὴν εἴη. οὗτοι μὲν νυν περὶ τὰ Κοῖλα
τῆς Εὐβοίης διαφθείροντο. Οἱ δ' ἐν Ἀφέτῃσι βάρβα- 14
ροι, ὥς σφί ἀσμένοισι ἡμέρη ἐπέλαμψε, ἀτρέμα τε
εἶχον τὰς νῆας, καὶ σφί ἀπεχρέετο κακῶς πρησσοῦσι
ἡσυχίην ἀγειν ἐν τῷ παρέοντι. τοῖσι δὲ Ἕλλησι ἐπιβώ-

dira tonitrua. Hi igitur talem egerunt noctem. (13.)
At, quibus mandatum erat circum Euboeam circum-
navigare, his eadem nox multo fuit atrocior; tanto
quidem magis, quod in medio pelago versantibus
incidit. Et tristis illis finis fuit. Nam postquam illis
navigantibus, quum adversus *Coela Euboeae* essent,
[latine *Cava* dixeris] tempestas atque imber incidit;
vento abrepti, nescientes ipsi quo ferrentur, ad pe-
tras impingebantur. Adeo omnia effecit Deus, qui-
bus Persarum copiae aequales fierent copiis Graeco-
rum, nec multo eis essent superiores. Hi igitur circa
Coela Euboeae perierunt. (14.) Qui ad Aphetas erant
Barbari, ut grata illis dies illuxit, tranquillae tenuere
naves; bene secum agi existimantes, si, malis de-
functi, quietem in praesenti agere possent. At Grae-
cis subsidio venire tres et quinquaginta Atticae na-

θεον νέες τρεῖς καὶ πεντήκοντα Ἀττικάι. αὐταί τε δὴ 5
 σφεας ἐπέρρωσαν ἀπικόμεναι, καὶ ἅμα αἰγγελίη ἐλ-
 θούσα, ὡς τῶν βαρβάρων οἱ περιπλῶντες τὴν Εὐ-
 βοϊαν πάντες εἴησαν διεφθαρμένοι ὑπὸ τοῦ γενομένου
 χειμῶνος. Φυλάξαντες δὲ τὴν αὐτὴν ὥρην, πλῶντες
 ἐπέπεσον νηυσὶ Κιλίσσησι ταύτας δὲ διαφθείραντες, ὡς 10
 εὐφρόνη ἐγένετο, ἀπέπλων ὀπίσω ἐπὶ τὸ Ἀρτέμισιον.
 15 Τρίτῃ δὲ ἡμέρῃ, δεινὸν τι ποιησάμενοι οἱ στρατηγοὶ
 τῶν βαρβάρων, νέας οὕτω σφι ὀλίγας λυμαίνεσθαι,
 καὶ τὸ ἀπὸ Ξέρξῃ δειμαίνοντες, οὐκ ἀνέμειναν ἔτι τοὺς
 Ἕλληνας μάχης ἄρξαι· ἀλλὰ παρακαλευσάμενοι, κα-
 τὰ μέσον ἡμέρης ἀνῆγον τὰς νέας. Συνέπιπτε δὲ ὥστε 5
 ταῖς αὐταῖς ἡμέραις τὰς ναυμαχίας γίνεσθαι ταύτας
 καὶ τὰς πεζομαχίας τὰς ἐν Θερμοπύλῃσι. ἦν δὲ πᾶς
 ὁ ἀγὼν τοῖσι κατὰ θάλασσαν, περὶ τοῦ Εὐρίπου·

ves: quarum et adventus vires illorum animosque
 confirmavit, et adlatus simul nuncius, *Barbaros*
Euboeam circumnavigantes coorta tempestate cun-
ctos periisse. Itaque eadem diei hora, qua pridie,
 navibus evecti, in Cilicienses naves impetum fece-
 runt: hisque corruptis, ingruente nocte, ad Arte-
 misium reversi sunt.

(15.) Tertio vero die, aegerrime ferentes Barbaro-
 rum duces, tam paucas naves adeo contumeliosa sibi
 damna inferre, veritique *Xerxis* iram, non amplius
 exspectarunt dum Graeci pugnae facerent initium;
 sed se invicem cohortati, circa medium diei navi-
 bus sunt evecti. Accidit autem, ut eisdem diebus et
navales hae pugnae, et pedestres ad Thermopylas,
 pugnarentur. Et erat certamen omne, mari, de Eu-

ὥσπερ τοῖσι ἀμφὶ Λεωνίδα, τὴν ἐσβολὴν φυλάσσειν.
 10 οἱ μὲν δὲ παρεκείλυντο, ὅπως μὴ παρήσουσι ἐς τὴν
 Ἑλλάδα τοὺς βαρβάρους· οἱ δ', ὅπως τὸ Ἑλληνικὸν
 στράτευμα διαφθείραντες, τοῦ πόρου κρατήσωσι. Ὡς 16
 δὲ ταξάμενοι οἱ Ξέρξεω ἐπέπλων, οἱ Ἕλληνες ἀτρέ-
 μας εἶχον πρὸς τῷ Ἀρτεμισίῳ. οἱ δὲ βάρβαροι μηνει-
 δὲς ποιήσαντες τῶν νεῶν, ἐκυκλέοντο ὡς περιλάβοιεν
 5 αὐτούς. ἐνθεῦτεν οἱ Ἕλληνες ἐπ' ἀνέπλων τε καὶ συνέ-
 μισγον. Ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίῃ παραπλήσιοι ἀλλή-
 λοισι ἐγίνοντο. ὁ γὰρ Ξέρξεω στρατὸς ὑπὸ μεγάλους τε
 καὶ πλήθεος, αὐτὸς ὑπ' ἐαυτοῦ ἐπίπτε, ταρασσομε-
 νέων τε τῶν νεῶν, καὶ περιπιπτουσέων περὶ ἀλλήλας.
 10 ὁμῶς μέντοι ἀντέχε, καὶ οὐκ εἶκε· δεινὸν γὰρ χρεῖμα
 ἐποίηυντο, ὑπὸ νεῶν ὀλίγων ἐς φυγὴν τραπέσθαι. πολ-

ripo; quemadmodum Leonidae et his qui cum eo erant,
 de custodiendo transitu in Graeciam. Hi igitur sese
 cohortabantur, ne Barbaros in Graeciam transmittere-
 rent: illi vero, ut classem delerent Graecorum, et
 freto potirentur. (16.) Iam, ubi instructa acie evecta
 est regia classis, quieti Graeci ad Artemisium ste-
 tere. At postquam illi in lunae speciem ordinare
 naves instituerunt, quo Graecos undique cinctos
 tenerent; tum vero hi quoque evecti sunt, prae-
 liumque commiserunt. Et in hac quidem *navali
 pugna* pares fere utrimque fuere. Etenim *Xerxis*
 classis ob multitudinem navium ipsa se impediabat,
 quum et turbarentur naves, et aliae in alias mutuo
 inciderent. At nihilo tamen secius restiterunt, neque
 se receperunt; quippe indignissimam rem ducentes,
 a paucis navibus in fugam verti. Igitur multae qui-
Herod. T. IV. P. I.

18 HERODOTI HISTOR. VIII.

- λαὶ μὲν δὴ τῶν Ἑλλήνων νέες διεφθείροντο, πολλοὶ δὲ ἄνδρες· πολλῶ δ' ἔτι πλεῦνες νέες τε τῶν βαρβάρων καὶ ἄνδρες. οὕτω δὲ ἀγωνιζόμενοι, διέστησαν χωρὶς
 17 ἑκάτεροι. Ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίῃ Αἰγύπτιοι μὲν τῶν Ξέρξῳ στρατιωτῶν ἠρίστευσαν· οἱ ἄλλα τε μεγάλα ἔργα ἀπεδείξαντο, καὶ νέας αὐτοῖσι ἀνδράσι εἶλον Ἑλληνίδας πέντε. τῶν δὲ Ἑλλήνων κατὰ ταύτην τὴν ἡμέ-
 ρην ἠρίστευσαν Ἀθηναῖοι, καὶ Ἀθηναίων Κλεινίης ὁ Ἀλ- 5
 κιβιάδης· ὃς δαπάνην οἰκὴν παρέχόμενος ἐστρατεύετο ἀνδράσι τε δηκοσίοις καὶ οἰκὴν νηί.
 18 Ὡς δὲ διέστησαν, ἄσμενοι ἑκάτεροι ἐς ὄρμον ἠπεί-
 γοντο. οἱ δὲ Ἕλληνες, ὥς διακριθέντες ἐκ τῆς ναυμα-
 χίης ἀπηλλάχθησαν, τῶν μὲν νεκρῶν καὶ τῶν ναυηγίων
 ἐπεκράτειον· τρηχέως δὲ περιεφθέντες, καὶ οὐκ ἥκιστα
 Ἀθηναῖοι, τῶν αἰ ἡμίσειαι τῶν νεῶν τετραμέναι ἔσαν, 5

dem Graecorum naves perierunt, multi item homines; sed longe plures et naves Barbarorum et homines. Hoc vero certamine defuncti, discesserunt utrimque. (17.) In hac pugna, ex Xerxis militibus praecipuam virtutis laudem Aegyptii retulere, quum aliis editis praeclare factis, tum captis quinque Graecorum navibus simul cum vectoribus. Inter Graecos, virtus eminuit Atheniensium: et inter Athenienses, Cliniae virtus, filii Alcibiadis; qui propria navi militabat, privato sumtu ducentis viris instructa.

(18.) Diremto praelio, libenter utrique ad suam stationem properarunt. Et Graeci, ut e pugna reversi sunt, cadaverum quidem et naufragiorum sunt potiti; sed, quum aspere fuissent accepti, et maxime Athenienses, quorum dimidia pars navium

δρησμόν δὴ ἐβούλεον ἔσω εἰς τὴν Ἑλλάδα. Νόω δὲ 19
 λαβῶν ὁ Θεμιστοκλῆς, ὡς, εἰ ἀπορραγεῖ ἀπὸ τοῦ
 βαρβάρου τό τε Ἴωνικόν Φῦλον καὶ τὸ Καρικόν, οἷοί τε
 εἴησαν τῶν λοιπῶν κατ' ὑπερθε γενέσθαι, ἐλαυνόντων τῶν
 5 Εὐβοέων πρόβατα ἐπὶ τὴν θάλασσαν, ταύτῃ συλλέ-
 ξας τοὺς στρατηγούς, ἔλεγέ σφι, ὡς δοκέοι ἔχειν τινα
 παλάμην, τῇ ἐλπίζοι τῶν βασιλῆος συμμάχων ἀπο-
 στήσιν τοὺς ἀρίστους. ταῦτα μὲν νυν ἐς τοσοῦτο παρε-
 γύμνου. ἐπὶ δὲ τοῖσι κατήκουσι πρήγμασι τάδε ποιη-
 10 τέα σφι εἶναι ἔλεγε· τῶν τε προβάτων τῶν Εὐβοικῶν
 καταθῦειν ὅσα τις ἐθέλοι· κρέσσον γὰρ εἶναι τὴν στρα-
 τὴν ἔχειν, ἢ τοὺς πολεμίους· παραίνεέ τε προειπεῖν τοῖσι
 ἐωυτῶν ἐκάστους, πῦρ ἀνακαίειν. κομιδῆς δὲ πέρι, τὴν
 ᾠρην αὐτῷ μελήσειν, ὥστε ἀσινέας ἀπικέσθαι εἰς τὴν

vulneratae erant, ad interiora Graeciae se recipere decreverunt. (19.) Themistocles vero, reputans secum, si Ionicum genus atque Caricum abstraheretur a Barbaro, reliquis copiis superiores evadere posse Graecos; quum Euboeenses per id tempus greges suos ad mare agerent, eo convocavit Graecorum duces, dixitque, *videri sibi, ansam se habere, qua speraret fortissimos socios abstrahi a rege posse.* Et hoc quidem nonnisi hactenus illis aperuit: *ad res autem praesentes quod spectat; ita illis faciendum ait; de Euboeensium gregibus quotquot quisque vellet pecudes mactaret: satius enim esse, suos milites illas habere, quam hostes.* Simul illos hortatus est, ut quisque praeciperet suis ignes accendere. *De reditu vero, sibi, ait, curae fore iustum tempus quo salvi in Graeciam essent per-*

Ἑλλάδα. ταῦτα ἤρεσέ σφι ποιέειν· καὶ αὐτίκα πῦρ 15
 20 ἀνακαυσάμενοι, ἐτράποντο πρὸς τὰ πρόβατα. Οἱ
 γὰρ Εὐβοεὲς παραχρησάμενοι τὸν Βάκιδος χρησμὸν ὡς
 οὐδὲν λέγοντα, οὔτε τι ἐξεκομίσαντο οὐδὲν, οὔτε προε-
 ᾤξαντο, ὡς παρεσομένου σφι πολέμου, περιπετέα τε
 ἐποίησαντο σφίσι αὐτοῖσι τὰ πρήγματα. Βάκιδι γὰρ 5
 ὧδε ἔχει περὶ τούτων ὁ χρησμός·

Φράζεο βαρβαρόφωνον· ὅταν ζυγὸν εἰς ἄλλα βάλλῃ
 βύβλινον, Εὐβοίης ἀπέχειν πολυμηκάδας αἶγας.
 τούτοις δὲ οὐδὲν τοῖσι ἔπεσι χρησαμένοις ἐν τοῖσι τότε
 παρευούσι τε καὶ προσδοκίμοις κακοῖσι, παρῆν σφι συμ- 10
 21 Φορῇ χρῆσθαι πρὸς τὰ μέγιστα. Οἱ μὲν δὲ ταῦτα
 ἐπρήσσαν, παρῆν δὲ ὁ ἐκ Τρηχῖνος κατάσκοπος. ἦν
 μὲν γὰρ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ κατάσκοπος, Πολύας, γένος

*venturi. Atque haec illis facere placuit: protinus-
 que accensis ignibus, ad pecudes sese converterunt.
 (20.) Nempe Euboeenses, insuper habito Bacidis
 oraculo, quasi nihil dicente, nihil neque ex insula
 exportaverant, nec in munita loca importaverant,
 quasi nullus adfuturus hostis esset; adeoque ipsi res
 suas in magnum discrimen adduxerant. Est autem
 Bacidis de his oraculum huiusmodi:*

*Cogita barbara - lingua - loquentem: is quando
 iuga imposuerit mari
 byblina, fac ut procul Euboeâ absint multum-
 mecantes caprae.*

His versibus quum illi in malis tunc et praesentibus
 et imminentibus non essent usi, in promptu erat ut
 in maximas inciderent calamitates. (21.) Dum haec
 aguntur, adfuit e Trachine speculator. Nam, et *ad*

Ἀντικυρεὺς, τῷ προσετέτακτο, (καὶ εἶχε πλοῖον κα-
5 τήρες ἐτοῖμον,) εἰ παλήσειε ὁ ναυτικὸς στρατὸς, ση-
μαίνειν τοῖσι ἐν Θερμοπύλῃσι ἐοῦσι ὥς δ' αὐταῖς ἦν
Ἀβρωνυχὸς ὁ Λυσικλέος, Ἀθηναῖος, καὶ παρὰ Λεωνίδῃ
ἐτοῖμος τοῖσι ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ἐοῦσι ἀγγέλλειν τριηκοντέ-
ρω, ἣν τι καταλαμβάνῃ νεώτερον τὸν πεζόν. Οὗτος ὢν
10 ὁ Ἀβρωνυχὸς ἀπικόμενός σφι ἐσήμαινε τὰ γεγονότα
περὶ Λεωνίδα καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ. οἱ δὲ, ὡς ἐπύ-
θοντο ταῦτα, οὐκέτι ἐς ἀναβολὰς ἐποιεῦντο τὴν ἀπο-
χώρησιν, ἐκομίζοντο δὲ ὡς ἕκαστοι ἐτάχθησαν· Κορίν-
θιοι πρῶτοι, ὕστατοι δὲ Ἀθηναῖοι.

Ἀθηναίων δὲ νέας τὰς ἀρίστα πλωούσας ἐπιλεξά- 22
μενος Θεμιστοκλῆς, ἐπορεύετο περὶ τὰ πότιμα ὕδατα,

XXI. 5. παλήσειε. παλαίσειεν *cod. noster ms.*

Artemisium speculator fuit, Polyas genere Anti-
cyrensis, cui mandatum erat, (et ad hoc remis bene
instructum navigium in parato habebat) ut, si con-
fixisset classis, id illis qui *ad Thermopylas* erant
significaret: et similiter apud Leonidam Abronychus,
Lysiclis filius, Atheniensis, paratus fuit qui con-
sensa actuaria navi his ad Artemisium renunciaret,
si pedestribus copiis novi quidpiam accidisset. Hic
igitur Abronychus advenit, significavitque quae circa
Leonidam eiusque exercitum gesta erant. Quibus illi
rebus cognitis, iam non amplius differendum sibi
reditum iudicantes, receperunt se eodem ordine quo
in statione erant locati; primi Corinthii, postremi
Athenienses.

(22.) Tum vero *Themistocles*, selectis velocissi-
mis Atheniensium navibus, ad aquas quasque circa

ἐντάμνων ἐν τοῖσι λίθοις γράμματα, τὰ Ἴωνες, ἐπελ-
 θόντες τῇ ὕστερα αἷ ἡμέρῃ ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον, ἐπελέξαν-
 το. τὰ δὲ γράμματα τάδε ἔλεγε· „Ἄνδρες Ἴωνες, οὐ 5
 „ποιέετε δίκαια ἐπὶ τοὺς πατέρας στρατευόμενοι, καὶ
 „τὴν Ἑλλάδα καταδουλούμενοι. ἀλλὰ μάλιστα μὲν
 „πρὸς ἡμέων γίνεσθε· εἰ δὲ ὑμῖν ἐστὶ τοῦτο μὴ δυνατόν
 „ποιῆσαι, ὑμεῖς δὲ ἔτι καὶ νῦν ἐκ τοῦ μέσου ἡμῖν ἔξε-
 „σθε καὶ αὐτοί, καὶ τῶν Καρῶν δέεσθε τὰ αὐτὰ ὑμῖν 10
 „ποιέειν. εἰ δὲ μηδέτερον τούτων οἷον τε γίνεσθαι, ἀλλ'
 „ὑπ' ἀναγκαίης μέζονος κατέξευχθε ἢ ὥστε ἀπίστα-
 „σθαι, ὑμεῖς γε ἐν τῷ ἔργῳ, ἔπειαν συμμίσγωμεν,
 „ἐθελοκακέετε, μεμνημένοι ὅτι ἀπ' ἡμέων γεγόνατε,
 „καὶ ὅτι ἀρχῆθεν ἡ ἔχθρη πρὸς τὸν βάρβαρον ἀπ' ὑμέων 15
 „ἡμῖν γέγονε.“ Θεμιστοκλέης δὲ ταῦτα ἔγραφε, δο-

ea loca potabiles se conferens, lapidibus incidit scri-
 pta, quae Iones postridie eius diei ad Artemisium
 adpellentes legerunt. Erat autem scriptorum senten-
 tia haec: *Viri Iones! inique agitis, qui contra*
parentes militatis, et Graeciam in servitutem co-
namini redigere. Immo vero, quod maxime a vo-
bis postulamus, nostris a partibus state! Id si
facere non licet vobis, at etiam nunc neutris vos
partibus adiungite, et vos ipsi, et Caribus, ut
idem faciant, persuadete! Sin horum neutrum fieri
potest, sed graviore necessitate, quam ut deficere
ab hostibus possitis, estis adstricti; in ipso sal-
tem opere, quando pugnam conseremus, consulto
cessate! memores a nobis vos esse progenitos, at-
que etiam inimicitias has, quas cum Barbaris ge-
rimus, primam a vobis originem traxisse. Haeco

κέειν ἐμοὶ, ἐπ' ἀμφοτέρω νοέων· ἴνα, ἢ λαβόντα τὰ
 γράμματα βασιλῆα, Ἰωνας ποιήσῃ μεταβαλέειν καὶ
 γενέσθαι πρὸς ἑαυτῶν, ἢ, ἐπεὶ τε ἀνεπιχθῇ, καὶ δια-
 20 βληθῇ πρὸς Ξέρξεια, ἀπίστους ποιήσῃ τοὺς Ἴωνας, καὶ
 τῶν ναυμαχίῶν αὐτοὺς ἀπώσῃ. Θεμιστοκλῆς μὲν 23
 ταῦτα ἐνέγραψε. τοῖσι δὲ βαρβάροισι αὐτίκα μετὰ
 ταῦτα πλοῖα ἦλθε ἀπὸ Ἰστιαίων, ἀγγέλλων τὸν δρη-
 σμὸν τὸν ἀπ' Ἀρτεμισίου τῶν Ἑλλήνων. οἱ δ' ὑπ' ἀπι-
 5 στίης τὸν μὲν ἀγγέλλοντα εἶχον ἐν Φυλακῇ, ἡδὲ δὲ
 ταχείας ἀπέστειλαν προκατοφθόμενας. ἀπαγγειλάν-
 των δὲ τούτων τὰ ἦν, οὕτω δὲ ἅμα ἡλίῳ σκιδαμένῳ
 πᾶσα ἡ στρατιὴ ἐπλῶε αἰλῆς ἐπὶ τὸ Ἀρτεμισίον. ἐπι-
 σχόντες δὲ ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ μέχρι μέσου ἡμέρης, τὸ
 10 ἀπὸ τούτου ἔπλωον εἰς Ἰστιαίην. ἀπικόμενοι δὲ, τὴν πό-

Themistocles scripsit, ut equidem arbitror, re in utramque partem deliberata; quo eisdem his scriptis, sive ea laterent barbaros, Iones ad deficientium a rege et ad Graecos transeundum permoverentur; sive ea renunciata essent Xerxi et in calumniam apud eum adducta, de fide suspecti redderentur Iones, eaque causâ a pugnis navalibus procul haberentur. (23.) Dum haec agit Themistocles, continuo post Graecorum discessum civis Histiaeensis, navigio profectus, Barbaris fugam illorum ab Artemisio nunciavit. At illi, fidem nuncio non adhibentes, in custodia hominem tenuerunt; velocesque naves, quae rem explorarent, praemisunt. A quibus quum relatum esset id quod res erat, ita demum universa simul classis, ut primi spargebantur radii solis, ad Artemisium profecta est. Ibi usque ad mo-

ἄν' ἔσχον τῶν Ἰστιάων καὶ τῆς Ἑλλοπίης μοίρης, γῆς δὲ τῆς Ἰστιάητιδος, τὰς παραθαλασσίας κώμας πάσας ἐπέδραμον.

- 24 Ἐνθαῦτα δὲ τούτων ὄντων, Ξέρξης ἐτοιμασάμενος τὰ περὶ τοὺς νεκροὺς, ἔπεμπε εἰς τὸν ναυτικὸν στρατὸν κήρυκα. προετοιμάσατο δὲ τάδε. ὅσοι τοῦ στρατοῦ τοῦ ἑαυτοῦ ἔσαν νεκροὶ ἐν Θερμοπύλῃσι, ἔσαν δὲ καὶ δύο μυριάδες, ὑπολιπόμενοι τούτων ὡς χιλίους, τοὺς λοι- 5 πούς, τάφρους ὀρυζάμενος, ἔθαψε, Φυλλάδα τε ἐπιβαλὼν, καὶ γῆν ἐπαμυσάμενος, ἵνα μὴ ὀφείησαν ὑπὸ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ. ὡς δὲ διέβη εἰς τὴν Ἰστιάην ὁ κῆρυξ, σύλλογον ποιησάμενος πάντος τοῦ στρατοπέδου, ἔλεγε τάδε. „Ἄνδρες σύμμαχοι, βασιλεὺς Ξέρξης τῶ 10 ν, βουλομένω ὑμῶν παραδίδωσι, ἐκλιπόντα τὴν τάξιν

ridiem morati, *Histiaeam* inde navigarunt. Quo ubi pervenere, *Histiaeorum* urbe potiti, maritimos omnes vicos *Ellopii* agri, qui ditionis *Histiaeotidis* est, incursarunt.

(24.) Hi dum ibi morantur, interim *Xerxes*, postquam quae ad occisorum cadavera spectant praeparaverat, nuncium misit ad classem. Praeparaverat autem haecce. Quotquot de ipsius exercitu ceciderant, (erant autem ad vicies mille) ex his nonnisi mille admodum reliquit, caeteros factis in id fossis sepelivit, superne stratis arborum foliis, ingestaque humo, ne a classiariis conspicerentur. Ut *Histiaeam* praeco pervenit, convocata totius exercitus concione, haec edixit: *Viri, armorum socii! Rex Xerxes unicuique e vobis, quisquis voluerit, potestatem dat suum ordinem relinquendi, spectatumque ve-*

„καὶ ἐλθόντα, θεήσασθαι ὅπως μάχεται πρὸς τοὺς
 „ἀνθρώπους τῶν ἀνθρώπων, οἱ ἤλπισαν τὴν βασιλῆος δύ-
 „ναμιν ὑπερβαλέεσθαι.“ Ταῦτα ἐπαγγελαμέναι, 25
 μετὰ ταῦτα οὐδὲν ἐγένετο πλοίων σπανιώτερον· οὕτω
 πολλοὶ ἤβελον θεήσεσθαι. διαπεραιωθέντες δὲ, ἐθήευν-
 τρ διεξιόντες τοὺς νεκροὺς· πάντες δὲ ἠπιστέατο τοὺς κεί-
 5 μένους εἶναι πάντας Λακεδαιμονίους καὶ Θεσπίας,
 ὄρεόντες καὶ τοὺς εἰλωτας. οὐ μὲν οὖδ' ἐλάνθανε τοὺς
 διαβεβηκότας Ξέρξης ταῦτα πρήζας περὶ τοὺς νεκροὺς
 τοὺς ἑωυτοῦ· καὶ γὰρ δὴ καὶ γελοῖον ἦν. τῶν μὲν, χί-
 λιοι ἐφαίνοντο νεκροὶ κείμενοι· οἱ δὲ, πάντες ἐκέατο
 10 αἰέες συγκεκομισμένοι ἐς ταῦτ' ὡφίον, τέσσερες χι-
 λιάδες. Ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην πρὸς θῆν ἐτράποντο·
 τῇ δ' ὕστεραίῃ οἱ μὲν ἀπέπλων ἐς Ἰστιάην ἐπὶ τὰς

*niendi quo pacto ille cum male sanis his homi-
 nibus pugnet, qui se regis copias superaturos
 esse speraverant. (25.) Haec postquam nuncius edi-
 xit, mox nihil rarius fuit quam navigia: ita multi
 cupidi erant spectandi. Et hi, ad Thermopylas trans-
 vecti, obierunt spectaruntque cadavera: et, quum
 Lacedaemoniis mixtos hilotas viderent, hos omnes,
 qui ceciderant, Lacedaemonios et Thespienses esse
 arbitrabantur. Nec vero latuit eos quid de suis, qui
 ceciderant, Xerxes fecisset: namque manifeste ridi-
 culum erat; quum Persarum nonnisi mille iacentia
 eadavera conspicerentur, Graecorum autem in unum
 locum congesta quatuor millia. Hunc igitur diem
 spectando insumsere: postridie vero classiarii, qui
 traiecerant, Histiaeam ad naves sunt reversi; Xerxes
 autem cum suis ad ulterius progrediendum se accin-*

26 νῆας, οἱ δὲ ἀμφὶ Ξέρξεα ἐς ὁδὸν ὁρμέατο. Ἦκον δὲ σφι αὐτόμολοι ἄνδρες ἀπ' Ἀρκαδίας ὀλίγοι τινές, βίου τε δέομενοι, καὶ ἐνεργοὶ βουλόμενοι εἶναι. ἄγοντες δὲ τούτους ἐς ὅψιν τὴν βασιλῆος, ἐπυνθάνοντο οἱ Πέρσαι περὶ τῶν Ἑλλήνων τὰ ποιεοίεν· εἰς δέ τις πρὸ πάντων 5 ἦν ὁ εἰρωτέων αὐτοὺς ταῦτα. Οἱ δὲ σφι ἔλεγον, ὡς „Ὀλύμπια ἄγοιεν, καὶ θεωροῖεν ἀγῶνα γυμνικὸν καὶ ἵππικόν.“ ὁ δὲ ἐπείρετο ὅ τι τὸ ἄεθλον εἴη σφι κείμενον, περὶ ὅτευ ἀγωνίζονται· οἱ δ' εἶπον „τῆς ἐλαίης τὸν διδόμενον στέφανον.“ Ἐνθαῦτα εἶπας γνώμην γεν- 10 ναιοτάτην Τριτανταίχμης ὁ Ἀρταβάνου, δειλίην ὥφλεε πρὸς βασιλῆος. πυνθανόμενος γὰρ τὸ ἄεθλον ἐὼν στέφανον, ἀλλ' οὐ χρήματα, οὔτε ἠνέσχετο σιγῶν, εἶπέ τε ἐς πάντας τάδε· „Παπαί, Μαρδόνιε, κοίους ἐπ' ἄν- 15 „δρας ἡγαγες μαχησομένους ἡμέας, οἱ οὐ περὶ χρη-

xif. (26.) Per idem tempus venere ad Persas transfugae ex Arcadia, homines numero pauci, victum quaerentes, et operam suam illis praestare cupientes. Hos in conspectum regis adductos interrogarunt Persae de Graecis, quidnam illi facerent: et unus quidam prae caeteris erat, qui hoc ex illis quaesivit. Responderunt illi, *Olympia Graecos agere, spectareque certamen gymnicum et curule*. Tum rursus interrogati, *quodnam esset propositum praemium, de quo contenderent?* dixere, *oleae dari coronam*. Ibi tum Tritantaechmes, nobilissimam dicens sententiam, timiditatis culpam apud regem incurrit. Ut enim audivit, coronam esse certaminis praemium, non pecunias, silentium non tenuit; sed coram omnibus, *Papae, inquit, Mardonie, quales*

„μάτων τὸν ἀγῶνα ποιεῦνται, ἀλλὰ περὶ ἀρετῆς!“
Τούτῳ μὲν δὴ ταῦτα εἶρητε.

Ἐν δὲ τῷ διὰ μέσου χρόνῳ, ἐπεὶ τε τὸ ἐν Θερμο- 27
πύλῃσι τῷμα ἐγεγένεε, αὐτίκα Θεσσαλοὶ πέμπουσι
κῆρυκα ἐς Φωκέας, ἅτε σφι ἐνέχοντες αἰεὶ χόλον,
ἀπὸ δὲ τοῦ ὑστάτου τραώματος καὶ τὸ κάρτα. Ἐσβα-
5 λόντες γὰρ πανστρατιῇ αὐτοὶ τε οἱ Θεσσαλοὶ καὶ οἱ
σύμμαχοι αὐτέων ἐς τοὺς Φωκέας, οὐ πολλοῖσι ἔτεσι
πρότερον ταύτης τῆς βασιλῆος στρατηλασίης, ἐσώθη-
σαν ὑπὸ τῶν Φωκέων, καὶ περιέφθησαν τρηχέως. ἐπεὶ
τε γὰρ κατελήθησαν ἐς τὸν Παρησσὸν οἱ Φωκέες,
10 ἔχοντες μάντιν Τελλίνην τὸν Ἥλειον, ἐνθαῦτα ὁ Τελ-
λῆς οὗτος σοφίζεται αὐτοῖσι ταῖονδε. γυψώσας ἀνδρας
ἑξακοσίους τῶν Φωκέων τοὺς ἀρίστους, αὐτοὺς τε ταύ-
τους καὶ τὰ ὅπλα αὐτέων, νυκτὸς ἐπεθήκατο τοῖσι Θεσ-

*contra viros tu nos pugnatueros duxisti, qui non
de pecuniis, sed de virtute, certamina instituunt!*
Hoc eius dictum memoratur.

(27.) Interea temporis, post infelicem rerum ad
Thermopylas exitum, protinus *Thessali* praeconem
miserunt ad *Phocenses*; quippe quibus semper fue-
rant infensi, maxime vero a clade novissime ab
illis accepta. Etenim paucis annis ante hanc expe-
ditionem a Barbaro susceptam *Thessali* eorumque
socii, quum omnibus copiis invasissent *Phocenses*,
victi ab illis erant aspereque accepti. Quum enim
apud *Phocenses*, ad *Parnassum* conclusos, vates es-
set *Tellias Eliensis*, callidum inventum hic *Tellias*
illis commentus erat huiusmodi. Sexcentis viris *Pho-*
censium fortissimis, et ipsis et eorum armis, cretā

σαλοῖσι· προίπας αὐτοῖσι, τὸν ἂν μὴ λευκανθίζοντα
 ἴδωνται, τοῦτον κτείνειν. τούτους ὧν αἱ τε Φυλακαὶ τῶν 15
 Θεσσαλῶν πρῶται ἰδοῦσαι ἐφοβήθησαν, δόξασαι ἄλ-
 λο τι εἶναι τέρας, καὶ μετὰ τὰς Φυλακὰς αὐτὴ ἡ στρα-
 τὴ, οὕτω ὥστε τετρακισχιλίων κρατῆσαι νεκρῶν καὶ
 ἀσπίδων Φωκέας· τῶν τὰς μὲν ἡμισείας ἐς Ἄβας ἀνέ-
 θεσαν, τὰς δὲ ἐς Δελφοὺς· ἡ δὲ δεκάτη ἐγένετο τῶν 20
 χρημάτων ἐκ ταύτης τῆς μάχης, οἱ μεγάλοι ἀνδριάν-
 τες οἱ περὶ τὸν τρίποδα συνεστεῶτες, ἔμπροσθε τοῦ νηοῦ
 τοῦ ἐν Δελφοῖσι, καὶ ἕτεροι τοιοῦτοι ἐν Ἀβησι ἀνακέα-
 28. ται. Ταῦτα μὲν νυν τὸν πεζὸν ἐργάσαντο τῶν Θεσ-
 σαλῶν οἱ Φωκέες, πολιορκέοντας ἑαυτούς· ἐσβαλοῦσαν
 δὲ ἐς τὴν χώραν ἵππον αὐτέων, ἐλυμήναντο ἀνηκέστως.
 ἐν γὰρ τῇ ἐσβολῇ ἢ ἐστὶ κατὰ Τάμπολιν, ἐν ταύτῃ

dealbatis, noctu de improvise impetum in Thessalos
 fecit, mandato dato suis, ut, *quemcumque non albi-
 cantem cernerent, hunc interficerent*. Igitur primae
 Thessalorum custodiae, his conspectis, aliud existi-
 mantes esse prodigium, fugam capessiverunt, et
 post custodias ipse exercitus; ita ut quatuor milli-
 bus caesorum et scutorum potirentur Phocenses,
 quorum scutorum dimidium apud Abas dedicarunt,
 reliquas Delphis; utque ex decima pecuniarum hoc
 praelio partarum factae sint ingentes illae statuac,
 quae ante templum Delphicum circa tripodem po-
 sitae sunt, et aliae similes Abis dedicatae. (28.)
 Hoc modo *Phocenses* peditatum acceperant *Thessa-
 lorum*, a quibus fuerant oppugnati: equitatum vero
 eorundem, terram ipsorum invadentem, insanabili
 clade adfecerant. Nam in introitu, qui est ad Hyam-

63a, 79.

δ τὰ φρον μεγάλην ὀρύξαντες, ἀμφορέας κεινούς ἐς αὐτὴν
κατέθηκαν· χοῦν δὲ ἐπιφορήσαντες, καὶ ὀρμοιώσαντες
τῷ ἄλλῳ χώρῳ, ἐδέκοντο τοὺς Θεσσαλοὺς ἐσβάλλον-
τας. οἱ δὲ, ὡς ἀναρπασόμενοι τοὺς Φωκέας, φερόμε-
νοι ἐσέπεσον ἐς τοὺς ἀμφορέας. ἐνθαῦτα οἱ ἵπποι τὰ
10 σκέλεα διεφθάρησαν. Τούτέων δὴ σφι ἀμφοτέρων 29
ἔχοντες ἔγκοτον οἱ Θεσσαλοὶ, πέμψαντες κήρυκα, ἡγό-
ρευον τάδε· „ὦ Φωκέες, ἥδη τι μᾶλλον γνωσιμαχέ-
„τε μὴ εἶναι ὁμοῖοι ἡμῖν. πρόσθεν τε γὰρ ἐν τοῖσι Ἑλ-
5 „λησι, ὅσον χρόνον ἐκεῖνα ἡμῖν ἦνδανε, πλεόν αιεὶ κοτε
„ὑμέων ἐφερόμεθα· νῦν τε παρὰ τῷ βαρβάρῳ τοσοῦτον
„δυναμέμεθα, ὥστε ἐπ' ἡμῖν ἐστὶ τῆς γῆς τε ἐστερηθῆαι
„καὶ πρὸς ἡνδραποδίσθαι ὑμέας. ἡμέες μέντοι, τὸ πᾶν
„ἔχοντες, οὐ μνησικακέομεν· ἀλλ' ἡμῖν γενέσθω ἀντ'

polin, ductâ ingente fossâ, in eaque vacuis deposi-
tis amphoris, et solo iniecta humo rursus aequato,
incurrentes exspectaverant Thessalos. Et illi, tam-
quam facile eos oppressuri, magno impetu investî,
in amphoras inciderant, et equi fractis cruribus pe-
rierant. (29.) Cuius duplicis cladis caussa infensi
Phocensibus Thessali, misso praecone, haecce eis
edixere: *Meliora edocti, Phocenses, intelligite
tandem, pares vos nobis non esse. Nam et antehac
inter Graecos, quoad nobis res eorum placuere,
superiores semper fuimus vobis, et nunc apud
Barbarum tantum valemus, ut penes nos sit et
agro vos exui, et in servitutem abripi. At, licet
omnia possimus, tamen iniuriarum non sumus
memores: sed pro illis rependantur nobis quin-*

30 HERODOTI HISTOR. VIII.

„αὐτέων πωτήκοντα τάλαντα ἀργυρίου, καὶ ὑμῖν ὑπο- 10
 „δεκόμεθα τὰ ἐπίοντα ἐπὶ τὴν χώραν ἀποτρέψειν.“

- 30 Ταῦτά σφι ἐπαγγέλλοντο οἱ Θεσσαλοί. οἱ γὰρ
 Φωκέες μῶνοι τῶν ταύτῃ ἀνθρώπων οὐκ ἐμῆδιζον, κατ'
 ἄλλο μὲν οὐδὲν, ὥς ἐγὼ συμβαλλεόμενος εὕρισκω, κα-
 τὰ δὲ τὸ ἔχθος τὸ Θεσσαλῶν· εἰ δὲ Θεσσαλοὶ τὰ Ἑλ- 5
 λήνων ἠῦξον, ὥς ἐμοὶ δοκέειν, ἐμῆδιζον ἂν οἱ Φωκέες.
 ταῦτα ἐπαγγελλομένων Θεσσαλῶν, οὔτε δάσειν ἔφα-
 σαν χρήματα, παρέχειν τέ σφι Θεσσαλοῖσι ὁμοίως
 μῆδιζεν, εἰ ἄλλως βουλοίτο· ἀλλ' οὐκ ἔσεσθαι ἐκόν-
 31 τες εἶναι προδόται τῆς Ἑλλάδος. Ἐπειδὴ δὲ ἀνηνείχθη-
 σαν οὗτοι οἱ λόγοι, οὕτω δὴ οἱ Θεσσαλοὶ, κεχολωμέ-
 νοι τοῖσι Φωκεῦσι, ἐγένοντο ἡγεμόνες τῷ βαρβάρῳ τῆς
 οδοῦ. ἐκ μὲν δὴ τῆς Τρηχινίης εἰς τὴν Δωρίδα ἐσέβα-

*quaginta argenti talenta; et recipimus vobis, aver-
 suros nos mala terrae vestrae impendentia.*

(30.) Haec Phocensibus Thessali edixere. Soli enim ex omnibus illarum regionum hominibus Phocenses Medorum partes non sequebantur, nulla quidem alia de caussa, ut ego collatis inter se rationibus reperio, nisi odio Thessalorum; qui si Graecorum partibus se adiunxissent, cum Medis facturi Phocenses erant. Istā igitur quum Thessali edixissent; nec pecunias se daturos, responderunt Phocenses, et in promptu sibi esse, Medorum partes, similiter atque Thessali faciant, amplecti, si modo vellent; sed nolle se ultro proditores esse Graeciae. (31.) Quod ubi relatum est responsum, tum vero Thessali, irati Phocensibus, viae duces fuere Barbaro. Et primum quidem ex Trachinia Doridem sunt

- 5 λον. τῆς γὰρ Δωρίδος χώρας ποδεὶν στενὸς ταύτη κα-
τατείνει, ὡς τριήκοντα σταδίων μάλιστα κη εὖρος, κεί-
μενος μεταξύ τῆς τε Μηλίδος καὶ τῆς Φωκίδος χώρας,
ἥπερ ἦν τὸ παλαιὸν Δρυοπίς· ἡ δὲ χώρα αὕτη ἐστὶ μη-
τρόπολις Δωριέων τῶν ἐν Πελοποννήσῳ. ταύτην ὦν τὴν
10 Δωρίδα γῆν οὐκ εἰσίναντο ἐσβαλόντες οἱ βάρβαροι· ἐμῆ-
διζόν τε γὰρ, καὶ οὐκ ἔδωκε Θεσσαλοῖσι. Ὡς δὲ ἐκ 32
τῆς Δωρίδος εἰς τὴν Φωκίδα ἐσέβαλον, αὐτοὺς μὲν τοὺς
Φωκέας οὐκ αἰρέουσι. οἱ μὲν γὰρ τῶν Φωκέων εἰς τὰ
ἄκρα τοῦ Παρνησσοῦ ἀνέβησαν· ἐστὶ δὲ καὶ ἐπιτηδέη
5 δέξασθαι ὅμιλον τοῦ Παρνησσοῦ ἡ κορυφὴ κατὰ Νέω-
να πόλιν κειμένη ἐπ' ἐωυτῆς· Τιθορέα οὖνομα αὐτῇ· εἰς
τὴν δὴ ἀγηνείκαντο, καὶ αὐτοὶ ἀνέβησαν. οἱ δὲ πλεῖνες
αὐτέων, εἰς τοὺς Ὀζόλας Λοκροὺς ἐξεκομίσαντο, εἰς

ingressi. Etenim Doricae terrae angusta lacinia, triginta fere stadiorum latitudine, huc porrigitur, inter Maliacam et Phocidem terram interiecta; qui tractus olim *Dryopis* erat. Est autem haec regio metropolis Dorien-
sium, qui Peloponnesum incolunt. Hanc igitur Doridem terram ingressi barbari non vastarunt: etenim cum Medis sentiebant incolae, nec placuerat Thessalis ut iniuria his inferretur. (32.) Ut vero ex Doride in Phocidem sunt ingressi, ipsos quidem Phocenses non sunt nacti. Nam eorum alii in Parnassi fastigia conscenderant: est autem ad recipiendam multitudinem idoneus Parnassi vertex contra Neonem oppidum seorsum situs, cui Tithorea nomen; in quem nimirum et res suas comportaverant, et ipsi adscenderant. Maior vero pars eorumdem in Ozolas Locros sese atque res suas receperant, in Am-

32 HERODOTI HISTOR. VIII.

Ἀμφισσαν πόλιν, τὴν ὑπὲρ τοῦ Κρισαίου πεδίου οἰκομένην. Οἱ δὲ βάρβαροι τὴν χώραν πᾶσαν ἐπέδραμον 10 τὴν Φωκίδα· Θεσσαλοὶ γὰρ οὕτω ἦγον τὸν στρατόν· ὅποσα δὲ ἐπέσχον, πάντα ἐπέφλεγον καὶ ἔκειρον, καὶ 33 ἐς τὰς πόλεις ἐνιέντες πῦρ καὶ ἐς τὰ ἱερά. Πορευόμενοι γὰρ ταύτῃ παρὰ τὸν Κηφισσὸν ποταμὸν, ἐδήϊον πάντα, καὶ κατὰ μὲν ἔκαυσαν Δρύμον πόλιν, κατὰ δὲ Χαράδρην, καὶ Ἐρωχον, καὶ Τεθρώνιον, καὶ Ἀμφικαιαν, καὶ Νέωνα, καὶ Πεδιέας, καὶ Τριτέας, καὶ 5 Ἐλάτειαν, καὶ Ἰάμπολιν, καὶ Παραποταμίους, καὶ Ἀβας· ἔνθα ἦν ἱερὸν Ἀπόλλωνος πλούσιον, θησαυροῖσί τε καὶ ἀναθήμασι πολλοῖσι κατεσκευασμένον· ἦν δὲ καὶ τότε, καὶ νῦν ἐστὶ, χρηστήριον αὐτοῦ· καὶ τοῦτο τὸ ἱερὸν συλῆσαντες ἐνέπρησαν. καὶ τινες διώκοντες εἶλον 10 τῶν Φωκέων πρὸς τοῖσι οὔρεσι· καὶ γυναῖκάς τινες διέ-

phissam oppidum, supra Crisaeum campum situm. Barbari autem universam terram Phocidem incur-sarunt; ita enim exercitum duxerunt Thessali: et quocumque pervenerunt, cuncta cremarunt vastaruntque, ignem et in oppida et in templa iniicientes. (33.) Hac enim iter facientes secundum Cephis-sum fluvium, omnia depopulati sunt; cremaruntque Drymon oppidum, et Charadram, et Erochum, et Tethronium, et Amphicaeam, et Neonem, et Pedieas, et Triteas, et Elateam, et Hyampolin, et Parapota-mios, et Abas, ubi opulentum erat Apollinis tem-plum thesauris donariisque multis instructum: erat-que ibidem, atque etiam nunc est, oraculum: et hoc etiam templum, exspoliatum, igne cremarunt. Atque Phocensium nonnullos, ad montana insecuti, ca-

Φθειραν μισγόμενοι ὑπὸ πλήθους. Παραποταμίους δὲ 34
 παραμειβόμενοι οἱ βάρβαροι, ἀπίκοντο εἰς Πανοπέας.
 ἐνθεῦτεν δὲ ἤδη διακρινομένη ἡ στρατιὴ αὐτέων ἐσχίζετο.
 τὸ μὲν πλεῖστον καὶ δυνατώτατον τοῦ στρατοῦ, ἀμα
 5 αὐτῷ Ξέρξῃ πορευόμενον ἐπ' Ἀθήνας, ἐσέβαλε εἰς Βοιω-
 τοὺς, εἰς γῆν τὴν Ὀρχομενίων. Βοιωτῶν δὲ πᾶν τὸ πλήθος
 ἐμήδιξε· τὰς δὲ πόλεις αὐτέων ἄνδρες Μακεδόνες διατε-
 ταγμένοι ἔσωζον, ὑπὸ Ἀλεξάνδρου ἀποπεμφθέντες·
 ἔσωζον δὲ, τῇδε βουλόμενοι δῆλον ποιέειν Ξέρξῃ ὅτι τὰ
 10 Μήδων Βοιωτοὶ φρονέοιεν. οὗτοι μὲν δὴ τῶν βαρβάρων
 ταύτῃ ἐτράποντο.

Ἄλλοι δὲ αὐτέων, ἡγεμόνας ἔχοντες, ὁρμέατο ἐπὶ τὸ 35
 ἱερὸν τὸ ἐν Δελφοῖσι, ἐν δεξιῇ τὸν Παρνησσὸν ἀπέργοντες.
 ὅσα δὲ καὶ οὗτοι ἐπέσχον τῆς Φωκίδος, πάντα εἰσινα-

ptivos fecerunt; et nonnullis etiam mulieribus, ob mul-
 titudinem vim facientium, necem adtulerunt. (34.)
 Parapotamios praetergressi Barbari, in Panopensium
 agrum venerunt. Inde iam discretæ illorum copiae,
 bifariam divisae sunt. Plurima quidem et validissi-
 ma pars exercitus, cum ipso Xerxe Athenas tendens,
 in Boeotiam intravit, in fines Orchomeniorum. Boco-
 torum autem universa multitudo cum Medis sentie-
 bat: et oppida illorum tutabantur viri Macedones,
 ab Alexandro ad hoc missi; tutabantur ea autem;
 hoc ipso declaraturi Xerxi, cum Medis sentire Boco-
 tos. Hi igitur ex Barbaris hac via incedebant.

(35.) At illorum alii, sumtis viarum ducibus, ver-
 sus *Delphicum templum* intendebant iter, Parnas-
 sum a dextra relinquentes. Quascumque vero etiam
 hi Phocidis permearunt regiones, has cunctas eva-
 Herod. T. IV. P. I. C

- μῶρεον· καὶ γὰρ τῶν Πανοπέων τὴν πόλιν ἐνέπρησαν,
καὶ Δαυλίων, καὶ Αἰολιδέων. Ἐπορεύοντο δὲ ταύτῃ ἀπο- 5
σχισθέντες τῆς ἄλλης στρατιῆς τῶνδε εἵνεκα, ὅπως συ-
λῆσαντες τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Δελφοῖσι, βασιλεῖ Ξέρξῃ ἀπο-
δέξαιεν τὰ χρήματα. πάντα δ' ἡπίστато τὰ ἐν τῷ ἱερῷ
ὅσα λόγου ἦν ἄξια Ξέρξης, ὥς ἐγὼ πυνθάνομαι, ἀμει-
νον ἢ τὰ ἐν τοῖσι οἰκίοισι ἔλιπε, πολλῶν αἰεὶ λεγόντων, 10
καὶ μάλιστα τὰ Κροίσου τοῦ Ἀλυάττεω ἀναθήματα.
- 36 Οἱ Δελφοὶ δὲ, πυνθανόμενοι ταῦτα, ἐς πᾶσαν ἀρρώ-
δίην ἀπύκατο. ἐν δέσματι δὲ μεγάλῳ κατεστεῶτες,
ἐμαντεύοντο περὶ τῶν ἱερῶν χρημάτων, εἴτε σφέα κατὰ
γῆς κατορύξουσιν, εἴτε ἐκκομίσουσιν ἐς ἄλλην χώραν. ὁ
δὲ θεὸς σφεας οὐκ ἔα κινέειν, Φὰς, „αὐτὸς ἱκανὸς εἶ- 5

XXXV. 5. Αἰολιδέων. Αἰολιδῶν alii. Αἰλαιέων corrigendum cen-
suere viri docti.

starunt: nam et Panopensium oppidum incenderunt,
et Dauliorum, et Aeolidensium. [*sive* Lilaeensium.]
Viam autem istam hi, seiuncti a reliquo exercitu,
ingressi sunt hoc consilio, ut, spoliato Delphico tem-
plo, opes illius Xerxi regi repraesentarent. Noverat
autem, ut ego accepi, Xerxes omnia quae in hoc
templo erant melius quam quae suis in aedibus re-
liquerat, quippe multis ea constanter memoranti-
bus, ac praesertim Croesi donaria, Alyattis filii.
(36.) Eius rei nuncius gravissimum Delphensibus
timorem iniecit: quo terrore perculsi, oraculum de
sacris pecuniis rebusque pretiosis consuluerunt,
utrum in terram eas defoderent, an in aliam regio-
nem exportarent. At vetuit Deus loco illas movere,
dicens, *se ipsum ad tutanda sua sufficere*. Quo

ναι τῶν ἐωυτοῦ προκατῆσθαι. “ Δελφοὶ δέ, ταῦτα ἀκού-
 σαντες, σφέων αὐτέων πέρι ἐφρόντιζον. τέκνα μὲν νυν
 καὶ γυναῖκας πέρην ἐς τὴν Ἀχαιίην διέπεμψαν· αὐτέων
 δὲ οἱ μὲν πλείστοι ἀνέβησαν ἐς τοῦ Παρονησοῦ τὰς κο-
 10 ρυφάς, καὶ ἐς τὸ Κωρύκιον ἄντρον ἀνηνείκαντο· οἱ δὲ ἐς
 Ἀμφισσαν τὴν Λοκρίδα ὑπέξῃλθον. πάντες δὲ ὧν αἱ
 Δελφοὶ ἐξέλιπον τὴν πόλιν, πλὴν ἐξήκοντα ἀνδρῶν καὶ
 τοῦ προφήτεω. Ἐπεὶ δὲ αἰγχοῦ τε ἔσαν οἱ βάρβαροι 37
 ἐπιόντες, καὶ ἀπάρεον τὸ ἱερόν, ἐν τούτῳ ὁ προφήτης,
 τῷ οὐνόμα ἦν Ἀκῆρατος, ὁρᾷ πρὸ τοῦ νηοῦ ὅπλα προ-
 κείμενα ἔσθωεν ἐκ τοῦ μεγάρου ἐξηννηγμένα ἱερά, τῶν
 5 οὐκ ὅσιον ἦν ἀπτεσθαι ἀνθρώπων οὐδενί. ὁ μὲν δὲ ἦε
 Δελφῶν τοῖσι παρτοῦσι σημαίνει τὸ τέρας. Οἱ δὲ βάρ-
 βαροι ἐπεὶ δὴ ἐγίνοντο ἐπεγρόμενοι κατὰ τὸ ἱερόν τῆς Προ-
 νηΐης Ἀθηναίης, ἐπιγίνεται σφι τέρεα ἔτι μέζονα τοῦ

audito responso, iam sibi ipsis *Delphenses* consu-
 luerunt: et liberos quidem et uxores trans mare in
 Achaiam dimisere: ipsorum vero plerique in iuga
 conscenderunt Parnassi, resque suas in Corycium
 antrum comportarunt; alii vero in Amphissam Lo-
 cridem secesserunt. Itaque cuncti Delphenses reli-
 querunt urbem, exceptis sexaginta viris et propheta.
 (37.) Ut vero adpropinquarunt invadentes Barbari,
 iamque in conspectu habuere templum; ibi tunc
 propheta, cui nomen erat Aceratus, sacra arma vidit
 ante templum proposita, ex interiore penetrali pro-
 lata, quae nulli hominum fas erat tangere. Atque
 ille hoc prodigium Delphensibus, qui in urbe ade-
 rant, nunciatum ivit. Ut vero gradum accelerantes
 Barbari prope aedem fuere *Minervae Pronaeae*,

36 HERODOTI HISTOR. VIII.

πρὶν γενομένου τέρεος. Θῶυμα μὲν γὰρ καὶ τοῦτο κάρ-
 τα ἐστὶ, ὅπλα ἀρήϊα αὐτόματα φανῆναι ἔξω προκεί- 10
 μενά τοῦ νηοῦ· τὰ δὲ δὴ ἐπὶ τούτῳ δεύτερα ἐπιγενόμε-
 να, καὶ διὰ πάντων φασμάτων ἄξια θαυμάσαι μάλι-
 στα. Ἐπεὶ γὰρ δὴ ἔσαν ἐπιόντες οἱ βάρβαροι κατὰ τὸ
 ἱερὸν τῆς Προνηΐης Ἀθηναίης, ἐν τούτῳ ἐκ μὲν τοῦ οὐρα-
 νοῦ κεραυνοὶ αὐτοῖσι ἐνέπιπτον, ἀπὸ δὲ τοῦ Παρνησοῦ 15
 ἀπορραγεῖσαι δύο κορυφαὶ ἐφέροντο πολλῶ πατάγῳ ἐς
 αὐτοὺς, καὶ κατέλαβον συχνούς σφεων, ἐκ δὲ τοῦ ἱεροῦ
 38 τῆς Προνηΐης βοή τε καὶ ἀλαλαγμός ἐγένετο. Συμ-
 μιγέντων δὲ τούτων πάντων, φόβος τοῖσι βαρβάροισι
 ἐνεπεπτώκει. μαθόντες δὲ οἱ Δελφοὶ φεύγοντάς σφεας,
 ἐπικαταβάντες, ἀπέκτειναν πλῆθος τι αὐτέων· οἱ δὲ
 περιέοντες ἰθὺ Βοιωτῶν ἔφευγον. Ἐλεγον δὲ οἱ ἀπονοστή- 5

alia his oblata sunt prodigia, superiori etiam pro-
 digio maiora. Nam et hoc sane mirabile est, arma
 Martia sua sponte extra templum proposita adpa-
 ruisse: sed quae mox deinde evenerunt, ea prae om-
 nibus ostentis maximâ admiratione digna sunt. Ubi
 enim subeuntes Barbari prope Pronaeae Minervae
 aedem fuere, ibi tum et de coelo fulmina in eos
 deciderunt, et de Parnasso abrupta duo cacumina
 ingenti cum fragore in eisdem praecipitarunt, mul-
 tosque oppresserunt, et ex Pronaeae aede clamor et
 ululatus est exauditus. (38.) Quibus rebus simul
 incidentibus, terror Barbaris est incussus: quos ubi
 fugam capessere Delphenses intellexerunt, descen-
 dentes de monte magnam illorum stragem edidere;
 reliqui vero rectâ in Boeotiam profugerunt. Memo-
 rarunt autem, ut ego accepi, hi ex Barbaris qui re-

σαντες οὔτοι τῶν βαρβάρων, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, ὡς
 πρὸς τούτοισι καὶ ἄλλα ὥρων θεῖα· δύο γὰρ ὀπλίτας,
 μέζοντας ἢ κατὰ ἀνθρώπων φύσιν, ἔχοντας ἔπεσθαι σφι,
 κτείνοντας καὶ διώκοντας. Τούτους δὲ τοὺς δύο Δελφοὶ 39
 λέγουσι εἶναι ἐπιχωρίους ἥρωας, Φύλακόν τε καὶ Αὐ-
 τόνοον, τῶν τὰ τεμένεά ἐστι περὶ τὸ ἱερόν· Φυλάκου μὲν,
 παρ' αὐτὴν τὴν ὁδὸν κατύπερθε τοῦ ἱεροῦ τῆς Προνηΐης·
 5 Αὐτονόου δὲ, πέλας τῆς Κασταλῆς, ὑπὸ τῇ Τεμπεΐῃ
 κορυφῇ. Οἱ δὲ πεσόντες ἀπὸ τοῦ Παρηησσαῦ λίθοι, ἔτι
 καὶ ἐς ἡμέας ἔσαν σόοι, ἐν τῷ τεμένει τῆς Προνηΐης
 Ἀθηναίης κείμενοι, ἐς τὸ ἐνέσκηψαν διὰ τῶν βαρβάρων
 Φερόμενοι. Τουτέων μὲν νυν τῶν ἀνδρῶν αὕτη ἀπὸ τοῦ
 10 ἱεροῦ ἀπαλλαγὴ γίνεται.

Ὁ δὲ Ἑλλήνων ναυτικὸς στρατὸς ἀπὸ τοῦ Ἀρτε- 40

dierunt, praeter ista se alia etiam ostenta divinitus
 missa vidisse: namque duos armatos, maiores quam
 pro humana natura, continenter sibi instituisse, per-
 sequentes caedemque facientes. (39.) Istos duo,
 aiunt Delphenses, indigenas fuisse heroas, *Phyla-*
cum et *Autonoum*, quorum fana sunt in templi vi-
 cinia; Phylaci quidem, secundum ipsam viam, su-
 pra Pronacae aedem; Autonoi vero, prope Castaliam
 sub Hyampeo cacumine. Saxa autem, quae de Par-
 nasso deciderant, ad nostram usque aetatem super-
 fuerunt, in agro Minervae Pronacae sacro iacentia;
 in quem, postquam per Barbaros devoluta sunt, in-
 cubuerunt. Isto igitur modo hi homines a *Delphico*
templo discesserunt.

(40.) Iam *classis Graecorum*, ab Artemisio pro-

μισίου, Ἀθηναίων δεηθέντων, ἐς Σαλαμῖνα κατίσχει
 τὰς νῆας. τῶνδὲ δὲ εἵνεκα προσεδέθησαν αὐτέων σχεῖν
 πρὸς Σαλαμῖνα Ἀθηναῖοι, ἵνα αὐτοὶ παῖδάς τε καὶ γυ-
 ναῖκας ὑπεξαγάγωνται ἐκ τῆς Ἀττικῆς, πρὸς δὲ καὶ 5
 βουλευσάνται τὸ ποιητέον αὐτοῖσι ἔσται. ἐπὶ γὰρ τοῖσι
 κατήκουσι πρήγμασι βουλὴν ἔμελλον ποιήσεσθαι, ὥς
 εἰψευσμένοι γνώμης. δοκέοντες γὰρ εὐρήσειν Πελοποννη-
 σίους πανδήμει ἐν τῇ Βοιωτῇ ὑποκατημένους, τὸν βάρβα-
 ρον, τῶν μὲν εὖρον οὐδὲν ἐόν, οἱ δὲ ἐπυνθάνοντο τὸν Ἴσθμὸν 10
 αὐτοὺς τειχέοντας ἐς τὴν Πελοπόννησον, περὶ πλείστου
 τε ποιευμένους περιεῖναι, καὶ ταύτην ἔχοντας ἐν φυλα-
 κῇ, τὰ δὲ ἄλλα ἀπιέναι. ταῦτα πυνθανόμενοι, οὕτω
 δὴ προσεδέθησάν σφεων σχεῖν πρὸς τὴν Σαλαμῖνα.
 4¹ Οἱ μὲν δὲ ἄλλοι κατέσχον ἐς τὴν Σαλαμῖνα, Ἀθηναῖοι

fecta, rogatu Atheniensium ad *Salaminem* adpulit.
 Et hoc quidem consilio Athenienses a sociis, ut ad
 Salamina adpellerent, rogaverant, ut ipsi liberos et
 uxores ex Attica exportatos in tuto locarent, et porro
 quid sibi faciendum esset deliberarent. Nam pro prae-
 sente rerum statu, quum opinione sua essent fru-
 strati, consilium capturi erant. Etenim quum existi-
 massent se Peloponnesios cum omnibus copiis reper-
 turos esse in Boeotia subsidentes ibique Barbarum
 excepturos, nihil horum repererant: sed certiores
 erant facti, isthmum illos, qua est introitus in Pe-
 loponnesum, muro intercipere, et haec ut salva sit
 maxime curare, hancque custodire, caetera omitten-
 tes. Haec quum intellexissent Athenienses, idcirco
 socios, ut ad Salamina sisterent classem, rogaverant.
 (41.) Et reliqui quidem ad Salamina adpulerunt,

δὲ εἰς τὴν ἑαυτῶν. μετὰ δὲ τὴν ἀπίξιν, κήρυγμα ἐποιήσαντο „ Ἀθηναίων τῇ τις θύναται, σώζειν τὰ τέκνα τε καὶ τοὺς οἰκέτας.“ Ἐνθαῦτα οἱ μὲν πλείστοι εἰς Τροίξιν-
 5 να ἀπέστειλαν, οἱ δὲ εἰς Αἶγναν, οἱ δὲ εἰς Σαλαμῖνα. ἔσπευσαν δὲ ταῦτα ὑπεκθέσθαι, τῷ χρηστηρίῳ τε βουλόμενοι ὑπηρετέειν, καὶ δὴ καὶ τοῦδε εἵνεκα οὐκ ἥκιστα λέγουσι οἱ Ἀθηναῖοι, ὅφιν μέγαν Φύλακα τῆς ἀκροπό-
 10 λιος ἐνδαιτέεσθαι ἐν τῷ ἱρῷ. λέγουσί τε ταῦτα, καὶ ἐπιμήνια, μελιτόεσσα ἔστι. αὕτη δ' ἡ μελιτόεσσα, ἐν τῷ πρόσθεν αἰεὶ χρόνῳ ἀναισιμουμένη, τότε ἦν αἴψαυ-
 στος. ὁμηγήσεως δὲ ταῦτα τῆς ἱρείης, μᾶλλον τι οἱ Ἀθηναῖοι καὶ προθυμότερον ἐξέλιπον τὴν πόλιν, ὡς καὶ

Athenienses vero ad Atticam. Quo ubi pervenere, praeconio edixerunt, quo loco quisque posset Atheniensium, eo liberos et familiam in tuto locaret. Ibi tunc plerique Troezena eos miserunt, alii vero in Aeginam, alii Salamina. Properarunt autem suos suaeque extra Atticam in tuto locare, partim oraculi mandato obtemperare cupientes, partim, nec minime, hac de causa. Dicunt Athenienses, ingentem serpentem, arcis custodem, versari in templo: nec vero id perhibent solum, sed etiam tamquam re vera ibi versanti menstrua sacra faciunt adponuntque: est autem menstruum sacrificium, placenta melle condita. Haec placenta, quum superioribus temporibus constanter consumpta fuisset, tunc intacta erat. Quod ubi significavit antistita templi, tanto magis atque studiosius urbem reliquerunt Athenienses, quod etiam dea arcem deseruisset. Exportatis autem rebus

τῆς Θεοῦ ἀπολελοιπυῖης τὴν ἀκρόπολιν. ὡς δὲ σφι πάν- 15
 42 τα ὑπέξέκειτο, ἔπλων ἐς τὸ στρατόπεδον. Ἐπεὶ δὲ οἱ
 ἀπ' Ἀρτεμισίου ἐς Σαλαμῖνα κατέσχον τὰς νέας, συν-
 ἔρρεε καὶ ὁ λοιπὸς πυνθανόμενος ἑ τῶν Ἑλλήνων ναυτι-
 κὸς στράτος ἐκ Τροιζήνος· ἐς γὰρ Πάργωνα τὸν Τροιζη-
 νίων λιμένα προεῖρητο συλλέγεσθαι. συνελέχθησάν τε 5
 δὴ πολλῶ πλεῦνες νέες ἢ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ἐναυμάχεον,
 καὶ ἀπὸ πολλίων πλεούνων. Ναύαρχος μὲν νυν ἐπῆν ὠν-
 τὸς ὅσπερ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ, Εὐρυβιάδης ὁ Εὐρυκλείδew,
 ἀνὴρ Σπαρτιήτης, οὐ μέντοι γένεός γε τοῦ βασιλείου
 ἑών· νέας δὲ πολλῶ πλείστας τε καὶ ἄριστα πλωού- 10
 σας παρείχοντο Ἀθηναῖοι.

43 Ἐστρατεύοντο δὲ οἷδε. Ἐκ μὲν Πελοποννήσου, Λα-
 κεδαιμόνιοι, ἑκκαίδεκα νῆας παρεχόμενοι· Κορίνθιοι δὲ,

omnibus, in tutoque locatis, ad castra navigarunt.
 (42.) Postquam vero isti ab Artemisio *ad Salamina*
 constituerant classem, accepto eius rei nuncio reli-
 quae etiam *nauticae Graecorum copiae* eodem con-
 fluxerunt, Troezenae profectae. Edictum enim illis
 fuerat, ut ad Pogonem, Troezeniorum portum, con-
 venirent: et convenerant multo plures quam quae
 ad Artemisium navali praelio erant defunctae, et ex
 pluribus civitatibus. Classi cum imperii summa prae-
 fectus erat idem qui ad Artemisium, *Eurybiades*,
Euryclidae filius, Spartanus, nec vero ex regio ge-
 nere natus: sed plurimas naves, optimeque navi-
 gantes, prae buerant Athenienses.

(43.) Qui autem *hac in classe militabant*, hi
 fuere. *Ex Peloponneso*, Lacedaemonii, sedecim na-

τὸ αὐτὸ πλήρωμα παρεχόμενοι τὸ καὶ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ.
 Σικυῶνιοι δὲ, πεντεκαίδεκα παρείχοντο νῆας· Ἐπιδαύ-
 5 ριοι δὲ, δέκα· Τροϊζήνιοι δὲ, πέντε· Ἑρμιονέες δὲ, τρεῖς·
 ἑόντες οὗτοι, πλὴν Ἑρμιονέων, Δωρικόν τε καὶ Μακε-
 δνὸν ἔθνος, ἐξ Ἐριεοῦ τε καὶ Πίνδου καὶ τῆς Δρυοπί-
 δος ὕστατα ὀρμηθέντες. οἱ δὲ Ἑρμιονέες εἰσὶ Δρύοπες,
 ὑπὸ Ἡρακλέος τε καὶ Μηλίων ἐκ τῆς νῦν Δωρίδος κα-
 10 λεομένης χώρας ἐξαναστάντες. οὗτοι μὲν νυν Πελοπον-
 νησιῶν ἐστρατεύοντο. Οἱ δὲ ἐκ τῆς ἔξω ἡπείρου· Ἀθη- 44
 ναῖοι μὲν, πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους παρεχόμενοι νῆας
 ὀγδῶκοντα καὶ ἑκατὸν, μούνοι ἐν Σαλαμῖνι γὰρ οὐ συνε-
 ναυμαχῆσαν Πλαταιέες Ἀθηναίοισι, διὰ τοιόνδε πρῆ-
 5 γμα. ἀπαλλασσομένων τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοῦ Ἀρτε-
 μισίου, ὡς ἐγίνοντο κατὰ Χαλκίδα, οἱ Πλαταιέες

ves praebentes: tum Corinthii, totidem naves cum
 vectoribus praebentes quot ad Artemisium. Sicyonii
 vero quindecim praebuerunt naves; Epidaurii, decem;
 Troezenii, quinque; Hermionenses, tres. Sunt autem
 isti, exceptis Hermionensibus, Dorica et Macedna
 natio, ex Erineo et Pindo et Dryopide novissime pro-
 fecti. Hermionenses vero Dryopes sunt, ab Hercule
 et Maliensibus ex regione quae Doris nunc vocatur
 eiecti. Hae copiae Peloponnesiorum erant. (44.)
 Ex populis vero continentem extra Peloponnesum
 incolentibus adfuere, primum, *Athenienses*, qui
 prae reliquis omnibus centum et octoginta naves
 contulerunt: et hi quidem nunc soli erant, nam in
 pugna ad Salaminem Atheniensibus Plataeenses praec-
 sto non fuere, hac de caussa. Quo tempore Graeci,
 relicto Artemisio, prope Chalcidem fuerant, Pla-

ἀποβάντες εἰς τὴν περαίην τῆς Βοιωτῆς χώρας, πρὸς ἐκ-
 κομιδὴν ἐτράποντο τῶν οἰκετέων. οὗτοι μὲν νυν τούτους
 σώζοντες ἐλείφθησαν. Ἀθηναῖοι δὲ, ἐπὶ μὲν Πελασγῶν
 ἔχόντων τὴν νῦν Ἑλλάδα καλεομένην, ἔσαν Πελασγοί, 10
 οὐνομαζόμενοι Κραναοί· ἐπὶ δὲ Κέκροπος βασιλῆος,
 ἐπεκλήθησαν Κεκροπίδαι· ἐκδεξαμένου δὲ Ἐρεχθῆος τὴν
 ἀρχὴν, Ἀθηναῖοι μετωνομάσθησαν· Ἴωνος δὲ τοῦ Ξού-
 θου στρατάρχεω γενομένου Ἀθηναίοισι, ἐκλήθησαν ἀπὸ
 45 τούτου Ἴωνες. Μεγαρέες δὲ ταυτὸ πλήρωμα παρείχον· 15
 το τὸ καὶ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ· Ἀμπρακιῶται δὲ, ἑπτὰ νέας
 ἔχοντες ἐπεβώθησαν· Λευκάδιοι δὲ, τρεῖς· ἔθνος ἑόντες
 46 οὗτοι Δωρικὸν ἀπὸ Κορίνθου. Νησιωτέων δὲ, Αἰγινῆται
 τριήκοντα παρείχοντο. ἔσαν μὲν σφι καὶ ἄλλαι πεπλη-

XLIV. 13. Ἀθηναῖοι. *Intercidisse nomen Ἐρεχθίδαι suspican-
 tur docti viri.*

taeenses in oppositam Boeotiae oram exscenderant,
 et ad familias suas in tuto locandas erant profecti:
 ita, dum suos tutantur, in tempore non adfuerunt.
Athenienses, quo tempore Pelasgi Graeciam (quae
 nunc vocatur) tenebant, *Pelasgi* fuerant, *Cranai*
 nominati; sub Cecrope vero rege, *Cecropidae* sunt
 adpellati: tum regnante Erechtheo, mutato nomine,
Athenienses adpellati: ab Ione vero, Xuthi filio,
 qui copiarum dux fuit Atheniensium, *Iones* sunt
 denominati. (45.) Megarenses totidem naves cum
 vectoribus contulerant, quot ad Artemisium. Ampra-
 ciotae cum septem navibus praesto erant: Leucadii
 cum tribus; Doricus hic quoque populus est, ex Co-
 rintho. (46.) Ex insulanis *Aeginetae* naves contu-
 lerant triginta: et instructas quidem etiam alias ha-

ρωμέναι νέες, ἀλλὰ τῇσι μὲν τὴν ἑωυτῶν ἐφύλασσαν,
 τρήκοντα δὲ τῇσι ἄριστα πλωούσησι ἐν Σαλαμῖνι ἐναυ-
 5 μάχησαν. Αἰγινῆται δὲ εἰσι Δωριεῖς, ἀπὸ Ἐπιδάουρου
 τῇ δὲ νήσῳ πρότερον οὐνομα ἦν Οἰνώκη. μετὰ δὲ Αἰγι-
 νήτας, Χαλκιδεῖς τὰς ἐπ' Ἀρτεμισίῳ εἴκοσι παρεχόμε-
 νοι, καὶ Ἐρετριεῖς τὰς ἑπτὰ· οὗτοι δὲ Ἰωνές εἰσι. μετὰ
 δὲ, Κεῖοι τὰς αὐτὰς παρεχόμενοι· ἔθνος ἐὼν Ἰωνικόν
 10 ἀπὸ Ἀθηνέων. Νάξιοι δὲ παρείχοντο τέσσαρας· ἀπο-
 πεμφθέντες μὲν ἐς τοὺς Μήδους ὑπὸ τῶν πολιητέων,
 κατὰπερ ἄλλοι νησιῶται· ἀλογήσαντες δὲ τῶν ἐντολέων,
 ἀπίκατο ἐς τοὺς Ἕλληνας, Δημοκρίτου σπεύσαντος,
 ἀνδρὸς τῶν ἀστῶν δοκίμου, καὶ τότε τριηραρχέοντος. Νά-
 15 ξιοι δὲ εἰσι Ἴωνες, ἀπ' Ἀθηνέων γεγονότες. Στυρεῖς δὲ
 τὰς αὐτὰς παρείχοντο νῆας τὰς καὶ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ·

bebant, sed illis suam custodiebant terram, triginta
 vero optime navigantibus pugnarunt ad Salaminem.
 Sunt autem Aeginetae Dorienses, ex Epidauro: no-
 men vero insulae prius *Oenone* fuerat. Post Aegine-
 tas, Chalcidenses aderant cum viginti navibus quas
 easdem ad Artemisium habuerant; et Eretrienses cum
 eisdem septem navibus: Ionica haec gens est. Deinde
 Cei, Ionicus populus Athenis oriundus, cum eisdem
 quibus ad Artemisium. *Naxii* cum quatuor navibus
 aderant; ad Medos quidem missi a civibus, quemad-
 modum reliqui insulani: sed spreto mandato ad
 Graecos sese contulerant hortante Democrito, spe-
 ctato inter suos viro, qui tunc trierarcha erat. Sunt
 autem Iones Naxii, Athenis oriundi. Styrenses eas-
 dem, quas ad Artemisium, naves contulerunt;
 Cythnii vero triremem unam, et actuariam quinquā-

Κύθιοι δὲ, μίαν καὶ πεντηκόντερον· ἔοντες συναμφοτέ-
 ροι οὗτοι Δρύοπες. καὶ Σερίφιοι τε καὶ Σίφνιοι καὶ Μή-
 λιοι ἐστρατεύοντο· οὗτοι γὰρ οὐκ ἔδσαν μούνοι νησιω-
 47 τέων τῷ βαρβαρῷ γῆν τε καὶ ὕδωρ. Οὗτοι μὲν ἅπαν- 20
 " τες ἐντὸς οἰκημένοι Θεσπρωτῶν καὶ Ἀχέροντος ποταμοῦ,
 ἐστρατεύοντο· Θεσπρωτοὶ γὰρ εἰσι ὁμουρέοντες Ἀμ-
 πρακιώτῃσι καὶ Λευκαδίοισι, οἱ ἐξ ἐσχατέων χωρέων
 ἐστρατεύοντο. Τῶν δὲ ἐκτὸς τούτων οἰκημένων, Κροτω- 5
 νῆται μούνοι ἔσαν οἱ ἐβώθησαν τῇ Ἑλλάδι κινδυνεύου-
 ση, νῆι μίῃ, τῆς ἤρχε ἀνὴρ τρεῖς πυβιονίκης, Φαῦλλος.
 48 Κροτωνῆται δὲ γένος εἰσὶ Ἀχαιοί. Οἱ μὲν νυν ἄλλοι,
 τριήρεας παρεχόμενοι ἐστρατεύοντο· Μήλιοι δὲ, καὶ
 Σίφνιοι, καὶ Σερίφιοι, πεντηκοντέρους. Μήλιοι μὲν,
 γένος ἔοντες ἀπὸ Λακεδαιμόνος, δύο παρείχοντο· Σίφ-

ginta-remorum: utrique hi Dryopes sunt. Seriphii
 etiam, et Siphnii, et Melii cum Graecis militarunt:
 hi enim soli ex insulanis Barbaro terram et aquam
 non tradiderant. (47.) Quos adhuc memoravi pu-
 gnae ad Salamina socios, hi omnes citra Thespro-
 tiam et Acherontem fluvium habitant: Thesproti
 enim finitimi sunt Ampraciotis et Leucadiis, qui ex
 ultimis Graeciae regionibus adfuerunt. Ex his vero
 qui ultra incolunt, soli *Crotoniatae* fuere, qui pe-
 riclitanti succurrerent Graeciae, et una quidem nave,
 cui praefuit vir ter Pythiorum certaminum victor,
 Phayllus: sunt autem Crotoniatae origine Achaei.
 (48.) Iam reliqui quidem, quos memoravi, triremes
 praebuerunt; Melii vero et Siphnii et Seriphii pente-
 conteros; [*id est*, longas naves remis quinquaginta
 instructas:] et Melii quidem, genus a Lacedaemone

5 νιοι δὲ καὶ Σερίφιοι, Ἴωνες ἐόντες ἀπ' Ἀθηνέων, μίαν
ἐκάτεροι. Ἀριθμὸς δὲ ἐγένετο ὁ πᾶς τῶν νεῶν, πάρεξ τῶν
πεντηκοντέρων, τριηκόσiai καὶ ἐβδομήκοντα καὶ ὀκτώ.

Ὡς δὲ ἐς τὴν Σαλαμῖνα συνῆλθον οἱ στρατηγοὶ ἀπὸ 49
τῶν εἰρημένων πολίων, ἐβουλευόντο, προθέντος Εὐρυβιά-
δεω, γνώμην ἀποφαίνεσθαι τὸν βουλούμενον, ὅκου δοκῇ
ἐπιτηδεάτατον εἶναι ναυμαχίην ποιέεσθαι τῶν αὐτοῖ χω-
5 ρέων ἐγκρατέες εἰσί. ἡ γὰρ Ἀττικὴ ἀφείτο ἤδη, τῶν
δὲ λοιπῶν πέρι προετίθεε. Αἱ γνώμαι δὲ τῶν λεγόντων
αἱ πλεῖσται συνεξέπιπτον, πρὸς τὸν Ἰσθμὸν πλώσαν-
τας ναυμαχεῖν πρὸ τῆς Πελοποννήσου· ἐπιλέγοντες τὸν
λόγον τόνδε „ὥς, ἣν νικηθῶσι τῇ ναυμαχίῃ, ἐν Σα-
10 λαμῖνι μὲν ἐόντες, πολιορκησονται ἐν νήσῳ, ἵνα σφί τι-

derivantes, duas praebuere; Siphnii vero et Seriphii,
Iones ab Athenis originem ducentes, utrique unam.
Fuit autem *universus navium numerus*, demtis
penteconteris, trecentae septuaginta et octo.

(49.) Ut *ad Salaminem* convenit ex praedictis ci-
vitatibus *classis*, deliberarunt duces, rogante Eury-
biade ut sententiam diceret quisquis vellet, *quo loco*
opportunitissimum videretur pugna navali decer-
nere, ex eis nempe locis quae in ipsorum essent
potestate: iam enim Attica pro derelicta erat: ita-
que de reliquis locis rogavit. Et pleraeque eorum,
qui verba fecerunt, in hoc congruebant sententiae,
ad Isthmum navigandum esse, et ante Peloponne-
sum navali pugna decernendum: cuius sententiae
hanc rationem reddebant, *quod, si inferiores ex*
pugna discessissent, et Salamine essent, obside-
rentur in insula, ubi nullum ipsis adparere sub-

μωρή οὐδεμίη ἐπιφανήσεται· πρὸς δὲ τῷ Ἴσθμῳ, ἐς τοὺς ἑαυτῶν ἐξοίσονται.“

- 50 Ταῦτα τῶν ἀπὸ Πελοποννήσου στρατηγῶν ἐπιλεγμένων, ἐλήλυθε ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ἀγγέλλων ἥκειν τὸν βάρβαρον ἐς τὴν Ἀττικὴν, καὶ πᾶσαν αὐτὴν πυρπολέεσθαι. Ὁ γὰρ διὰ Βοιωτῶν τραπόμενος στρατὸς ἅμα Ξέρξῃ, ἐμπρήσας Θεσπιέων τὴν πόλιν, αὐτῶν 5 ἐκλελοιπότων ἐς Πελοπόννησον, καὶ τὴν Πλαταιέων ὡσαύτως, ἤκε τε ἐς τὰς Ἀθήνας, καὶ πάντα ἐκεῖνα ἐδήϊου. ἐνέπρησε δὲ Θεσπειάν τε καὶ Πλαταιαν, πυ-
- 51 θόμενος Θηβαίων ὅτι οὐκ ἐμῆδιζον. Ἀπὸ δὲ τῆς διαβάσιος τοῦ Ἑλλησπόντου, ἐνθεν πορεύεσθαι ἤρξαντο οἱ βάρβαροι, ἕνα αὐτοῦ διατρίψαντες μῆνα, ἐν τῷ διέβαινον ἐς τὴν Εὐρώπην, ἐν τρισὶ ἐτέροισι μῆγεσι ἐγένοντο ἐν τῇ Ἀττικῇ, Καλλιᾶδεω ἄρχοντος Ἀθηναίοισι. 5

sidium posset; ad Isthmum vero, ad suos se possent salvi recipere.

(50.) Dum ita duces Peloponnesiorum disputant, advenit vir Atheniensis, nuncians in Atticam ingressum esse Barbarum, et totam regionem igne vastare. Quippe exercitus unà cum Xerxe, itinere per Boeotiam facto, incensa Thespiensium urbe, qui in Peloponnesum se receperant, itemque Plataeensium urbe, Athenas profectus, omnia illius regionis loca evastabat. Incenderat autem Thespiam et Plataeam, quod a Thebanis audisset, cum Medis illos non sentire. (51.) A transitu Hellespontis, unde iter facere coeperant Barbari, postquam ibi unum mensem erant morati, quo in Europam transierunt, tribus proximis mensibus in Attica adfuerunt, prae-

641, 44.

καὶ αἰρέουσι ἐρήμον τὸ ἄστυ, καὶ τινὰς ὀλίγους εὐρί-
 σκουσι τῶν Ἀθηναίων ἐν τῷ ἱερῷ ἑόντας, ταμίας τε τοῦ
 ἱεροῦ, καὶ πένητας ἀνθρώπους· οἱ Φραζάμενοι τὴν ἀκρό-
 πολιν θύρησί τε καὶ ξύλοισι, ἡμύνοντο τοὺς ἐπιόντας·
 10 ἅμα μὲν ὑπ' ἀσθενείας βίου οὐκ ἐκχωρήσαντες ἐς Σαλα-
 μίνα, πρὸς δὲ αὐταὶ δοκέοντες ἐξευρηκέναι τὸ μαντήϊον
 πρὸ ἧς Πυθίᾃ σοφίᾳ ἔχρησε, „τὸ ξύλινον τεῖχος ἀνάλατον
 ἔσεσθαι“ αὐτὸ δὲ τοῦτο εἶναι τὸ κρησφύγετον κατὰ
 τὸ μαντήϊον, καὶ οὐ τὰς νῆας. Οἱ δὲ Πέρσαι, ἰζόμενοι 52
 ἐπὶ τὸν καταγτίον τῆς ἀκροπόλεως ὄχθον, τὸν Ἀθηναῖος
 καλέουσι Ἀρήϊον πάγον, ἐπολιόρκειον τρόπον τοιόνδε· ὅπως
 στυπεῖον περὶ τοὺς οἰστοὺς περιβέντες αἵψαιαν, ἐτόξευσαν
 5 ἐς τὸ Φράγμα. ἐνθαῦτα Ἀθηναίων οἱ πολιορκεόμενοι
 ὁμῶς ἡμύνοντο, καίπερ ἐς τὸ ἔσχατον κακοῦ ἀπιγμένοι,

tore Atheniensium Calliade. Deprehenderunt autem
 vacuum urbem, et paucos quosdam Atheniensium
 in templo versantes, quaestores templi, et pauperes
 nonnullos homines; qui arce asseribus atque palis
 praesepta arcebant subeuntes. Hi et ob victus ino-
 piam sese Salaminem non receperant, et quod se
 solos existimarent sententiam reperisse oraculi a
 Pythia editi, *lignum murum insuperabilem fore*;
 nempe hoc ipsum esse certum illud refugium, quod
 oraculo significatum esset, non naves. (52.) *Per-*
sae vero, castris in tumulto positis ex adverso arcis
 sito, quem *Areopagum* [Martium tumulum] vocant,
 hoc modo illam oppugnarunt: stupam sagittis cir-
 cumdatam incendebant, atque ita sagittas adversus
 vallum iaculabantur. At oppugnati *Athenienses*, ad
 extremum licet malum redacti, fallente eos etiam

καὶ τοῦ Φράγματος προδεδωκότος· οὐδὲ λόγους τῶν Πει-
 σιστρατιδῶν προσφερόντων περὶ ὁμολογίης ἐνεδέκοντο.
 αἰμυνόμενοι δὲ, ἄλλα τε ἀντεμνηχανέοντο, καὶ δὴ καὶ
 προσιόντων τῶν βαρβάρων πρὸς τὰς πύλας, ὁλοιτρόχους 10
 ἀπίεσαν· ὥστε Ξέρξεα ἐπὶ χρόνον συχνὸν ἀπορίῃσι ἐνέ-
 53 χεσθαι, οὐ δυνάμενόν σφεας ἐλεῖν. Χρόνον δ' ἐκ τῶν
 ἀπόρων ἐφάνη δὴ τις ἔσδοδος τοῖσι βαρβάροισι· ἔδεε γὰρ
 κατὰ τὸ Θεοπρόπιον πᾶσαν τὴν Ἀττικὴν τὴν ἐν τῇ ἡπεί-
 ρῳ γενέσθαι ὑπὸ Πέρσῃσι. ἔμπροσθε ὦν πρὸ τῆς ἀκρο-
 πόλιος, ὀπίσθι δὲ τῶν πυλῶν καὶ τῆς ἀνάδοι, τῇ δὴ 5
 οὔτε τις ἐφύλασσε, οὔτ' αὖ ἡλπισε μὴ κοτέ τις κατὰ
 ταῦτα ἀναβαίῃ ἀνθρώπων, ταύτῃ ἀνέβησάν τινες κα-
 τὰ τὸ ἱερὸν τῆς Κέκροπος θυγατρὸς Ἀγλαύρου, καίτοι-
 περ ἀποκρήμνου ἑόντος τοῦ χώρου. Ὡς δὲ εἶδον αὐτοὺς

vallo, tamen resistebant; nec conditiones de dedi-
 tione admittebant, a Pisistratidis propositas. Resi-
 stebant autem, quum alia contra machinantes, tum
 et, quoties ad portam succederent barbari, ingentibus
 in eos saxis devolutis; ut per diu Xerxes inops fuerit
 consilii, quum illos expugnare non posset. (53.)
 Ad extremum vero, post illas difficultates, introitus
 quidam in arcem barbaris adparuit: debuit enim,
 iuxta oraculum, universa Atheniensium terra, qua-
 tenus in continente erat, in Barbarorum venire po-
 testatem. Erat igitur ante arcem, sed in parte a porta
 et adscensu aversa, locus ubi nemo excubabat, et
 ubi nemo crediderat quemquam hominum umquam
 adscensurum: eo loco, quamvis praerupto, adscende-
 runt nonnulli prope *Aglauri fanum*, Cecropis filiae.
 Quos ut in arcem conscendisse viderunt Athenienses,

10 ἀναβεβηκότας οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν, οἱ μὲν ἐρί-
πτεον ἑαυτοὺς κατὰ τοῦ τείχεος κάτω, καὶ διεφθείροντο,
οἱ δὲ εἰς τὸ μέγαρον κατέφευγον. τῶν δὲ Περσέων οἱ
ἀναβεβηκότες, πρῶτον μὲν ἐτράποντο πρὸς τὰς πύλας·
ταύτας δὲ ἀνοίξαντες, τοὺς ἱκέτας ἐφόνευσαν· ἐπεὶ δὲ σφι
15 πάντες κατέστρωντο, τὸ ἱερόν συλῆσαντες, ἐνέπρησαν
παῖσαν τὴν ἀκρόπολιν.

Σχῶν δὲ παντελέως τὰς Ἀθήνας Ξέρξης, ἀπέπεμψε 54
εἰς Σοῦσα ἄγγελον ἱππέα, Ἀρταβάνῳ ἀγγελέοντα τὴν
παρεοῦσαν σφι εὐπρηξίην. Ἀπὸ δὲ τῆς πέμψιος τοῦ κήρυ-
κος δευτέρῃ ἡμέρῃ συγκαλέσας Ἀθηναίων τοὺς Φυγάδας,
5 ἑαυτῷ δὲ ἐπομένους, ἐκέλευε τρόπῳ τῷ σφετέρῳ θῦ-
σαι τὰ ἱερά, ἀναβάνας εἰς τὴν ἀκρόπολιν· εἴ τε δὴ ὦν
οἴψιν τινα ἰδῶν ἐνυπνίου ἐνετέλλετο ταῦτα, εἴ τε καὶ ἐν-
θύμιόν οἱ ἐγένετο ἐμπρήσαντι τὸ ἱερόν. οἱ δὲ Φυγάδες

alii de muro sese praecipitarunt perieruntque, alii
in interiorem templi aedem confugerunt. *Persae*
vero qui adscenderant, primum ad portam adcurrerunt,
eaeque aperta trucidarunt supplices; quibus
omnibus occisis, spoliarunt templum, et universam
acropolin incenderunt.

(54.) Tum *Xerxes*, *Athenis* penitus *potitus*, equi-
tem *Susa* misit, qui *Artabano* rem feliciter gestam
nunciaret. Postridie vero quam nuncium hunc dimi-
sit, convocatis *Atheniensium* exsulibus, qui illius
castra sequebantur, mandavit, ut in arcem adscen-
derent, suoque ritu ibi sacra facerent; sive quod
viso nocturno monitus hoc illis imperavit, sive reli-
gio quaedam eum incesserat quod templum cremas-
set. Et *Atheniensium* exsules mandata fecerunt. (55.)

Herod. T. IV. P. I.

D

55 τῶν Ἀθηναίων ἐποίησαν τὰ ἐντεταλμένα. Τοῦ δὲ εἶνε-
 κεν τούτων ἐπεμνήσθην, Φράσω. ἔστι ἐν τῇ ἀκροπόλει
 ταύτῃ Ἐρεχθῆος τοῦ γηγενέος λεγομένου εἶναι νηὸς, ἐν
 τῷ ἐλαίῃ τε καὶ θάλασσᾳ ἐνὶ ταῖς λόγος παρὰ Ἀθη-
 ναίων Ποσειδέωνά τε καὶ Ἀθηναίην, εἰςάαντας περὶ τῆς 5
 χώρας, μαρτύρια θεῶν. ταύτην ὦν τὴν ἐλαίην ἅμα
 τῷ ἄλλῳ ἱρῷ κατέλαβε ἐμπρησθῆναι ὑπὸ τῶν βαρβάρων·
 δευτέρῃ δὲ ἡμέρῃ ἀπὸ τῆς ἐμπρησίας, Ἀθηναίων οἱ
 θυεῖν ὑπὸ βασιλῆος κελευόμενοι, ὥς ἀνέβησαν εἰς τὸ
 ἱερόν, ὧρων βλαστὸν ἐκ τοῦ στελέχεος ὅσον τε πηχυαῖον 10
 ἀναδεδραμηκότα. οὗτοι μὲν νυν ταῦτα ἔφρασαν.

56 Οἱ δὲ ἐν Σαλαμῖνι Ἕλληνες, ὥς σφι ἐξαγγέλθη
 ὥς ἔσχε τὰ περὶ τὴν Ἀθηναίων ἀκρόπολιν, εἰς τοσοῦτον
 φόρουβον ἀπίκοντο, ὥστε ἔνιοι τῶν στρατηγῶν οὐδὲ κυ-
 ρωθῆναι ἔμενόν τὸ προκείμενον πρῆγμα, ἀλλ' ἐς τε τὰς

Cur autem huius rei fecerim mentionem, dicam. Est in hac acropoli *templum Erechthei* illius, qui terra genitus dicitur, quo in templo *olea* inest et *mare*, quae aiunt a Neptuno et Minerva, quum de hac terra inter se certarent, testibus advocatis Atheniensibus, posita ibi fuisse. Haec igitur olea simul cum reliquo templo a barbaris erat cremata: altero vero ab hoc incendio die, ut in id templum adscenderunt Athenienses sacra facere iussi a Xerxe, surculum viderunt e stipite enatum, cubiti fere longitudine. Hoc quidem illi memorarunt.

(56.) *Graeci* vero ad *Salaminem*, ut nunciatum est eis quo statu esset Athenarum acropolis, tanto sunt terrore perculsi, ut e ducibus nonnulli ne manserint quidem donec super quaestione proposita fie-

5 νῆας ἐσέπιπτον, καὶ ἰστία αἰείροντο ὡς ἀποθευσόμενοι·
 τοῖσιν τε ὑπολειπομένοισι αὐτέων ἐκυράθη πρὸ τοῦ Ἰσθμοῦ
 ναυμαχεῖν. νύξ τε ἐγένετο, καὶ οἱ, διαλυθέντες ἐκ τοῦ
 συνεδρίου, ἐσέβαινον ἐς τὰς νῆας. Ἐνθαῦτα δὴ Θεμί- 57
 στοκλῆα ἀπικόμενον ἐπὶ τὴν νῆα, εἶρετο Μνησίφίλος,
 ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ὃ τι σφί εἴη βεβουλευμένον. πυθόμενος
 δὲ πρὸς αὐτοῦ ὡς εἴη δεδογμένον ἀνάγειν τὰς νῆας πρὸς
 5 τὸν Ἰσθμόν, καὶ πρὸ τῆς Πελοποννήσου ναυμαχεῖν,
 εἶπε· „Οὗτοι ἄρα ἦν ἀπαίρωσι τὰς νῆας ἀπὸ Σαλα-
 „μῖνος, περὶ οὐδεμιᾶς ἔτι πατρίδος ναυμαχήσεις. κα-
 „τὰ γὰρ πόλιν ἕκαστοι τρέφονται· καὶ οὔτε σφέας Εὐ-
 „ρυβιάδης κατέχειν δυνήσεται, οὔτε τις ἀνθρώπων ἄλ-
 10 „λος, ὥστε οὐ μὴ διασκεδασθῆναι τὴν στρατιήν· ἀπο-
 „λέεταί τε ἡ Ἑλλὰς ἀβουλίῃσι. ἀλλ', εἴ τις ἐστὶ μη-

ret decretum, sed in naves sese coniiicientes vela pan-
 derint tamquam abituri; reliqui vero re deliberata
 fecerint decretum, ad Isthmum esse pugnandum.
 Iamque nox aderat; et hi quoque, soluto consessu,
 naves sunt ingressi. (57.) Ibi tunc Themistoclem,
 in navem reversum, interrogavit Mnesiphilus, civis
 Atheniensis, quidnam ab illis decretum foret? A
 quo ubi cognovit, decretum esse ut navibus ad Isth-
 mum deductis ante Peloponnesum dimicarent: Quod
 si igitur, inquit, hi Salamine solverint, tu pro
 nulla amplius patria pugnabis. Nam in suas
 quique civitates se recipient, et nec Eurybiades,
 nec quisquam hominum alius retinere eos po-
 terit, quin dissolvatur exercitus: et per ducum
 imprudentiam peritura est Graecia. At ut, si qua
 via aut ratio superest, perge, et, quae decreta

- „χανή, ἴθι, καὶ πειρῶ διαχέαι τὰ βεβουλευμένα, ἦν
 „κως δύνῃ ἀναγνῶσαι Εὐρυβιάδεα μεταβουλεύσασθαι,
 58 „ὥστε αὐτοῦ μενέειν.“ Κάρτα δὴ τῷ Θεμιστοκλέϊ
 ἤρεσε ἡ ὑποθήκη· καὶ οὐδὲν πρὸς ταῦτα ἀμειψάμενος,
 ἥϊε ἐπὶ τὴν νῆα τὴν Εὐρυβιάδεω. ἀπικόμενος δὲ, ἔφη
 θέλειν οἱ κοινόν τι πρῆγμα συμμίζειν. ὁ δ' αὐτὸν εἰς τὴν
 νῆα ἐκέλευε ἐσβάντα λέγειν εἴ τι θέλει. ἐνθαῦτα ὁ Θε- 5
 μιστοκλῆς παριζόμενός οἱ καταλέγει κεῖνά τε πάντα
 τὰ ἤκουσε Μνησιφίλου, ἑωυτοῦ ποιούμενος, καὶ ἄλλα
 πολλὰ προστιθείς· εἰς ὃ ἀνέγνωσε χρηρίζων ἕκ τε τῆς
 νῆος ἐκβῆναι, συλλέξαι τε τοὺς στρατηγούς εἰς τὸ συν-
 59 ἔδριον. Ὡς δὲ ἄρα συνελέχθησαν, πρὶν ἢ τὸν Εὐρυ-
 βιάδεα προθεῖναι τὸν λόγον, τῶν εἵνεκα συνήγαγε τοὺς
 στρατηγούς, πολὺς ἦν ὁ Θεμιστοκλῆς ἐν τοῖσι λόγοις,
 οἷα κάρτα θεόμενος. λέγοντος δὲ αὐτοῦ, ὁ Κορίνθιος

sunt, operam da ut rescindas; si persuadere for-
tasse Eurybiadi potueris, ut mutato consilio hic
maneat. (58.) Themistocli admodum placuit mo-
nitum: qui, nullo ad haec responso dato, ad Eu-
rybiadis navem perrexit. Quo ubi venit, de com-
muni bus rebus, ait, se aliquid cum illo communi-
caturum: et ille, si quid secum vellet, navem suam
conscendere eum iussit. Ibi tum Eurybiadi adsidens
Themistocles, et omnia ista quae ex Mnesiphilo audi-
verat, tamquam sua, exposuit, et multa alia adiecit;
donec precibus eum expugnavit, ut nave egrederetur,
et in concilium iterum convocaret duces. (59.) Qui
ubi convenerunt, proutquam rem, cuius caussa con-
vocati duces erant, Eurybiades proponeret, multos
Themistocles fecit sermones, enixe flagitans. Quem

5 στρατηγὸς Ἀδείμαντος ὁ Ὠκύτου εἶπε· „ὦ Θεμι-
 „στόκλεες, ἐν τοῖσι ἀγῶσι οἱ προεξανιστάμενοι ραπίζον-
 „ται.“ ὁ δὲ, ἀπολυόμενος, ἔφη· „Οἱ δὲ γε ἐγκατα-
 „λειπόμενοι οὐ στεφανεῦνται.“ Τότε μὲν ἡπίως πρὸς 60
 τὸν Κορίνθιον ἀμείψατο. πρὸς δὲ τὸν Εὐρυβιάδα ἐλεγε
 ἐκείνων μὲν οὐκέτι οὐδὲν τῶν πρότερον λεχθέντων, ὡς
 ἐπεὰν ἀπαίρῃσι ἀπὸ Σαλαμῖνος, διαδρῆσονται. πα-
 5 ρεόντων γὰρ τῶν συμμαχῶν οὐκ ἔφερέ οἱ κόσμον οὐδέ-
 να κατηγορεῖν· ὁ δὲ ἄλλου λόγου εἶχετο, λέγων τὰδε.
 „Ἐν σοὶ νῦν ἐστὶ σῶσαι τὴν Ἑλλάδα, ἣν ἐμοὶ πείβη (1)
 „ναυμαχίην αὐτοῦ μένων ποιέεσθαι, μῆδὲ, πειθόμενος
 „τουτέων τοῖσι λέγουσι, ἀναζεύξης πρὸς τὸν Ἴσθμὸν τὰς
 10 „νῆας. ἀντίθες γὰρ ἐκάτερον, ἀκούσας. πρὸς μὲν τῷ
 „Ἴσθμῳ συμβάλλων, ἐν πελάγει ἀναπεπταμένῳ ναυ-

interfatus Corinthius dux Adimantus, Ocyti filius:
Themistocles! inquit, *in certaminum solemnibus,*
qui ante tempus surgunt, flagris caeduntur. Et
 ille, sui purgandi caussa, ait: *At, qui pone manent,*
non coronantur. (60.) Ita tunc quidem placide re-
 spondit Corinthio. Ad Eurybiadem vero conversus,
 nihil iam eorum dixit quae ante exposuerat, *dis-*
persum iri socios, si Salamine solvissent: etenim,
 praesentibus sociis, nullo modo decorum erat ut eos
 accusaret. Sed aliam dicendi rationem tenens, ita lo-
 cutus est: (1.) *Penes te nunc est servare Graeciam, si*
meum consilium secutus, hic manens pugnam na-
valem commiseris, neque his morem gesseris qui
naves ad Isthmum promovendas esse contendunt.
Accipe enim, et alteram alteri rationi oppone.
Ad Isthmum pugnam committens, in aperto mari

„μαχήσεις, ἐς ὃ ἥκιστα ἡμῖν σύμφορόν ἐστι, νῆας
 „ἔχουσι βαρυτέρας, καὶ ἀριθμὸν ἐλάσσονας. τοῦτο δέ,
 „ἀπολέεις Σαλαμῖνά τε καὶ Μέγαρα καὶ Αἴγιναν,
 „ἥνπερ καὶ τὰ ἄλλα εὐτυχήσωμεν. ἅμα γὰρ τῷ ναυ- 15
 „τικῷ αὐτέων ἔψεται καὶ ὁ πεζὸς στρατός· καὶ οὕτω
 „σφέας αὐτὸς ἄξεις ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον, κινδυνεύ-
 60 „σεις τε ἀπάσῃ τῇ Ἑλλάδι. Ἦν δὲ τὰ ἐγὼ λέγω
 (2) „ποιήσης, τοσαύτε ἐν αὐτοῖσι χρηστὰ εὐρήσεις. πρῶτα
 „μὲν, ἐν στενῷ συμβάλλοντες νηυσὶ ὀλίγησι πρὸς πολ- 20
 „λὰς, ἢν τὰ οἰκότες ἐκ τοῦ πολέμου ἐκβαίῃ, πολλὸν
 „κρατήσωμεν. τὸ γὰρ ἐν στενῷ ναυμαχεῖν, πρὸς ἡμέων
 „ἐστί· ἐν εὐρυχωρίῃ δέ, πρὸς ἐκείνων. αὐτὶς δέ, Σαλα-
 „μῖς περιγίνεται, ἐς τὴν ἡμῖν ὑπέκκειται τέκνα τε καὶ
 „γυναικες. καὶ μὴν καὶ τόδε ἐν αὐτοῖσι ἔνεστι, τοῦ 25

*pugnabis, quo minime nobis conducit, graviores
 naves habentibus, et numero pauciores. Porro
 Salaminem perdes, et Megara, et Aeginam, etiam-
 si caeteroquin feliciter nobis res esset cessura.
 Nam classem secuturus est pedestris exercitus, ad-
 eoque tu ipse illos in Peloponnesum duxeris, peri-
 culumque fuerit ut universam perdas Graeciam.
 (60. 1.) Sin quae ego dico feceris, haec in illis com-
 moda reperies. Primum quidem: in angusto mari
 confligentes paucis navibus adversus multas, si
 rationi consentaneus exitus fuerit pugnae, multo
 erimus superiores. Nam in angusto praelium na-
 vale facere, pro nobis est; in aperto vero, pro
 illis. Deinde Salamis servatur, in qua nos liberos
 nostros et uxores deposuimus. Tum vero etiam
 illud in hac ratione continetur, quod inprimis*

„καὶ περιέχεσθε μάλιστα· ὁμοίως αὐτοῦ τε μένων,
 „προναυμαχήσεις Πελοποννήσου, καὶ πρὸς τῷ Ἴσθμῳ·
 „οὐδὲ σφεας, εἶπερ εὖ Φρονέεις, ἄξεις ἐπὶ τὴν Πελο-
 „πόννησον. Ἦν δέ γε καὶ τὰ ἐγὼ ἐλπίζω γένηται, καὶ 60
 30 „μικῆσωμεν τῇσι νηυσὶ, οὔτε ὑμῖν ἐς τὸν Ἴσθμόν παρέ- (3)
 „σονται οἱ βάρβαροι, οὔτε προβήσονται ἐκαστέρῳ τῆς
 „Ἀττικῆς, ἀπίαςί τε οὐδενὶ κόσμῳ, Μεγάρουσί τε
 „κερδανόμεν περιεοῦσι, καὶ Αἰγίνῃ, καὶ Σαλαμῖνι, ἐν
 „τῇ ἡμῖν καὶ λόγιόν ἐστι τῶν ἐχθρῶν κατύπερθε γε-
 35 „νέσθαι. Οἰκότα μὲν νυν βουλευομένοισι ἀνθρώποισι, ὡς
 „τὸ ἐπίπαν ἐθέλει γίνεσθαι· μὴ δὲ οἰκότα βουλευμέ-
 „νοισι, οὐκ ἐθέλει οὐδὲ ὁ Θεὸς προσχωρεῖν πρὸς τὰς
 ἀνθρωπῆϊας γνώμας.“ Ταῦτα λέγοντος Θεμιστοκλέους, 61
 αὐτῷ ὁ Κορίνθιος Ἀδείμαντος ἐπέφερετο, σιγαῶν τε κε-

*vobis cordi est: nam, hic manens, pariter pro
 Peloponneso pugnabis, atque ad Isthmum; nec
 vero illos, si sapueris, in Peloponnesum duces.
 (60.3.) Sin quod ego spero evenerit, pugnaque navali
 vicerimus, tunc nec ad Isthmum vobis aderunt
 Barbari, nec ultra Atticam progredientur, sed
 incondita fuga se recipient; lucrabimurque ser-
 vata Megara, et Aeginam, et Salaminem, ad quam
 nos hostibus superiores esse futuros oraculo et-
 iam praedictum est. Iam consilia rationi consen-
 tanea capientibus hominibus solent plerumque
 etiam consentanea evenire: sin contra rationem
 consulunt, ne Deus quidem humanis sententiis ac-
 cedere amat. (61.) Haec ubi Themistocles dixit,
 iterum in eum invectus est Corinthius Adimantus;
 tacere iubens virum cui nulla sit patria, vetans-*

λεύων τῷ μὴ ἔστι πατρίς, καὶ Εὐρυβιάδεα οὐκ ἔω̃ν ἐπι-
 ψηφίζειν ἀπόλι ἀνδρί· πόλιν γὰρ τὸν Θεμιστοκλῆα πα-
 ρεχόμενον, οὕτω ἐκέλευε γνώμας συμβάλλεσθαι. ταῦ- 5
 τα δὲ οἱ προέφερε, ὅτι ἠλώκεσάν τε καὶ κατείχοντο
 αἱ Ἀθηναί. Τότε δὴ ὁ Θεμιστοκλῆς κεινόν τε καὶ τοὺς
 Κορινθίους πολλά τε καὶ κακὰ ἔλεγε· ἐωυτοῖσι τε
 ἐδήλου λόγῳ ὥς εἴη καὶ πόλις καὶ γῆ μέζων ἥπερ
 κείνοισι, ἔστ' ἂν διηκόσται νῆες σφι ἔωσι πεπληρωμέ- 10
 ναι· οὐδαμῶς γὰρ Ἑλλήνων αὐτοὺς ἐπίοντας ἀποκρού-
 62 σεσθαι. Σημαίνων δὲ ταῦτα, τῷ λόγῳ διέβαινε εἰς
 Εὐρυβιάδεα, λέγων μᾶλλον ἐπεστραμμένα· „Σὺ εἰ
 „μενέεις αὐτοῦ, καὶ μένων ἔσεαι ἀνὴρ ἀγαθός· — εἰ
 „δὲ μὴ, ἀνατρέψεις τὴν Ἑλλάδα. τὸ πᾶν γὰρ ἡμῖν
 „τοῦ πολέμου φέρουσι αἱ νῆες. ἀλλ' ἐμοὶ πείθεο. Εἰ 5

que Eurybiadem suffragia rogare super sententia ab
 homine exsule proposita; *quando enim patriam
 ostendere Themistocles potuerit, tunc demum ei
 licitum fore sententias cum aliis conferre.* Haec in
 eum dicta proiecit, quod captae Athenae in hostium
 essent potestate. Tum vero *Themistocles* et illum
 et Corinthios multis insectatus maledictis, ratione eis
 demonstravit, et urbem et terram Atheniensibus
 ampliolem, quam illis, esse, quamdiu ducentas
 habuerint naves instructas; nullum enim graecum
 populum, quem adierint, ipsos esse repulsurum.
 (62.) Haec postquam significavit, ad Eurybiadem
 convertens sermonem, maiore incitatione ait: *Tu si
 hic manes, hicque manens fortem te virum prae-
 stas, recte feceris; si non, Graeciam evertes. Nam
 summa belli nobis in navibus vertitur. Tu vero*

646, 97.

„δὲ ταῦτα μὴ ποιήσεις, ἡμεῖς μὲν, ὡς ἔχομεν, ἀνα-
 „λαβόντες τοὺς οἰκέτας, κομιεύμεθα εἰς Σίριν τὴν ἐν
 „Ἰταλίῃ, ἥπερ ἡμετέρῃ τέ ἐστὶ ἐκ παλαιοῦ ἔτι, καὶ τὰ
 „λόγια λέγει, ὑπ’ ἡμέων αὐτὴν δέειν κτισθῆναι. ὑμεῖς
 10 „δὲ, συμμαχῶν τοιῶνδε μουνωθέντες, μεμνήσεσθε τῶν
 „ἐμῶν λόγων.“ Ταῦτα δὲ Θεμιστοκλῆος λέγοντος, 63
 ἀνεδιδάσκετο Εὐρυβιάδης. δοκέειν δέ μοι, ἀρρωδήσας
 μάλιστα τοὺς Ἀθηναίους ἀνεδιδάσκετο, μὴ σφεας ἀπο-
 λῶσι, ἣν πρὸς τὸν Ἴσθμὸν ἀνάγῃ τὰς νῆας. ἀπολιπόν-
 5 των γὰρ Ἀθηναίων, οὐκέτι ἐγίνοντο ἀξιόμαχοι οἱ λοι-
 ποί. ταύτην δὲ αἰρέεται τὴν γνώμην, αὐτοῦ μένοντας
 διαναυμαχεῖν.

Οὕτω μὲν οἱ περὶ Σαλαμῖνα, ἔπεισι ἀκροβολισά- 64
 μενοι, ἐπεὶ τε Εὐρυβιάδῃ ἔδοξε, αὐτοῦ παρεσκευάζοντο

*mihi morem gere. Id nī feceris, nos quidem e ve-
 stigio, receptis nostris, Sirin proficiscemur, Ita-
 liae urbem, iam antiquitus nostram, quam a nobis
 instaurandam esse oracula etiam dicunt: vos vero,
 talibus sociis privati, eorum quae dixi reminisce-
 mini. (63.)* His a Themistocle dictis meliora edo-
 ctus *Eurybiades* est. Et maxime quidem eo mihi vi-
 detur sententiam mutasse, quod vereretur, ne, si
 ad Isthmum deduceret classem, Athenienses desere-
 rent socios: qui si illos deseruissent, reliqui non
 amplius pares hostibus erant futuri. Hanc igitur sus-
 cepit sententiam, ut ibi manerent, ibique navali
 pugna decernerent.

(64.) Hoc modo quum hi *ad Salaminem* verbis
 inter se essent velitati, postquam ita placuit Eury-

ὡς ναυμαχῆσοντες. ἡμέρη τε ἐγένετο, καὶ ἅμα τῷ ἡλίῳ
 αἰνίοντι σεισμὸς ἐγένετο ἐν τε τῇ γῇ καὶ τῇ θαλάσῃ.
 ἔδοξε δέ σφι εὐξασθαι τοῖσι θεοῖσι, καὶ ἐπικαλέσα- 5
 σθαι τοὺς Αἰακίδας συμμαχούς. ὡς δέ σφι ἔδοξε, καὶ
 ἐποίησεν ταῦτα. εὐξάμενοι γὰρ πᾶσι τοῖσι θεοῖσι, αὐ-
 τόθεν μὲν ἐκ Σαλαμῖνος Αἴαντά τε καὶ Τελαμῶνα
 ἐπικαλέοντο· ἐπὶ δὲ Αἰακὸν καὶ τοὺς ἄλλους Αἰακίδας
 65 νῆα ἀπέστελλον εἰς Αἴγιναν. Ἐφῆ δὲ Δικαῖος ὁ Θεο- 10
 κύδεος, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, Φυγᾶς τε καὶ παρὰ Μήδοισι
 λόγιμος γενόμενος τοῦτον τὸν χρόνον· „ἐπεὶ τε ἐκείρετο
 ἡ Ἀττικὴ χώρα ὑπὸ τοῦ πεζοῦ στρατοῦ τοῦ Ξέρξεω,
 εἰσοῦσα ἐρήμιος Ἀθηναίων, τυχεῖν τότε ἐὼν ἅμα Δημάρχη- 5
 τῷ τῷ Λακεδαιμονίῳ ἐν τῷ Θριασίῳ πεδίῳ· ἰδεῖν δὲ κοι-
 νορτόν χωρέοντα ἀπὸ Ἐλευσίνος, ὡς ἀνδρῶν μάλιστα καὶ
 τρισμυρίων· ἀποθωμᾶζειν τέ σφεας τὸν κοινορτόν, ὅτεων

biadi, ad committendum ibidem navale praelium se
 compararunt. Et ut illuxit dies, simul cum oriente
 sole et terra et mare contremuit. Itaque diis vota
 facere placuit, et Aeacidas socios invocare. Utque
 placuit, ita fecerunt. Deos omnes precati, protinus
 ex Salamine Aiace et Telamonem advocarunt: et ad
 advehendum Aeacum reliquosque Aeacidas navem
 in Aeginam miserunt. (65.) Fuit per id tempus
 Dicaeus, Theocydis filius, civis Atheniensis, exsul
 et in existimatione apud Medos, qui narravit „quo
 tempore Attica, Atheniensibus nudata, vastabatur a
 pedestri Xerxis exercitu, fuisse tunc se forte cum
 Demarato Lacedaemonio in Thriasio campo, vidis-
 seque ibi pulverem ab Eleusine orientem, tamquam
 a triginta admodum millibus hominum excitatum;

647, 27.

- κοτε εἶη ἀνθρώπων, καὶ πρόκα τε Φωνῆς αἰκίειν, καὶ
 10 οἱ φαίνεσθαι τὴν Φωνὴν εἶναι τὸν μυστικὸν Ἰακχόν. εἶναι
 δ' ἀδαήμενα τῶν ἱρῶν τῶν ἐν Ἐλευσίνι τὸν Δημάρτην,
 εἶρεσθαι τε αὐτὸν ὅτι τὸ Φβεγγόμενον εἶη ταῦτο· αὐτὸς
 δὲ εἶπαι· „Δημάρτε, οὐκ ἔστι ὅπως οὐ μέγα τι σῶος
 „ἔσται τῇ βασιλῆος στρατῇ. τάδε γὰρ αἰρίδηλα, ἐρή-
 15 „μου εὐρύσης τῆς Ἀττικῆς, ὅτι θεῶν τὸ Φβεγγόμενον,
 „ἀπὸ Ἐλευσίνος ἰὸν ἐς τιμωρίην Ἀθηναίοισι τε καὶ τοῖσι
 „συμμάχοισι. καὶ ἦν μὲν γε κατασκήψῃ ἐς τὴν Πελο-
 „πόννησον, κίνδυνος αὐτῷ τε βασιλεῖ καὶ τῇ στρατῇ τῇ
 „ἐν τῇ ἡπείρῳ ἔσται· ἦν δὲ ἐπὶ τὰς νῆας τράπηται τὰς
 20 „ἐν Σαλαμῖνι, τὸν ναυτικὸν στρατὸν κινδυνεύσει βα-
 „σιλεὺς ἀποβαλέειν. τὴν δὲ ὁρτὴν ταύτην ἄγουσι Ἀθη-
 „ναῖοι ἀνὰ πάντα ἔτεα τῇ Μητρὶ καὶ τῇ Κούρῃ, καὶ
 „αὐτέων τε ὁ βουλόμενος καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων μυεῖ-

quumque miratus esset quibusnam ab hominibus excitaretur ille pulvis, exaudisse mox vocem, quae vox ei visa esset *mysticus* esse *Iacchus*. Tum Demaratum, qui sacrorum Eleusiniarum fuisset ignarus, ex se quaesisse quid esset quod ita sonaret, seque ei respondisse: *Demarate! haud aberit quin magna clades exercitum regis adfligat. Quum enim deserta sit Attica, prorsus manifestum est, divinum esse hunc sonum, ab Eleusine auxilio venientem Atheniensibus eorumque sociis. Quod quidem ostentum si Peloponnesum versus cadet, periculum ipsi Regi et pedestribus illius copiis erit: sin ad classem convertetur quae Salamine est, navalibus Regis copiis exitium portenderit. Agunt autem quotannis hoc festum Athenienses Cereri Matri et Proserpi-*

„ται· καὶ τὴν Φωνὴν, τῆς ἀκούεις, ἐν ταύτῃ τῇ ὀρτῇ
 „ἰακχάζουσι.“ Πρὸς ταῦτα εἶπαι Δημάρητον· „Σί 25
 „γαρ τε, καὶ μηδενὶ ἄλλῳ τὸν λόγον τοῦτον εἶπης. ἦν
 „γάρ τοι ἐς βασιλῆα ἀνενοιχθῇ τὰ ἔπεια ταῦτα, ἀπο-
 „βαλέεις τὴν κεφαλὴν· καὶ σε οὔτε ἐγὼ δυνήσομαι
 „ρύσασθαι, οὔτ' ἄλλος ἀνθρώπων οὐδὲ εἷς. ἀλλ' ἔχ'
 „ῥήσυχος. περὶ δὲ στρατιῆς τῇσδε θεοῖσι μελήσει.“ Τὸν 30
 μὲν δὴ ταῦτα παραινέειν. ἐκ δὲ τοῦ κοινορτοῦ καὶ τῆς
 Φωνῆς γενέσθαι νέφος, καὶ μεταρσιωθὲν, φέρεσθαι ἐπὶ
 Σαλαμῖνος, ἐπὶ τὸ στρατόπεδον τὸ τῶν Ἑλλήνων. οὔ-
 τω δὲ αὐτοὺς μαθεῖν, ὅτι τὸ ναυτικὸν τὸ Ξέρξεω ἀπο-
 λείεσθαι μέλλοι.“ Ταῦτα μὲν Δικαῖος ὁ Θεοκύδεος 35
 ἔλεγε, Δημάρητου τε καὶ ἄλλων μαρτύρων καταπτό-
 μενος.

nae: et, quisquis vult ipsorum et reliquorum Graecorum, his sacris initiatur; et hoc vocis sono, quem audis, in eiusdem festi solemnibus Iacchum celebrant. Ad haec Demaratum dixisse: Silentium tene, nec alii cuiquam hoc dicas. Quod si enim ad Regem deferentur haec tua verba, capite lues, nec aut ego aut quisquam hominum alius servare te poterit. Quare tu sile: quod autem ad exercitum hunc pertinet, id Deo curae erit. Hoc sibi Demaratum ait praecepisse: tum vero ex pulvere et sonitu ortam esse nubem, quae in sublime levata, versus Salaminem ad castra Graecorum delata sit. Ita se intellexisse, classem Xerxis perditum iri.“ Haec Dicaeus, Theocydis filius, referebat, Demaratum aliosque testes citans.

Οἱ δὲ ἐς τὸν Ξέρξεω ναυτικὸν στρατὸν ταχθέντες, 66
ἐπειδὴ ἐκ Τρηχῶνος, θεησάμενοι τὸ τρῶμα τὸ Λακω-
νικόν, διέβησαν ἐς τὴν Ἰστιαίην, ἐπισχόντες ἡμέρας
τρῆς ἔπλων δι' Εὐρίπου, καὶ ἐν ἑτέρῃσι τρισὶ ἡμέρῃσι
5 ἐγένοντο ἐν Φαλήρῳ. Ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέειν, οὐκ ἐλάσ-
σονες εἶντες ἀριθμὸν ἐσέβαλον ἐς τὰς Ἀθήνας, κατὰ τε
ἠπείρον καὶ τῇσι νηυσὶ ἀπικόμενοι, ἢ ἐπὶ τε Σηπιάδα
ἀπίκοντο καὶ ἐς Θερμοπύλας. ἀντιθήσω γὰρ τοῖσι τε
ὑπὸ τοῦ χειμῶνος αὐτέων ἀπολομένοισι, καὶ τοῖσι ἐν
10 Θερμοπύλῃσι, καὶ τῇσι ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ναυμαχίῃσι,
τούσδε τοὺς τότε οὐκ ἐπομένους βασιλεῖ, Μηλιάς τε
καὶ Δωριέας, καὶ Λοκροὺς, καὶ Βοιωτοὺς, πανστρατιῇ
ἐπομένους, πλὴν Θεσπιδέων τε καὶ Πλαταιέων· καὶ μά-
λα Καρυστίους τε καὶ Ἀνδρίους, καὶ Τηνίους τε καὶ τοὺς
15 λοιποὺς νησιώτας πάντας, πλὴν τῶν πέντε πολίων, τῶν

(66.) *Nauticus Xerxis exercitus*, postquam ex Trachine, conspecta Laconica strage, in Histiaeam rursus traieccisset, tres dies ibi moratus per Euripum navigavit, et aliis tribus diebus *Phalerum* pervenit. Videnturque mihi hostes, et terra et mari advenientes, non minore hominum numero Athenas invasisse, quam cum quo ad Sepiadem venerant et ad Thermopylas. Eis enim qui tempestate perierunt, et qui ad Thermopylas ceciderunt et in navalibus pugnis ad Artemisium, hos oppono qui tunc nondum secuti regem erant, Malienses, et Dorienses, et Locros, et Boeotos; qui nunc omnibus copiis, exceptis Thespiensibus et Plataeensibus, eum sequebantur; ad haec utique Carystios, et Andrios, et Tenios, reliquosque insularum incolae omnes, praeter quinque

ἐπεμνήσθην πρότερον τὰ οὐνόματα. ὅσῳ γὰρ δὴ προέ-
 βαυε ἐσωτέρῳ τῆς Ἑλλάδος ὁ Πέρσης, τοσούτῳ πλείω
 67 ἔβηα οἱ εἶπετο. Ἐπεὶ ὦν ἀπίκато ἐς τὰς Ἀθήνας πάν-
 τες οὗτοι, πλὴν Παρίων· Πάριοι δὲ ὑπολειφθέντες ἐν
 Κύθνῳ, ἐκαπαδόκεον τὸν πόλεμον κῆ ἀποβήσεται· οἱ
 δὲ λοιποὶ ὡς ἀπίκοντο ἐς τὸ Φάληρον, ἐνθαῦτα κατέβη
 αὐτὸς Ξέρξης ἐπὶ τὰς νῆας, ἐθέλων σφι συμμῖξαι τε 5
 καὶ πυθέσθαι τῶν ἐπιπλωόντων τὰς γνώμας. Ἐπεὶ
 δὲ ἀπικόμενος προΐζετο, παρῆσαν μετὰπεμπτοὶ οἱ τῶν
 ἐθνέων τῶν σφετέρων τύραννοι καὶ ταξίαρχοι ἀπὸ τῶν
 νηῶν, καὶ ἔζοντο ὡς σφι βασιλεὺς ἐκάστω τιμὴν ἐδε-
 δώκει· πρῶτος μὲν, ὁ Σιδώνιος βασιλεὺς· μετὰ δὲ, ὁ 10
 Τύριος· ἐπὶ δὲ, ἄλλοι. ὡς δὲ κόσμῳ ἐπέξῃς ἔζοντο,
 πέμψας Ξέρξης Μαρδόνιον, εἰρώτα, ἀποπειρώμενος

illas civitates, quarum nomina supra commemoravi.
 Nam quo magis intro in Graeciam progrediebatur
 Persa, tanto plures eum populi sequebantur. (67.)
 Postquam igitur hi omnes *Athenas* pervenerant,
 Pariis exceptis: nam Parii, pone manentes in Cythno,
 exitum belli exspectabant: reliqui vero ut *Phalerum*
 pervenerunt, ibi tunc *Xerxes* ipse ad classem de-
 scendit, cum ducibus cupiens sermones conferre,
 sententiasque eorum explorare. Eo igitur profectus
 quum concilio praesideret, aderant convocati popu-
 lorum regi subiectorum tyranni, et ordinum in classe
 praefecti, sedentes prout cuique illorum honorem rex
 tribuerat: primus quidem, Sidonius rex; post hunc
 Tyrius; tum reliqui. Qui ut ordine deinceps conse-
 derant, Mardonium Xerxes misit, qui tentaret sin-
 gulos interrogaretque, an faciendum esse navale

- ἐκάστου, εἰ ναυμαχίην ποιέοιτο. Ἐπεὶ δὲ περιῶν εἰρώ- 68
τα ὁ Μαρδόνιος, ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ Σιδωνίου, οἱ μὲν δὲ
ἄλλοι κατὰ τὸ γνῶμην ἐξεφέροντο, κελεύοντες ναυ-
μαχίην ποιέεσθαι, Ἀρτεμισίη δὲ τὰδε ἔφη· „Εἰπαί μοι (1)
5 „πρὸς βασιλῆα, Μαρδόνιε, ὡς ἐγὼ τὰδε λέγω. Οὔτε
„κακίστην γενομένην ἐν τῇσι ναυμαχίῃσι τῇσι πρὸς Εὐ-
„βοίῃ, οὔτε ἐλάχιστη ἀποδεξαμένην, θέσποτα, τὴν
„εὐσσαν γνῶμην με δίκαιόν ἐστιν ἀποδείκνυσθαι, τὰ τυγ-
„χάνω φρονέουσα ἄριστα ἐς πρήγματα τὰ σά. καί τοι
10 „τὰδε λέγω· Φείδες τῶν νηῶν, μὴδὲ ναυμαχίην ποίω.
„τοὶ γὰρ ἄνδρες τῶν σῶν ἀνδρῶν κρείσσονες τοσοῦτό εἰσι
„κατὰ θάλασσαν, ὅσον ἄνδρες γυναικῶν. τί δὲ πάν-
„τως δέει σε ναυμαχίῃσι ἀνακινδυνεύειν; οὐκ ἔχεις μὲν
„τὰς Ἀθήνας, τῶν περ εἵνεκα ὠρμήθης στρατεύεσθαι,
15 „ἔχεις δὲ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα; ἐμποδὼν δέ τοι ἵσταται

praelium censerent. (68.) Quos ubi Mardonius, initio facto a Sidonio, circumiens rogavit, communi consensu reliqui omnes pro sententia dixerunt, *faciendum praelium navale*; una Artemisia haec verba fecit: (1.) Dic tu Regi, Mardonie, me haec dicere. Equidem, quae in pugnis ad Euboeam factis, nec ignavissima fui, nec minima facta edidi, Domine, par est ut veram meam sententiam edam, dicamque quae tuis rebus maxime conferre censeo. Atqui hoc dico: parce navibus, nec praelium navale committe. Hi enim viri tuis viris mari tanto sunt superiores, quanto mulieribus viri. Quid autem omnino necesse est ut navalis pugnae adeas discrimen? Annon Athenas tenes, quarum caussa hanc suscepisti expeditionem? Immo reliquam et

„οὐδείς· οἱ δ' ἔτι ἀντίστησαν, ἀπήλλαξαν οὕτω ὡς κεί-
 68 „νους ἔπρεπε; Τῇ δὲ ἐγὼ δοκέω ἀποβήσεσθαι τὰ τῶν
 (2) „ἀντιπολέμων πρήγματα, τοῦτο Φράσω. ἦν μὲν μὴ
 „ἐπειχθῆς ναυμαχίην ποιούμενος, ἀλλὰ τὰς νῆας αὐ-
 „τοῦ ἔχρης πρὸς γῇ μένων, ἣ καὶ προβαίνων ἐς τὴν Πε- 20
 „λοπόννησον, εὐπετέως τοι, δέσποτα, χωρήσει τὰ νεέ-
 „ων ἐλήλυθας. οὐ γὰρ οἷοί τε πολλὸν χρόνον εἰσὶ τοι
 „ἀντέχειν οἱ Ἕλληνες, ἀλλὰ σφεας διασκεδᾶς, κατὰ
 „πόλεις δὲ ἕκαστοι Φεύζονται. οὔτε γὰρ σῆτος πάρα σφί-
 „σι ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι· οὔτε αὐ- 25
 „τοὺς οἶκος, ἦν σὺ ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον ἐλαύνης τὸν
 „πεζὸν στρατὸν, ἀτρεμιεῖν τοὺς ἐκεῖθεν αὐτέων ἥκοντας·
 68 „οὐδὲ σφί μελήσει πρὸ τῶν Ἀθηναίων ναυμαχεῖν. Ἦν
 (3)

iam Graeciam tenes: neque quisquam tibi resistit:
nam, qui adhuc restiterunt, hi ita accepti sunt
ut commeruere. (68. 2.) Quem vero exitum habitu-
ras esse putem res adversariorum, dicam. Si tu
non properaveris navalem facere pugnam, sed hic
manens ad terram adplicueris naves, aut si in
Peloponnesum etiam progredieris; facile tibi, Do-
mine, succedent ea quorum caussa huc venisti.
Nec enim diu tibi resistere poterunt Graeci, sed
disperges eos, et in suas quique civitates profu-
gient. Nec enim commeatus illis, ut ego audio,
in hac insula paratus adest: nec verosimile est,
si tu adversus Peloponnesum duxeris pedestrem
exercitum, tranquillos hic mansuros hos qui ex illa
regione venerunt; nec illis curae erit pro Athe-
niensibus discrimen navalis praelii adire. (68. 3.)
Sin protinus praelium facere maturaveris, vereor

650, 17.

„δὲ αὐτίκα ἐπειχθῆς ναυμαχῆσαι, δειμαίνω μὴ ὁ ναυ-
 30 „τικὸς στρατὸς κακωθεῖς, τὸν πεζὸν προσδηλήσῃται.
 „πρὸς δὲ, ᾧ βασιλεῦ, καὶ τόδε ἐς θυμὸν βαλεῦ, ὡς
 „τοῖσι μὲν χρηστοῖσι τῶν ἀνθρώπων κακοὶ δοῦλοι Φι-
 „λέουσι γίνεσθαι, τοῖσι δὲ κακοῖσι, χρηστοί. σοὶ δὲ,
 „έόντι ἀρίστῳ ἀνδρῶν πάντων, κακοὶ δοῦλοί εἰσι οἱ ἐν
 35 „συμμάχων λόγῳ λέγονται εἶναι, έόντες Αἰγυπτιοὶ τε
 „καὶ Κύπριοι, καὶ Κίλικες, καὶ Πάμφυλοι, τῶν ὄφε-
 „λός ἐστι οὐδέν.“ Ταῦτα λεγούσης πρὸς Μαρδόνιον, 69
 ὅσοι μὲν ἔσαν εὐνοοὶ τῇ Ἀρτεμισίῃ, συμφορὴν ἐποιεῦντο
 τοὺς λόγους, ὡς κακόν τι πεισομένης πρὸς βασιλῆος,
 ὅτι οὐκ ἔα ναυμαχίην ποιέεσθαι· οἱ δὲ ἀγαλιόμενοί τε
 5 καὶ φθονέοντες αὐτῇ, ἅτε ἐν πρῶταισι τετιμημένης διὰ
 πάντων τῶν συμμάχων, ἐτέρποντο τῇ κρίσι, ὡς ἀπο-

LXIX. 6. κρίσι. Alii vulgo ἀνακρίσι.

*ne navalis exercitus male acceptus, pedestri quo-
 que calamitatem sit adlaturus. Ad haec, Rex, hoc
 etiam cogites velim, bonis viris servos solere esse
 malos, malis vero bonos. Atqui tibi, viro omnium
 optimo, mali servi sunt, hi qui in sociorum nu-
 mero dicuntur esse, nempe Aegyptii, et Cyprii,
 et Cilices, et Pamphyli, inutiles homines. (69.)*
 Haec ubi Artemisia Mardonio dixit, quicumque
 reginae favebant, dolebant eam ista locutam, ve-
 rentes ne malum quoddam ei a rege immineret, quod
 illum vetuisset navalem pugnam facere: qui vero
 invidebant ei maleque cupiebant, ut quae prae reli-
 quis omnibus sociis in honore esset apud regem,
 iudicio illius delectabantur, quippe exitium ei ad-

Herod. T. IV. P. I.

E

λεομένης αὐτῆς. Ἐπεὶ δὲ ἀνηνείχθησαν αἱ γυνῶμαι εἰς
 Ξέρξεα, κάρτα τε ἦσθη τῇ γνώμῃ τῆς Ἀρτεμισίης· καὶ
 νομίζων ἔτι πρότερον σπουδαίην εἶναι, τότε πολλῶ μάλ-
 λον αἶνεε. ὅμως δὲ τοῖσι πλέοσι πείθεσθαι ἐκέλευε τὰδε, 10
 καταδόξας πρὸς μὲν Εὐβοίῃ σφέας ἐβелоκακείην, ὥς
 οὐ παρεόντος αὐτοῦ· τότε δὲ αὐτὸς παρεσκευάστο θεή-
 σασθαι ναυμαχέοντας.

- 70 Ἐπειδὴ δὲ παρήγγελον ἀναπλῶειν, ἀνῆγον τὰς νῆας
 ἐπὶ τὴν Σαλαμῖνα, καὶ παρεκρίθησαν διαταχθέντες κατ'
 ἰσυχίην. τότε μὲν νυν οὐκ ἐξέχρησέ σφι ἡ ἡμέρη ναυ-
 μαχίην ποιήσασθαι· νῦν γὰρ ἐπεγένετο· οἱ δὲ παρεσκευ-
 αζοντο εἰς τὴν ὑστεραίην. Τοὺς δὲ Ἕλληνας εἶχε δέος τε 5
 καὶ ἀρρώδιῃ, οὐκ ἥκιστα δὲ τοὺς ἀπὸ Πελοποννήσου.
 ἀρρώδεον δὲ, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἐν Σαλαμῖνι κατήμενοι, ὑπὲρ
 γῆς τῆς Ἀθηναίων ναυμαχέειν μέλλοιεν· νικηθέντες τε,

laturο. At ut ad *Xerxem* relatae sunt sententiae, ad-
 modum gavisus est illius sententiā: et, quum iam
 antea eximiam esse mulierem iudicasset, nunc etiam
 magis eam laudavit. Attamen *hanc in re pluribus*,
 ait, *esse parendum*; ratus ad Euboeam sponte suos
 rem male gessisse, quoniam ipse abfuisset: nunc
 autem constituerat ipse spectare pugnantes.

(70.) Postquam enavigandi signum datum est,
 adduxerunt naves Salaminem versus, et per otium
 explicuerunt aciem. At tunc quidem non sufficit
 dies, ut committeretur praelium: nox enim super-
 venit; et illi in posterum diem sese comparabant.
 Graecos vero metus incessit et trepidatio, praesertim
 vero Peloponnesios: angebantur quippe, quod ad
 Salaminem residentes pro Atheniensium terra es-

ἐν νήσῳ ἀπολαμφθέντες πολιορκήσονται, ἀπέντες τὴν
 10 ἐαυτῶν ἀφύλακτον. Τῶν δὲ βαρβάρων ὁ πεζὸς ὑπὸ 71
 τὴν παρεούσαν νύκτα ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον·
 καίτοι τὰ δυνατὰ πάντα ἐμεμηχάνητο, ὅπως κατ' ἡπεί-
 ρον μὴ ἐσβάλοιεν οἱ βάρβαροι. Ὡς γὰρ ἐπύθοντο τὰ-
 5 χίστα Πελοποννήσιοι τοὺς ἀμφὶ Λεωνίδεα ἐν Θερμο-
 πύλῃσι τετελευτηκέναι, συνδραμόντες ἐκ τῶν πολίων,
 ἐς τὸν Ἴσθμὸν ἔζοντο· καὶ σφι ἐπὶ στρατηγὸς Κλεόμ-
 βροτος, ὁ Ἀναξανδρίδew, Λεωνίδew δὲ ἀδελφεός. ἰζό-
 10 μενοι δὲ ἐν τῷ Ἴσθμῳ, καὶ συγχώσαντες τὴν Σκιρωνί-
 δα ὁδὸν, μετὰ τοῦτο, ὥς σφι ἔδοξε βουλευομένοισι, οἰκο-
 δέμεον διὰ τοῦ Ἴσθμοῦ τεῖχος. ἅτε δὲ εὐσέων μυρια-
 δέων πολλέων, καὶ παντὸς ἀνδρὸς ἐργαζομένου, ἦνετο
 τὸ ἔργον. καὶ γὰρ λίθοι, καὶ πλίνθοι, καὶ ξύλα, καὶ

sent dimicaturi; ubi si victi essent, in insula inter-
 clusi obsiderentur, suâ terrâ sine praesidio relictâ.
 (71.) Sub eadem noctem pedestris Barbarorum exer-
 citus adversus *Peloponnesum* profectus est; quam-
 quam quaecumque excogitari potuerunt effecta erant,
 ne a continente in Peloponnesum irrumperere Barbari
 possent. Simulatque enim cognoverant Peloponnesii
 obiisse Leonidam ad Thermopylas, concursu ex op-
 pidis facto Isthmum occuparunt, et praeerat eis ibi
 Cleombrotus, Anaxandridae filius, frater Leonidae.
 Ad Isthmum igitur considentes, primum Scironidem
 viam obstruxerunt, deinde de communi consilio
murum per Isthmum instituerunt ducere. Quum-
 que multae essent hominum myriades, quorum quis-
 que manum operi admovit, perficiebatur opus. Nam
 et lapides et lateres et tigna et corbes sabulo reple-

Φορμοὶ ψάμμου πλήρεις ἔσεφορέοντο, καὶ ἐλίνυον οὐδέ-
 να χρόνον οἱ βοηθήσαντες ἐργαζόμενοι, οὔτε νυκτὸς, οὔτε 15
 72 ἡμέρας. Οἱ δὲ βοηθήσαντες ἐς τὸν Ἰσθμὸν πανδημεῖ,
 οἷδε ἔσαν Ἑλλήνων· Λακεδαιμόνιοί τε καὶ Ἀρκάδες πάν-
 τες, καὶ Ἠλεῖοι, καὶ Κορίνθιοι, καὶ Σικυνώνιοι, καὶ
 Ἐπιδαύριοι, καὶ Φλιάσιοι, καὶ Τροιζήνιοι, καὶ Ἑρμιο-
 νέες. οὗτοι μὲν ἔσαν οἱ βοηθήσαντες καὶ ὑπεραρρῶδέον 5
 τες τῇ Ἑλλάδι κινδυνεύουσῃ· τοῖσι δὲ ἄλλοισι Πελοπον-
 νησίοισι ἔμελε οὐδέν. Ὀλύμπια δὲ καὶ Κάρνεια παροι-
 73 χῶκεε ἤδη. Οἰκέει δὲ τὴν Πελοπόννησον ἔθνεα ἑπτὰ.
 τούτων δὲ τὰ μὲν δύο, αὐτόχθονα ἑόντα, κατὰ χώραν
 ἴδρυται νῦν τῇ καὶ τὸ πάλαι οἶκεον, Ἀρκάδες τε, καὶ
 Κυνοῦριοι. ἐν δὲ ἔθνος, τὸ Ἀχαικόν, ἐκ μὲν Πελοπον-
 νήσου οὐκ ἐξεχώρησε, ἐκ μὲν τοι τῆς ἐωυτῶν· οἰκέει δὲ 5
 τὴν ἀλλοτρίην. τὰ δὲ λοιπὰ ἔθνεα τῶν ἑπτὰ τέσσερα,

tae congerebantur; et sociatâ operâ opus facientes,
 nullo temporis momento, nec noctu, nec interdiu,
 cessabant. (72.) Qui ad muniendum *Isthmum* ope-
 ram suam consociarunt Graeci, hi fuere: Lacedae-
 monii et Arcades omnes, et Elei, et Corinthii, et Si-
 cyonii, et Epidaurii, et Phliasii, et Troezenii, et
 Hermionenses. Hi sunt qui periclitanti Graeciae me-
 tuentes succurrerunt: reliquis Peloponnesiis nulli
 curae ea res fuit. Olympiorum autem et Carneorum
 iam praeterierant solempnia. (73.) *Peloponnesum*
 septem incolunt populi. Horum duo sunt indigeni;
 eandem nunc, quam antiquitus, regionem habitan-
 tes, *Arcades*, et *Cynurii*. Unus populus, *Achaicus*,
 Peloponneso quidem non egressus est, sed suam regio-
 nem cum alia mutavit. Reliqui quatuor ex illis sep-

652, 79.

ἐπήλυδά ἐστι, Δωριέες τε, καὶ Αἰτωλοί, καὶ Δρύο-
 πες, καὶ Λήμνιοι. Δωριέων μὲν, πολλαί τε καὶ δόκιμοι
 πόλεις· Αἰτωλῶν δὲ, Ἥλις μούνη· Δρυόπων δὲ, Ἑρμιό-
 10 νη τε καὶ Ἀσίγη ἢ πρὸς Καρδαμύλῃ τῇ Λακωνικῇ· Λη-
 μνίων δὲ, Παρωρεῖται πάντες. οἱ δὲ Κυνούριοι, αὐτόχθο-
 νες ἔόντες, δοκέουσι μῶνοι εἶναι Ἴωνες· ἐκδεδωρίενται δὲ,
 ὑπὸ τε Ἀργείων ἀρχόμενοι καὶ τοῦ χρόνου, ἔόντες Ὀρ-
 νεῖται καὶ περιόικοι. Τούτέων ὦν τῶν ἑπτὰ ἐθνέων αἱ
 15 λοιπαὶ πόλεις, πάρεξ τῶν κατέλεξα, ἐκ τοῦ μέσου ἐκα-
 τέατο· εἰ δὲ ἐλευθέρως ἔξεστι εἶπαι, ἐκ τοῦ μέσου κα-
 τήμενοι, ἐμήδιζον.

Οἱ μὲν δὴ ἐν τῷ Ἰσθμῷ, τοιοῦτω πόνῳ συνέστασαν, 74
 ἄτε περὶ τοῦ παντός ἤδη δρόμον θεόντες, καὶ τῇσι νηυσὶ

LXXIII. 12. *Pro μῶνοι, μὲν ἐνίοις corrigunt nonnulli.*

tem populis, advenae sunt: *Dorienses, Aetoli, Dryo-
 pes, et Lemnii*. Et Doriensium quidam multae sunt
 et illustres civitates: Aetolorum vero sola Elis: Dryo-
 pum Hermione, et Asine prope Cardamylen Laconi-
 cam: Lemniorum vero, Paroreatae omnes. Cynurii,
 indigenae quum sint, soli videntur [*sive, nonnullis*
quidem videntur] Iones esse; sed in Dorienses mu-
 tati sunt, partim quod sub imperio fuerunt Argivo-
 rum, partim temporis progressu: sunt autem Or-
 neatae et horum finitimi. Istorum septem populo-
 rum reliquae civitates, praeter eas quas nominavi,
 neutrarum erant partium: si autem libere loqui li-
 cet, dum neutrarum fuere partium, Medis favebant.

(74.) Igitur qui ad Isthmum erant, eo quo dixi
 labore conflictabantur, quippe de summa rerum iam

οὐκ ἐλπίζοντες ἐλλάμψεσθαι· οἱ δὲ ἐν Σαλαμῖνι ὁμῶς,
 ταῦτα πυνθανόμενοι, ἀρρώδεον, οὐκ οὕτω περὶ σφίσι
 αὐτοῖσι δειμαίνοντες, ὥς περὶ τῇ Πελοποννήσῳ. ἕως μὲν 5
 δὴ αὐτέων ἀνὴρ ἀνδρὶ παρασταὺς σιγῇ λόγον ἐποιέετο,
 θῶμα ποιούμενοι τὴν Εὐρυβιάδew ἀβουλίην· τέλος δέ,
 ἐξερράγη ἐς τὸ μέσον, σύλλογός τε δὴ ἐγίνετο, καὶ
 πολλὰ ἐλέγετο περὶ τῶν αὐτέων. οἱ μὲν, ὥς ἐς τὴν Πε-
 λοπόννησον χρεὸν εἶη ἀποπλῶειν, καὶ περὶ ἐκείνης κινδύ- 10
 νεύειν, μὴδὲ πρὸ χάρης δοριαλώτου μένοντας μάχεσθαι·
 Ἀθηναῖοι δέ, καὶ Αἰγινήται, καὶ Μεγαρεῖς, αὐτοῦ μέ-
 75 νοντας ἀμύνασθαι. Ἐνθαῦτα Θεμιστοκλῆς, ὥς ἐσ-
 σοῦτο τῇ γνώμῃ ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων, λαβὼν ἐξέρ-
 χεται ἐκ τοῦ συνεδρίου. ἐξελθὼν δέ, πέμπει ἐς τὸ στρα-

LXXIV. 3. ὁμῶς. Vulgo ὁμως.

periclitantes, nec sperantes mari praeclare admodum
 gestum iri rem. Et illi *ad Salaminem*, postquam
 quid ad Isthmum ageretur cognoverunt, similiter
 trepidabant, non tam sibi metuentes, quam Pelo-
 ponneso. Et aliquantisper quidem vir viro adstans
 tacite inter se sermones conferebant, imprudens mi-
 rantes Eurybiadis consilium: ad extremum vero in
 publicum res erupit; et coiit concilium, multaque
 verba eisdem de rebus iactabantur; dicentibus aliis,
necessario ad Peloponnesum esse navigandum, et
pro illa propugnandum, nec ad regionem ab ho-
ste captam manendum, et pro illa dimicandum;
 Atheniensibus vero et Aeginetis et Megarensibus con-
 tendentibus, *eo loci manendum et cum hoste con-*
fligendum. (75.) Ibi tunc Themistocles, quum
 vinceret sententia Peloponnesiorum, clanculum con-

τόπεδον τὸ Μήδων ἄνδρα πλοῖω, ἐντειλάμενος τὰ λέ-
 5 γειν χρεόν· τῷ οὐνομα μὲν ἦν Σίκιννος, οἰκίτης δὲ καὶ
 παιδαγωγὸς ἦν τῶν Θεμιστοκλῆος παίδων· τὸν δὲ ὕστε-
 ρον τούτων τῶν πρηγμάτων Θεμιστοκλῆς Θεσπία τε
 ἐποίησε, ὡς ἐπέδεκοντο οἱ Θεσπῖες πολήτας, καὶ χρή-
 μασι ὀλβιον. ὃς τότε πλοῖω ἀπικόμενος, ἔλεγε πρὸς
 10 τοὺς στρατηγοὺς τῶν βαρβάρων τάδε· „Ἐπεμψέ με
 „στρατηγὸς ὁ Ἀθηναίων λάβρη τῶν ἄλλων Ἑλλήνων,
 „(τυγχάνει γὰρ Φρονέων τὰ βασιλῆος, καὶ βουλόμε-
 „νος μᾶλλον τὰ ὑμέτερα κατύπερθε γίνεσθαι ἢ τὰ τῶν
 „Ἑλλήνων πρήγματα,) Φράσσοντα, ὅτι οἱ Ἕλληνες
 15 „δρῶσιν βουλευόμενοι καταρρώδηκοτες. καὶ νῦν παρέ-
 „χει κάλλιστον ὑμέας ἔργον ἀπάντων ἐξεργάσασθαι,
 „ἣν μὴ περιιῶντε διαδράντας αὐτοὺς. οὔτε γὰρ αἰλή-
 „λοισι ὁμοφρονέουσι, οὔτ' ἐτι ἀντιστήσονται ὑμῖν πρὸς

cilio egressus, certum hominem navigio in castra mi-
 sit Medorum, edoctum quod dicere oporteret. Nomen
 homini *Sicinnus* fuit: erat autem servus et filiorum
 paedagogus Themistoclis; quem post has res gestas
 Themistocles, quo tempore Thespienses novos coop-
 tarunt cives, Thespiensem fecit, et divitiis oneravit.
 Quo ubi is navigio pervenit, apud duces Barbaro-
 rum haec verba fecit: *Misit me dux Atheniensium*
clam reliquis Graecis; favet enim ille Regis par-
tibus, cupitque ut res vestrae rebus Graecorum
sint superiores; misit me autem qui vobis nun-
ciarem, fugam meditari Graecos, metu perculsos.
Nunc igitur in promptu vobis est rem conficere
longe praeclarissimam, si non commiseritis ut illi
fugā dilabantur. Nam nec inter se sunt concor-

„ἐαυτούς τε σφέας ὄψεσθε ναυμαχέοντας τοὺς τὰ ὑμέ-
 „τερα φρονέοντας καὶ τοὺς μή.“ Ὁ μὲν, ταῦτά σφι 20
 76 σημήνας, ἐκποδὼν ἀπαλλάσσετο. Τοῖσι δὲ ὡς πιστὰ
 ἐγίνετο τὰ ἀγγελέντα, τοῦτο μὲν, ἐς τὴν νηίδα τὴν
 Ψυττάλειαν, μεταξὺ Σαλαμῖνός τε κειμένην καὶ τῆς
 ἡπείρου, πολλοὺς τῶν Περσέων ἀπεβιβάσαντο· τοῦτο
 δὲ, ἐπειδὴ ἐγίνοντο μέσαι νύκτες, ἀνῆγον μὲν τὸ ἀπ’ 5
 ἑσπέρης κέρας κυκλούμενοι πρὸς τὴν Σαλαμῖνα· ἀνῆ-
 γον δὲ οἱ ἀμφὶ τὴν Κέον τε καὶ τὴν Κυνόσουραν τεταγμέ-
 νοι, κατέχον τε μέχρι Μουνυχίας πάντα τὸν πορθμὸν
 τῇσι νηυσί. τῶνδε δὲ εἵνεκεν ἀνῆγον τὰς νῆας, ἵνα δὴ
 τοῖσι Ἑλλήσι μὴδὲ Φυγέειν ἐξῇ, ἀλλ’ ἀπολαμφθέντες 10
 ἐν τῇ Σαλαμῖνι, δοῖεν τίσιν τῶν ἐπ’ Ἀρτεμισίῳ ἀγω-
 νισμάτων. ἐς δὲ τὴν νηίδα τὴν Ψυττάλειαν καλεομένην

*des, nec amplius vobis resistant; sed adversus se
 invicem pugnantes videbitis hos qui vobiscum sen-
 tiunt et eos qui contra. Et hic quidem, his dictis,
 e vestigio discessit. (76.) Illi vero, fidem nuncio
 adhibentes, primum, in Psyttaleam, parvam insu-
 lam inter Salaminem et continentem sitam, magnum
 numerum Persarum exposuerunt: deinde, sub me-
 diam noctem evecti sunt qui cornu [Graecorum]
 occidentem spectans ad Salaminem intercluderent;
 simulque, qui ad Ceam et Cynosuram erant locati,
 evecti sunt, et universum fretum usque ad Muny-
 chiam occuparunt. Evecti autem his navibus sunt co
 consilio, quo fugâ elabi non possent Graeci, sed ad
 Salaminem circumventi poenas darent praeliorum
 ad Artemisium factorum. In exiguum vero illam in-
 sulam, cui Psyttalea nomen, idoneum Persarum*

ἀπεβίβαζον τῶν Περσέων, τῶνδε εἵνεκεν, ὥς, ἔπειαν γί-
νηται ναυμαχίη, ἐνθαῦτα μάλιστα ἐξοισομένων τῶν τε
15 ἀνδρῶν καὶ τῶν ναυηγίων, (ἐν γὰρ δὴ πόρῳ τῆς ναυμα-
χίης τῆς μελλούσης ἔσεσθαι ἔκειτο ἡ νῆσος,) ἵνα τοὺς
μὲν περιποιῶσι, τοὺς δὲ διαφθείρωσι. ἐποίεον δὲ σιγῇ
ταῦτα, ὥς μὴ πυνθανοῖατο οἱ ἐναντίοι. οἱ μὲν δὲ ταῦτα
τῆς νυκτός, οὐδὲν ἀποκοιμηθέντες, παραρτέοντο.

Χρησμοῖσι δὲ οὐκ ἔχω ἀντιλέγειν ὥς οὐκ εἰσὶ ἀλη- 77
θεές, οὐ βουλόμενος ἐναργέως λέγοντας πειραῖσθαι κα-
ταβάλλειν, ἐς τοιαῦτά πρήγματα ἐσβλέψας.

Ἄλλ' ὅταν Ἀρτέμιδος χρυσαέρου ἱερὸν ἀκτὴν
5 νηυσὶ γεφυρώσωσι, καὶ εἰναλὴν Κυνόσουραν,
ἐλπίδι μαινομένη λιπαρὰς πέρσαντες Ἀθήνας,

numerum exposuerunt hoc consilio, ut, quoniam
praelio facto navali et homines et naufragia huc ma-
xime delatum iri videbantur, (sita enim insula erat
in freto ubi pugna erat facienda) ibi suos servarent,
hostes vero interficerent. Silentio autem haec omnia
fecerunt, ne animadverterent adversarii: et per to-
tam noctem, nulla quiete sumta, in hoc adparatu
fuere occupati.

(77.) In has res tales equidem intuens, negare
non possum vera esse oracula huc spectantia; nec
relicere conabor manifeste loquentia.

At quum sacrum Dianae littus aureo-ense-in-
structae

navibus velut ponte straverint et mari-cinctam
Cynosuram,
insana spe vastatis splendidis Athenis;

δία Δίκη σβέσσει κρατερὸν Κόρον, Ὑβριος υἱόν,
δεινὸν μαιμώνοντα, δοκεῦντ' ἀνὰ πάντα τίθεσθαι.

Χαλκὸς γὰρ χαλκῷ συμμίζεται, αἵματι δ' Ἄρης
πόντον Φοινίζει. τότε ἐλεύθερον Ἑλλάδος ἡμάρ
εὐρύσπα Κρονίδης ἐπάγει, καὶ πότνια Νίκη.

10

Ἐς τοιαῦτα μὲν, καὶ οὕτω ἐναργέως λέγοντι Βάκιδι,
ἀντιλογίης χρησμῶν περὶ οὔτε αὐτὸς λέγειν τολμέω,
οὔτε παρ' ἄλλων ἐνδέχομαι.

78 Τῶν δὲ ἐν Σαλαμῖνι στρατηγῶν ἐγένετο ὠθισμὸς λό-
γων πολλός. ἤδεσαν δὲ αὐκω, ὅτι σφέας περιεκυκλέον-
το τῇσι νηυσὶ οἱ βάρβαροι· ἀλλ', ὥσπερ τῆς ἡμέρης
ἄρων αὐτοὺς τεταγμένους, ἐδόκεον κατὰ χώρην εἶναι.

79 Συνεστηκότων δὲ τῶν στρατηγῶν, ἐξ Αἰγίνης διέβη Ἀρι-

LXXVII. 8. τίθεσθαι. Vulgo πυθέσθαι. Nonnulli πιδέσθαι. l. 13.
ἀντιλογίης --- λέγειν. Cum viro docto legendum videtur δι' ἀν-
τιλογίης --- ἐλθεῖν.

*tum diva Vindicta exstinguet minacem Satieta-
tem, Contumeliae filiam,
dire furentem, omniaque conantem evertere.*

*Aes enim aeri miscebitur, et sanguine Mavors
pontum rubefaciet. Tunc libertatis diem Graeciae
reddet late-cernens Saturnius et alma Victoria.*

Ad haec talia, et adversus ita clare loquentem *Bacide-
m*, nec ego contradicendi oraculis caussa quid-
quam dicere audeo, nec ab aliis dictum admitto.

(78.) Iam inter duces *ad Salaminem* gravis exsi-
stebat sermonum contentio. Nec dum vero illi no-
verant, undique inclusos se esse a Barbaris: sed, ut
illos interdiu locatos viderant, ita eodem in loco
mansisse eos putabant. (79.) Dum inter se altercantur

656, 67.

στειδῆς ὁ Λυσιμάχου, ἀπὸρ Ἀθηναῖος μὲν, ἐξωστρα-
 κισμένος δὲ ὑπὸ τοῦ δήμου· τὸν ἐγὼ νενόμικα, πυνθα-
 νόμενος αὐτοῦ τὸν τρόπον, ἄριστον ἄνδρα γενέσθαι ἐν
 5 Ἀθήνησι καὶ δικαιοτάτον. οὗτος ὥνῃρ σταῖς ἐπὶ τὸ συνέ-
 δριον, ἐξεκαλέετο Θεμιστοκλῆα, ὄντα μὲν ἐωυτῷ οὐ
 φίλον, ἐχθρὸν δὲ τὰ μάλιστα· ὑπὸ δὲ μεγάλῃ τῶν
 παρόντων κακῶν, λήβην ἐκείνων ποιεύμενος ἐξεκαλέε-
 το, θέλων αὐτῷ συμμῖξαι. προακήκοε δὲ ὅτι σπεύ-
 10 δοιεν οἱ ἀπὸ Πελοποννήσου ἀνάγειν τὰς νῆας πρὸς τὸν
 Ἴσθμόν. ὡς δὲ ἐξηλθέ οἱ Θεμιστοκλῆς, ἔλεγε Ἀριστί-
 δης τάδε· „Ἡμέας στασιάζειν χρεόν ἐστι, ἐν τε τῷ ἄλ-
 „λῳ καιρῷ καὶ δὴ καὶ ἐν τῷδε, περὶ τοῦ ὀκότερος
 „ἡμέων πλέω ἀγαθὰ τὴν πατρίδα ἐργάσεται. λέγω
 15 „,δὲ τοι, ὅτι ἴσον ἐστι πολλά τε καὶ ὀλίγα λέγειν περὶ

duces; interim ex Aegina traiecerat *Aristides*, *Lysimachi* filius, civis quidem Atheniensis, sed ostracismo damnatus a populo; quem ego, ut eius mores accepi, optimum Athenis virum iustissimumque fuisse iudico. Hic vir, stans ad introitum concilii, evocari ad se iussit *Themistoclem*, qui non ei amicus, sed quam maxime inimicus erat; verum ob praesentium gravitatem malorum oblitus inimicitiarum, ad se vocari illum iussit, colloqui cum eo cupiens: antea audiverat autem, id urgere Peloponnesios ut ad Isthmum abducatur classis. Postquam egressus est *Themistocles*, his verbis cum *Aristides* adloquitur: *Debemus nos et aliās et nimirum nunc maxime de hoc inter nos contendere, uter nostrum maiora commoda patriae sit adlaturus. Dico vero tibi, perinde esse, multa an pauca verba facias ad Pelo-*

„ἀποπλόου τοῦ ἐνθεῦτεν Πελοποννησίοισι. ἐγὼ γὰρ
 „αὐτόπτης τοι λέγω γενόμενος, ὅτι νῦν, οὐδ' ἦν θέλω
 „σι, Κορίνθιοί τε καὶ αὐτὸς Εὐρυβιάδης οἳοί τε ἔσον-
 „ται ἐκπλῶσαι· περιεχόμεθα γὰρ ὑπὸ τῶν πολεμίων
 80 „κύκλω. ἀλλ' ἐσελθὼν σφι ταῦτα σήμνηνον.“ Ὁ δ' 20
 ἀμείβετο τοῖσδε· „Κάρτα τε χρηστὰ διακελεύεαι, καὶ
 „εὖ ἡγγειλας. τὰ γὰρ ἐγὼ ἐδεόμην γενέσθαι, αὐτὸς
 „αὐτόπτης γενόμενος ἦκεις. ἴσθι γὰρ, ἐξ ἐμέο τὰ ποιεύ-
 „μενα ὑπὸ Μήδων. ἔδεε γὰρ, ὅτε οὐκ ἐκόντες ἔβελον 5
 „ἐς μάχην κατίστασθαι οἱ Ἕλληνες, ἀέκοντας παρα-
 „στήσασθαι. σὺ δὲ, ἐπεὶ περ ἦκεις χρηστὰ ἀπαγγέλ-
 „λων, αὐτὸς σφι ἄγγελον. ἦν γὰρ ἐγὼ αὐτὰ λέγω,
 „δόξω πλάσας λέγειν, καὶ οὐ πείσω, ὥς οὐ ποιεύ-
 „των τῶν βαρβάρων ταῦτα. ἀλλὰ σφι σήμνηνον αὐτὸς 10

ponnesios classem hinc abducere cupientes. Ego enim, oculatus testis tibi aio, nullam nunc, ne si velint quidem, facultatem esse Corinthiis et ipsi Eurybiadi enavigandi; undique enim circumclusi sumus ab hostibus. At tu i intro, et hoc illis nuncia. (80.) Sic ille; cui Themistocles respondit: Et rectissime tu mones; et bonum utique adfers nuncium: nam, quod ego ut fieret cupiveram, id tu factum esse testis oculatus nuncias. Scito enim, a me monitos fecisse hoc Medos: quandoquidem enim sponte noluerunt Graeci praelio decernere, necesse fuit ut inviti cogarentur. At tu, quoniam huc venisti bonum nuncium adferens, ipse illis nuncia. Nam si ego haec dixero, videbor illis ficta loqui, neque eis persuadebo factum hoc esse a Barbaris. Sed tu eos adi; et ipse illis, ut res habet, indica.

„παρελθὼν ὡς ἔχει. ἐπεὰν δὲ σημήνης, ἣν μὲν πείθων-
ται, ταῦτα δὴ τὰ κάλλιστα· ἣν δὲ αὐτοῖσι μὴ πι-
στα γένηται, ὁμοῖον ἡμῖν ἔσται. οὐ γὰρ ἔτι διαδρή-
σσονται, εἴπερ περιεχόμεθα πανταχόθεν, ὡς αὐ λέ-
γεις.“ Ταῦτα ἔλεγε παρελθὼν ὁ Ἀριστείδης, Φά- 81
μενος ἔξ Αἰγίνης τε ἥκειν, καὶ μόγισ ἐκπλῶσαι λα-
τῶν τοὺς ἐπορμέοντας· περιέχεσθαι γὰρ πᾶν τὸ στρα-
τόπεδον τὸ Ἑλληνικὸν ὑπὸ τῶν νεῶν τῶν Ξέρξεω· πα-
5 ραρτέεσθαι τε συνεβούλευε ὡς ἀλεξισομένους. Καὶ ὁ
μὲν, ταῦτα εἶπας, μετεστήκει· τῶν δὲ αὐτῖς ἐγίνετα
λόγων ἀμφισβασίη· οἱ γὰρ πλεῖνες τῶν στρατηγῶν
οὐκ ἐπείθοντο τὰ ἐξαγγελθέντα. Ἀπιστεόντων δὲ ταυ- 82
τέων, ἦκε τριήρης ἀνδρῶν Τηνίων αὐτομολέουσα, τῆς
ἦρχε ἀνὴρ Παναίτιος ὁ Σωσιμένεος, ἥπερ δὴ ἔφερε τὴν

Quod ubi tu indicaveris, si illi persuasi fuerint, tum quidem optime res habebit; sin dictis tuis non adhibuerint fidem, perinde nobis erit: etenim non amplius aufugient, si, ut tu ais, undique cincti sumus ab hostibus. (81.) Igitur in concilium ingressus Aristides, rem nunciat; dicens, se ex Aegina venire, et per hostium naves in statione locatas aegre pervasisse latentem; universam enim Graecorum classem a Persarum navibus esse circumventam: quare se illis consulere, ut ad propulsandum hostem sese comparent. His dictis, ille discessit; inter hos vero rursus orta est sermonum disceptatio: plerique enim ex ducibus fidem nuncio non adhibuerunt. (82.) Dum hi ita increduli sunt, advenit triremis transfuga Teniorum, cui praeerat civis Tenius Panaetius, Sosimenis filius; quae

ἀληθῆναι πᾶσαν. διὰ δὲ τοῦτο τὸ ἔργον ἐνεγράφησαν
 Τήνιοι ἐν Δελφοῖσι ἐς τὸν τρίποδα ἐν τοῖσι τὸν βάρβα- 5
 ρον κατελοῦσι. Σὺν δὲ ὧν ταύτῃ τῇ νηὶ τῇ αὐτομολη-
 σάσῃ ἐς Σαλαμῖνα, καὶ τῇ πρότερον ἐπ' Ἀρτεμίσιον
 τῇ Λημνίῃ, ἐξεπληροῦτο τὸ ναυτικὸν τοῖσι Ἑλλήσι ἐς
 τὰς ὀγδώκοντα καὶ τριηκοσίας νῆας· δύο γὰρ δὴ νηῶν
 τότε κατέδεε ἐς τὸν ἀριθμόν. 10

83. Τοῖσι δὲ Ἑλλήσι ὡς πιστὰ δὴ τὰ λεγόμενα ἦν τῶν
 Τηνίων ῥήματα; παρεσκευάζοντο ὡς ναυμαχῆσοντες.
 ἥώς τε διέφαινε, καὶ οἱ σύλλογον τῶν ἐπιβατέων ποιη-
 σάμενοι, προηγόρευε εὖ ἔχοντα μὲν ἐκ πάντων Θεμι-
 στοκλῆς· τὰ δὲ ἔπεα ἦν, πάντα κρέσσω τοῖσι ἥσσοσι 5
 ἀντιτιθέμενα. ὅσα δὲ ἐν ἀνθρώπου φύσι καὶ καταστάσι
 ἐγγίνεται, παραινέσας δὴ, τούτων τὰ κρέσσω αἰρέε-

omnem veritatem adtulit. Quod quidem ob factum
 Delphis in tripode nomen *Teniorum* inscriptum est
 in eorum populorum nominibus qui Barbarum de-
 bellarunt. Hac igitur navi, quae ad Salaminem ab
 hoste transfugit, simul cum Lemnia navi quae antea
 ad Artemisium transfugerat, completus est numerus
 navium, quibus usi sunt Graeci, ut trecentae et octo-
 ginta confierent; ad quem explendum numerum duae
 naves prius defuerant.

(83.) Postquam Teniorum verba fidem fecere Grae-
 cis, tum demum ad navalem pugnam sese hi com-
 pararunt, et prima luce coetum coegerunt propugna-
 torum. Ibi tunc prae caeteris ducibus Themistocles
 bene apud suos pro concione verba fecit; cuius in
 eo vertebatur oratio, ut meliora quaeque peioribus
 opponeret, hortareturque, ut, quaecumque in homi-

657, 24.

σθαι. καὶ καταπλέξας τὴν ῥῆσιν, ἐσβαίνειν ἐκέλευε ἐς
 τὰς νῆας. καὶ οὗτοι μὲν δὴ ἐσέβαινον, καὶ ἤκε ἡ ἀπ'
 10 Αἰγίνης τριήρης, ἣ κατὰ τοὺς Αἰακίδας ἀπεδήμησε. ἐν-
 θαῦτα ἀνῆγον τὰς νῆας ἀπάσας οἱ Ἕλληνες. Ἀνα- 84
 γομένοισι δέ σφι, αὐτίκα ἐπεκέατο οἱ βάρβαροι. οἱ
 μὲν δὴ ἄλλοι Ἕλληνες ἐπὶ πρύμνῃ ἀνεκρούοντο, καὶ
 ᾤκελλον τὰς νῆας· Ἀμεινίης δὲ Παλληνεύς, ἀνὴρ Ἀθη-
 5 ναῖος, ἐξαναχθεὶς, νῆϊ ἐμβάλλει. συμπλακείσης δὲ
 τῆς νηὸς, καὶ οὐ δυναμένων ἀπαλλαγῆναι, οὕτω δὴ οἱ
 ἄλλοι Ἀμεινίῃ βοηθέοντες συνέμισγον. Ἀθηναῖοι μὲν οὕτω
 λέγουσι τῆς ναυμαχίης γενέσθαι τὴν ἀρχήν· Αἰγινῆ-
 ται δὲ, τὴν κατὰ τοὺς Αἰακίδας ἀποδημήσασαν ἐς Αἰ-
 10 γιναν, ταύτην εἶναι τὴν ἄρξασαν. Λέγεται δὲ καὶ τὰ

nis naturam et conditionem caderent, ex his eligerent optima. Postquam dicendi finem fecit, conscendere naves suos iussit. Qui dum conscendunt, adfuit ex Aegina triremis quae ad deducendos Aeacidas missa erat: tum deinde navibus omnibus evecti sunt Graeci. (84.) Quos in altum evectos tanto protinus impetu adgressi sunt Barbari, ut caeteri Graeci omnes in puppim remigarent, et terrae admoverent naves. Unus *Aminias*, Atheniensis civis, Pallenensis, longius evectus, navem hostilem rostro petiit. Cuius navis quum alteri implicita haereret, nec inde divelli posset; ita demum caeteri, auxilio venientes *Aminiae*, praelium commiserunt. Id quidem fuisse *navalis pugnae initium* memorant Athenienses: *Aeginetae* vero, illam navem, aiunt, pugnae initium fecisse, quae Aeginam ad advehendos Aeacidas fuerat missa. Narratur hoc etiam, adparuisse Graecis

δε, ὡς Φάσμα σφι γυναικὸς ἐφάνη· Φανεῖσθαι δὲ δια-
 κελεύσασθαι, ὥστε καὶ ἅπαν ἀκοῦσαι τὸ τῶν Ἑλλή-
 νων στρατόπεδον, ὀνειδίσασαν πρότερον τὰδε· „ὦ δαι-
 85 „μόνιοι, μέχρι κόσου ἔτι πρύμνην ἀνακρούεσθε;“ Κα-
 τὰ μὲν δὴ Ἀθηναίους ἐτετάχατο Φοίνικες· οὗτοι γὰρ
 εἶχον τὸ πρὸς Ἐλευσῖνός τε καὶ ἐσπέρης κέρας· κατὰ
 δὲ Λακεδαιμονίους, Ἴωνες· οὗτοι δ' εἶχον τὸ πρὸς τὴν
 ἡῶ τε καὶ τὸν Πειραιέα. ἐβελονάκεον μέντοι αὐτέων, 5
 κατὰ τὰς Θεμιστοκλέος ἐντολας, ὀλίγοι· οἱ δὲ πλεῖ-
 νες, οὐ. Ἐχῶ μὲν νυν συχναῶν οὐνόματα τριηράρχων κα-
 ταλέξαι, τῶν νῆας Ἑλληνίδας ἐλόντων· χρήσομαι δὲ
 αὐτοῖσι οὐδέν, πλὴν Θεομήστορός τε τοῦ Ἀνδροδάμαν-
 τος, καὶ Φυλάκου τοῦ Ἰστιαίου, Σαμίων ἀμφοτέρων. 10
 τοῦ δὲ εἵνεκα μέμνημαι τούτων μούνων, ὅτι Θεομήστῳ

speciem mulieris, quae illos, ita ut universus exau-
 diret exercitus, ad fortiter pugnandum hortata sit,
 increpatos prius his verbis, *Miseri! quousque in
 puppim remigabitis?* (85.) Contra Athenienses lo-
 cati Phoenices erant; hi enim cornu obtinebant
 Eleusinem et occidentem spectans: contra Lacedae-
 monios vero Iones, qui in altero cornu versus orien-
 tem et Piraeum erant. Et horum quidem pauci, ut
 monuerat eos Themistocles, de industria cessarunt;
 maior pars vero strenue pugnabat. Possem sane mul-
 torum nomina trierarchorum edere, qui graecas na-
 ves ceperunt: nec vero eos memorabo, nisi Theo-
 mestorem Androdamantis filium, et Phylacum Hi-
 stiaei, Samium utrumque. Horum autem solorum
 ea caussa facio mentionem, quod Theomestor ob
 hanc rem gestam Sami tyrannus a Persis est con-

μὲν διὰ τοῦτο τὸ ἔργον Σάμου ἐτυράνευσε, καταστη-
 σάντων τῶν Περσέων· Φύλακος δὲ, εὐεργέτης βασι-
 λῆος ἀνεγράφη, καὶ χάρη οἱ ἐδωρήθη πολλή. οἱ δ' εὐερ-
 15 γέται τοῦ βασιλῆος, ὁροσάγγαι καλέονται Περσιστί.
 περὶ μὲν νυν τούτους οὕτω εἶχε. Τὸ δὲ πλῆθος τῶν νηῶν 86
 ἐν τῇ Σαλαμῖνι ἐκεραίζετο· αἱ μὲν, ὑπ' Ἀθηναίων δια-
 φθειρόμεναι· αἱ δὲ, ὑπὸ Αἰγινήτων. ἅτε γὰρ τῶν μὲν
 Ἑλλήνων σὺν κόσμῳ ναυμαχεόντων κατὰ τάξιν, τῶν
 5 δὲ βαρβάρων οὐ τεταγμένων ἔτι, οὔτε σὺν νόῳ ποιούν-
 των οὐδέν, ἔμελλε τοιοῦτό σφι συνοίσεσθαι, οἷόν περ ἀπέ-
 βη. καίτοι ἔσαν γε καὶ ἐγένοντο ταύτην τὴν ἡμέρην μα-
 κρῷ ἀμείνονες αὐτοὶ ἑωυτῶν, ἢ πρὸς Εὐβοίῃ· πᾶς τις
 προθυμέομενος, καὶ δειμαίνων Ξέρξην· ἐδόκεε τε ἑκα-
 10 στος ἑωυτὸν θηήσεσθαι βασιλῆα.

stitutus; Phylacus vero eorum numero qui bene de
 Rege meruerunt adscriptus est, et amplius terrae tra-
 ctus eidem donatus. *Orosangae* Persico sermone vo-
 cantur *bene de rege meriti*. Ac de his quidem ita
 res habet. (86.) Maior vero numerus hostilium na-
 vium in hac *ad Salaminem pugna* periit; aliae ab
 Atheniensibus corruptae, aliae ab Aeginetis. Nam
 quum Graeci ordine et iusta acie pugnarent, Barbari
 vero nec dum satis ordinati fuissent, neque recto
 consilio quidquam gererent, debuit id fere ipsum
 evenire quod accidit: quamquam eo die longe for-
 tiores fuerunt seseque praestiterunt quam ad Eu-
 boeam, quum unusquisque formidine Xerxis stu-
 dium omne adhiberet; quisque enim spectari se a
 rege existimabat.

Herod. T. IV. P. I.

F

82 HERODOTI HISTOR. VIII.

87 Κατὰ μὲν δὴ τοὺς ἄλλους, οὐκ ἔχω μετεξετέρους εἶπαι ἀτρεκέως, ὡς ἕκαστοι τῶν βαρβάρων ἢ τῶν Ἑλλήνων ἡγωνίζοντο· κατὰ δὲ Ἀρτεμισίην τὰδε ἐγένετο, ἀπ' ὧν εὐδοκίμησε μᾶλλον ἔτι παρὰ βασιλῆϊ. ἐπειδὴ γὰρ εἰς Θόρυβον πολλὸν ἀπίκετο, τὰ βασιλῆος πρήγματα, 5 ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ ἡ νηὺς ἡ Ἀρτεμισίης ἐδιώκετο ὑπὸ νηὸς Ἀττικῆς. καὶ ἡ, οὐκ ἔχουσα διαφυγέειν, ἔμπροσθε γὰρ αὐτῆς ἔσαν ἄλλαι νῆες Φίλιαι, ἡ δὲ αὐτῆς πρὸς τῶν πολεμίων μάλιστα ἐτύγχανε εὐῶσα· ἔδοξε οἱ τότε ποιῆσαι, τὸ καὶ συνήνεκε ποιησάσθαι. διωκομένη γὰρ ὑπὸ 10 τῆς Ἀττικῆς, Φέρουσα ἐνέβαλε νηὶ Φιλίῃ, ἀνδρῶν τε Καλυνδέων, καὶ αὐτοῦ ἐπιπλέοντος τοῦ Καλυνδέων βασιλῆος Δαμασιθύμου. εἰ μὲν καὶ τι νεῖκος πρὸς αὐτὸν ἐγεγόνεε ἔτι περὶ Ἑλλήσποντον ἑόντων, οὐ μέντοι ἔγωγε

(87.) Iam, quod ad alios adtinet, quo pacto singuli nonnulli Barbarorum aut Graecorum pugnaverint, non possum pro comperto referre: sed ad *Artemisiam* quod spectat, haec gesta sunt, unde illa magis etiam regi adprobata est. Postquam magno tumultu res regis misceri coeperant, per id tempus navem Artemisiae persequabatur navis Attica. Et illa, quum effugere non posset, quoniam ante eam multae aliae sociae naves erant, ipsius autem navis hostibus erat proxima, hoc consilium cepit, quod etiam eventu utilissimum ei fuit. Quum enim instaret illi Attica navis, ipsa capto impetu in sociam navem impexit, qua Calyndenses viri vehebantur cum rege Calyndensium Damasithymo. Cum quo an ei antea, quum adhuc ad Hellespontum fuissent, altercatio quaedam intercesserit, confirmare equidem

659, 82.

15 ἔχω εἶπαι, οὔτε εἰ ἐκ προνοίας αὐτὰ ἐποίησε, οὔτε εἰ
 συνεκύρησε ἢ τῶν Καλυνδέων κατὰ τύχην παραπесоῦ-
 σα νῆς. ὥς δὲ ἐνέβαλέ τε καὶ κατέδυσε, εὐτυχίῃ χρη-
 σαμένη, διπλαῖ ἐωυτὴν ἀγαθὰ ἐργάσατο. ὁ τε γὰρ τῆς
 Ἀττικῆς νηὸς τριήραρχος, ὥς εἶδε μιν ἐμβάλλουσιν νῆϊ
 20 ἀνδρῶν βαρβάρων, νομίσας τὴν νῆα τὴν Ἀρτεμισίης ἢ
 Ἑλληνίδα εἶναι, ἢ αὐτομολέειν ἐκ τῶν βαρβάρων, καὶ
 αὐτοῖσι ἀμύνειν, ἀποστρέψας, πρὸς ἄλλας ἐτράπετο.
 Τοῦτο μὲν, τοιοῦτο αὐτῇ συνήνεικε γενέσθαι, διαφυγέειν 88
 τε καὶ μὴ ἀπολέσθαι· τοῦτο δὲ, συνέβη ὥστε κακὸν
 ἐργασασμένην, ἀπὸ τούτων αὐτὴν μάλιστα εὐδοκιμῆσαι
 παρὰ Ξέρξῃ. λέγεται γὰρ, βασιλῆα θηεύμενον, μα-
 5 θεῖν τὴν νῆα ἐμβαλοῦσαν· καὶ δὴ τινα εἶπαι τῶν πα-
 ρεόντων, Δέσποτα, ὁρᾷς Ἀρτεμισίην, ὥς εὖ ἀγωνίζε-

non possum, nec utrum consulto id fecerit, an casu
 tunc maxime Calydensium navis ei fuerit obiecta.
 Ut vero in illam impegit, eamque depressit, singu-
 lari felicitate usa, duplex inde commodum retulit.
 Nam Atticae navis trierarchus, ubi illam vidit in
 navem hominum barbarorum facere impetum, ratus
 Artemisiae navem esse graecanicam, aut a Barbaris
 ad Graecos transfugere et ipsis succurrere, omissâ
 illâ, alias Barbarorum naves petiit. (88.) Itaque
 hoc primum illa commodum consecuta est, ut salva
 evaserit: insuper vero eidem contigit, ut, quum
 damno adfecisset regem, ob id ipsum factum maxime
 ab eodem laudaretur. Aiunt enim, quum pugnam
Xerxes spectaret, animadvertisse eum hanc navem
 in alteram impingentem: quumque adstantium ali-
 quis ei dixisset, *Vides, domine, quam fortiter*

„τας, καὶ νῆα τῶν πολεμίων κατέδυσε;“ καὶ τὸν ἐπεί-
 ρισθαι, εἰ ἀληθείως ἐστὶ Ἀρτεμισίης τὸ ἔργον· καὶ τοὺς
 Φάναι „σαφέως τὸ ἐπίσημον τῆς νηὸς ἐπισταμένους.“
 τὴν δὲ διαφθαρεῖσαν ἠπιστέατο εἶναι πολεμίνην. τὰ τε 10
 γὰρ ἄλλα, ὡς εἴρηται, αὐτῇ συνήνεκε ἐς εὐτυχίην γε-
 νόμενα, καὶ τὸ τῶν ἐκ τῆς Καλυνδικῆς νηὸς μηδένα ἀπο-
 σωθέντα κατήγορον γενέσθαι. Ξέρξην δὲ εἶπαι λέγεται
 πρὸς τὰ φραζόμενα· „Οἱ μὲν ἄνδρες γεγόνασί μοι γυ-
 „ναῖκες· αἱ δὲ γυναῖκες, ἄνδρες.“ ταῦτα μὲν Ξέρξην 15
 Φασὶ εἶπαι.

- 89 Ἐν δὲ τῷ πόνῳ τούτῳ, ἀπὸ μὲν ἔθανε ὁ στρατηγὸς
 Ἀριαβίγνης ὁ Δαρτίου, Ξέρξει δὲ ἐὼν ἀδελφεὸς, ἀπὸ δὲ
 ἄλλοι πολλοὶ τε καὶ ὀνομαστοὶ Περσέων καὶ Μήδων,
 καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων· ὀλίγοι δὲ τινες καὶ Ἑλλή-
 νων. ἅτε γὰρ νέειν ἐπιστάμενοι, τοῖσι αἱ νῆες διεφθεί- 5

*Artemisia pugnet, quae navem etiam hostilem de-
 pressit! quacesisse illum, vere-ne sit hoc Artemi-
 siae factum? cui illos respondisse, plane se nosse
 navis insigne. Existimabant hi autem hostilem esse
 navem, quam illa depressisset. Nam et alia, ut di-
 ctum est, feliciter ei cesserant, et hoc, quod ex Ca-
 lyndica navi nemo unus salvus evaserit, qui accu-
 sare illam potuisset. Itaque Xerxes ad ea, quae ei
 ab his dicta erant, hoc verbum edidisse fertur: Viri
 mihi facti sunt mulieres; mulieres vero, viri. Hoc
 a Xerxe dictum memoratur.*

(89.) In hoc autem praelio occubuit dux Ariabi-
 gnes, Darii filius, frater Xerxis: occubuerunt item alii
 multi illustres viri ex Persis Medisque et ex eorum
 sociis: ex Graecis vero pauci. Hi enim quum essent

ροτο, καὶ μὴ ἐν χειρῶν νόμῳ ἀπολλύμενοι, εἰς τὴν Σα-
λαμῖνα διένεον. τῶν δὲ βαρβάρων οἱ πολλοὶ ἐν τῇ θα-
λάσῃ διεφθάρησαν, νέειν οὐκ ἐπιατάμενοι. Ἐπεὶ δὲ
αἱ πρῶται εἰς Φυγὴν ἐτράποντο, ἐνθαῦτα αἱ πλεῖσται
10 διεφθείροντο. οἱ γὰρ ὅπισθε τεταγμένοι, εἰς τὸ πρόσθε
τῆσι νηυσὶ παριέναι πειρώμενοι, ὡς ἀποδεξόμενοι τι καὶ
αὐτοὶ ἔργον βασιλεῖ, τῆσι σφετέρῃσι νηυσὶ Φευγούσῃσι
περιέπιπτον. Ἐγένετο δὲ καὶ τότε ἐν τῷ Θορύβῳ τού- 90
τω. τῶν τινες Φοινίκων, τῶν αἱ νῆες διεφθαρέατο, ἐλ-
θόντες παρὰ βασιλῆα, διέβαλλον τοὺς Ἴωνας, ὡς δι'
ἐκείνους ἀπολοίατο αἱ νῆες, ὡς προδόντων. συνήνεκε ὧν
5 οὕτω, ὥστε Ἴωνων τε τοὺς στρατηγούς μὴ ἀπολέσθαι,
Φοινίκων τε τοὺς διαβάλλοντας λαβεῖν τοιόνδε μισθόν.
ἔτι τούτων ταῦτα λεγόντων, ἐνέβαλε νῆϊ Ἀττικῇ Σαλ-

natandi periti, si quae eorum navis periit, quotquot
non manu ceciderunt hostium, ad Salaminem ena-
tarunt: at Barbarorum plerique, natandi imperiti,
in mari periere. Et postquam primae naves in fu-
gam erant versae, tum vero plurimae corruptae
sunt: nam qui pone erant locati, hi quum navibus
in anteriora progredi conarentur, quippe et ipsi prae-
clarum aliquod facinus regi ostensuri, in suorum
naves fugientium inciderunt. (90.) In eodem tu-
multu hoc etiam accidit. *Phoenices* quidam, quo-
rum naves perierant, ad regem accedentes calum-
niati sunt *Iones*, tamquam per eorum prodicionem
periissent naves. Forte fortuna autem ita cecidit res,
ut Ionum duces nihil mali paterentur, et *Phoeni-
ces* calumniantes hancce mercedem ferrent. Dum
illi adhuc ista dicunt, in unam ex Atheniensium na-

μοθηϊκὴ νηὺς· ἢ τε δὴ Ἀττικὴ κατεδύετο, καὶ ἐπιφε-
 ρομένη Αἰγιναίη νηὺς κατέδυσε τῶν Σαμοθηϊκῶν τὴν
 νῆα. ἄτε δὴ ἐόντες ἀκοντισταὶ οἱ Σαμοθηϊκες, τοὺς 10
 ἐπιβάτας ἀπὸ τῆς καταδυσάσης νηὸς βάλλοντες ἀπή-
 ραξαν, καὶ ἐπέβησάν τε καὶ ἔσχον αὐτήν. ταῦτα γε-
 νόμενα τοὺς Ἴωνας ἐρρύσατο. ὥς γὰρ εἶδε σφεας Ξέρ-
 ξης ἔργον μέγα ἐργασαμένους, ἐτράπετο πρὸς τοὺς Φοί-
 νικας, οἷα ὑπερλυπεόμενός τε καὶ πάντας αἰτιώμενος 15
 καὶ σφεων ἐκέλευσε τὰς κεφαλὰς ἀποταμεῖν, ἵνα μὴ,
 αὐτοὶ κακοὶ γενόμενοι, τοὺς ἀμείνονας διαβάλλωσι.
 (ὅπως γὰρ τινα ἴδοι Ξέρξης τῶν ἑαυτοῦ ἔργον τι ἀποδεικ-
 νύμενον ἐν τῇ ναυμαχίᾳ, κατήμενος ὑπὸ τῷ εὐρεῖ τῷ
 ἀντίον Σαλαμῖνος, τὸ καλεῖται Αἰγάλειος, ἀνεπυνθ- 20
 νετο τὸν ποιήσαντα· καὶ οἱ γραμματισταὶ ἀνέγραφον

vibus irruiat navis Samothracica: et dum mergitur
 Attica navis, adcurrrens navis Aeginensis deprimit
 Samothracicam. Tum vero Samothraces, ut solertes
 iaculatores, de navi quae ipsorum navem depresse-
 rat coniectis telis deturbarunt propugnatores; na-
 vemque conscenderunt, eaque potiti sunt. Id factum
 Iones servavit. Ut enim rem praeclare ab his gestam
 Xerxes vidit, iram suam in *Phoenices* vertit, quippe
 valde aeger animi et quoslibet accusans: illorumque
 capita iussit praecidi, *ne, quum ignavi ipsi essent,*
fortiores viros calumniarentur. Xerxes enim, e re-
 gione Salaminis sedens in montis radice, cui Aega-
 leos nomen, quoties aliquod facinus a suis editum
 cerneret, sciscitabatur *quis esset qui id fecisset*: et

πατρόςθεν τὸν τριήραρχον καὶ τὴν πόλιν.) πρὸς δὲ ἔτι καὶ προσελάβετο φίλος ἐὼν Ἀριαράμνης, ἀνὴρ Πέρσης πατρῶν, τούτου τοῦ Φοινικηίου πάθεος. οἱ μὲν δὲ πρὸς τοὺς

25 Φοίνικας ἐτράποντο.

Τῶν δὲ βαρβάρων εἰς φυγὴν τραπομένων, καὶ ἐκ 91
πλεόντων πρὸς τὸ Φάληρον, Αἰγινῆται, ὑποστάντες ἐν
τῷ πορθμῷ, ἔργα ἀπεδέξαντο λόγου ἄξια. οἱ μὲν γὰρ
Ἀθηναῖοι ἐν τῷ θορύβῳ ἐκεραίζον τὰς τε ἀντισταμένας
5 καὶ τὰς φευγούσας τῶν ἡνῶν, οἱ δὲ Αἰγινῆται τὰς ἐκ-
πλωούσας ὅπως δὲ τινες τοὺς Ἀθηναίους διαφύγοιεν,
φερόμενοι ἐσέπιπτον εἰς τοὺς Αἰγινήτας. Ἐνθαῦτα συν- 92
ἐκύρεον νῆες ἥ τε Θεμιστοκλέος διάκουσα νῆα, καὶ ἡ
Πολυκρίτου τοῦ Κριοῦ, ἀνδρὸς Αἰγινήτεω, τῇ ἐμβα-

XC. 23. προσελάβετο ex coniect. pro vulgato προσεβάλετο.

scribae notabant trierarchi nomen cum patris et civitatis nomine. Insuper vero etiam Ariaramnes Persa, qui tunc aderat, operam suam Ionibus, quorum erat amicus, ad hoc contulerat ut malum illud in Phoenicum capita verteretur.

(91.) Ubi vero *in fugam versi Barbari* Phalerum navibus contenderunt, ibi tunc *Aeginetae*, in freto in subsidiis stantes, memoratu digna facinora edidere. Etenim Athenienses quidem in hoc tumultu naves et resistentes et fugientes perdebant, Aeginetae vero eas quae praelio excedebant: et, quae periculum ab Atheniensibus effugerant, hae dum recipiebant se, in Aeginetas incidebant. (92.) Ibi forte mutuo sibi occurrerunt navis Themistoclis, aliam navem persequentis, et Polycriti navis, Crii filii, Aeginetae, qui in Sidoniam illam navem impetum

λοῦσα Σιδωνίη, ἥπερ εἴλε τὴν προφυλάσσουσάν ἐπὶ
 Σκιάθῳ τὴν Αἰγιναιήν, ἐπ' ἧς ἔπλεε Πυθέης ὁ Ἴσχε- 5
 νόου, τὸν οἱ Πέρσαι, κατακοπέντα, ἀρετῆς ἕνεκα εἶχον
 ἐν τῇ νῇ ἐκπαυλεόμενοι. τὸν δὲ περιάγουσα ἅμα τοῖσι
 Πέρσησι ἦλω νηὺς ἡ Σιδωνίη, ὥστε Πυθέην οὕτω σω-
 θῆναι ἐς Αἶγιναν. ὡς δὲ ἐσεῖδε τὴν νῆα τὴν Ἀττικὴν ὁ
 Πολύκριτος, ἔγνω, τὸ σημήϊον ἰδὼν τῆς στρατηγίδος 10
 καὶ βώσας τὸν Θεμιστοκλῆα, ἐπεκερτόμησε, ἐς τῶν
 Αἰγινητέων τὸν μηδισμόν ἐνειδίξων. ταῦτα μὲν νυν νῇ
 ἐμβαλὼν ὁ Πολύκριτος ἀπέρριψε ἐς Θεμιστοκλῆα. Οἱ
 δὲ βάρβαροι, τῶν αἰ νῆες περιεγένοντο, Φεύγοντες ἀπί-
 κοντο ἐς Φάληρον ὑπὸ τὸν πεζὸν στρατόν. 15

93 Ἐν δὲ τῇ ναυμαχίᾳ ταύτῃ ἤκουσαν Ἑλλήνων ἀρίστα
 Αἰγινῆται· ἐπὶ δὲ, Ἀθηναῖοι· ἀνδρῶν δὲ, Πολύκριτος

fecerat, a qua prius ad Sciathum capta fuerat Aeginensis navis speculatoria; qua navi vehebatur *Pytheas*, Ischenoi filius, quem Persae misere concisum in navi habebant, virtutem eius admirantes. Hunc igitur *Pytheam* simul cum Persis vehens navis Sidonia capta nunc est a Polycrito, atque ita servatus *Pytheas*, et Aeginam dein adductus. Iam ubi Atticam navem conspexit Polycritus, eamque ex insigni imperatorio agnovit, inclamans Themistocli, et conviciis cum insectatus, *Ita*, ait, *Aeginetae Medis favent!* Haec Polycritus, postquam in navem istam impetum fecerat, in Themistoclem proiecit. *Barbari* vero, quorumsuperfuere naves, fugâ *Phalerum* sub pedestris exercitus tutamen pervenerunt.

(93.) In hac navali pugna e Graecis praecipuam laudem consecuti sunt *Aeginetae*; et post hos, *Athe-*

τε ὁ Αἰγινήτης, καὶ Ἀθηναῖοι, Εὐμένης τε ὁ Ἀναχυ-
 ράσιος, καὶ Ἀμεινίης Παλληνεύς· ὃς καὶ Ἀρτεμισίην
 5 ἐπεδίωξε. εἰ μὲν νυν ἔμαθε ὅτι ἐν ταύτῃ πλώει ἡ Ἀρ-
 τεμισίη, οὐκ ἂν ἐπαύσατο πρότερον ἢ εἴλε μιν, ἢ καὶ
 αὐτὸς ἦλω. τοῖσι γὰρ Ἀθηναίων τριηράρχοισι παρακε-
 κέλευστο· πρὸς δὲ, καὶ ἄεθλον ἔκειτο μύριαι δραχμαί,
 ὃς ἂν μιν ζωὴν ἔλῃ. δεινὸν γὰρ τοι ἐποιοῦντο, γυναῖκα
 10 ἐπὶ τὰς Ἀθήνας στρατεύεσθαι. αὕτη μὲν δὴ, ὡς πρό-
 τερον εἶρηται, διέφυγε· ἔσαν δὲ καὶ αἱ ἄλλοι, τῶν αἰ-
 νῆες περιγεγόνεσαν, ἐν τῷ Φαλήρῳ. Ἀδείμαντον δὲ 94
 τὸν Κορίνθιον στρατηγὸν, λέγουσι Ἀθηναῖοι, αὐτίκα
 κατ' ἀρχὰς ὡς συνήμισγον αἱ νῆες, ἐκπλαγέντα τε
 καὶ ὑπερδείσαντα, τὰ ἰστία αἰεράμενον, οἷχσθαι φεύ-
 γοντα· ἰδόντας δὲ τοὺς Κορινθίους τὴν στρατηγίδα φεύ-

pienses: ex singulis vero viris *Polycritus* Aegineta,
 et duo Athenienses, *Eumenes* Anagyrasius, et *Ami-
 nias* Pallenensis, is qui *Artemisiam* persecutus est.
 Qui si scivisset navi illa *Artemisiam* vehi, non prius
 desiturus erat quam aut illam cepisset aut ipse captus
 fuisset: nam Atheniensium triremium praefectis hoc
 imperatum erat, praetereaue praemium erat pro-
 positum decem millia drachmarum, si quis eam vi-
 vam cepisset: magnopere quippe indignati erant
 mulierem contra Athenas militare. At haec quidem,
 ut supra dictum est, periculum effugit: sed et reli-
 qui, quorum superfuere naves, Phalerum se rece-
 perunt. (94.) *Adimantum* vero, Corinthiorum du-
 cem, aiunt Athenienses, initio statim, ut concurre-
 runt naves, metu terroreque perculsum, sustulisse
 vela et in fugam sese proripuisse: reliquosque Co-

γουσαι, ὡσαύτως οἶχεσθαι. ὡς δὲ ἄρα Φεύγοντας 5
 γίνεσθαι τῆς Σαλαμινίης κατὰ τὸ ἱερὸν Ἀθηναίης Σκι-
 ράδος, περιπίπτειν σφί κέλητα θείῃ πομπῇ· τὸν οὔτε
 πέμψαντα Φαῖναι οὐδένα, οὔτε τι τῶν ἀπὸ τῆς στρα-
 τῆς εἰδῶσι προσφέρεισθαι τοῖσι Κορινθίοσι. τῇδε δὲ συμ-
 βαλλόνται εἶναι θεῖον τὸ πρῆγμα· ὡς γὰρ αἰγχοῦ 10
 γενέσθαι τῶν νηῶν τοὺς ἀπὸ τοῦ κέλῃτος, λέγειν ταῦτα·
 „Ἀδείμαντε, σὺ μὲν ἀποστρέψας τὰς ναῦς, εἰς Φυγὴν
 „ᾠρμησαι καταπροδούς τοὺς Ἕλληνας· οἱ δὲ καὶ θῆ
 „νικῶσι, ὅσον αὐτοὶ ἠρώντο ἐπικρατῆσαι τῶν ἐχθρῶν.“
 ταῦτα λεγόντων, ἀπιστέειν γὰρ τὸν Ἀδείμαντον, αὐτῶν 15
 ταῦτα λέγειν, ὡς „αὐτοὶ οἷοί τε εἶεν ἀγόμενοι ὄμηροι
 ἀποθνήσκειν, ἢν μὴ νικῶντες φαίνωνται οἱ Ἕλληνες.“
 οὕτω δὲ ἀποστρέψαντα τὴν νῆα, αὐτόν τε καὶ τοὺς

rinthios, imperatoriam navem videntes aufugere, pa-
 riter abiisse. Qui quum in fugâ ex adverso templi Mi-
 nervae Sciradis, quod in Salamine est, versarentur,
 incidisse in eos memorant celocem divinitus mis-
 sam; quam qui misisset, repertum esse neminem;
 accessisse eam autem ad Corinthios, omnium quae
 apud exercitum gesta erant ignaros. Fuisse autem
 divinam rem inde colligunt, quod qui in celoce
 erant, quum ad naves adpropinquassent, haec di-
 xissent: *Adimante! tu abductis navibus in fugam*
te proripuisti prodens Graecos: at illi tantam de
hostibus victoriam reportant, quantam ipsi pre-
cati erant. Quibus haec dicentibus quum fidem
 non adhiberet Adimantus, rursus eosdem dixisse,
paratos ipsos esse obsides sese sistere, et ad sup-
plicium duci, ni Graeci comperti fuissent victo-

ἄλλους, ἐπ' ἐξεργασμένοις ἐλθεῖν εἰς τὸ στρατόπεδον.
20 Τούτους μὲν τοιαύτη Φάτις ἔχει ὑπὸ Ἀθηναίων. οὐ μὲν-
ται αὐτοὶ γε Κορίνθιοι ὁμολογέουσι, ἀλλ' ἐν πρώτοις
σφείας αὐτοὺς τῆς ναυμαχίας νομίζουσι γενέσθαι μαρ-
τυρεῖ δέ σφι καὶ ἡ ἄλλη Ἑλλάς. Ἀριστίδης δὲ ὁ 95
Λυσιμάχου, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, τοῦ καὶ ὀλίγω τι πρότε-
ρον τούτων ἐπεμνήσθην ὡς ἀνδρὸς ἀρίστου, οὗτος ἐν τῷ
Θορύβῳ τούτῳ τῷ περὶ Σαλαμῖνα γενομένῳ τάδε ἐποίησε.
5 παραλαβὼν πολλοὺς τῶν ὀπλιτῶν, οἱ παρατετάχατο
παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Σαλαμινίης χώρας, γένος ἑόντες
Ἀθηναῖοι, εἰς τὴν Ψυττάλειαν νῆσον ἀπέβησε ἄγων,
οἱ τοὺς Πέρσας τοὺς ἐν τῇ νησίδι ταύτῃ κατεφόνευσαν
πάντας.

Ὡς δὲ ἡ ναυμαχία διελέλυτο, κατειρύσαντες εἰς τὴν 96
Σαλαμῖνα οἱ Ἕλληνες τῶν ναυηγίων ὅσα ταύτῃ ἐτύγ-

*riam reportasse. Ita igitur et illum et reliquos retro
convertisse naves, et re peracta in castra Graecorum
venisse. Haec de Corinthiis Athenienses narrant: at
negant factum Corinthii, seque inter primos navali
huic pugnae autumant interfuisse; eisque testimo-
nium exhibet reliqua Graecia. (95.) Aristides vero,
Lysimachi filius, Atheniensis, cuius etiam paulo ante,
ut optimi viri, feci mentionem, in illo ad Salaminem
tumultu, hanc navavit operam. Adsumtis militibus
qui secundum littus terrae Salaminiae erant locati,
genere Atheniensibus, cum his in Psyttaleam in-
sulam traiecit, et Persas omnes qui in insula erant
interfecit.*

(96.) Diremto navali praelio Graeci, postquam
naufragiorum, quidquid forte adhuc ibi locorum erat

χανε ἔτι ὄντα, ἐτοῖμοι ἦσαν εἰς ἄλλην ναυμαχίην, ἐλπίζοντες τῇσι περιεύουσι νηυσὶ ἔτι χρήσεσθαι βασιλῆα. τῶν δὲ ναυηγίων πολλὰ ὑπολαβὼν ἄνεμος ζέφυρος, 5
ἔφερε τῆς Ἀττικῆς ἐπὶ τὴν ἡῖονα τὴν καλεομένην Κω-
λιάδα· ὥστε ἀποπλῆσαι τὸν χρησμὸν, τὸν τε ἄλλον
πάντα τὸν περὶ τῆς ναυμαχίης ταύτης εἰρημένον Βάκιδι
καὶ Μουσαίῳ, καὶ ὅη καὶ κατὰ τὰ ναυήγια τὰ ταύτη
ἐξενοιχθέντα τὸ εἰρημένον πολλοῖσι ἔτεσι πρότερον του- 10
τέων ἐν χρησμῶ, Λυσιστράτῳ Ἀθηναίῳ, ἀνδρὶ χρηρμο-
λόγῳ, τὸ ἐλελήθει πάντας τοὺς Ἕλληνας·

Κωλιάδες δὲ γυναῖκες ἐρετμοῖσι φρίζουσι.

τοῦτο δὲ ἐμελλε ἀπελάσαντος βασιλῆος ἔσεσθαι.

97 Ξέρξης δὲ ὡς ἔμαθε τὸ γεγονὸς πάθος, δέσας μὴ

XCVI. 15. φρίζουσι. φρίζουσι ed. Schaeß. et Borh. ex con-
jectura.

in terram pertraxerunt, ad novam pugnam sese com-
pararunt, existimantes reliquis navibus denuo usu-
rum regem. Sed magnam naufragiorum partem
abripiciens ventus Zephyrus ad littus Atticae, cui
Colias nomen, devexit: itaque impleta sunt et re-
liqua omnia oracula quae de hac navali pugna
Bacis et *Musaeus* dixerant, et nimirum etiam illud
quod multis ante annis de naufragiis eo loci eiicien-
dis *Lysistratus* ediderat, fatidicus Atheniensis, quod
Graecos omnes fefellerat:

Coliades mulieres remis terrebuntur. (sive po-
tius, *remis frixurae sunt.*)

Hoc autem post discessum regis erat futurum.

(97.) *Xerxes* vero, ut acceptam vidit cladem,

664, 27.

τις τῶν Ἰωνῶν ὑποβῆται τοῖσι Ἑλλήσι, ἢ αὐτοὶ νοή-
 σωσι, πλῶνιν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, λύσοντες τὰς γε-
 φύρας, καὶ ἀπολαμφθεὶς ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἀπολέσθαι
 5 κινδυνεύσει, δρησμὸν ἐβούλευε. Θέλων δὲ μὴ ἐπὶ δῆλος
 εἶναι μήτε τοῖσι Ἑλλήσι μήτε τοῖσι ἑαυτοῦ, εἰς τὴν Σα-
 λαμῖνα χῶμα ἐπειράτο διαχοῦν· γαυλοὺς τε Φοινικῆίους
 συνέδεε, ἵνα ἀντί τε σχεδὴς ἕωσι καὶ τείχεος· ἀρτέστο
 τε εἰς πόλεμον, ὡς ναυμαχίην ἄλλην ποιησόμενος. ὁρέον-
 10 τες δὲ μιν πάντες οἱ ἄλλοι ταῦτα πρήσσοντα, εὖ ἐπι-
 στέατο ὡς ἐκ παντὸς νόου παρεσκευάσται μένων πολε-
 μήσειν· Μαρδόνιον δ' οὐδὲν τούτων ἐλάνθανε, ὡς μά-
 λιστα ἔμπειρον ἔοντα τῆς ἐκείνου διανοίης. ταῦτά τε ἅμα
 Ξέρξης ἐποίει, καὶ ἔπεμπε εἰς Πέρσας ἀγγελέοντα τὴν
 15 παρευοῦσάν σφι συμφορὴν. Τούτων δὲ τῶν ἀγγέλων 98

veritus ne quis Ionum consuleret Graecis aut etiam
 ipsi per se consilium caperent in Hellespontum na-
 vigandi pontesque solvendi, quo ipse in Europa in-
 terclusus de salute periclitaretur, fugam meditabatur.
 Celare autem de hoc consilio cupiens et Graecos et
 suos, aggerem ducere in Salaminem instituit, gau-
 losque Phoenicios colligavit, qui pro ponte et muro
 essent; simulque et ad praelium se comparavit, tam-
 quam aliam pugnam navalem commissurus. Et reliqui
 quidem omnes, ubi eum haec facere viderunt, pror-
 sus existimabant serio illum et ex animi sententia pa-
 ratum esse manere et redintegrare bellum: at *Mar-*
donium nihil horum fefellit, quippe bene gnarum
 quid ille consilii agitare. Haec dum Xerxes agebat,
 simul nuncium in Persidem misit, qui recentem
 nuntiaret calamitatem. (98.) Hisce *nunciis Persi-*

ἔστι οὐδὲν ὅ τι θάσσον παραγίνεται θνητὸν ἑόν· οὕτως
 τοῖσι Πέρσησι ἐξεύρηται τοῦτο. λέγουσι γὰρ, ὡς ὅσων
 αὖ ἢ ἡμερέων ἢ πᾶσα ὁδὸς, τοσοῦτοι ἵπποι τε καὶ ἄν- 5
 δρες διεστᾶσι, κατὰ ἡμερησίην ὁδὸν ἐκάστην ἵππος τε
 καὶ ἄνθρωπος τεταγμένος· τοὺς οὔτε νικητὸς, οὐκ ὄμβρος,
 οὐ καῦμα, οὐ νύξ ἐέργει μὴ οὐ καταλύσαι τὸν προκει-
 μενον ἐαυτῷ δρόμον τὴν ταχίστην. ὁ μὲν δὲ πρῶτος δρα-
 μαὶν παραδιδόει τὰ ἐντεταλμένα τῷ δευτέρῳ, ὁ δὲ δεύ-
 τερος τῷ τρίτῳ· τὸ δὲ ἐνθεῦτεν ἤδη κατὰ ἄλλον διεξέρ- 10
 χεται παραδιδόμενα, κατὰ περ Ἑλλήσι ἢ λαμπαδη-
 Φορίῃ, τὴν τῷ Ἡφαίστῳ ἐπιτελέουσι. Τοῦτο τὸ δράμα-
 99 μα τῶν ἵππων καλέουσι Πέρσαι ἀγγαρήϊον. Ἡ
 μὲν δὲ πρώτη εἰς Σοῦσα ἀγγελίῃ ἀπικομένη, ὡς ἔχει
 Ἀθήνας Ξέρξης, ἔτερεψε οὕτω δὴ τι Περσέων τοὺς ὑπο-
 λειφθέντας, ὡς τάς τε ὁδοὺς μυρσίνῃ πάσας ἐστόρεσαν,

cis nihil est inter mortales quod citius eo quo ten-
 ditur perveniat: ita hoc a Persis excogitatum est.
 Aiunt enim, quot dierum est universum iter, tot
 dispositos et equos et viros in quaque diurna statio-
 ne paratos stare; quos nec nix, nec imber, nec aestus,
 nec nox impedit quo minus suum quisque cursum
 quam velocissime conficiat. Nempe, qui primus cur-
 rit, is secundo tradit mandata, secundus tertio; atque
 sic illa deinceps alii atque alii tradita, per singulos
 transeunt, quemadmodum apud Graecos lampas in
 lampadum festivitate, quae in Vulcani honorem ce-
 lebratur. Hunc equorum cursum Persae *angareion*
 vocant. (99.) Iam superior nuncius ubi Susa per-
 venit, Athenas tenere Xerxem, tanta laetitia Persas,
 qui domi erant relict, impleverat, ut vias omnes

5 καὶ ἐθυμίων θυμῆματα, καὶ αὐτοὶ ἔσαν ἐν θυσῆσι τε
καὶ εὐπαθίῃσι. ἡ δὲ δευτέρη σφι ἀγγελίη ἐπεξελθοῦσα
συνέχεε οὕτω, ὥστε τοὺς κιθῶνας κατερρήξαντο πάντες,
βοῇ τε καὶ οἰμωγῇ ἐχρέωντο ἀπλέτῳ, Μαρδόνιον ἐν
αἰτῇ τιθέντες. οὐκ οὕτω δὲ περὶ τῶν νηῶν ἀχθόμενοι ταῦ-
10 τα οἱ Πέρσαι ἐποίουν, ὡς περὶ αὐτῷ Ξέρξῃ δειμαίνον-
τες. καὶ περὶ Πέρσας μὲν ἦν ταῦτα τὸν πάντα μετα-
ξὺ χρόνον γενόμενον, μέχρι οὗ Ξέρξης αὐτὸς σφίνας
ἀπικόμενος ἔπαυσε.

Μαρδόνιος δὲ, ὁρῶν μὲν Ξέρξην συμφορὴν μεγάλην 100
ἐκ τῆς ναυμαχίης ποιούμενον, ὑποπτεύων δὲ αὐτὸν δεη-
σὸν βουλευεῖν ἐκ τῶν Ἀθηνέων, Φροντίσας πρὸς ἑαυτὸν
ὡς δώσει δίκην ἀναγνώσας βασιλῆα στρατεύεσθαι ἐπὶ
5 τὴν Ἑλλάδα, καὶ οἱ κρέσσον εἶη ἀνακινδυνεύσαι ἢ κα-

myrto straverint, et thura adoleverint, et ipsi festis
atque epulis celebrandis dederint operam. Posterior
autem ubi emanavit nuncius, ita eos consternavit,
ut tunicas cuncti discerperent, et in clamorem eiu-
latumque erumperent infinitum, Mardoniumque tam-
quam auctorem calamitatum accusarent. Fecerunt au-
tem haec Persae, non tam quod navibus dolerent
perditis, quam quod de ipso Xerxe essent solliciti.
Atque haec apud Persas toto interiecto tempore du-
raverunt, donec illos Xerxes ipse adventu suo se-
davit.

(100.) Iam *Mardonius*, Xerxem ex pugnae na-
valis exitu videns gravissimo dolore adfectum, suspi-
catusque fugam illum ex Athenis meditari, et reputans
secum ipse, poenas se daturum quod regi persua-
sisset Graeciae bellum inferre, meliusque sibi esse,

τεργάσασθαι τὴν Ἑλλάδα ἢ αὐτὸν καλῶς τελευτῆσαι
 τὸν βίον, ὑπὲρ μεγάλων αἰωρηθέντα· πλέον μέντοι ἔφερε
 οἱ ἡ γνώμη κατεργάσασθαι τὴν Ἑλλάδα· λογισάμε-
 νος ὦν ταῦτα, προσέφερε τὸν λόγον τόνδε· „Δέσποτα,
 „μήτε λυπείο, μήτε συμφορὴν μηδεμίην μεγάλην ποιεῖ 10
 „τοῦδε τοῦ γεγονότος εἵνεκα πρήγματος. οὐ γὰρ ξύ-
 „λων ἀγῶν ὁ τὸ πᾶν φέρων ἐστὶ ἡμῖν, ἀλλ' ἀνδρῶν
 „τε καὶ ἵππων. σοὶ δὲ οὔτε τις τούτων τῶν τὸ πᾶν
 „σφι ἤδη δοκούντων κατεργάσθαι, ἀποβὰς ἀπὸ τῶν
 „νεῶν περὶσσεύεται ἀντιωθῆναι, οὔτ' ἐκ τῆς ἡπείρου τῆσδε 15
 „οἷ τε ἡμῖν ἠντιώθησαν, ἔδοσαν δίκας. Εἰ μὲν νυν δο-
 „κέει, αὐτίκα περὶώμεθα τῆς Πελοποννήσου· εἰ δὲ καὶ
 „δοκέει ἐπισχεῖν, παρέχει ποιέειν ταῦτα. μὴ δὲ δυσθύ-
 „μει· οὐ γὰρ ἐστὶ Ἑλλῃσι σὺδεμὶν ἔκδυσις, μὴ οὐ,

tentatâ iterum belli fortunâ aut prorsus debellare
 Graeciam, aut ipsum honestam obire mortem, post-
 quam magnarum rerum spe fuisset elatus; denique in
 hanc partem maxime inclinans, ut Graeciam subige-
 ret: haec, inquam, secum reputans, tali oratione re-
 gem est adlocutus: *Domine, ne moerori indulgeas,*
neque nimium ex eo quod accidit capias dolorem!
Non enim lignorum certamen ad belli exitum no-
bis maximum confert momentum, sed virorum
equorumque certamen. Tibi vero nemo, neque ex
his qui nunc omnia confecisse tibi videntur, ex-
scensione e navibus facta resistere conabitur, neque
ex hac continente quisquam: et, qui contra nos ste-
terunt, hi poenas dedere. Si igitur tibi videtur,
protinus Peloponnesum adgrediamur: sin in prae-
sentia omittere hoc placet, omittamus licet. Nec

- 20 „δόντας λόγον τῶν ἐποίησαν νῦν τε καὶ πρότερον, εἶναι
 „σοὺς δούλους. μάλιστα μὲν νυν ταῦτα ποιεῖν. Εἰ δ'
 „ἄρα τοι βεβούλευται, αὐτὸν ἀπελαύνοντα ἀπάγειν
 „τὴν στρατιήν, ἄλλην ἔχω καὶ ἐκ τῶνδε βουλήν. σὺ
 „Πέρσας, βασιλεῦ, μὴ ποιήσης καταγελάστους γε-
 25 „νέσθαι Ἕλλησι. οὐδὲν γὰρ ἐν Πέρσῃσι τεοῖσι δεδή-
 „ληται τῶν περηγμάτων, οὐδὲ ἐρεῖς ὅκου ἐγενόμεθα ἄν-
 „δρες κακοί. εἰ δὲ Φοίνικές τε καὶ Αἰγύπτιοι, καὶ Κύ-
 „πριοί τε καὶ Κίλικες κακοὶ ἐγένοντο, οὐδὲν πρὸς Πέρ-
 „σας τοῦτο προσήκει τὸ πάθος. Ἦδη ὦν, ἐπειδὴ σὺ
 30 „Πέρσαι τοι αἰτιοὶ εἰσι, ἐμοὶ πείθεο. εἴ τοι δέδοκται
 „μὴ παραμένειν, σὺ μὲν ἐς ἥθεα τὰ σεωυτοῦ ἀπέλαιν-
 „νε, τῆς στρατιῆς ἀπάγων τὸ πολλόν· ἐμὲ δέ· σοι χρη-

vero despondeas animum! nec enim ullo modo effugere Graeci possunt, quin rationem nobis eorum, quae et nunc et antea patrarunt, reddant, et servi fiant tui. Igitur hoc quidem maxime agendum. Quod si vero hinc ipse abscedere et abducere exercitum decreveris, aliud quoque habeo post haec consilium. Tu, Rex, ne committe ut Graecis ludibrio sint Persae. In Persis enim tuis nihil detrimenti res tuae acceperunt, neque tu dices quo loco a nobis res male gesta sit. Sin Phoenices et Aegyptii et Cyprii et Cilices male pugnarunt, nihil ad nos haec clades pertinet. Nunc igitur, quum non sit quod Persas culpes, mihi morem gere. Si tibi constitutum est hic non manere, tu quidem tuas in sedes discede, maiorem exercitus partem tecum abducens: at me oportet tibi Graeciam in servitutem redactam tradere, postquam de exercitu
Herod. T. IV. P. I. G

„τὴν Ἑλλάδα παρασχεῖν δεδουλωμένην, τριήκοντα μυ-
 101 „ριάδας τοῦ στρατοῦ ἀπολεξάμενον.“ Ταῦτα ἀκού-
 σας Ξέρξης, ὡς ἐκ κακῶν ἐχάρη τε καὶ ἤσθη· πρὸς
 Μαρδόνιον τε, βουλευσάμενος, ἔφη, ἀποκρηῖσθαι,
 ὁκότερον ποιήσει τούτων. ὡς δὲ ἐβουλευέτο ἅμα Περ-
 σέων τοῖσι ἐπικλήτοισι, ἔδοξε οἱ καὶ Ἀρτεμισίην ἐς συμ- 5
 βουλήν μεταπέμψασθαι, ὅτι πρότερον ἐφαίνετο μούνη
 νέουσα τὰ ποιητέα ἦν. ὡς δὲ ἀπίκετο ἡ Ἀρτεμισίη,
 μεταστησάμενος τοὺς ἄλλους, τοὺς τε συμβούλους Περ-
 σέων καὶ τοὺς δορυφόρους, ἔλεξε Ξέρξης τὰδε· „Κε-
 „λεύει με Μαρδόνιος, μένοντα αὐτοῦ, περᾶσθαι τῆς 10
 „Πελοποννήσου“ λέγων ὡς μοι Πέρσαι τε καὶ ὁ πεζὸς
 „στρατὸς οὐδενὸς μεταίτιος πάθεός εἰσι, ἀλλὰ βουλο-
 „μένοισι σφι γένοιτ' ἂν ἀπόδεξις. ἐμὲ ὦν ἢ ταῦτα κε-

trecenta hominum millia delegero. (101.) Quibus
 auditis Xerxes, ut post mala, gavisus delectatus-
 que est, Mardonioque ait, *se ei, postquam delibe-*
raverit, responsurum esse, utrum ex his, quae ab
illo proposita sunt, facturum sit. Postquam vero
 cum Persis in consilium adhiberi solitis consulta-
 vit, placuit ei *Artemisiam* quoque in consilium vo-
 care, quippe quae etiam antea comperta esset, sola
 quid faciendum perspexisse. Quae ubi advenit, sub-
 motis consiliariis Persis et satellitibus, haec ad eam
Xerxes verba fecit: *Hortatur me Mardonius, ut*
hic maneam, et Peloponnesum adgrediar; dicens,
Persas et pedestrem exercitum nullius calamita-
tis, quae nobis accidisset, culpam sustinere, et
lubentes illos re ipsa hoc esse demonstraturos. Me
igitur ille aut hoc facere hortatur, aut ipse velle

15 „λαίῃ ποιεῖν, ἢ αὐτὸς ἐθέλει τριήκοντα μυριάδας ἀπο-
 „δεδουλωμένην· αὐτὸν δὲ μέ κελεύει ἀπελαύνειν σὺν τῷ
 „λοιπῷ στρατῷ εἰς ἡθεα τὰ ἐμά. Σὺ ὦν ἐμοὶ, καὶ γάρ
 „περὶ τῆς ναυμαχίης εὖ συνεβούλευσας τῆς γενομένης,
 „οὐκ ἔωσα ποιεῖσθαι, νῦν τε συμβούλευσον, ἑκότερα
 20 „ποιέων ἐπιτύχω εὖ βουλευσάμενος.“ Ὁ μὲν ταῦτα
 „συνεβουλεύετο, Ἡ δὲ λέγει τάδε· „Βασιλεῦ, χαλε- 102
 „πὸν μὲν ἐστὶ συμβουλευομένῳ τυχεῖν τὰ ἄριστα εἶπα-
 „σαν. ἐπὶ μέντοι τοῖσι κατήκουσι πρήγμασι, δοκέει μοι
 „αὐτὸν μὲν σὲ ἀπελαύνειν ὀπίσω· Μαρδόνιον δὲ, εἰ ἐθέ-
 5 „λει τε καὶ ὑποδέκεται ταῦτα ποιήσῃν, αὐτοῦ κατα-
 „λιπεῖν σὺν τοῖσι ἐθέλει. τοῦτο μὲν γάρ, ἣν καταστρέ-
 „ψῃται τὰ Φησι ἐθέλειν, καὶ οἱ προχωρήσῃ τὰ νοέων

se, ait, cum selectis de exercitu trecentis millibus Graeciam mihi tradere in servitutem redactam; me ipsum autem iubet cum reliquis copiis meas ad sedes discedere. Tu igitur, quum etiam de pugna navali, quam suscepimus, bene mihi consulueris, negans illam suscipiendam, nunc quoque suade, utrum horum faciendo rectius feliciusque rebus meis consuluerō. (102.) Haec consulenti Xerxi in hunc modum Artemisia respondit: Difficile, Rex, est ita me esse felicem ut tibi consultantī optima dicam. Verumtamen in praesenti rerum statu optimum mihi videtur, ut tu domum revertaris; Mardonium vero, si ista efficere vult tibi que recipit, hīc cum eis quos postulat relin- quas. Nam, sive ille ea, quae animo agit pollice- turque, perfecerit, eique res ex sententia succes-

„λέγει, σὸν τὸ ἔργον, ὃ δέσποτα, γίνεται· οἱ γὰρ σοὶ
 „δοῦλοι κατεργάσαντο. τοῦτο δὲ, ἦν τὰ ἐναντία τῆς
 „Μαρδονίου γνώμης γένηται, οὐδεμίη συμφορὴ μεγά- 10
 „λῃ ἔσται, σέο τε περιέοντος, καὶ ἐκείνων τῶν πρηγμάτων
 „τῶν περὶ οἶκόν τόν σόν. ἦν γὰρ σύ τε περιῆς, καὶ οἶ-
 „κος ὁ σός, πολλοὺς πολλαῖς ἀγῶνας δραμέονται
 „περὶ σφέων αὐτέων οἱ Ἕλληνες. Μαρδονίου δὲ, ἦν τι
 „πάθῃ, λόγος οὐδεὶς γίνεται· οὐδέ τι, νικῶντες οἱ Ἕλ- 15
 „λῆνες, νικῶσι, δοῦλον σὸν ἀπολέσαντες. σύ δὲ, τῶν
 „εἵνεκα τὸν στόλον ἐποίησω, πυρώσας τὰς Ἀθήνας ἀπε-
 103 „λᾶς.“ Ἡσθῆ τε δὴ τῇ συμβουλίῃ Ξέρξης· λέγουσα
 γὰρ ἐπετύγχανε τὰ περ' αὐτὸς ἐνόεε. οὐδὲ γὰρ, εἰ πάν-
 τες καὶ πᾶσαι συνεβούλευον αὐτῷ μένειν, ἔμενε ἂν, δο-

CII. 11. ἐκείνων. εὖ κειμένων ed. Borh. ex coniect. Wess.

*serit, tium, Rex, hoc facinus erit; tui enim servi
 id fecerint: sive contra Mardonii sententiam res
 ceciderit, non ingens fuerit calamitas, salvo et
 te et domus tuae statu. Tu enim si salvus fueris
 domusque tua, multa frequentiaque pericula de
 salute sua adibunt Graeci. Mardonio vero si quid
 acciderit, non tanti fuerit momenti; neque Graeci,
 etiamsi Mardonium vicerint, insignem reportave-
 rint victoriam servo tuo interemto. Tu vero in-
 census Athenis discesseris, cuius rei causa expe-
 ditionem hanc suscepisti. (103.) Hoc consilio, ut
 consentaneum erat, delectatus est Xerxes: opportune
 enim Artemisia ea ipsa dixerat, quae ille animo
 agitabat. Etenim, ut mihi quidem videtur, etiamsi
 omnes et viri et mulieres, ut ibi maneret, ei suasis-
 sent, non erat mansurus: adeo metu erat percussus.*

κείν ἐμοί· οὕτω καταρρώδηκε. ἐπαινέσας δὲ τὴν Ἀρ-
5 τεμισίην, ταύτην μὲν ἀποστέλλει ἄγουσαν αὐτοῦ τοὺς
παῖδας εἰς Ἑφεσον· νόθαι γάρ τινες παῖδες οἱ συνέσποντο.

Συνέπεμπε δὲ τοῖσι παισὶ Φύλακον Ἑρμότιμον, γέ- 104
νος μὲν ἔντα Πηδάσέα. Φερόμενον δὲ οὐ τὰ δευτέρα
τῶν εὐνούχων παρὰ βασιλεῖ. Οἱ δὲ Πηδάσέες οἰκεῖουσιν
ὑπὲρ Ἀλικαρνησοῦ. ἐν δὲ τοῖσι Πηδάσοισι τούτοις
5 τοιούτῳ φέρεται πρῆγμα γίνεσθαι. ἐπεὶ τοῖσι ἀμφι-
κτίοσι πᾶσι, τοῖσι ἀμφὶ ταύτης οἰκεῖουσιν τῆς πόλιος,
μέλλῃ τι ἐντὸς χρόνου ἔσεσθαι χαλεπὸν, τότε ἡ ἱερίη
αὐτοῦ τῆς Ἀθηναίης Φύει πῶγωνα μέγαν. τοῦτο δὲ σφι
δὲς ἤδη ἐγένετο. Ἐκ τούτων δὲ τῶν Πηδάσέων ὁ Ἑρ- 105
μότιμος ἦν· τῷ μεγίστῃ τίσις ἤδη, ἀδικηθέντι, ἐγένετο
πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. ἀλόντα γὰρ αὐτὸν ὑπὸ παλε-

CIV. 9. δις. τρεῖς alibi scripserat Noster.

Igitur laudibus Artemisiam persecutus est, eamque
dimisit, filios ipsius Ephesum ducturam: filii enim
nonnulli nothi eum erant secuti.

(104.) Cum istis pueris Xerxes custodem misit
Hermotimum, genere Pedasensem, qui primum in-
ter eunuchos locum apud regem tenebat. Habitant
Pedasenses supra Halicarnassum: apud quos hoc
rei fertur accidere. Quando finitimis omnibus, qui
circa Pedasa oppidum habitant, grave quidpiam intra
certum tempus imminet, tunc antistitæ templi Mi-
nervæ, quod ibi est, grandis nascitur barba: id
quod iam bis apud illos accidit. (105.) Ex his igitur
Pedasensibus Hermotimus erat: cui contigit gra-
vissimam omnium, quos novimus, ultionem obtinere
in hominem a quo iniuria fuerat adfectus. Etenim

μίαν, καὶ πωλεόμενον, ὠνέεται Πανιώνιος, ἀνὴρ Χῖος,
 ὃς τὴν ζοὴν κατεπλήσαστο ἀπ' ἔργων ἀνοσιωπάτων. ὅπως 5
 γὰρ κτήσασαιτο παῖδας εἶδος ἐπαμμένους, ἐκτάμνων,
 ἀγινέων ἐπώλεε ἐς Σάρδεις τε καὶ Ἐφεσον χρημάτων
 μεγάλων. παρὰ γὰρ τοῖσι βαρβάροισι τιμιώτεροί εἰσι
 οἱ εὐνούχοι, πῖστιος εἴνεκα τῆς πάσης, τῶν ἐνορχίων.
 ἄλλους τε δὴ ὁ Πανιώνιος ἐξέταμε πολλούς, ἅτε ποιεύ- 10
 μενος ἐκ ταυτέων τὴν ζοὴν, καὶ δὴ καὶ τοῦτον. καί, οὐ
 γὰρ τὰ πάντα ἐδυστύχεε ὁ Ἑρμότιμος, ἀπικνέεται ἐκ
 τῶν Σαρδίων παρὰ βασιλῆα μετ' ἄλλων δώρων χρό-
 νου δὲ προΐοντος, πάντων τῶν εὐνούχων ἐτιμήθη μάλιστα
 106 παρὰ Ξέρξῃ. Ὡς δὲ τὸ στράτευμα τὸ Περσικὸν ὄρμα
 ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, ἐὼν ἐν Σάρδισι, ἐμβαῦτα
 καταβάς κατὰ δὴ τι πρῆγμα ὁ Ἑρμότιμος ἐς γῆν τὴν

bello captum et venumdatum emit *Panionius*, civis
 Chius, qui opere iniquissimo vitam sustentabat.
 Quoties enim *pueros* nactus esset forma praestantes,
 hos *castrabat*, et Sardes aut Ephesum abductos in-
 genti pretio vendebat. Quippe apud Barbaros eunu-
 chi pretiosiores sunt his qui non sunt castrati, et ma-
 ior illis in omnibus rebus fides habetur. Quum alios
 igitur multos castraverat hic Panionius, utpote hoc
 quaestu vitam alens, tum vero etiam hunc ipsum.
 Nec vero usquequaque infelix *Hermotimus* fuit:
 nam e Sardibus cum aliis muneribus ad regem per-
 venit, et succedente tempore prae omnibus eunu-
 chis maximo in honore apud Xerxem fuit. (106.)
 Quo tempore vero Persicum exercitum adversus
 Athenas ducens rex Sardibus versabatur, tunc *Her-*
motimus, quum nescio cuius negotii causa in My-

Μυσίην, τὴν Χῖοι μὲν νέμονται, Ἀταρνεὺς δὲ καλέσ-
 5 ται, εὐρίσκει τὸν Πανιώνιον ἐνθαῦτα. ἐπιγνοὺς δὲ, ἔλε-
 γε πρὸς αὐτὸν πολλοὺς καὶ Φιλίους λόγους· πρῶτα μὲν
 οἱ καταλέγων ὅσα αὐτὸς δι' ἐκεῖνον ἔχοι ἀγαθὰ· δεύ-
 τερα δὲ οἱ ὑπισχνεύμενος ἀντὶ τούτέων ὅσα μιν ἀγαθὰ
 ποιήσει, ἣν κομισάμενος τοὺς οἰκέτας οἰκὴν ἐκεῖνη· ὥστε
 10 ὑποδεξάμενον ἄσμενον τοὺς λόγους τὸν Πανιώνιον, κο-
 μίσαι τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα. ὡς δὲ ἄρα πανοικίῃ
 μιν περιέλαβε, ἔλεγε ὁ Ἑρμότιμος τάδε· „ὦ πάν-
 „των ἀνδρῶν ἥδη μάλιστα ἀπ' ἔργων ἀνοσιωτάτων τὸν
 „βίον κτησάμενε, τί σέ ἐγὼ κακὸν ἢ αὐτὸς ἢ τῶν
 15 „ἐμῶν τις ἐργάσατο, ἢ σέ, ἢ τῶν σῶν τινα, ὅτι με
 „ἀντ' ἀνδρὲς ἐποίησας τὸ μηδὲν εἶναι; ἐδόκεές τε θεοὺς

siam terram quae Chiorum est, cui Atarneus nomen,
 esset profectus, ibi Panionium invenit. Quem ubi
 agnovit, multis verbis benigne est adlocutus; me-
 morans primum, quantam prosperitatem per illum
 esset consecutus; deinde promittens, se rependendae
 gratiae caussa ingentibus beneficiis illum cumulaturo-
 rum, si cum sua familia Sardes habitatum venisset.
 Quibus verbis persuasus Panionius, lubens accipiens
 conditionem, cum liberis et uxore Sardes migravit.
 Sed postquam eum cum tota domo in potestate *Her-
 motimus* habuit, tum vero his verbis eum adfatus
 est: *O tu omnium hominum nequissime, ex iniqui-
 sissimo negotio quaestum faciens! quid tibi aut
 ego ipse mali feci, aut quam iniuriam aliquis
 meorum aut tibi aut tuorum alicui intulit, cur
 me ex viro feceris ut nihil essem? Et tu quidem
 tunc putabas fore ut deos lateant tua facinora:*

- „λήσειν οἷα ἐμηχανῶ τότε· οἱ σε ποιήσαντα ἀνόσια, νό-
 „μῳ δικαίῳ χρεώμενοι, ὑπήγαγον ἐς χέρας τὰς ἐμὰς,
 „ὥστε σε μὴ μεμψασθαι τὴν ἀπ' ἐμέο τοι ἐσομένην
 „δίκην.“ Ὡς δὲ οἱ ταῦτα ἀνείδισε, ἀχθέντων τῶν παί- 20
 δων ἐς ὄψιν, ἠναγκαζέτο ὁ Πανιώνιος τῶν ἐωυτοῦ παί-
 δων, τεσσέρων ὄντων, τὰ αἰδοῖα ἀποτάμνειν· ἀναγκα-
 ζόμενος δὲ, ἐποίηε ταῦτα· αὐτοῦ τε, ὡς ταῦτα ἐργά-
 σατο, οἱ παῖδες ἀναγκαζόμενοι ἀπέταμνον. Πανιώνιον
 μὲν νυν οὕτω περιῆλθε ἢ τε τίσις καὶ ὁ Ἑρμότιμος. 25
 107 Ξέρξης δὲ, ὡς τοὺς παῖδας Ἀρτεμισίῃ ἐπέτρεψε
 ἀπάγειν ἐς Ἐφεσον, καλέσας Μαρδόνιον, ἐκέλευέ μιν
 τῆς στρατιῆς διαλέγειν τοὺς βούλεται, καὶ ποιέειν τοῖσι
 λόγοισι τὰ ἔργα πειρώμενον ὁμοῖα. Ταύτην μὲν τὴν
 ἡμέρην ἐς τοσοῦτο ἐγένετο. τῆς δὲ νυκτὸς, καλεῦσαντος 5

*at illi, iusta lege utentes, te qui iniqua ista pa-
 trasti, meas in manus tradidere: quare de poena,
 quam a te repetam, non est quod conqueraris.* His
 postquam conviciis eum accepit, filios eius in con-
 spectum iussit adduci, et Panionium coëgit suis ipsius
 filiis, qui quatuor numero erant, virilia abscindere;
 quod ille necessitate coactus fecit: deinde vero,
 hoc perfecto, filii eiusdem coacti sunt ipsum evirare.
 Talem de Panionio ultionem vicissim Hermotimus
 cepit.

(107.) *Xerxes* postquam filios suos Artemisiae
 commisisset Ephesum ducendos, vocatum ad se
Mardonium iussit, quos vellent, de exercitu seligere,
 operamque dare ut promissis facta aequaret. Et haec
 quidem illo die gesta sunt. Insequente vero nocte,
 iussu regis *duces classis* naves ex Phalero abduxe-

Βασιλῆος, τὰς νῆας οἱ στρατηγοὶ ἐκ τοῦ Φαλήρου ἀπῆ-
 γον ὀπίσω ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, ὡς τάχειος εἶχε ἕκα-
 στος, διαφυλαζούσας τὰς σχεδίας πορευθῆναι βασιλεῖ.
 ἐπεὶ δὲ ἀγχοῦ ἔσαν Ζωστήρος πλώοντες οἱ Βάρβαροι,
 10 ἀνατείνουσι γὰρ ἄγκραι λεπταὶ τῆς ἡπείρου, ταύτας ἑδο-
 ξάν τε νῆας εἶναι, καὶ ἔφευγον ἐπὶ πολλόν. χρόνῳ δὲ
 μαθόντες ὅτι οὐ νῆες εἶεν, ἀλλ' ἄγκραι, συλλεχθέντες,
 ἐκομίζοντο. Ὡς δὲ ἡμέρη ἐγένετο, ὁρέοντες οἱ Ἕλληνες 108
 κατὰ χώρην μένοντα τὸν στρατὸν τὸν πεζόν, ἡλπιζόν
 καὶ τὰς νῆας εἶναι περὶ Φάληρον· ἐδόκεόν τε ναυμαχή-
 σειν σφέας, παραρτέοντό τε ὡς ἀλεξήσομενοι. Ἐπεὶ δὲ
 5 ἐπύθοντο τὰς νῆας οἰχωκυίας, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ἐδό-
 κει ἐπιδιώκειν. τὸν μὲν νυν ναυτικὸν τὸν Ξέρξεω στρατὸν
 οὐκ ἐπείδον διώξαντες μέχρι Ἀνδρου. ἐς δὲ τὴν Ἀνδρῶν

runt, quanta velocitate quisque posset, *ad Helle-
 spontum revertentes*, pontes custodituri ut regi ad
 transeundum essent parati. Sed Barbari hi, ut prope
Zosterem pervenere, ubi tenuia quaedam promon-
 toria in mare prominent, naves has esse putantes,
 procul aufugerunt. Interiecto vero tempore, post-
 quam intellexere non naves esse, sed promontoria,
 rursus sese coniunxerunt, cursumque continuarunt.
 (108.) Ut illuxit, Graeci, pedestrem exercitum eo-
 dem in loco manentem conspicientes, existimabant
 naves etiam ad Phalerum adhuc stare: et navalem
 pugnam redintegraturos illos putantes, ad repugnan-
 dum sese comparabant. Postquam vero abiisse naves
 cognovere, tunc ocysus persequi illas decreverunt.
 At classem quidem Xerxis non conspexere, usque ad
 Andrum eam persecuti. Postquam vero Andrum per-

ἀπικόμενοι, ἐβουλεύοντο. Θεμιστοκλῆς μὲν νυν γνώ-
μην ἀπεδείκνυτο „διὰ νήσων τραπομένους, καὶ ἐπιδιό-
ξαντας τὰς νῆας, πλώειν ἰδέως ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον, 10
λύσοντας τὰς γεφύρας.“ Εὐρυβιάδης δὲ τὴν ἐναντίην
ταύτη γνώμην ἐτίθετο, λέγων· ὥς „εἰ λύσουσι τὰς σχε-
δίας, τοῦτ' ἂν μέγιστον πάντων σφεῖς κακὸν τὴν Ἑλ-
λάδα ἐργάσαιντο. εἰ γὰρ ἀναγκασθεὶς ἀπολαμφθεὶς
ὁ Πέρσης μένειν ἐν τῇ Εὐρώπῃ, περιῶτο ἂν ἡσυχίην μὴ 15
ἄγειν· ὥς ἄγοντι μὲν οἱ ἡσυχίην, οὔτε τι προχωρεῖν
οἶόν τε ἔσται τῶν πηγμάτων, οὔτε τις κομιδὴ τὸ ὀπίσω
φανήσεται, λιμῶν τε οἱ ἢ στρατιὴ διαφθαρέεται. ἐπι-
χειρόντι δὲ αὐτῷ καὶ ἔργου ἐχομένῳ, πάντα τὰ κατὰ
τὴν Εὐρώπην οἶά τε ἔσται προσχωρῆσαι κατὰ πόλιν 20
τε καὶ κατὰ ἔθνη, ἥτοι ἀλίσκομένων γε, ἢ πρὸ τού-

venere, deliberarunt. Et Themistocles quidem pro
sententia dixit, *per insulas navigando classemque
etiamnunc persequendo, rectā ad Hellespontum di-
rigendum esse cursum, pontesque rescindendos.* At
contrariam sententiam Eurybiades proposuit, dicens:
*si rescidissent pontes, hoc ipso longe maximam ca-
mitatem Graecis inlaturos. Nam, si interclusus
Persa cogeretur in Europa manere, operam illum
esse daturum ut numquam quietem agat; quoniam,
si quietem ageret, nihil suarum rerum promove-
ret, neque reditus ei ullus ostenderetur, et fame-
periturus esset illius exercitus. Molienti autem
aliquid, et rebus gerendis sedulo operam danti,
omnia Europae oppida omnesque populos acces-
suros videri, sive bello subactos, sive deditione
in tempore facta; et alimento hostibus futuros*

του ὁμολογεόντων· τροφήν τε ἔξιν σφέας τὸν ἐπέτειον
αἰεὶ τῶν Ἑλλήνων καρπὸν. ἀλλὰ δοκέειν γὰρ, νικηθέν-
τα τῇ ναυμαχίῃ οὐ μενέειν ἐν τῇ Εὐρώπῃ τὸν Πέρσέα·
25 ἑατέον ὧν εἶναι· Φεύγειν ἐς ὃ ἔλθοι Φεύγων ἐς τὴν ἑω-
τοῦ. τὸ ἐνθεῦτεν δὲ περὶ τῆς ἐκείνου ποιέεσθαι ἤδη τὸν
ἀγῶνα“ ἐκέλευε. Ταύτης δὲ εἵχοντο τῆς γνώμης καὶ
Πελοποννησίων τῶν ἄλλων οἱ στρατηγοί.

Ὡς δὲ ἔμαθε ὅτι οὐ πείσει τούς γε πολλοὺς πλῶειν 109
ἐς τὸν Ἑλλήσποντον ὁ Θεμιστοκλῆς, μεταβαλὼν, πρὸς
τούς Ἀθηναίους (οὗτοι γὰρ μάλιστα ἐκπεφευγότες πε-
ριημέκτεον, ὁρμέατό τε ἐς τὸν Ἑλλήσποντον πλῶειν καὶ
5 ἐπὶ σφέων αὐτέων βαλλόμενοι, εἰ ἄλλοι μὴ βουλοία-
το) ἔλεγε σφί ταῦδε· „Καὶ αὐτὸς ἤδη πολλοῖσι πα-
„ρεγενόμην, καὶ πολλῶ πλέω ἀκήκοα τοιαῦτα γενέ-

esse annuos Graecorum fructus. E contrario, quum pugna navali victus Persa non videatur in Europa mansurus, permitti ei oportere ut fugiat, donèc suam in terram fugâ pervenerit; dein- de vero de propria ipsius terra cum illo decer- tandum. Hanc ad sententiam accesserunt reliquo- rum etiam Peloponnesiorum duces.

(109.) Ibi tunc *Themistocles*, postquam intellexit se maiori ducum numero persuadere non posse ut in Hellespontum navigarent, mutato consilio Athenienses adiens (quippe qui effugisse barbaros aegerrime ferebant, et ipsi etiam per se, si reliqui nollent, in Hellespontum cupiebant navigare) haec apud eos verba fecit: *Equidem multis saepe huiusmodi rebus interfui, et multo plura talia accidisse audivi; nempe viros ad necessitatem reda-*

„σθαι· ἄνδρας ἐς ἀναγκαίην ἀπειληθέντας, νενικημέ-
 „νους ἀναμάχεσθαι τε καὶ ἀναλαμβάνειν τὴν προτέ-
 „ρην κακότητα. ἡμεῖς δὲ, εὖρημα γὰρ εὖρήκαμεν ἡμέας 10
 „τε αὐτοὺς καὶ τὴν Ἑλλάδα, νέφος τοσοῦτο ἀνθρώπων
 „ἀνωσάμενοι, μὴ διώκωμεν ἄνδρας Φεύγοντας. τάδε
 „γὰρ οὐκ ἡμεῖς κατεργασάμεθα, ἀλλὰ θεοί τε καὶ
 „ἥρωες, οἱ ἐφθόνησαν ἄνδρα ἓνα τῆς τε Ἀσίας καὶ τῆς
 „Εὐρώπης βασιλεῦσαι, ἔοντα ἀνόσιόν τε καὶ ἀτάσθα- 15
 „λον· ὃς τὰ τε ἱρὰ καὶ τὰ ἴδια ἐν ὁμοίῳ ἐποιέετο, ἐμπι-
 „πράς τε καὶ καταβάλλον τῶν θεῶν τὰ ἀγάλματα·
 „ὃς καὶ τὴν Θάλασσαν ἀπεμαστίγωσε, πέδας τε κα-
 „τῆκε. ἀλλ', εὖ γὰρ ἔχει ἐς τὸ παρεὸν ἡμῖν, νῦν μὲν
 „ἐν τῇ Ἑλλάδι καταμείναντες, ἡμέων τε αὐτέων ἐπι- 20
 „μεληθῆναι καὶ τῶν οἰκετῶν· καὶ τις οἰκίην τε ἀνα-
 „πλασάσθω, καὶ σπόρου ἀνακῶς ἐχέτω, παντελέως

*ctos, postquam victi essent, instaurasse pugnam,
 et superiorem reparasse calamitatem. Nos vero,
 postquam ex insperato et nos ipsos et Graeciam,
 repulsa tanta hominum nube, servavimus, fugien-
 tes viros ne persequamur! Nec enim nos haec
 perfecimus, sed dii atque heroës; qui noluerunt
 unum virum simul Asiae et Europae imperare,
 impium illum et nefarium; qui sacra et profana
 pariter insuper habuit, et simulacra deorum ever-
 tit cremavitque, qui mare etiam flagellis cecidit, et
 compedes in illud deiecit. At nunc, quum bene res
 nostrae habeant, maneamus in Graecia, et no-
 strum ipsorum familiarumque nostrarum curam
 geramus; et aedes suas quisque reficiat, et se-
 menti faciendae sedulo det operam, postquam*

„ἀπειλάσας τὸν βάρβαρον· ἅμα δὲ τῷ ἔαρι κατα-
 „πλέωμεν ἐπὶ Ἑλλησπόντου καὶ Ἰωνίης.“ Ταῦτα
 25 ἔλεγε, ἀποθήκην μέλλων ποιήσεσθαι ἐς τὸν Πέρσας·
 ἵνα, ἢν ἄρα τι μιν καταλαμβάνῃ πρὸς Ἀθηναίων πά-
 ρος, ἔχῃ ἀποστροφῇ· τὰ περ ὧν καὶ ἐγένετο. Θεμισ- 110
 στοκλῆς μὲν ταῦτα λέγων, διέβαλλε· Ἀθηναῖοι δὲ
 ἐπείθοντο. ἐπειδὴ γὰρ, καὶ πρότερον δεδογμένος εἶναι σο-
 φός, ἐφάνη ἑὼν ἀληθῶς σοφός τε καὶ εὐβουλος, πάν-
 5 τως ἐτοῖμοι ἔσαν λέγοντι πείθεσθαι. Ὡς δὲ οὗτοί οἱ
 ἀνεγνωσμένοι ἔσαν, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ὁ Θεμιστο-
 κλῆς ἀνδρας ἀπέπεμπε ἔχοντας πλοῖον, τοῖσι ἐπί-
 στευσε σιγᾶν, ἐς πᾶσαν βάσανον ἀπικνεομένοισι, τὰ
 αὐτὸς ἐνετείλατο βασιλεῖ φράσαι· τῶν καὶ Σίκιννος ὁ
 10 οἰκέτης αὐτῆς ἐγένετο. οἱ ἐπεὶ τε ἀπίκοντο πρὸς τὴν
 Ἀττικὴν, οἱ μὲν κατέμενον ἐπὶ τῷ πλοίῳ, Σίκιννος δὲ

*barbarum prorsus eiecerimus: ineunte autem vere
 in Hellespontum et in Ioniam navigemus! Haec
 ille locutus est hoc consilio, ut gratiam apud Persam
 in futurum tempus iniret; quo, si ab Atheniensibus
 adversi aliquid ei accidisset, perfugium haberet:
 quod quidem ei etiam usu venit. (110.) Haec di-
 cens Themistocles, decepit Athenienses: at illi mo-
 rem ei gesserunt. Quoniam enim, quum iam antea
 sapiens esset habitus, nuper re ipsa sapiens et plenus
 consilii erat repertus, facile dictis eius paruerunt. Post-
 quam hi igitur ab illo persuasi fuerunt, continuo
 deinde viros cum navigio dimisit, quos confisus erat,
 etiamsi omnibus tormentis cruciarentur, tacituros
 mandata ad regem deferenda, quorum in numero
 iterum famulus ipsius Sicinnus erat. Hi ubi ad At-*

- ἀναβάς παρὰ Ξέρξεα, ἔλεγε τάδε· „Ἐπιμύθε με
 „Θεμιστοκλῆς ὁ Νεοκλῆος, στρατηγὸς μὲν Ἀθηναίων,
 „ἀνὴρ δὲ τῶν συμμάχων πάντων ἄριστος καὶ σοφώτα-
 „τος, φράσσοντά τοι, ὅτι Θεμιστοκλῆς ὁ Ἀθηναῖος, 15
 „σοὶ βουλόμενος ὑπουργεῖν, ἔσχε τοὺς Ἕλληνας, τὰς
 „νῆας βουλομένους διώκειν, καὶ τὰς ἐν Ἑλλήσποντῳ
 „γεφύρας λύειν. καὶ νῦν κατ' ἡσυχίην πολλὴν κομί-
 „ζο.“ Οἱ μὲν, ταῦτα σημήναντες, ἀπέπλωον ὀπίσω.
 111 Οἱ δὲ Ἕλληνες, ἐπεὶ τε σφί ἀπέδοξε μὴτ' ἐπιδιώ-
 κειν ἔτι προσωτέρω τῶν βαρβάρων τὰς νῆας, μῆτε ἐπι-
 πλῶειν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον λύσοντας τὸν πέραν, τὴν
 Ἄνδρον περικατέατο, ἐξελέειν ἐθέλοντες. πρῶτοι γὰρ Ἀν-
 δριοι νησιωτῶν αἰτηθέντες πρὸς Θεμιστοκλῆος χρήμα- 5
 τα, οὐκ ἔδωσαν· ἀλλὰ προῖσχομένου Θεμιστοκλῆος λό-

ticam pervenere, reliquis in nave manentibus, *Sicinnus* exscendit, et haec apud *Xerxem* verba fecit: *Misit me Themistocles, Neoclis filius, imperator Atheniensium, sociorum omnium fortissimus et sapientissimus, qui tibi dicerem, Themistoclem Atheniensem, rebus tuis cupientem inservire, cohibuisse Graecos, naves tuas persequi volentes, et pontes in Hellesponto rescindere. Itaque nunc largum per otium revertaris licet.* His nunciatis, retro hi navigarunt.

(111.) *Graeci*, postquam displicuit consilium classem Barbarorum ulterius persequendi aut in Hellespontum navigandi ad rescindendos pontes, *Andrum* circumsederunt, expugnare eam molientes. Primi enim ex insulanis *Andrii* fuerunt a quibus pecuniam postulaverat Themistocles, quam illi dare

672, 93.

γόν τένδε, ὥς „ἤκοιεν Ἀθηναῖοι περὶ ἑαυτοὺς ἔχοντες
 δύο θεοὺς μεγάλους, Πειθῶ τε καὶ Ἀναγκαίην, οὕτω
 τέ σφι κάρτα δοτέα εἶναι χρήματα.“ ὑπεκρίναντο πρὸς
 10 ταῦτα, λέγοντες ὥς „κατὰ λόγον ἔσαν ἄρα αἱ Ἀθῆ-
 ναι μεγάλαι τε καὶ εὐδαίμονες, καὶ θεῶν χρηστῶν
 ἤκοιεν εὖ· ἐπεὶ Ἀνδρίους γε εἶναι γεωπείνας, ἐς τὰ μέ-
 γιστα ἀνήκοντας, καὶ θεοὺς δύο ἀχρήστους οὐκ ἐκλεί-
 πειν σφέων τὴν νῆσον, ἀλλ’ αἰεὶ φιλοχωρεῖν, Πενίην
 15 τε καὶ Ἀμμηχανίην· καὶ τούτέων τῶν θεῶν ἐπηβόλους
 ὄντας Ἀνδρίους, οὐ δώσειν χρήματα. οὐδέποτε γὰρ τῆς
 ἑαυτῶν ἀδυναμίας τὴν Ἀθηναίων δύναμιν εἶναι κρέσσω.“
 Οὗτοι μὲν δὴ ταῦτα ὑποκρινάμενοι, καὶ οὐ δόντες τὰ
 χρήματα, ἐπολιορκέοντο. Θεμιστοκλῆς δὲ, οὐ γὰρ 112
 ἐπαύετο πλεονεκτέων, ἐσπέμπων ἐς τὰς ἄλλας νήσους

recusarunt; sed *Themistocli*, quum his verbis eos
 adortus esset, ut diceret, *venire Athenienses, duos*
magnos deos secum habentes, Persuasionem et
Necessitatem, quare utique dare illos oportere
pecunias; ad haec illi responderunt, *merito magnas*
et opulentas fuisse Athenas, et bonis usos esse
diis; caeterum *Andrios tenuem incolere terram*
et admodum esse egenos, duosque inutiles deos
non relinquere ipsorum insulam, sed constanter
eam habitare, Paupertatem et Impotentiam; et,
 quum hosce deos *Andrii possideant, non daturos*
eos pecuniam: numquam enim potentiam Athe-
niensium superiorem fore ipsorum impentiā.
 Hi igitur, quum haec respondissent, nec postulatam
 dedissent pecuniam, oppugnabantur. (112.) *The-*
mistocles vero, numquam cessans corradere pecu-

ἀπειλητηρίους λόγους, αἵτεε χρήματα διὰ τῶν αὐτέων
 ἀγγέλων, χρεώμενος λόγοισι τοῖσι καὶ πρὸς Ἀνδρίους
 ἐχρήσατο· λέγων, ὥς „εἰ μὴ δώσουσι τὸ αἰτεόμενον, 5
 ἐπάξει τὴν στρατιὴν τῶν Ἑλλήνων, καὶ πολιορκέων ἐξαι-
 ρήσει.“ λέγων ὦν ταῦτα, συνέλεγε χρήματα μεγάλα
 παρὰ Καρυστίων τε καὶ Παρίων· οἱ πυνθανόμενοι τὴν
 τε Ἀνδρον, ὥς πολιορκέοιτο διότι ἐμῆδισε, καὶ Θεμι-
 στοκλῆα, ὥς εἴη ἐν αἴνῃ μεγίστῃ τῶν στρατηγῶν, δει- 10
 σαντες ταῦτα, ἔπεμπον χρήματα. Εἰ δὲ δὴ τινες καὶ
 ἄλλοι ἔδωσαν νησιωτέων, οὐκ ἔχω εἶπαι· δοκέω δὲ τινας
 καὶ ἄλλους δοῦναι, καὶ οὐ τούτους μόνους. καὶ τοι Κα-
 ρυστίοισι γε οὐδὲν, τούτου εἵνεκα, τοῦ κακοῦ ὑπερβολὴ
 ἐγένετο· Πάριοι δὲ Θεμιστοκλῆα χρήμασι ἱλασάμενοι, 15
 διέφυγον τὸ στρατεύμα. Θεμιστοκλῆς μὲν νυν, ἐξ

nias, in reliquas insulas eosdem, quos ad Andrios, nuncios cum minacibus mandatis misit, pecunias ab illis postulans, dicensque, *nisi postulatis satisfacerent incolae, ducturum se adversus eos Graecorum exercitum, et obsessos perditurum*. Haec dictitando, ingentes pecunias a Carystiiis et a Pariis coëgit. Hi enim, quum Andrum cognovissent oppugnari quod Medis favisset, scirentque in maxima prae caeteris ducibus existimatione Themistoclem esse, haec metuentes, pecunias miserunt. An vero et alii nonnulli ex insulanis pecunias dederint, adfirmare non possum: puto autem, et alios dedisse, nec hos solos. At Carystii quidem nihilo secius extremis malis sunt adfecti: Parii vero, Themistocle pecuniis placato, incursionem exercitus effugerunt. Ita igitur Themis-

673, 22.

Ἄνδρου ὀρμεώμενος, χρήματα παρὰ νησιωτέων ἐκτίετο
λάβρην τῶν ἄλλων στρατηγῶν.

Οἱ δ' ἀμφὶ Ξέρξεα, ἐπισχόντες ὀλίγαις ἡμέραις με- 113
τὰ τὴν ναυμαχίην, ἐξέλαυνον ἐς Βοιωτοὺς τὴν αὐτὴν ὁδόν.
ἔδοξε γὰρ καὶ Μαρδονίῳ, ἅμα μὲν προπέμψαι βασι-
λῆα, ἅμα δὲ ἀνωρίην εἶναι τοῦ ἔτεος πολεμέειν· χει-
5 μερίσαι τε ἄμεινον εἶναι ἐν Θεσσαλίῃ, καὶ ἔπειτα ἅμα
τῷ ἔαρι πειρᾶσθαι τῆς Πελοποννήσου. Ὡς δὲ ἀπίκατο
ἐς τὴν Θεσσαλίην, ἐνθαῦτα Μαρδόνιος ἐξελέγετο πρώ-
τους μὲν Πέρσας πάντας τοὺς Ἀθανάτους καλεομένους,
πλὴν Ὑδάρνεος τοῦ στρατηγοῦ· οὗτος γὰρ οὐκ ἔφη λεί-
10 ψεσθαι βασιλῆος· μετὰ δὲ, τῶν ἄλλων Περσέων τοὺς
Θωρηκοφόρους, καὶ τὴν ἵππον τὴν χιλὴν· καὶ Μήδους
τε καὶ Σάκας, καὶ Βακτρίους τε καὶ Ἰνδοὺς, καὶ τὸν
πέζον, καὶ τὴν ἵππον. ταῦτα μὲν ἔθνεα ὅλα εἴλετο· ἐκ

stocles, ab Andro impetum faciens, pecunias ab in-
sulanis coëgit clam reliquis ducibus.

(113.) *Xerxes* autem cum suis, paucos post na-
valem pugnam dies moratus, eâdem qua venerat
viâ in Bocotiam movit. Nam Mardonio etiam visum
erat comitari regem, nec vero esse opportunum annī
tempus ad bellum gerendum, sed satius esse in Thes-
salia hybernare, et redeunte vere Peloponnesum ad-
gredi. Ut vero in *Thessaliam* pervenere, ibi *Mar-*
donius primum Persas omnes, quos Immortales vo-
cant, selegit, excepto duce eorum Hydarne; hic enim
se negaverat relicturum regem. Deinde ex reliquis
Persis loricanos selegit, et millenarium equitatum;
tum vero Medos et Sacas et Bactrios et Indos, tam
peditatum, quam equitatum. Et ex his quidem populis

Herod. T. IV. P. I.

H

δὲ τῶν ἄλλων συμμάχων ἐξελέγετο κατ' ὀλίγους, τοῖσι
 εἰδεά τε ὑπῆρχε διαλέγων, καὶ εἰ τέοισί τι χρηστὸν 15
 συνείδεε πεποιημένον. ἐν δὲ, πλεῖστον ἔθνος Πέρσας αἰ-
 ρέτο, ἄνδρας στρεπτοφόρους τε καὶ ψελιοφόρους· ἐπὶ
 δὲ, Μήδους. οὗτοι δὲ πλῆθος μὲν οὐκ ἐλάσσονες ἔσαν
 τῶν Περσέων, ῥώμῃ δὲ ἑσσοτες. ὥστε σύμπαντας τριή-
 114 κοντα μυριάδας γενέσθαι σὺν ἰππεύσι. Ἐν δὲ τούτῳ 20
 τῷ χρόνῳ ἐν τῷ Μαρδονίῳ τε τὴν στρατιὴν διέκρινε,
 καὶ Ξέρξης ἦν περὶ Θεσσαλίην, χρηστήριον ἐληλύθει ἐκ
 Δελφῶν Λακεδαιμονίοισι, Ξέρξεα αἰτέειν δίκας τοῦ
 Λεωνίδεω Φόνου, καὶ τὸ διδόμενον ἐξ ἐκείνου δέκεσθαι. 5
 πέμπουσι δὴ κήρυκα τὴν ταχίστην Σπαρτιῆται· ὅς
 ἐπειδὴ κατέλαβε εὐῶσαν ἔτι πᾶσαν τὴν στρατιὴν ἐν

omnes, qui adcrant, sibi sumsit; ex reliquis vero sociis non nisi paucos passim selegit, qui aut forma essent praestantes, aut a quibus clarum aliquod facinus editum noverat. In horum autem numero plerique genere Persae fuere, torques et armillas gestantes; et post hos Medi. Erant autem Medi numero non inferiores Persis, sed robore his cedebant. Ita factum est, ut universus *exercitus a Mardonio selectus*, simul cum equitibus, numerum trecentorum millium compleret. (114.) Per idem tempus, quo Mardonius delectum instituit militum, et Xerxes adhuc in Thessalia erat, *oraculum* ex Delphis adlatum est *Lacedaemoniis*, iubens illos *satisfactionem a Xerxe repetere pro caede Leonidae; et, quidquid ille dedisset, accipere*. Itaque ocyus praeconem miserunt Spartani: qui ut universum exercitum natus est in Thessalia adhuc haerentem, in conspe-

674, 51.

Θεσσαλίῃ, ἐλθὼν ἐς ὄψιν τὴν Ξέρξει, ἔλεγε τὰδε·
 „ὦ βασιλεῦ Μήδων, Λακεδαιμόνιοί τε σέ, καὶ Ἡρα-
 10 „κλεῖδαι οἱ ἀπὸ Σπάρτης, αἰτέουσι φόνου δίκας,
 „ὅτι σφέων τὸν βασιλῆα ἀπέκτεινας, ῥύομενον τὴν Ἑλ-
 „λάδα.“ Ὁ δὲ, γελάσας τε, καὶ κατασχὼν πολ-
 λὸν χρόνον, ὥς οἱ ἐτύγχανε παρεστῶς Μαρδόνιος, δεικ-
 νὺς ἐς τοῦτον, εἶπε· „Τοιγάρ σφι Μαρδόνιος ὁδε δί-
 15 „κας δώσει τοιαύτας οἷας ἐκείνοισι πρέπει.“ Ὁ μὲν
 δὴ, δεξάμενος τὸ ῥῆθὲν, ἀπαλλάσσετο.

Ξέρξης δὲ, Μαρδόνιον ἐν Θεσσαλίῃ καταλιπὼν, αὐ- 115
 τὸς ἐπορεύετο κατὰ τάχος ἐν τὸν Ἑλλήσποντον· καὶ
 ἀπικνέεται ἐς τὸν πόρον τῆς διαβάσιος ἐν πέντε καὶ τες-
 σεράκοντα ἡμέρῃσι, ἀπάγων τῆς στρατιῆς οὐδὲν μέρος,
 5 ὥς εἶπαι. ὅκου δὲ πορευόμενοι γινοῖατο, καὶ κατ' οὓς τι-
 νας ἀνθρώπους, τὸν τουτέων καρπὸν ἀρπάζοντες ἐσιτέον-

ctum Xerxis prodiens, haec dixit: *Rex Medorum! Lacedaemonii et Heraclidae ex Sparta satisfactionem abs te postulant quod regem ipsorum interfecisti, qui Graeciam erat servaturus.* Ad haec ridens rex, et diu nihil respondens, postremo, quum forte adstaret ei Mardonius, hunc digito monstrans ait: *Itaque Mardonius hic satisfactionem illis dabit, qualis eis digna est.* Et praeco, accipiens dictum, reversus est.

(115.) Inde Xerxes, Mardonio in Thessalia relicto, ipse ad Hellespontum maturavit abire: et quadregesimo quinto die ad locum, ubi traiecerat fretum, pervenit, nullam (ut ita dicam) exercitus partem in Asiam reducens. Milites in itinere, ubicumque locorum erant, et apud quoscumque homines,

το. εἰ δὲ καρπὸν μηδένα εὗροιεν, οἱ δὲ τὴν ποίην τὴν ἐκ
 τῆς γῆς ἀναφυομένην, καὶ τῶν δενδρέων τὸν φλοιὸν πε-
 ριλέποντες, καὶ τὰ φύλλα καταδρέποντες κατήσθιον,
 ὁμοίως τῶν τε ἡμέρων καὶ τῶν ἀγρίων, καὶ ἔλειπον οὐ- 10
 δέν ταῦτα δ' ἐποίηεν ὑπὸ λιμοῦ. ἐπιλαβὼν δὲ λοιμός
 τε τὸν στρατὸν καὶ δυσεντερίη, κατ' ὁδὸν διέφθειρε. τοὺς
 δὲ καὶ νοσέοντας αὐτέων κατέλιπε, ἐπιτάσσωσι τῇσι πό-
 λισι, ἵνα ἐκάστοτε γένοιτο ἐλαύνων, μελεδαίνειν τε καὶ
 τρέφειν ἐν Θεσσαλίῃ τέ τινας, καὶ ἐν Σίρι τῆς Παι- 15
 νίης, καὶ ἐν Μακεδονίῃ. ἔνθα καὶ τὸ ἱρὸν ἄρμα κατα-
 λιπὼν τοῦ Διὸς, ὅτε ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἤλαυνε, ἀπὶ αὐτῶν
 οὐκ ἀπέλαβε· ἀλλὰ δόντες οἱ Παῖονες τοῖσι Θρηῖξι,
 ἀπαιτέοντος Ξέρξεω, ἔφασαν νεμομένας ἀρπαχθῆναι
 ὑπὸ τῶν ἄνω Θρηίκων τῶν περὶ τὰς πηγὰς τοῦ Στρου- 20
 116 μόνος οἰκημένων. Ἐνθα καὶ ὁ τῶν Βισαλτέων βασι-

horum fructus rapientes comederant. Sicubi nihil fructuum invenissent, gramen e terra enatum, et decerptum arborum corticem, et ex arboribus tam cultis quam sylvestribus destricta manducaverant folia, nihilque reliquerant, fame ita cogente. Ad haec pestis et dysenteria invadens exercitum, multos in itinere interemerat. Aegrotos vero etiam in itinere reliquerat rex, dato civitatibus, ut in quaque erant, mandato, ut curarent illos alerentque: ita alios in Thessalia, alios in Siri Paconiae, alios in Macedonia reliquerat. Ibi etiam antea, quum in Graeciam tenderet, currum Solis reliquerat: quem nunc rediens non recepit. Nam Pacones, qui illum Thracibus tradiderant, repetenti Xerxi dixere, equas e pascuo raptas esse a superioribus Thracibus circa Strymonis fontes habi-

674, 82.

λεὺς γῆς τε τῆς Κρησιτικῆς, Θρήϊξ, ἔργον ὑπερφυῖς
 ἐργάσατο· ὃς οὔτε αὐτὸς ἔφη τῷ Ξέρξῃ ἐκὼν εἶναι δου-
 λεύσειν, ἀλλ' οἶχετο ἄνω εἰς τὸ οὖρος τὴν Ῥοδόπην,
 5 τοῖσι τε παισὶ ἀπηγόρευε μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλ-
 λάδα. οἱ δὲ, ἀλογήσαντες, ἢ ἄλλως σφι θυμὸς ἐγέ-
 νετο θεήσασθαι τὸν πόλεμον, ἐστρατεύοντο ἅμα τῷ
 Πέρσῃ. ἐπεὶ δὲ ἀνεχώρησαν ἀσινέες πάντες, ἐξ ἑόντες,
 ἐξώρυξε αὐτέων ὁ πατὴρ τοὺς ὀφθαλμοὺς, διὰ τὴν αἰ-
 10 τὴν ταύτην. καὶ οὗτοι μὲν τοῦτον τὸν μισθὸν ἔλαβον.

Οἱ δὲ Πέρσαι ὡς ἐκ τῆς Θρηίκης πορευόμενοι ἀπί- 117
 κοντο ἐπὶ τὸν πόρον, ἐπειγόμενοι, τὸν Ἑλλήσποντον τῇ-
 σι νηυσὶ διέβησαν εἰς Ἀβυδὸν· τὰς γὰρ σχεδίας οὐκ
 εὔρον ἐτι ἐντεταμέναις, ἀλλ' ὑπὸ χειμῶνος διαλελυμέ-
 5 ναις. Ἐνθαῦτα δὲ κατεχόμενοι, σιτία τε πλέω ἢ κατ'

tantibus. (116.) Ibidem rex Bisaltarum et terrae
 Crestonicae, Thrax, immane patravit facinus. Dixe-
 rat ille, nec se ultro servitutum Xerxi, sed in su-
 periora loca in montem Rhodopen se receperat, et
 filiis suis interdixerat ne adversus Graeciam milita-
 rent. At illi, spreto patris imperio, sive quod cupi-
 do illos incesserat belli spectandi, cum Persa mili-
 tarunt. Postquam vero salvi omnes, sex numero, re-
 dierunt, oculos eis pater istam ob culpam effodit:
 et illi quidem hanc mercedem abstulerunt.

(117.) Persae vero ut peragratâ Thraciâ ad traie-
 ctum pervenere, quanta maxima celeritate poterant
 Hellespontum navibus traiicientes *Abydum* petie-
 runt: etenim pontes non amplius stratos invenerant,
 sed tempestate dissolutos. Ibi morantes, quum co-
 piosiora quam in itinere alimenta nacti supra mo-

ἄδὸν ἐλάγχανον· οὐδένα τε κόσμον ἐμπιπλάμενοι, καὶ
 ὕδατα μεταβάλλοντες, ἀπέθνησκον τοῦ στρατοῦ τοῦ
 περιέοντος πολλοί. οἱ δὲ λοιποὶ ἅμα Ξέρξῃ ἀπικνέον-
 118 ται ἐς Σάρδεις. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος ὁδε λόγος λεγό-
 μενος, ὡς ἐπειδὴ Ξέρξης ἀπελαύνων ἐξ Ἀθηνέων, ἀπί-
 κετο ἐπ' Ἡϊόνα τὴν ἐπὶ Στρυμόνι, ἐνθεῦτεν οὐκέτι ὁδοι-
 πορίῃσι διεχρέετο, ἀλλὰ τὴν μὲν στρατιὴν Ὑδάρνεϊ ἐπι-
 τρέπει ἀπάγειν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, αὐτὸς δ' ἐπὶ νηὸς 5
 Φοινίσσης ἐπιβαὶς, ἐκομίζετο ἐς τὴν Ἀσίην. πλώοντα
 δέ μιν ἄνεμον Στρυμονίην ὑπολαβεῖν μέγαν καὶ κυμα-
 τήν· καὶ δὴ, μᾶλλον γάρ τι χειμαίνεσθαι, γεμούσης
 τῆς νηὸς, ὥστε ἐπὶ τοῦ καταστρωματος ἐπέοντων συχ-
 νῶν Περσέων τῶν σὺν Ξέρξῃ κομιζομένων, ἐνθαῦτα ἐς 10
 δεῖμα πεσόντα τὸν βασιλῆα, εἶρεσθαι βώσαντα τὸν κυ-
 βερνήτεα, εἴ τις ἐστὶ σφι σωτηρίη. καὶ τὸν εἶπαι· „Δέ-

dum sese implerent, et alias, quam adhuc, biberent
 aquas, multi de exercitu qui supererat periere, re-
 liqui vero cum Xerxe *Sardes* pervenere. (118.)
 Fertur quidem etiam alia fama, *Xerxem*, postquam
 Athenis profectus *Eionem* ad *Strymonem* fluvium
 pervenisset, inde non amplius terrestri usum esse
 itinere; sed exercitum quidem *Hydarni* tradidisse,
 qui eum ad *Hellespontum* deduceret, ipsum vero
 consensa *Phoenissa* nave in *Asiam* traiecisse; in tra-
 iectu vero a vehemente impetuosoque *vento Stry-*
monia fuisse exceptum. Ibi tunc, quum magis ma-
 gisque fureret tempestas, et nimis onerata esset navis,
 quippe magno numero Persarum *Xerxem* comitan-
 tium in ponte navis stante, timore perculsum regem
 eum clamore quaesisse ex gubernatore, ecqua salutis

875, 12..

„σποτα, οὐκ ἔστιν οὐδεμὴ, εἰ μὴ τούτων ἀπαλλαγὴ
 „τις γένηται τῶν πολλῶν ἐπιβατέων.“ καὶ Ξέρξης
 15 λέγεται ἀκούσαντα ταῦτα εἶπαι· „Ἄνδρες Πέρσαι, νῦν
 „τις διαδεξάτω ὑμέων βασιλῆος κηδόμενος· ἐν ὑμῖν γὰρ
 „οἶκε εἶναι ἐμοὶ ἡ σωτηρία.“ τὸν μὲν ταῦτα λέγειν· τοὺς
 δὲ, προσκυνέοντας, ἐκπηδέειν εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ
 τὴν νῆα ἐπικουφισθεῖσαν, οὕτω δὲ ἀποσωθῆναι εἰς τὴν
 20 Ἀσίην. Ὡς δὲ ἐκβῆναι τάχιστα εἰς γῆν τὸν Ξέρξης,
 ποιῆσαι τοιόνδε· ὅτι μὲν ἔσωσε βασιλῆος τὴν ψυχὴν, δω-
 ρήσασθαι χρυσὴν στεφάνην τὸν κυβερνήτηα· ὅτι δὲ Περ-
 σέων πολλοὺς ἀπώλεσε, ἀποταμεῖν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.
 Οὗτος δὲ ἄλλως λέγεται ὁ λόγος περὶ τοῦ Ξέρξεω νό- 119
 στου, οὐδαμῶς ἐμοιγε πιστός, οὔτε ἄλλος, οὔτε τὸ
 Περσέων τοῦτο πάθος. εἰ γὰρ δὴ ταῦτα οὕτω εἰρήβη ἐκ

spes esset; eique gubernatorem respondisse, *Domine! non alia spes est, nisi de numero multorum horum vectorum pars quaedam amoveatur*. Quae audientem *Xerxem*, aiunt, dixisse: *Viri Persae! nunc vestrum aliquis ostendat curae vobis esse regem! nam in vobis mea salus posita videtur*. Quibus auditis illos adorasse regem, et in mare prosiliisse; et navem ita levatam, salvam in Asiam pervenisse. *Xerxem* vero, simul atque in terram exscendisset, haec fecisse: aureâ coronâ donasse gubernatorem, quod regis vitam conservasset; deinde vero, quod magnum Persarum numerum perdidisset, caput ei iussisse praecidi. (119.) Sed haec *de Xerxis* reditu temere fertur fama, mihi que prorsus incredibilis est, tam quod ad cactera spectat, quam quod ad istam Persarum calamitatem. Nam si ista *Xerxi* governa-

τοῦ κυβερνήτεω πρὸς Ξέρξεα, ἐν μυρίησι γνώμησι μίην
οὐκ ἔχω ἀντίξουν, μὴ οὐκ ἂν ποιῆσαι βασιλῆα τοιόνδε 5
τούς μὲν ἐκ τοῦ καταστρώματος καταβιβάσαι ἐς κoi-
λην νῆα, ἔοντας Πέρσας, καὶ Περσέων τοὺς πρώτους
τῶν δ' ἐρετέων, ἔντων Φοινίκων, ὅπως οὐκ ἂν ἴσον πλῆ-
θος τοῖσι Πέρσησι ἐξέβαλε ἐς τὴν θάλασσαν. Ἄλλ' ὁ
μὲν, ὡς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται, ὁδῶ χρεώμενος ἅμα 10
120 τῷ ἄλλῳ στρατῷ, ἀπενόστησε ἐς τὴν Ἀσίην. Μέγα
δὲ καὶ τότε μαρτύριον· φαίνεται γὰρ Ξέρξης ἐν τῇ ὀπί-
σω κομιδῇ ἀπικόμενος ἐς Ἀβδῆρα, καὶ ξενίην τέ σφι
συνθέμενος, καὶ δωρησάμενος αὐτοὺς ἀκινάκη τε χρυ-
σέῳ καὶ τήρῃ χρυσοπάστῳ. καὶ, ὡς αὐτοὶ λέγουσι 5
Ἀβδηρίται, λέγοντες ἐμοί γε οὐδαμῶς πιστὰ, πρῶτον
ἐλύσατο τὴν ζώνην Φεύγων ἐξ Ἀθηνέων ὀπίσω, ὡς ἐν

tor dixisset, ex decem millibus hominum, quos roga-
rem sententiam, ne unum quidem esse existimo, quin
mihi sit adsensurus, non eiusmodi quidpiam factu-
rum fuisse regem, sed Persas Persarumque principes,
qui in ponte fuerunt, iussurum fuisse in cavitatem
navis descendere, remigum vero, qui Phoenices
erant, parem numerum, quot Persae fuerunt, in
mare eiecturum. At ille, ut modo dixi, simul cum
reliquo exercitu iter faciens in Asiam rediit. (120.)
Cuius rei etiam locuples est testimonium hoc, quod
satis constet, *Xerxem* in reditu *Abdera* venisse, et
hospitium contraxisse cum Abderitis, eosque aureo
acinace atque tiara auro intexta donasse. Et, ut soli
quidem Abderitae narrant, (quod mihi parum fit
probabile) primum apud illos, ex quo Athenis pro-
fugit, cingulum solvit, utpote nunc in tuto se esse

676, 42.

αἰδείη εἰών. πρὸς τοῦ Ἑλλησπόντου δὲ μᾶλλον τὰ Ἀβ-
 δηρα ἴδρυται, ἢ τοῦ Στρυμόνος καὶ τῆς Ἡϊόνης, ὅθεν
 10 δὴ μιν Φασὶ ἐπιβῆναι ἐπὶ τὴν νῆα.

Οἱ δὲ Ἕλληνες, ἐπεὶ τε οὐκ οἶοί τε ἐγένοντο ἐξελείναι 121
 τὴν Ἀνδρον, τραπόμενοι εἰς Κάρυστον, καὶ δηϊώσαντες
 αὐτέων τὴν χώραν, ἀπαλλάσσοντο εἰς Σαλαμῖνα. Πρῶ-
 τα μὲν νυν τοῖσι Θεοῖσι ἐξείλον ἀκροβίνια, ἄλλα τε, καὶ
 5 τριήρεας τρεῖς Φοινίσσας· τὴν μὲν, εἰς Ἴσθμόν ἀναθεῖ-
 ναι, ἥπερ ἔτι καὶ εἰς ἐμὲ ἦν· τὴν δὲ, ἐπὶ Σούνιον· τὴν
 δὲ, τῷ Αἴαντι, αὐτοῦ εἰς Σαλαμῖνα. μετὰ δὲ τοῦτο,
 διεδάσαντο τὴν λήϊν, καὶ τὰ ἀκροβίνια ἀπέπεμψαν εἰς
 Δελφούς· ἐκ τῶν ἐγένετο ἀνδριάς, ἔχων ἐν τῇ χειρὶ ἀκρω-
 10 τήριον νηὸς, εἰς μέγας δυωκαίδεκα πηχέων· ἐστή-
 κει δὲ οὗτος τῇ περ ὁ Μακεδὼν Ἀλέξανδρος ὁ χρύσεος.
 Πέμψαντες δὲ ἀκροβίνια οἱ Ἕλληνες εἰς Δελφούς, ἐπει- 122

ratus. Sunt autem *Abdera* Hellesponto propiora,
 quam *Strymon* aut *Eïon*, ubi illum aiunt navem con-
 scendisse.

(121.) Graeci, quum expugnare *Andrum* non po-
 tuissent, *Carystum* petierunt, et evastato *Carystio-*
rum agro *Salaminem* redierunt. Ibi primum *primitias*
praedae exemerunt diis, quum alia, tum tres
Phoenissas *triremes*; quarum una in *Isthmo* dedica-
 retur, quae mea adhuc aetate superfuit; altera ad *Su-*
nium, tertia *Aiaci* in ipsa *Salamine*. Deinde *praedam*
 inter se diviserunt, et *Delphos* miserunt *primitias*; e
 quibus facta est statua duodecim cubitorum magni-
 tudine, rostrum navis manu tenens; quae eodem lo-
 co posita est ubi aurea *Alexandri* *Macedonis* statua.
 (122.) Postquam *Delphos* *primitias* miserunt Graeci,

ράτεον τὸν θεὸν κοινῇ, εἰ λελάβηκε πλήρεα καὶ ἀρεστά
 τὰ ἀκροθίνια. ὁ δὲ, παρ' Ἑλλήνων μὲν τῶν ἄλλων,
 ἔφησε, ἔχειν παρ' Αἰγινήτων δὲ, οὐ' ἀλλὰ ἀπαίτεε
 αὐτοὺς τὰ ἀριστήια τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίης. Αἰ- 5
 γινῆται δὲ πυθόμενοι, ἀνέβησαν ἀστέρας χρυσοῦς, οἱ
 ἐπὶ ἰστοῦ χαλκέου ἐστᾶσι τρεῖς ἐπὶ τῆς γωνίης, αἰγχο-
 123 τάτω τοῦ Κροίσου κρητῆρος. Μετὰ δὲ τὴν διαίρεσιν
 τῆς λήϊης ἔπλων οἱ Ἕλληνες ἐς τὸν Ἰσθμὸν, ἀριστήια
 δῶσοντες τῷ ἀξιοτάτῳ γενομένῳ Ἑλλήνων ἀνὰ τὸν πό-
 λεμον τοῦτον. ὥς δὲ ἀπικόμενοι οἱ στρατηγοὶ διενέμοντο
 τὰς ψῆφους ἐπὶ τοῦ Ποσειδέωνος τῷ βωμῷ, τὸν πρῶ- 5
 τον καὶ τὸν δεύτερον κρίνοντες ἐκ πάντων· ἐνθαῦτα πᾶς
 τις αὐτέων ἑαυτῷ ἐτίθετο τὴν ψῆφον, αὐτὸς ἕκαστος
 δοκέων ἀριστος γενέσθαι· δεύτερα δὲ, οἱ πολλοὶ συνεξέ-

communi omnium nomine interrogarunt deum, *an*
sufficientes et gratas accepisset primitias. Quibus
 ille respondit, *a caeteris quidem; nec vero ab*
Aeginetis : sed ab his repetiit praemium quod illis ob
 rem ad Salamina bene gestam tributum fuisset. Quo
 audito, Aeginetae dedicarunt aureas stellas tres, quae
 super aeneo malo stant in angulo proxime Croesi cra-
 terem. (123.) Post praedae distributionem in Isth-
 mum navigarunt Graeci, *virtutis praemium* tribu-
 turi ei e suorum numero, qui in hoc bello prae cae-
 teris illud commeruisset. Postquam vero eo perve-
 nerunt duces, et calculos inter se ad Neptuni aram
 distribuerunt, primum et secundum suo iudicio de-
 signaturi; ibi tunc eorum quisque sibi primum po-
 suit calculum, se ipsum quisque fortissimum iudi-
 cans : quod autem ad secundas partes pertinet, ple-

- πεπτον Θεμιστοκλῆα κρίνοντες. οἱ μὲν δὴ ἐμουνούντο·
 10 Θεμιστοκλῆς δὲ δευτερείοις ὑπερεβάλλετο πολλόν.
 Οὐ βουλομένων δὲ ταῦτα κρίνειν τῶν Ἑλλήνων φθόνῳ, 124
 ἀλλ' ἀποπλῶνόντων ἐκάστων ἐς τὴν ἐωυτῶν ἀκρίτων,
 ὅμως Θεμιστοκλῆς ἐβῶσθη τε καὶ ἐδοξώθη εἶναι ἀνὴρ
 πολλὸν Ἑλλήνων σοφώτατος ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα.
 5 Ὅτι δὲ νικῶν οὐκ ἐτίμηθη πρὸς τῶν ἐν Σαλαμῖνι ναυ-
 μαχησάντων, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ἐς Λακεδαίμονα
 ἀπῆκετο, θέλων τιμηθῆναι. καὶ μιν Λακεδαιμόνιοι κα-
 λῶς μὲν ὑπεδέξαντο, μεγάλως δὲ ἐτίμησαν. ἀριστήϊα μὲν
 νυν ἔδωσαν Εὐρυβιάδῃ, ἐλαίης στέφανον· σοφίης δὲ καὶ
 10 δεξιότητος, Θεμιστοκλεῖ, καὶ τούτῳ στέφανον ἐλαίης.
 ἔδωκόν τε αὐτῷ μιν ὅχῳ τῷ ἐν Σπάρτῃ καλλιστεύσαν-

rique calculi in *Themistoclem* consenserunt. Itaque illi singula habuere suffragia : *Themistocli* autem longe pleraque suffragia secundas tribuerunt partes. (124.) Id iudicium duces quidem Graeci ob invidiam ratum habere noluerunt, sed re iniudicata suam quisque in civitatem discessit : verumtamen *Themistocles* per universam Graeciam ut Graecorum longe prudentissimus praedicatus celebratusque est. Quoniam vero, licet victor, non tamen honore adfectus erat ab his qui pugnae ad Salaminem fuerant socii ; protinus post haec Lacedaemonem se contulit, ibi se honoratum iri sperans. Et liberaliter eum receperunt *Lacedaemonii*, et eximio honore adfecerunt. Nam *Eurybiadi* quidem primum decrevere praemium, oleagineam coronam : prudentiae vero et dexteritatis praemium *Themistocli* tribuerunt, oleagineam huic pariter coronam. Praeterca, curru

τι· αἰνέσαντες δὲ πολλὰ, προέπεμψαν ἀπὸντα τριη-
 κόσιοι Σπαρτιητέων λογάδες, οὔτοι οἵπερ ἱππῆες κα-
 λέονται, μέχρι οὐρανῶν τῶν Τεγεητικῶν. μῶνον δὲ τοῦτον
 πάντων ἀνθρώπων, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, Σπαρτιῆται προέ- 15
 125 πεμψαν. Ὡς δὲ ἐκ τῆς Λακεδαίμονος ἀπῖκετο εἰς τὰς
 Ἀθήνας, ἐνθαῦτα Τιμόδημος Ἀφιδναῖος, τῶν ἐχθρῶν
 μὲν τῶν Θεμιστοκλέος ἐὼν, ἄλλως δὲ οὐ τῶν ἐπιφα-
 νέων ἀνδρῶν, φθόνῳ καταμαργέων, ἐνέικε τὸν Θεμι-
 στοκλῆα, τὴν εἰς Λακεδαίμονα ἀπῖξιν προφέρων, ὡς 5
 διὰ τὰς Ἀθήνας ἔχει τὰ γέρεα τὰ παρὰ Λακεδαιμο-
 νίων, ἀλλ' οὐ δι' ἐωυτόν. ὁ δὲ, ἐπεὶ τε οὐκ ἐπαύετο ταῦ-
 τα λέγων ὁ Τιμόδημος, εἶπε· „Οὕτω ἔχει τοι· οὐτ'
 „, ἂν ἐγὼ, ἐὼν Βελβινίτης, ἐτιμήθην οὕτω πρὸς Σπαρ-

eum donarunt, pulcerrimo qui Spartae erat: et egre-
 gie collaudatum prosecuti sunt abeuntem delecti tre-
 centi Spartanorum, hi qui equites vocantur, usque
 ad Tegeatarum fines. Est autem *Themistocles* unus
 ex omnibus quos novimus hominibus, quem Spar-
 tani ita publice sint prosecuti. (125.) Ut autem
 Lacedaemone Athenas venit, ibi tunc Timodemus,
 Aphidnensis, qui de numero inimicorum eius erat,
 caeterum non ex illustribus viris homo, invidia in-
 saniens, obtrectavit Themistocli; exprobransque ei
 quod Lacadaemonem se contulisset, aiebat, *Athe-
 niensium gratiâ Lacedaemonios eum honore illo
 esse prosecutos, non ipsius gratiâ.* Quod ubi pas-
 sim dictitare non desiit Timodemus, *Themistocles* ei
 ait: *Ita tibi se res habet: nec ego, si Belbinita
 essem, ita honoratus fuisset a Lacedaemoniis;*

10 „τιητέων· οὐτ' ἂν σὺ, ὦ ἄνθρωπε, ἐὼν Ἀθηναῖος.“ Ταῦ-
τα μὲν νυν ἐς τοσοῦτο ἐγένετο.

Ἀρτάβαζος δὲ ὁ Φαρνάκειος, ἀνὴρ ἐν Πέρσῃσι 126
λόγιμος καὶ πρόσθε ἐὼν, ἐκ δὲ τῶν Πλαταιϊκῶν καὶ
μᾶλλον ἔτι γενόμενος, ἔχων ἑξ μυριάδας στρατοῦ τὸν
Μαρδόνιος ἐξελέξατο, προέπεμπε βασιλῆα μέχρ' ἐπὶ τοῦ
5 πόρου· ὡς δὲ ὁ μὲν ἦν ἐν τῇ Ἀσίῃ, ὁ δὲ, ὀπίσω πορευό-
μενος, κατὰ τὴν Παλλήνην ἐγένετο· ἄτε Μαρδονίου τε
χειμερίζοντος περὶ Θεσσαλίην τε καὶ Μακεδονίην, καὶ
οὐδέν κω κατεπείγοντος ἤκειν ἐς τὸ ἄλλο στρατόπεδον·
οὐκ ἐδικαίου, ἐντυχὼν ἀπεστεῶσι Ποτιδαίηται, μὴ οὐκ
10 ἐξανδραποδίσασθαι σφίεας. Οἱ γὰρ Ποτιδαῖῆται, ὡς
βασιλεὺς παρεξελλάκει, καὶ ὁ ναυτικὸς τοῖσι Πέρ-
σῃσι οἰχώκεε φεύγων· ἐκ Σαλαμῖνος, ἐκ τοῦ Φανεροῦ

*nec tu, homo! si esses genere Atheniensis. Et haec
quidem hactenus.*

(126.) Interim *Artabazus*, Pharnacis filius, iam ante spectatus vir inter Persas, et deinde ex Plataeensi pugna magis etiam nobilitatus, cum sexaginta millium millibus de eo exercitu quem Mardonius sibi se-
legerat, regem usque ad fretum deduxit. Postquam rex in Asia fuit, Artabazus vero retrogressus circa Pallenen versabatur; quum Mardonius in Thessalia et Macedonia hiemaret, nec opus esset ut ipse cum reliquo exercitu se coniungere properaret; rem sese indignam iudicavit, quum in Potidaeas incidisset, qui a rege defecerant, si hos non in servitutem redigeret. Etenim *Potidaeatae*, postquam rex fines eorum erat praetergressus, et classis Persarum a Salamine fugā se receperat, ex professo defecerant a Barbaris,

- ἀπέστασαν ἀπὸ τῶν βαρβάρων ὥς δὲ καὶ ἄλλοι οἱ τὴν Παλλήνην ἔχοντες. Ἐνθαῦτα δὴ ὁ Ἀρτάβαζος ἐπο-
 127 λιώκεε τὴν Ποτιδαίην. Ὑποπτεύσας δὲ καὶ τοὺς Ὀλυν-
 θίους ἀπίσταςθαι ἀπὸ βασιλῆος, καὶ ταύτην ἐπολιόρ-
 κее. εἶχον δὲ αὐτὴν Βοττιαῖοι, οἱ ἐκ τοῦ Θερμαίου κόλ-
 που ἐξαναστάντες ὑπὸ Μακεδόνων. ἐπεὶ δὲ σφεας εἴλε
 πολιορκέων, κατέσφαξε ἐξαγαγὼν ἐς λίμνην τὴν δὲ 6
 πόλιν παραδιδῶν Κριτοβούλῳ Τορωναίῳ ἐπιτροπεύειν,
 καὶ τῷ Χαλκιδικῷ γενεῖ. καὶ οὕτω Ὀλυνθον Χαλκι-
 128 δέες ἔσχον. Ἐξελὼν δὲ ταύτην ὁ Ἀρτάβαζος, τῇ Πο-
 τιδαίῃ ἐντεταμένως προσεῖχε. προσέχοντι δὲ οἱ προθύ-
 μως συντίθεται προδοσίην Τιμόξεινος, ὁ τῶν Σκιωναίων
 στρατηγός· ὅτινα μὲν τρόπον ἀρχὴν, ἔγωγε οὐκ ἔχω
 εἶπαι, οὐ γὰρ ὦν λέγεται τέλος μέντοι, τοιάδε ἐγὼ 5
 νετο. ὅπως βυβλίον γράφει ἢ Τιμόξεινος, ἐθέλων παρὰ

pariterque reliqui Pallenen incolentes. *Potidaeam* igitur tunc *Artabazus* oppugnavit. (127.) Suspi-
 catus vero etiam Olynthios defectionem a rege mo-
 liri, *Olynthum* simul oppugnavit. Tenebant eam
 tunc Bottiaci, qui e Thermaeo sinu a Macedonibus
 fuerant eiecti: quos postquam vi expugnavit, ad la-
 cum eductos iugulavit; urbem autem Chalcidicae
 genti tradidit, ei que Critobulum Toronaeum prae-
 fecit. Atque ita Olynthum Chalcidenses habuere.
 (128.) Hac expugnata, curam omnem *Artabazus*
 in *Potidaeam* intendit. Qui dum hoc curat, ultro
 cum eo de proditione egit Timoxenus, dux Scio-
 naeorum. Hic qua via initio usus sit, dicere non
 possum, nec enim memoratur: sed postremo res ac-
 cidit huiusmodi. Quoties litteras mittere aut Timo-

679, 30.

Ἀρτάβαζον πέμψαι, ἢ Ἀρτάβαζος παρὰ Τιμόξεινον, τοξεύματος περὶ τὰς γλυφίδας περιειλίζαντες καὶ πτερώσαντες τὸ βυβλίον, ἐτόξευον εἰς συγκείμενον χωρίον.

10 ἐπ' αὐτὸς δὲ ἐγένετο ὁ Τιμόξεινος προδίδους τὴν Ποτίδαιαν. τοξεύων γὰρ ὁ Ἀρτάβαζος εἰς τὸ συγκείμενον, αἵμαρτῶν τοῦ χωρίου τούτου, βάλλει ἀνδρὸς Ποτιδαίη-
 τῶ τὸν ὤμον. τὸν δὲ, βληθέντα, περιέδραμε ὄμιλος, οἷα φιλέει γίνεσθαι ἐν πολέμῳ· οἱ αὐτίκα τὸ τόξευμα

15 λαβόντες, ὡς ἔμαθον τὸ βυβλίον, ἔφερον ἐπὶ τοὺς στρατηγούς· παρῆν δὲ καὶ τῶν ἄλλων Παλληναίων συμμα-
 χίη. τοῖσι δὲ στρατηγοῖσι ἐπιλεξαμένοισι τὸ βυβλίον, καὶ μαθοῦσι τὸν αἴτιον τῆς προδοσίας, ἔδοξε μὴ κατα-
 πλέξαι Τιμόξεινον προδοσίῃ, τῆς Σκιωναίων πόλιος εἶνε-

20 καὶ, μὴ νομιζοίατο εἶναι Σκιωναῖοι εἰς τὸν μετέπειτα χρό-

CXXVIII. 8. περὶ. παρὰ vulgo.

xenus voluit ad Artabazum, aut Artabazus ad Timoxenum, epistolam circum sagittae crenas circumvolvebant, et adaptatis alis, sagittam in locum, de quo inter eos convenerat, emittebant. Sed proditi-
 tionis urbis compertus est Timoxenus. Etenim Artabazus, sagittâ versus destinatum locum emissâ, a scopo aberrans, humerum feriit civis Potidaeatae. Et adcurrrens hominum turba, ut fieri in bello solet, vulneratum circumstat; qui sagittamprehendentes, ut epistolam animadverterunt, protinus ad duces deferunt: aderant enim etiam ex aliis Pallenensibus socii. Ut vero epistolam legerunt duces, auctoremque cognoverunt proditi-
 tionis, visum est eis crimine proditi-
 tionis non implicare Timoxenum, civitatis Scio-
 naeorum gratiâ ne in posterum omne aevum pro-

νον αἰεὶ προδόνται. ὁ μὲν δὴ τοιούτῳ τρόπῳ ἐπαῖστος
 129 ἐγεγόνει. Ἀρταβάζω δὲ ἐπειδὴ πολιορκέοντι ἐγεγόνε-
 σαν τρεῖς μῆνες, γίνεται ἄμπατις τῆς θαλάσσης με-
 γάλη, καὶ χρόνον ἐπὶ πολλόν. ἰδόντες δὲ οἱ βάρβαροι
 τέναγος γενόμενον, παρήϊσαν ἐς τὴν Παλλήνην. ὥς δὲ
 τὰς δύο μὲν μοῖρας διοδοιπορήκεσαν, ἔτι δὲ τρεῖς ὑπό 5
 λοιποὶ ἔσαν, τὰς διελθόντας χρῆν ἔσω εἶναι ἐν τῇ Παλ-
 λήνῃ, ἐπῆλθε πλημμυρὶς τῆς θαλάσσης μεγάλη, ὅση
 οὐδ' αὐτὰ καὶ, ὥς οἱ ἐπιχώριοι λέγουσι, πολλάκις γινω-
 μένη. οἱ μὲν δὴ νέειν αὐτέων οὐκ ἐπιστάμενοι διεφθεί-
 ροντο· τοὺς δὲ ἐπισταμένους οἱ Ποτιδαῖηται ἐπιπλώ- 10
 σαντες πλοίοισι ἀπώλεσαν. Αἴτιον δὲ λέγουσι οἱ Ποτι-
 δαῖηται τῆς τε ῥήχης καὶ τῆς πλημμυρίδος καὶ τοῦ
 Περσικοῦ πάθεος γενέσθαι τόδε, ὅτι τοῦ Ποσειδέωνος

ditores esse existimarentur Scionaei. Et ille qui-
 dem hoc modo compertus est. (129.) Postquam
 tres menses *Artabazus* in oppugnanda *Potidaea*
 fuit occupatus, accidit *ingens maris recessus*, et is
 quidem in longum admodum tempus: et barbari,
 locum videntes vadosum factum, in Pallenem transire
 instituerunt. Ut vero duas viae emensi erant partes,
 et tres partes adhuc reliquae erant, quas transire
 oportebat priusquam in Pallenem pervenirent, su-
 pervenit *accessus maris* tantus, quantus numquam
 antea, ut quidem indigenae dicunt, fuerat, licet saepe
 magnus accidat. Itaque quicumque ex illis nandi
 erant imperiti, perierunt; qui vero natare poterant,
 hos Potidaeatae navigiis persecuti interemerunt.
 Caussam autem huius aestus et exundationis, cala-
 mitatisque Persarum, hanc fuisse aiunt Potidaeatae,

15 εἰς τὸν νηὸν καὶ τὸ ἄγαλμα τὸ ἐν τῷ προαστείῳ ἤσέβη-
σαν οὗτοι τῶν Περσέων τοὶ περ καὶ διεφθάρησαν ὑπὸ τῆς
θαλάσσης· αἴτιον δὲ τοῦτο λέγοντες, εὖ λέγειν ἔμοιγε
δοκέουσι. τοὺς δὲ περιγενομένους ἀπῆγε Ἀρτάβαζος εἰς
Θεσσαλίην παρὰ Μαρδόνιον. Οὗτοι μὲν οἱ προσέμ-
ψαντες βασιλῆα, οὕτω ἔπρηξαν.

Ὁ δὲ ναυτικός ὁ Ξέρξῃ περιγενόμενος, αἰς προσέ- 130
μιξε τῇ Ἀσίῃ Φεύγων ἐκ Σαλαμῖνος, καὶ βασιλῆά
τε καὶ τὴν στρατιὴν ἐκ Χερσονήσου διεπόρθημυσεν εἰς
Ἀβυδὸν, ἐχειμέριζε ἐν Κύμῃ. ἔαρος δὲ ἐπιλαμψάντος,
5 πρῶτος συνελέγετο εἰς Σάμον· αἱ δὲ τῶν νηῶν καὶ ἐχει-
μέρισαν αὐτοῦ. Περσέων δὲ καὶ Μήδων οἱ πλεῖνες ἐπε-
βάτευον· στρατηγοὶ δὲ σφί ἐπῆλθον, Μαρδόντης τε ὁ
Βαγαίου, καὶ Ἀρταύντης ὁ Ἀρταχαίου· συνῆρχε δὲ
τούτοισι καὶ ἀδελφιδέας, αὐτοῦ Ἀρταύντεω προσελομέ-

quod hi iidem Persae, qui mari perierunt, in Neptu-
ni templum et simulacrum, quod in suburbio est,
impia facinora admiserant: quam caussam illi ex rei
veritate adlegare mihi videntur. Superstites *Artaba-*
zus in Thessaliam ad Mardonium reduxit. Haec igi-
tur fortuna fuit eorum, qui regem deduxerunt.

(130.) *Classis* quae supererat *Xerxis*, postquam
fugâ ex Salamine in Asiam pervenit, regemque et
exercitum e Chersoneso Abydum traiecit, Cumae hye-
mavit. Adpetente autem vere ad *Samum* maturavit
convenire, ubi etiam pars navium hyemaverat. Pro-
pugnatorum maior pars Persae erant et Medi: du-
ces autem eis advenere Mardontes Bagaei filius, et
Artayntes Artachaei: quibus etiam collega adfuit
Ithamitres, fratris filius Artayntae, ab ipso adsci-

νου, Ἰθαμίτης. Ἀτε δὲ μεγάλως πληγέντες, οὐ προή- 10
 σαν ἀνωτέρω τὸ πρὸς ἐσπέρης, οὐδ' ἐπηνάγκαζε οὐδείς·
 ἀλλ' ἐν τῇ Σάμῳ κατήμενοι, ἐφύλασσον τὴν Ἰωνίην
 μὴ ἀποστῇ, νῆας ἔχοντες σὺν τῇσι Ἰάσι τριηκοσίας.
 οὐ μὴν οὐδὲ προσεδέκοντο τοὺς Ἕλληνας ἐλεύσεσθαι ἐς
 τὴν Ἰωνίην, ἀλλ' ἀποχρήσειν σφι τὴν ἐαυτῶν φυλάσ- 15
 σειν· σταθμεύμενοι ὅτι σφέας οὐκ ἐπεδίωξαν Φεύγον-
 τας ἐκ Σαλαμῖνος, ἀλλ' ἄσμενοι ἀπαλλάσσοντο. Κα-
 τὰ μὲν νυν τὴν θάλασσαν ἐσσωμένοι ἔσαν τῷ θυμῷ,
 περὶ δὲ ἐδόκειον πολλὸν κρατήσῃν τὸν Μαρδόνιον. ἔόν-
 τες δὲ ἐν Σάμῳ, ἅμα μὲν ἐβουλευόντο εἴ τι δυναίητο 20
 κακὸν τοὺς πολεμίους ποιέειν, ἅμα δὲ καὶ ὠτακούσκειον
 131 ὅκη πεσέεται τὰ Μαρδονίου πρήγματα. Τοὺς δὲ Ἕλ-
 ληνας τό τε ἔαρ γινόμενον ἤγειρε, καὶ Μαρδόνιος ἐν

tus. Hi vero, quoniam magnam cladem erant pas-
 si, ulterius occidentem versus non moverunt, neque
 eos quisquam ad ulterius progrediendum cogebat:
 sed ad Samum sedentes, observabant Ioniam, ne
 deficeret: habebant autem naves, unā cum Ionicis,
 trecentas. Nec vero Graecos existimarunt in Ioniam
 moturos, sed satis habituros suam custodire terram;
 quod ex eo colligebant, quod ipsos ex Salamine fu-
 gientes non essent persecuti, sed libenter discessissent.
 Igitur mari quidem fracti animis Barbari erant: ter-
 rā vero longe hostibus superiorem fore Mardonium
 existimabant. Itaque ad Samum haerentes, partim
 quidem consultabant si quid mali adferre possent
 hostibus, partim vero adrectis auribus exspectabant
 quis futurus esset exitus rerum a Mardonio gerenda-
 rum. (131.) *Graecos* vero et ver adpetens excita-

Θεσσαλῇ ἐών. ὁ μὲν δὴ πεζὸς οὕτω συνελέγετο· ὁ δὲ ναυτικός ἀπίκητο εἰς Αἴγιναν, νῆες ἀριθμὸν δέκα καὶ
 5 ἑκατόν. στρατηγὸς δὲ καὶ ναύαρχος ἦν Λευτυχίδης ὁ
 Μενάρεος, τοῦ Ἠγησίλεω, τοῦ Ἱπποκρατίδεω, τοῦ
 Λευτυχίδεω, τοῦ Ἀναξίλεω, τοῦ Ἀρχιδάμου, τοῦ Ἀνα-
 ξανδρίδεω, τοῦ Θεοπόμπου, τοῦ Νικάνδρου, τοῦ Χα-
 ερίλλου, τοῦ Εὐνόμου, τοῦ Πολυδέκτεος, τοῦ Παντά-
 10 νιος, τοῦ Εὐρυφῶντος, τοῦ Προκλέος, τοῦ Ἀριστοδή-
 μου, τοῦ Ἀριστομάχου, τοῦ Κλεοδαίου, τοῦ Ὑλλου,
 τοῦ Ἡρακλέος· ἐὼν τῆς ἐτέρας οἰκίης τῶν βασιλέων.
 οὗτοι πάντες, πλὴν τῶν θυῶν τῶν μετὰ Λευτυχίδα
 πρώτων καταλεχθέντων, οἱ ἄλλοι, βασιλεῖς ἐγένοντο
 15 Σπάρτης. Ἀθηναίων δὲ ἐστρατήγει Ξάνθιππος, ὁ Ἀρί-
 φρονος. Ὡς δὲ παρεγένοντο εἰς τὴν Αἴγιναν πᾶσαι αἱ 132

CXXXI. 13. θυῶν. ἐπὶ corrigunt nonnulli.

vit, et Mardonius in Thessalia agens. Et pedestris
 quidem Graecorum exercitus nondum erat co-
 actus, classis vero *Aeginam* se contulit, naves nume-
 ro centum et decem. Dux et *imperator classis* erat
Leotychides, ex altera regum familia; cui pater
 fuit Menares, avus Agesilaus; reliqui maiores, Hip-
 pocratides, Leotychides, Anaxilaus, Archidamus,
 Anaxandrides, Theopompus, Nicander, Charillus,
 Eunomus, Polydectes, Prytanis, Euryphon, Procles,
 Aristodamus, Aristomachus, Cleodaeus, Hyllus,
 Hercules: qui omnes, exceptis duobus, quos proxime
 post Leotychidem commemoravi, reges fuerant
 Spartae. Atheniensium vero dux erat *Xanthippus*,
 Ariphronis filius. (132.) Ut naves omnes Aeginae
 adfuere, venerunt Graecorum in castra *legati Ionum*,

νῆες, ἀπίκοντο Ἰώνων ἄγγελοι εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν
 Ἑλλήνων· οἱ καὶ εἰς τὴν Σπάρτην ὀλίγω πρότερον του-
 τέων ἀπικόμενοι, ἐδέοντο Λακεδαιμονίων ἐλευθεροῦν τὴν
 Ἰωνίην· τῶν καὶ Ἡρόδοτος ὁ Βασιλίδεω ἦν. οἱ στασιῶ- 5
 ται σφι γενόμενοι, ἐπεβούλευον θάνατον Στράττι τῷ
 Χίου τυράνῳ, ἐόντες ἀρχὴν ἑπτά· ἐπιβουλεύοντες δὲ ὥς
 φανεροὶ ἐγένοντο, ἐξενείκαντος τὴν ἐπιχείρησιν ἐνὸς τῶν
 μετεχόντων, οὕτω δὴ οἱ λοιποὶ, ἐξ ἐόντες, ὑπέξέσχον
 ἐκ τῆς Χίου, καὶ εἰς Σπάρτην τε ἀπίκοντο, καὶ δὴ καὶ 10
 τότε εἰς τὴν Αἴγιναν, τῶν Ἑλλήνων δεόμενοι καταπλῶ-
 σαι. εἰς τὴν Ἰωνίην· οἱ προήγαγον αὐτοὺς μόγις μέχρι
 Δήλου. τὸ γὰρ προσωτέρω πᾶν δεινὸν ἦν τοῖσι Ἑλλήσι,
 οὔτε τῶν χώρων ἐοῦσι ἐμπείροισι, στρατῆς τε πάντα
 πλέα ἐδόκεε εἶναι· τὴν δὲ Σάμον ἐπιστέατο δόξῃ καὶ 15
 Ἡρακλέας στήλας ἴσον ἀπέχειν. συνέπιπτε δὲ τοιούτο,

qui paulo ante Spartam quoque venerant, orantes
 Lacedaemonios ut Ioniam liberarent; quorum in
 numero etiam Herodotus fuit, Basilidae filius. Hi
 inter se coniuraverant, omnino septem numero, de
 interficiendo Stratride, Chii tyranno: postquam vero
 patefacta conspiratio est, uno ex coniuratis consi-
 lium illorum prodente, reliqui sex ex Chio se rece-
 perunt, et Spartam primum, tunc vero etiam Aegi-
 nam venerunt, orantes Graecos ut in Ioniam navi-
 garent: sed aegre ab his impetrarunt, ut *Delum*
 usque moverent. Nam ulteriora omnia metuebant
Graeci, quum et locorum essent imperiti, et ho-
 stilium copiarum omnia esse plena existimarent.
 Samus autem eis aequae longe atque Herculis co-
 lumnae abesse videbatur. Simul vero accidit, ut nec

ὥστε τοὺς μὲν βαρβάρους τὸ πρὸς ἐσπέρας ἀνωτέρω Σά-
μου μὴ τολμᾶν καταπλῶσαι, καταρρώδηκότες τοὺς
δὲ Ἕλληνας, χρηζόντων Χίων, τὸ πρὸς τὴν ἡῶ κατω-
20 τέρω Δήλου. οὕτω δέος τὸ μέσον ἐφύλασσε σφειν.

Οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες ἔπλων ἐς τὴν Δῆλον· Μαρδό- 133
νιος δὲ περὶ τὴν Θεσσαλίην ἐχίμαζε. ἐνθεῦτεν δὲ ὀρμεώ-
μενος, ἔπεμπε κατὰ τὰ χρηστήρια ἄνδρα Εὐρωπαϊά
γένος, τῷ ὄνوما ἦν Μῦς· ἐντειλάμενος πανταχῇ μιν
5 χρησόμενον ἐλθεῖν, τῶν οἰᾶ τε ἦν σφι ἀποπειρήσασθαι.
ὅτι μὲν βουλόμενος ἐκμαθέειν πρὸς τῶν χρηστηρίων
ταῦτα ἐνετέλλετο, οὐκ ἔχω φράσαι· οὐ γὰρ ὦν λέ-
γεται· δοκέω δ' ἔγωγε περὶ τῶν παρόντων πρηγμά-
των, καὶ οὐκ ἄλλων περὶ πέμψαι. Οὗτος ὁ Μῦς ἐς 134
τε Λεβαδείαν φαίνεται ἀπικόμενος, καὶ μισθῷ πείσας

Barbari, metu percussi, ultra Samum versus occi-
dentem navigare auderent; nec Graeci, quamvis
sollicitati a Chiis, ultra Delum versus orientem. Ita
quae in medio utrorumque erant, ob illorum me-
tum in tuto fuerunt.

(133.) Dum Graeci Delum navigant, *Mardonius*
adhuc in Thessalia in hybernis fuit. Unde quum in-
stitueret movere, ad *consulenda oracula* misit vi-
rum genere Europensem, cui nomen erat *Mys*; dato
homini mandato, ut quaquaversum iret, et quorum-
cumque oraculorum explorare effata posset, ea con-
suleret. Quid igitur fuerit, quod ille cognoscere ex
oraculis cupiens mandatum istud dederit, id adfirma-
re equidem non possum; nec enim memoratur: sed
misisse eum puto, de rebus praesentibus, non de aliis,
consulturum. (134.) Hunc *Myn* constat et Leba-

τῶν ἐπιχωρίων ἄνδρα, καταβῆναι παρὰ Τροφώνιον· καὶ εἰς Ἄβας τὰς Φωκίαν ἀπικόμενος ἐπὶ τὸ χρηστήριον. καὶ δὴ καὶ εἰς Θήβας πρῶτα ὡς ἀπίκητο, τοῦτο 5 μὲν, τῷ Ἰσμενίῳ Ἀπόλλωνι ἐχρήσατο· ἔστι δὲ, κατὰ περ ἐν Ὀλυμπίῃ, ἱεῶσι αὐτόθι χρηστηριάζεσθαι· τοῦτο δὲ, ξεινόν τινα καὶ οὐ Θηβαῖον χεῖμασι πείσας, κατεκοίμησέ εἰς Ἀμφιάρεω. Θηβαίων δὲ οὐδενὶ ἔξεστι μαντεύεσθαι αὐτόθι, διὰ τὸδε. ἐκέλευσέ σφεας ὁ Ἀμφιά- 10 ρεως, διὰ χρηστηρίων ποιούμενος, ὁκότερα βούλονται ἐλέσθαι τούτων, ἑαυτῷ ἢ ἄτε μάντι χρεέσθαι, ἢ ἄτε συμμάχῳ, τοῦ ἐτέρου ἀπεχομένους· οἱ δὲ σύμμαχόν μιν εἶλοντο εἶναι. διὰ τοῦτο μὲν οὐκ ἔξεστι Θηβαίων οὐδενὶ 135 αὐτόθι ἐγκατακοιμηθῆναι. Τόδε δὲ θῶμά μοι μέγι- 15 στον γενέσθαι λέγεται ὑπὸ Θηβαίων. ἐλθεῖν ἄρα τὸν

CXXXIV. 7. ἱεῶσι. ἐμπύροις corrigunt viri docti, praeter rem.

deam venisse, ibique mercede corrupto viro indigena, ad *Trophonium* descendisse; et *Abas* item pervenisse in Phocide. Idem, quum prius Thebas venisset, non modo *Ismenium Apollinem* consuluit; ubi, sicut *Olympiae*, ex victimis responsa dei petuntur; verum etiam, homine externo (non Thebano) pecuniâ corrupto, in *Amphiarai* templo pernoctavit. Thebanorum enim nulli fas est oraculum illud consulere, hanc ob causam. Editio responso iusserat eos *Amphiaras*, duorum utrum vellent eligere, ut aut pro vate uterentur ipso, aut pro armorum socio, altero autem abstinerent: et illi hoc elegerant, ut armorum ipsis esset socius. Hanc ob causam nulli homini Thebano fas est in illius templo pernoctare. (135.) Istud vero, quod narrant Thebani, maxime

Εὐρωπαϊά Μῦν, περιστρωφόμενον πάντα τὰ χρηστήρια,
καὶ ἐς τοῦ Πτώου Ἀπόλλωνος τὸ τέμενος. τοῦτο δὲ τὸ
5 ἱεὸν καλεῖται μὲν Πτώον, ἔστι δὲ Θηβαίων, κίεται
δὲ ὑπὲρ τῆς Κωπαίδος λίμνης πρὸς οὐρεῖ, ἀγχοτάτῳ
Ἀκραϊφίης πόλιος. ἐς τοῦτο τὸ ἱεὸν ἐπὶ τε παρελθεῖν
τὸν καλεόμενον τοῦτον Μῦν, ἔπειθαι οἱ τῶν ἀσπῶν αἰ-
ρετοὺς ἄνδρας τρεῖς ἀπὸ τοῦ κοινοῦ, ὡς ἀπογραφισμέ-
10 νους τὰ θεσπιέειν ἔμελλε. καὶ πρόκα τε τὸν πρῶμαντη
βαρβάρῳ γλώσση χράν· καὶ τοὺς μὲν ἐπομένους τῶν
Θηβαίων ἐν θώματι ἔχειν ἀκούοντας βαρβάρου
γλώσσης ἀντὶ Ἑλλάδος, οὐδὲ ἔχειν ὅ τι χρήσονται τῷ
παρόντι πηγήματι· τὸν δὲ Εὐρωπαϊά Μῦν ἐξαρπάσαν-
15 τα παρ' αὐτέων τὴν ἐφύροντο δέλτον, τὰ λεγόμενα ὑπὸ
τοῦ προφῆτεω γράφειν ἐς αὐτὴν· Φάναι δὲ, Καρὶ μιν

mihi mirum accidit. Eundem quippe Europensem
Myn aiunt, postquam per omnia circumvagatus es-
set oracula, etiam ad *Ptoï Apollinis* fanum venisse.
Vocatur quidem id fanum *Ptoun*, est autem Theba-
norum, situm supra Copaidem lacum ad montem,
proxime Acraephiam oppidum. Ad hoc templum
quum venit hic *Mys* nominatus, [latine *Mus* diceres]
comitatos cum esse aiunt tres viros publice ad hoc
delectos, scripto consignaturos responsum quod
redditurus esset deus: prophetam vero protinus bar-
bara locutum esse lingua, ut stupercnt comites The-
bani, barbarum sermonem loco graeci audientes,
nescirentque quid in praesenti facerent: Europensem
autem Myn, quam illi secum adtulerant tabellam,
eis eripuisse, in eaque haec quae propheta pronun-
ciaverat, conscripsisse; dixisse autem, Cario sermone

γλώσση χρᾶν· συγγραψάμενον δὲ, οἷχεσθαι ἀπιόντα εἰς Θεσσαλίην.

- 136 Μαρδόνιος δὲ ἐπιλεξάμενος ὅτι δὴ ἦν λέγοντα τὰ χρηστήρια, μετὰ ταῦτα ἔπεμψε ἄγγελον εἰς Ἀθήνας Ἀλέξανδρον τὸν Ἀμύντεω, ἄνδρα Μακεδόνα· ἅμα μὲν ὅτι οἱ προσκηδέες οἱ Πέρσαι ἔσαν· Ἀλεξάνδρου γὰρ ἀδελφεὴν Γυγαίην, Ἀμύντεω δὲ θυγατέρα, Βουβάρες 5 ἀνὴρ Πέρσης ἔσχε, ἐκ τῆς οἱ ἐγγεγονέε Ἀμύντης ὁ ἐν τῇ Ἀσίῃ, ἔχων τὸ οὐνομα τοῦ μητροπάτορος· τῷ δὴ ἐκ βασιλῆος τῆς Φρυγίης ἐδόθη Ἀλαβανδα πόλις μεγάλη νέμεσθαι· ἅμα δὲ ὁ Μαρδόνιος, πυθόμενος ὅτι πρό- 10 ξενός τε εἴη καὶ εὐεργέτης ὁ Ἀλέξανδρος, ἔπεμπε. τοὺς γὰρ Ἀθηναίους οὕτω ἐδόκειε μάλιστα προσκτήσεσθαι, λεῶν τε πολλὸν ἄρα ἀκούων εἶναι καὶ ἀλκιμον· τὰ τε

usum illum esse; deinde, his scripto consignatis, discessisse hunc, et in Thessaliam rediisse.

(136.) *Mardonius*, perlectis oraculorum responsis, post haec *legatum Athenas* misit *Alexandrum*, Amyntae filium, Macedonem; partim quoniam adfinitate huic iuncti erant Persae; Alexandri enim sororem Gygaean, Amyntae filiam, Bubares Persa habuit in matrimonio, ex qua natus est Asiaticus Amyntas, de avo nomen gerens, quem rex magna urbe Phrygiae Alabandis donavit cum redditibus inde percipiendis: partim vero hac caussa Alexandrum Mardonius misit, quod audivisset, hospitem Atheniensium eum esse et bene de illis meritum. Hac enim maxime ratione se sibi adiungere posse Athenienses existimavit, quos audiverat non minus numerosum, quam fortem, esse populum; et quas mari clades

684, 79.

κατὰ τὴν θάλασσαν συντυχόντα σφι παθήματα κα-
 τεργασαμένους μάλιστα Ἀθηναίους ἐπίστατο. τούτων
 15 δὲ προσγενομένων, κατήλπιζε εὐπετέως τῆς θαλάσ-
 σης κρατήσιν, τὰ περ ἂν καὶ ἦν· περὶ τε ἔδοκεε πολλὸν
 εἶναι κρέσσων· οὕτω τε ἐλογίζετο κατύπερθε οἱ τὰ πρῆ-
 γματα ἔσεσθαι τῶν Ἑλληνικῶν. τάχα δ' ἂν καὶ τὰ
 χρηστήρια ταῦτά οἱ προλέγοι, συμβουλευόντα σύμ-
 20 μαχον τὸ Ἀθηναῖον οἱ ποιήσασθαι· τοῖσι δὲ πειθόμενος
 ἔπεμπε.

Τοῦ δὲ Ἀλεξάνδρου τούτου ἑβδομος γενέτωρ Περδίκ- 137
 κης ἐστὶ, ὁ κτησάμενος τῶν Μακεδόνων τὴν τυραννίδα
 τρόπῳ τοιῷδε. Ἐξ Ἀργεος ἔφυγον εἰς Ἰλλυριοὺς τῶν
 Τημενοῦ ἀπογόνων τρεῖς ἀδελφεοὶ, Γαυάνης τε καὶ
 5 Ἀέροπος καὶ Περδίκκης· ἐκ δὲ Ἰλλυριῶν ὑπερβαλόντες
 εἰς τὴν ἄνω Μακεδονίην, ἀπίκοντο εἰς Λεβαίην πόλιν.

passi Persae erant, harum auctores Athenienses po-
 tissimum fuisse noverat. His autem sibi adiunctis,
 facile maris imperio se potiturum speravit; id quod
 etiam usu venturum fuerat; terrâ autem longe sibi
 videbatur esse superior: atque ita res suas rebus
 Graecorum superiores fore secum reputavit. For-
 tasse vero etiam oracula hoc ei praedixerint, mo-
 nuerintque eum ut Athenienses sibi socios concilia-
 ret; hisque ille morem gerens Alexandrum miserit.

(137.) Alexandri huius septimus progenitor *Per-
 diccas* ille fuit, qui *Macedonum regno potitus* erat
 tali modo. Ex Temeni posteris tres fratres, Gauanes,
 Aëropus, et Perdiccas, *Argis* in Illyriorum fines
 profugerant: ex Illyriis vero in superiorem Mace-
 doniam transgressi, Lebaeam oppidum pervenerant.

ἐνθαῦτα δὲ ἐθήτευον ἐπὶ μισθῷ παρὰ τῷ βασιλεῖ· ὁ μὲν, ἵππους νέμων· ὁ δὲ, βοῦς· ὁ δὲ κτώτατος αὐτέων Περδίκκης, τὰ λεπτά τῶν προβάτων. ἔσαν δὲ τὸ πάλαι καὶ αἱ τυραννίδες τῶν ἀνθρώπων ἀσθενεῖς χρήμα- 10
σι, οὐ μούνον ὁ δῆμος· ἡ δὲ γυνὴ τοῦ βασιλῆος, αὐτὴ τὰ σιτία σφι ἔπεσσε. ὅπως δὲ ὀπτῶτο ὁ ἄρτος τοῦ παιδὸς τοῦ θητός Περδίκκew, διπλήσιος ἐγίνετο αὐτὸς ἑωυτοῦ. ἐπεὶ δὲ αἰεὶ ταῦτό τοῦτο ἐγίνετο, εἶπε πρὸς τὸν ἄνδρα τὸν ἑωυτῆς. τὸν δὲ ἀκούσαντα ἐσῆλθε αὐτίκα, ὡς 15
εἴη τέρας, καὶ φέροι ἐς μέγα τι. καλέσας δὲ τοὺς θῆ-
τας, προηγόρευέ σφι ἀπαλλάσσεσθαι ἐκ γῆς τῆς ἑωυ-
τοῦ. οἱ δὲ, τὸν μισθὸν, ἔφασαν, δίκαιοι εἶναι ἀπολα-
βόντες, οὕτω ἐξέναι. ἐνθαῦτα ὁ βασιλεὺς, τοῦ μισθοῦ
πὲρι ἀκούσας, ἦν γὰρ κατὰ τὴν καπνοδόκην εἰς τὸν οἶκον 20
εἰσέχων ὁ ἥλιος, εἶπε, θεοβλαβὴς γεγόμενος· „Μι-

Ibi apud regem mercede servierunt; unus equos pas-
cens; alter, boves; natus minimus, *Perdiccas*, mi-
niores pecudes. Fuerunt autem olim etiam reges, ino-
pes pecuniae, non solum populus: itaque regis uxor
ipsa panem coquebat. Quoties vero coquebatur panis
pueri mercenarii *Perdiccae*, duplo maior fiebat quam
consentaneum erat. Ubi vero constanter hoc ita ac-
cidit, marito rem illa indicavit. Quo audito, statim
subiit illius animum, esse hoc prodigium, quod ad
magnum quidpiam spectet. Itaque vocatos ad se hos
mercenarios iussit finibus suis excedere. Cui illi
responderunt, *postquam promeritam accepissent*
mercedem, velle se excedere. Ibi tunc rex, mercedis
mentionem audiens, quum forte per caminum solis
lumen in conclave incideret, divinitus mente captus,

685, 9.

„σὺν δὲ ὑμῖν ἐγὼ ὑμέων ἄξιον τόνδε ἀποδίδωμι.“ δέ-
 ξας τὸν ἥλιον. ὁ μὲν δὲ Γαυάνης τε καὶ ὁ Ἀέροπος, οἱ
 πρεσβύτεροι, ἕστασαν ἐκπεπληγμένοι, ὡς ἤκουσαν ταῦ-
 25 τα. ὁ δὲ παῖς, ἐτύγχανε γὰρ ἔχων μάχαιραν, εἶπας
 τὰδε „Δεκόμεθα, ὦ βασιλεῦ, τὰ διδοῖς.“ περιγράφει
 τῇ μαχαίρῃ ἐς τὸ ἔδαφος τοῦ αἵκου τὸν ἥλιον· περιγρά-
 ψας δὲ, ἐς τὸν κόλπον τρεῖς ἀρυσάμενος τοῦ ἡλίου,
 ἀπαλλάσσετο αὐτός τε καὶ οἱ μετ' ἐκείνου. Οἱ μὲν 138
 δὴ ἀπήϊσαν· τῷ δὲ βασιλεῖ σημαίνει τις τῶν παρέδρων,
 οἷόν τι χῶμα ποιήσεις ὁ παῖς, καὶ ὡς σὺν νόῳ κείνων
 ὁ νεώτατος λάβοι τὰ διδόμενα. ὁ δὲ, ταῦτα ἀκούσας,
 καὶ ὄξυνθεις, πέμπει ἐπ' αὐτοὺς ἰππέας ἀπολέοντας.
 5 ποταμὸς δὲ ἐστὶ ἐν τῇ χώρῃ ταύτῃ, τῷ θύουσιν οἱ του-
 τέων τῶν ἀνδρῶν ἀπ' Ἀργεος ἀπόγονοι Σωτῆρι. οὗτος,
 ἐπεὶ τε διέβησαν οἱ Τημενίδαι, μέγας οὕτω ἐρρύη ὥστε

ait: *mercedem vobis ego dignam hanc persolvo;*
 solem monstrans. Et Gauanes quidem et Aëropus,
 natu maiores, hoc ut audire, attoniti steterunt:
 at puer: *Accipimus*, ait, *Rex, quae nobis das;* et
 cultro, quem forte habebat, solis lumen in pav-
 imento conclavis circumscripsit, eoque facto ter deinceps
 radios solis in sinum suum hausit, atque ita
 cum fratribus abiit. (138.) Qui postquam abierant,
 unus ex assessoribus monuit regem quid esset quod
 fecisset puer, quamque prudenter fratrum natu mi-
 nimus accepisset quod rex illis dedisset. Et rex, his
 auditis, irā correptus, equites nonnullos misit, qui
 illos insequerentur et interficerent. Est autem in hac
 regione fluvius, cui posteri horum Argivorum viro-
 rum sacra faciunt, tamquam Servatori. Hic fluvius,

τοὺς ἱππίας μὴ οἴους τε γενέσθαι διαβῆναι. Οἱ δὲ, ἀπικόμενοι εἰς ἄλλην γῆν τῆς Μακεδονίης, οἴκησαν πέ- 10
 λας τῶν κήπων τῶν λεγομένων εἶναι Μίδεω τοῦ Γορδίου·
 ἐν τοῖσι φύεται αὐτόματα ῥόδα, ἐν ἑκάστον ἔχον ἐξή-
 κοντα φύλλα, ὁδμῇ τε ὑπερφέροντα τῶν ἄλλων. ἐν τού-
 τοισι καὶ ὁ Σιληνὸς τοῖσι κήποισι ἦλω, ὡς λέγεται ὑπὸ
 Μακεδόνων. ὑπὲρ δὲ τῶν κήπων οὖρος κέεται, Βέρμιον 15
 αὐνομα, ἄβατον ὑπὸ χειμῶνος. ἐνθεῦτεν δὲ ὀρμεῶμενοι,
 ὡς ταύτην ἔσχον, κατεστρέφοντο καὶ τὴν ἄλλην Μα-
 139 κεδονίην. Ἀπὸ τούτου δὴ τοῦ Περδίκκεω Ἀλέξανδρος
 ὦδ' ἐγγέγονε. Ἀμύντεω παῖς ἦν Ἀλέξανδρος· Ἀμύντης
 δὲ, Ἀλκίτεω· Ἀλκίτεω δὲ πατὴρ ἦν Ἀέροπος· τοῦ δὲ,
 Φίλιππος· Φιλίππου δὲ, Ἀργαῖος· τοῦ δὲ, Περδίκ-

postquam eum traiecerant Temenidae, ita auctus flu-
 xit, ut transire equites non possent. Illi vero in aliam
 Macedoniae regionem secesserunt, habitaruntque
 prope *hortos* qui dicuntur *Midae*, Gordiae filii:
 quibus in hortis sponte nascuntur *rosae*, quarum una-
 quaeque sexaginta folia habet, et quae odore prae-
 stant caeteris. In eisdem hortis etiam *Silenus* captus
 erat, ut narrant Macedones. Supra istos hortos mons
 situs est, cui Bermius nomen, aditu difficilis ob aëris
 intemperiem. Inde impetu facto, postquam hac re-
 gione potiti sunt, reliquam etiam Macedoniam sub
 potestatem suam redegerunt. (139.) Ab hoc igitur
 Perdicca *Alexander* ortus est hisce progenitoribus.
 Amyntas, cuius filius Alexander fuit, patrem habuit
 Alcetam; Alcetae pater fuit Aëropus; Aëropi pater,
 Philippos; Philippi, Argaeus; Argaei pater, Perdic-

5 κῆς ὁ κτησάμενος τὴν ἀρχήν. ἐγεγόνει μὲν δὴ ᾧδε Ἀλέξανδρος ὁ Ἀμύντεω.

Ὡς δὲ ἀπίκετο εἰς τὰς Ἀθήνας ἀποπεμφθεὶς ὑπὸ 140
Μαρδονίου, ἔλεγε τάδε. „Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Μαρδό- (1)
„νιος τάδε λέγει· Ἐμοὶ ἀγγελίη ἦκει παρὰ βασιλῆος,
„λέγουσα οὕτω· Ἀθηναίοισι τὰς ἀμαρτάδας τὰς εἰς
5 „ἐμὲ ἐξ ἐκείνων γενομένας πάσας μετήμι· νῦν τε ᾧδε,
„Μαρδόνιε, ποίει. τοῦτο μὲν, τὴν γῆν σφί· ἀπόδος·
„τοῦτο δὲ, ἄλλην πρὸς ταύτῃ ἐλέσθαι αὐτοὶ, ἣν τινα ἂν
„ἐθέλωσι, εὐόντες αὐτόνομοι· ἰρά τε πάντα σφί, ἣν δὴ
„βούλωνται γε ἐμοὶ ὁμολογέειν, ἀνόρθωσον, ὅσα ἐγὼ
10 „ἐνέπρῃσα. Τούτων δὲ ἀπιγμένων, ἀναγκαιῶς ἔχει
„μοι ποιεῖν ταῦτα, ἢ μὴ τὸ ὑμέτερον ἀντίον γένηται.
„Λέγω δὲ ὑμῖν τάδε. νῦν τί μαίνεσθε, πόλεμον βασι-
„λεῖ ἀνταειρόμενοι; οὔτε γὰρ ἂν ὑπερβάλαισθε, οὔτε

cas is qui regno potitus est. Hi fuere Alexandri, Amyntae filii, progenitores.

(140.) Postquam a Mardonio missus Alexander Athenas venit, tali usus est oratione. (1.) Viri Athenienses! Mardonius haec dicit. Nuncius mihi à Rege venit in haec verba: Atheniensibus iniuriam omnem mihi ab illis inlatam remitto; quare tu hoc fac, Mardonie! et terram eorum illis redde, et ipsi praeter hanc eligant aliam, quamcumque voluerint, et sui iuris sunt: et templa omnia, quae ego cremavi, tu illis instaure, si modo societatem mecum voluerint iungere. Hic quum mihi nuncius advenerit, necessario haec exsequi me oportet, nisi vos ipsi obstiteritis. Hoc autem vobis dico. Quid nunc insanientes arma fertis con-

„οἷοί τε ἐστὲ ἀντέχειν τὸν πάντα χρόνον. εἰδότε μὲν γὰρ
 „τῆς Ξέρξεω στρατηλασίης τὸ πλῆθος, καὶ τὰ ἔργα· 15
 „πυνθάνεσθε δὲ καὶ τὴν νῦν παρ' ἐμὲ εἴουσιν δύναμιν·
 „ὥστε καὶ ἢν ἡμέας ὑπερβάλῃσθε, καὶ νικήσητε, (τοῦ
 „περ ὑμῖν οὐδεμίῃ ἐλπίς, εἴπερ εὖ Φρονέετε,) ἄλλη
 „παρέσται πολλαπλησίη. μὴ ὦν βούλησθε παρισεύ-
 „μενοι βασιλεῖ, στέρεσθαι μὲν τῆς χάριος, θῆεν δὲ 20
 „αἰεὶ περὶ ὑμῶν αὐτῶν· ἀλλὰ καταλύσασθε. παρέ-
 „χει δὲ ὑμῖν κάλλιστα καταλύσασθαι, βασιλῆος ταύ-
 „τη ὠρμημένου. ἔστε ἐλεύθεροι, ἡμῖν ὁμαχιμῆην συνθέ-
 140 „μενοι ἀνευ τε δόλου καὶ αἰπάτης. Μαρδόνιος μὲν ταύ-
 (3) „τα, ὧ Ἀθηναῖοι, ἐντείλατό μοι εἶπαι πρὸς ὑμέας. 25
 „ἐγὼ δὲ περὶ μὲν εὐνοίης τῆς πρὸς ὑμῖας εἰούσης ἐξ
 „ἐμεῦ, οὐδὲν λέξω· οὐ γὰρ ἂν νῦν πρῶτον ἐκμάθοιτε.

*tra Regem? neque enim superare eum poteritis, neque in omne futurum tempus ei resistere. Vidi-
 stis enim copiarum Xerxis multitudinem et res ge-
 stas; audivistis etiam quanta nunc vis sit mecum: ita quidem, ut etiamsi nos superaretis et vinceretis, (quod quidem, si bene sapitis, neutiquam spera-
 tis) alius exercitus multis partibus numerosior adfuturus esset. Nolite igitur, regi vos aequantes, terrā privari vestrā, et perpetuo in periculō de salute vestra versari: sed componite bellum. Po-
 testis autem praeclarissime illud componere, quum rex in hanc partem animo feratur. Estote liberi, armorum societate sine fraude et dolo nobiscum contractā. (140, 2.) Haec, Athenienses! Mardonius ut vobis dicerem mihi mandavit. Ego vero de mea in vos benevolentia nihil dicam: nec enim nunc*

- „προσχηρίζω δὲ ὑμέων, πείθεσθαι Μαρδονίῳ. ἐνόρῳ
 „γὰρ ὑμῖν οὐκ οἴοισί τε ἐσομένοισι τὸν πάντα χρόνον
 30 „πολεμέειν Ξέρῃ. εἰ γὰρ ἐνῶρον τοῦτο ἐν ὑμῖν, οὐκ
 „ἂν κατε εἰς ὑμέας ἦλθον ἔχων λόγους τούσδε. καὶ γὰρ
 „δύναμις ὑπὲρ ἄνθρωπον ἢ βασιλῆός ἐστι, καὶ χεὶρ
 „ὑπερμήκης. ἢ ὦν μὴ αὐτίκα ὁμολογήσητε, μεγάλα
 „προτεινόντων ἐπ’ οἷσι ὁμολογέειν ἐθέλουσι, δειμαίνω
 35 „ὑπὲρ ὑμέων, ἐν τρίβῳ τε μάλιστα οἰκημένων τῶν
 „συμμάχων πάντων, αἰεὶ τε φθειρομένων μούνων, ἐξαί-
 „ρετόν τι μεταίχμιον τὴν γῆν κεκτημένων. ἀλλὰ πεί-
 „θεσθε! πολλοῦ γὰρ ὑμῖν ἄξια ταῦτα, εἰ Βασιλεύς
 „γε ὁ μέγας μούνοισι ὑμῖν Ἑλλήνων τὰς ἀμαρτάδας
 40 „ἀπιεῖς, ἐθέλει φίλος γενέσθαι.“ Ἀλέξανδρος μὲν ταῦ-

*primum, puto, experti illam fueritis. Oro autem vos et obsecro, ut morem geratis Mardonio. Per-
 spectum enim habeo fieri non posse, ut perpetuo
 bellum geratis cum Xerxe: namque hoc si fieri
 posse intelligerem, numquam ad vos huiusmodi
 cum sermone venissem. Est enim Regis potentia
 plusquam humana, et manus supra quam dici po-
 test longa. Quare nisi propere foedus cum eo inie-
 ritis, quando tanta vobis commoda, si pacisci
 cum eo volueritis, pollicetur; timeo vobis, qui
 prae reliquis omnibus sociis maxime in via expo-
 siti estis, semperque soli perdimini, quippe ter-
 ram incolentes quae prae caeteris veluti inter duas
 acies media interiecta est. At morem gerite! Ete-
 nim maximi vobis momenti res est, si Rex magnus
 vobis solis ex omnibus Graecis peccata condonans,
 amicitiam vobiscum vult contrahere. Haec Ale-*

- 141 τα ἔλεξε. Λακεδαιμόνιοι δὲ, πυθόμενοι ἤκειν Ἀλέξανδρον εἰς Ἀθήνας, εἰς ὁμολογίην ἄξοντα τῷ βαρβάρῳ Ἀθηναίους, ἀναμνησθέντες τῶν λογίων, ὥς σφέας χρεόν ἐστι ἅμα τοῖσι ἄλλοισι Δωριεῦσι ἐκπίπτειν ἐκ Πελοποννήσου ὑπὸ Μήδων τε καὶ Ἀθηναίων, κάρτα τε ἔδει 5
σαν μὴ ὁμολογήσωσι τῷ Πέρσῃ Ἀθηναῖοι, αὐτίκα τὲ σφι ἔδοξε πέμπειν ἀγγέλους. καὶ δὴ συνέπιπτε ὥστε ὁμοῦ σφέων γίνεσθαι τὴν κατάστασιν. ἐπανεμείναν γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι διατρίβοντες, εὖ ἐπιστάμενοι ὅτι ἔμελλον Λακεδαιμόνιοι πεύσεσθαι ἤκοντα παρὰ τοῦ Βαρβάρου 10
ἀγγεalon ἐπ' ὁμολογίῃ, πυθόμεναί τε πέμψειν κατὰ τάχος ἀγγέλους. ἐπίτηδες ὦν ἐποίεον ἐνδεικνύμενοι τοῖσι
142 Λακεδαιμονίοισι τὴν ἐωυτῶν γνώμην. Ὡς δὲ ἐπαύσατο λέγων Ἀλέξανδρος, διαδεξάμενοι ἔλεγον οἱ ἀπὸ

xandri fuit oratio. (141.) *Lacedaemonii* vero ut audire Alexandrum Athenas venisse persuasurum Atheniensibus ut foedus cum Barbaro faciant; memores oraculorum, quae praedixerant in fatis esse ut ipsi cum caeteris Dorienſibus a Medis et Atheniensibus Peloponneso eiciantur, vehementer timuerunt ne cum Persa societatem Athenienses contraherent, et propere legatos Athenas mittere decreverunt. Atque ita contigit, ut utrique simul (in senatum) introducerentur. Expectaverant enim Athenienses et moras traxerant, bene gnari rescituros Lacedaemonios venisse a Barbaro nuncium ad pacem conciliandam, eaque re cognita protinus legatos missuros. Quare consulto tempus duxerant, quo sententiam suam Lacedaemoniis declararent. (142.) Ubi igitur dicendi finem Alexander fecit, sermonem ex-

Σπάρτης ἄγγελοι· „ Ἡλέας δὲ ἔπεμψαν Λακεδαιμό-
 „ νιοι δεησομένους ὑμέων, μήτε νεώτερον ποιέειν μηδὲν
 5 „ κατὰ τὴν Ἑλλάδα, μήτε λόγους ἐνδέκεσθαι παρὰ
 „ τοῦ Βαρβάρου. οὔτε γὰρ δίκαιον οὐδαμῶς, οὔτε κόσ-
 „ μον Φέρον οὔτε γε ἄλλοισι Ἑλλήνων οὐδαμοῖσι, ὑμῖν
 „ δὲ δὴ καὶ διὰ πάντων ἥκιστα, πολλῶν εἴνεκα. ἐγεί-
 „ ρατε γὰρ τόνδε τὸν πόλεμον ὑμεῖς, οὐδὲν ἡμέων βου-
 10 „ λωμένων, καὶ περὶ τῆς ὑμετέρας ἀρχῆν ὁ ἀγὼν ἐγέ-
 „ νετο· νῦν δὲ Φέρει καὶ ἐς πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. ἄλ-
 „ λως τε, τούτων ἀπαντῶντων, αἰτίους γενέσθαι δουλο-
 „ σύνης τοῖσι Ἑλλήσι Ἀθηναίους, οὐδαμῶς ἀνασχετόν·
 „ οἵτινες αἰεὶ καὶ τὸ πάλαι φαίνεσθε πολλοὺς ἐλευθε-
 15 „ ρώσαντες ἀνθρώπων. Πιεζυμένοισι μέντοι ὑμῖν συναχ-

CXLII. 10. ἀρχὴν ex coniect. pro vulgato olim ἀρχῆς. l. 12.
 ἀπαντῶντων ex coniectura, pro vulg. ἀπάντων.

cupientes Spartani legati, in hunc modum sunt lo-
 cuti: Miserunt nos Lacedaemonii petituros a vobis,
 ne quid novarum rerum in Graecia moveatis, neque
 conditiones admittatis a Barbaro vobis oblatas.
 Nam et iniquissimum hoc foret; et aliis quidem
 etiam Graecis omnibus, sed vobis maxime omnium,
 indignum et indecorum; idque multis de caussis.
 Nam bellum hoc vos, invitis nobis, concitastis:
 et initio de vestra solum terra certamen fuit,
 nunc vero ad universam etiam pertinet Graeciam.
 Quae quum ita sint, tanto magis foret intolera-
 bile, si servitutis auctores Graecis fierent Athe-
 nienses; qui semper et iam a priscis tempori-
 bus palam libertatis auctores multis hominibus
 fuerunt. Quod autem vos prae caeteris hoc bello
 Herod. T. IV. P. I. K

„θόμεθα, καὶ ὅτι καρπῶν ἔστερήθητε διξῶν ἤδη, καὶ
 „ὅτι οἰκοφθόρησθε χρόνον ἤδη πολλόν. ἀντὶ τούτων δὲ
 „ὑμῖν Λακεδαιμόνιοι τε καὶ οἱ σύμμαχοι ἐπαγγέλ-
 „λονται γυναικῶν τε καὶ τὰ ἐς πόλεμον ἄχρηστα οἰκε-
 „τέων ἐχόμενα πάντα ἐπιβρέψειν, ἔστ' ἂν ὁ πόλεμος 20
 „ὅδε συνεστήκη. Μὴ δὲ ὑμέας Ἀλέξανδρος ὁ Μακε-
 „δὼν ἀναγνώσῃ, λήνας τὸν Μαρδονίου λόγον. τούτῳ
 „μὲν γὰρ ταῦτα ποιητέα ἐστὶ τυραννος γὰρ εἶναι, τυ-
 „ράνῳ συγκατεργάζεται. ὑμῖν δὲ γε οὐ ποιητέα, εἰ
 „περ εὖ τυγχάνετε φρονέοντες, ἐπισταμένοισι, ὡς Βαρ- 25
 „βάροισι ἐστὶ οὔτε πιστὸν, οὔτε ἀληθὲς οὐδέν.“ Ταῦ-
 143 τα ἔλεξαν οἱ ἄγγελοι. Ἀθηναῖοι δὲ πρὸς μὲν Ἀλέξαν-
 δρον ὑπεκρίναντο τάδε· „Καὶ αὐτοὶ τοῦτό γε ἐπιστάμε-
 „θα, ὅτι πολλαπλησίη ἐστὶ τῷ Μήδῳ δύναμις ἢ περ

preminini, et duorum iam annorum fructibus estis privati, et tamdiu iam domus et fortunae vestrae eversae iacent, condolemus vobiscum: et propterea profitentur vobis recipiuntque Lacedaemonii et reliqui socii, alituros se uxores vestras et quidquid vestris in familiis ad bellum est inutile, quoad bellum hoc duraturum est. Ne vero Alexander Macedo laevigato Mardonii sermone vos commoveat! Huic enim hoc facere convenit; quippe, tyrannus quum sit, tyranno operam praestat. At vos non facietis, si quidem recte sapitis; bene gnari, in Barbaris nec fidem nec veritatem esse. Haec Spartani legati dixerunt. (143.) Athenienses vero Alexandro in hunc modum responderunt: Ne nos quidem ignoramus, multis partibus maiorem Medo, quam nobis, esse poten-

689, 27.

- „ἡμῖν ὥστε οὐδὲν δεῖ τοῦτό γε ὀνειδίζειν. ἀλλ' ὅμως,
 5 „ἐλευθερίης γλιχόμενοι, ἀμυνόμεθα οὕτω ὅπως ἂν καὶ
 „δυνώμεθα. ὁμολογῆσαι δὲ τῷ Βαρβάρῳ μήτε σὺ ἡμέας
 „πειρῶ ἀναπεῖθαι, οὔτε ἡμέας πεισόμεθα. Νῦν δὲ ἀπάγ-
 „γελλε Μαρδονίῳ, ὡς Ἀθηναῖοι λέγουσι, ἔστ' ἂν ὁ
 „ἥλιος τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἢ τῇ περ καὶ νῦν ἔρχεται, μὴ
 10 „κοτε ὁμολογήσειν ἡμέας Ξέρξῃ· ἀλλὰ θεοῖσι τε συμ-
 „μάχοισι πίσυνοί μιν ἐπέξιμεν ἀμυνόμενοι, καὶ τοῖσι
 „ἥρωσι τῶν ἐκείνος οὐδεμίην ὅπιν ἔχων, ἐνέπρησε τοὺς
 „τε οἴκους καὶ τὰ ἀγάλματα. σὺ τέ τοῦ λοιποῦ λό-
 „γους ἔχων τοιούσδε μὴ ἐπιφαίνεο Ἀθηναίοισι· μηδὲ
 15 „δοκέων χρηστὰ ὑπουγέειν, ἀθέμιστα ἔρδειν παραίνεε.
 „οὐ γάρ σε βουλόμεθα οὐδὲν ἄχαρι πρὸς Ἀθηναίων
 „παθεῖν, ἐντα πρόξινόν τε καὶ φίλον.“ Πρὸς μὲν 144

tiam; ut non opus sit de illa nos multa cum ostentatione admonere. Verumtamen, quum libertatis simus studiosi, resistemus ei quocumque modo poterimus. Itaque, ut societatem contrahamus cum Barbaro, desine conari ut nobis persuadeas; nec enim persuadebis. Nunc vero renuncia Mardonio, dicere Athenienses, quousque sol eadem viâ incedit, qua nunc incedit, numquam nos societatem inituros cum Xerxe: sed adiutoribus confidentes diis et heroibus, quibus ille spretis aedes et simulacra eorum cremavit, fortiter pugnando uleisci illum conabimur. Et tu cave, ne posthac tales adferens sermones Athenis conspiciaris; neque per speciem commodis nostris inserviendi, ut nefaria faciamus, nos horteris: nolumus enim tibi ingrati quidpiam accidere ab Atheniensibus, quum

Ἀλέξανδρον ταῦτα ὑπεκρίναντο· πρὸς δὲ τοὺς ἀπὸ
 Σπάρτης ἀγγέλους, τάδε· „Τὸ μὲν δεῖσαι Λακεδαι-
 „μονίους μὴ ὁμολογήσωμεν τῷ Βαρβάρῳ, κάρτα ἀνθρώ-
 „πῆιον ἦν. ἀτὰρ αἰσχυρῶς γε οἴκατε, ἐξεπιστάμενοι 5
 „τῶν Ἀθηναίων τὸ Φρόνημα, ἀρρωδῆσαι· ὅτι οὔτε χρυ-
 „σός ἐστι γῆς οὐδαμῶθι τοσαῦτος, οὔτε χῶρη κάλλει
 „καὶ ἀρετῇ μέγα ὑπερφέρουσα, τὰ ἡμεῖς δεξάμενοι,
 „ἐθέλοισιν ἂν μηδίσαντες, καταδουλώσαι τὴν Ἑλλά-
 „δα. Πολλά τε γὰρ καὶ μεγάλα ἐστὶ τὰ διακωλύον- 10
 „τα ταῦτα μὴ ποιεῖν, μῆδ' ἦν ἐθέλωμεν. πρῶτα μὲν
 „καὶ μέγιστα, τῶν Θεῶν τὰ ἀγάλματα καὶ τὰ οἰκή-
 „ματα ἐμπεπρησμένα τε καὶ συγκεχωσμένα· τοῖσι
 „ἡμέας ἀναγκαίως ἔχει τιμωρεῖν ἐς τὰ μέγιστα

sis publicus hospes noster et amicus. (144.) Haec quum Alexandro Athenienses respondissent, ad Lacedaemonios sermonem converterunt his verbis: Quod verentur Lacedaemonii ne cum Barbaris nos societatem contrahamus, id vero admodum humanum est. At turpiter utique hoc videmini vereri; quum, quo pacto animati sint Athenienses, non ignoretis. Neque enim tanta auri copia usquam est, neque terra ulla pulcritudine et fertilitate ita praestans, ut eā acceptā vellemus cum Medis facere, et Graeciam redigere in servitutem. Etenim multa et magna sunt, quae nos, ne id faciamus, etiam si vellemus, prohibeant. Primum quidem, et maxime, deorum simulacra et templa cremata et solo aequata: quorum facinorum necessario, quibuscumque modis possumus, poenam

- 15 „μᾶλλον, ἢ περ ὁμολογέειν τῷ ταῦτα ἐργασαμένῳ.
 „αὐτίς δέ, τὸ Ἑλληνικὸν ἐὼν ὁμαιομένον τε καὶ ὁμόγλωσ-
 „σον, καὶ θεῶν ἰδρύματα τε κοινὰ καὶ θυσίαι, ἡθεῖά
 „τε ὁμότροπα· τῶν προδότας γενέσθαι Ἀθηναίους οὐκ
 „ἂν εὖ ἔχοι. ἐπίστασθέ τε οὕτω, εἰ μὴ πρότερον ἐτυγ-
 20 „χάνετε ἐπιστάμενοι, ἔστ' ἂν καὶ εἰς περιῇ Ἀθηναίων,
 „μηδαμᾶ ὁμολογήσοντας ἡμέας Ξέρξῃ. Ὑμέων μὲν
 „τοι ἀγάμεθα τὴν προνοίην, τὴν ἐς ἡμέας ἔχουσαν, ὅτι
 „προσίδετε ἡμέων οἰκοφθορημένων οὕτω, ὥστε ἐπιθρέ-
 „ψαι ἐθέλειν ἡμέων τοὺς οἰκέτας. καὶ ὑμῖν μὲν ἡ χά-
 25 „ρις ἐκπεπλήρωται· ἡμέες μὲντοι λιπαρήσομεν οὕτω,
 „ὅπως ἂν ἔχωμεν, οὐδὲν λυπέοντες ὑμέας. Νῦν δέ, ὡς
 „οὕτω ἐχόντων, στρατιὴν ὡς τάχιστα ἐκπέμπετε. ὡς
 „γὰρ ἡμέες εἰκάζομεν, οὐκ ἐκὰς χρόνου παρέσται ὁ

*repetere potius debemus, quam societatem contra-
 here cum eo qui haec patravit. Deinde, quum
 Graecum omne genus consanguineum sit, et lin-
 guam et deorum sedes et sacra communia habea-
 mus, et mores consimiles; nefaria res foret, si ho-
 rum proditores fierent Athenienses. Denique sci-
 tote, si forte adhuc nescivistis, quoad vel unus
 supererit Atheniensium, numquam nos cum Xerxe
 societatem inituros. Vestram autem providam
 erga nos laudamus voluntatem; quod nobis, quo-
 rum fortunae eversae sunt, ita prospicitis, ut nu-
 trire familias nostras velitis. Atque ita vestrum
 quidem expletum est beneficium: at nos tamen in
 hoc quo sumus statu durabimus, nullam vobis
 molestiam exhibituri. Nunc vero, haec quum ita
 sint, maturate ocyus exercitum mittere. Nam,
 ut suspicamur, nullâ interpositâ morâ aderit Bar-*

„Βάρβαρος ἐσβαλὼν ἐς τὴν ἡμετέραν, ἀλλ' ἐπειδὴν
 „τάχιστα πύθεται τὴν ἀγγελίην, ὅτι οὐδὲν ποιήσομεν. 30
 „τῶν ἐκεῖνος ἡμέων προσεδέετο. πρὶν ὧν παρεῖναι ἐκείνον.
 „ἐς τὴν Ἀττικὴν, ἡμέας καιρὸς ἐστὶ προσβῶθῃσαι ἐς
 „τὴν Βοιωτίην.“ Οἱ μὲν, ταῦτα ὑποκριναμένων Ἀθη-
 ναίων, ἀπαλλάσσοντο ἐς Σπάρτην.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ ἹΣΤΟΡΙΩΝ Η'.

barus et terram nostram invadet, simulatque ei fuerit renunciatum, nihil nos eorum quae a nobis petiit facturos. Itaque necesse est, ut, priusquam ille in Atticam venerit, nos ei in Boeotiam occurramus. Hoc ab Atheniensibus accepto responso, Spartam rediere legati.

FINIS LIBRI OCTAVI

HISTORIARUM HERODOTI.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ ἹΣΤΟΡΙΩΝ ἙΝΝΑΤΗ.

ΚΑΛΛΙΟΠΗ.

ΜΑΡΔΟΝΙΟΣ δὲ, ὥς οἱ ἀπονοστήσας Ἀλέξανδρος 1
τὰ παρὰ Ἀθηναίων ἐσήμνη, ὁρμηθεὶς ἐκ Θεσσαλίας,
ἤγε τὴν στρατιὴν σπουδῇ ἐπὶ τὰς Ἀθήνας· ὅκου δὲ ἐκά-
στοτε γίνετο, τούτους παρελάμβανε. τοῖσι δὲ Θεσσα-
5 λίας ἡγεομένοισι οὔτε τὰ πρὸ τοῦ πεπρηγμένα μετέ-
μελε οὐδὲν, πολλῶν τε μᾶλλον ἐπῆγον τὸν Πέρσην·

HERODOTI HISTORIARUM

LIBER NONUS.

CALLIOPE.

(1.) **M**ARDONIUS, ut ei Alexander, Athenis re-
versus, responsa renunciavit Atheniensium, movit e
Thessalia, et exercitum adversus Athenas ducere ma-
turavit: quacumque autem iter faciebat, inde semper
adsumtis militibus exercitum auxit. Et Thessalos ni-
hil eorum, quae adhuc acta erant, poenituit, multo-

καὶ συμπρόεπεμψέ τε Θώρηξ ὁ Ληρισσαῖος Ξέρξεα
 Φεύγοντα, καὶ τότε ἐκ τοῦ Φανεροῦ παρήκε Μαρδό-
 2 νιον ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. Ἐπεὶ δὲ πορευόμενος γίνεται ὁ
 στρατὸς ἐν Βοιωτοῖσι, οἱ Θηβαῖοι κατελάμβανον τὸν
 Μαρδόνιον, καὶ συνεβούλευον αὐτῷ, λέγοντες ὡς οὐκ
 εἴη χῶρος ἐπιτηδεώτερος ἐνστρατοπεδεύεσθαι ἐκείνου, οὐ-
 δὲ ἔων ἰέναι ἑκαστέρῳ, ἀλλ' αὐτοῦ ἰζόμενον, ποιέειν 5
 ὅπως ἀμαχητὶ τὴν πᾶσαν Ἑλλάδα καταστρέψῃται.
 „Κατὰ μὲν γὰρ τὸ ἰσχυρὸν, Ἕλληνας ὁμοφρονέοντας,
 „οἵπερ καὶ πάρος ταῦτα ἐγίνωσκον, χαλεπὰ εἶναι πε-
 „ριγίνεσθαι καὶ ἅπασιν ἀνθρώποισι. Εἰ δὲ ποιήσεις τὰ
 „ἡμεῖς παραινέομεν, ἔφασαν λέγοντες, ἔξεις ἀπόνως 10
 „ἅπαντα τὰ κείνων βουλευμάτων. πέμπε χρήματα ἐς
 „τοὺς δυναστεύοντας ἄνδρας ἐν τῇσι πόλεσι. πέμπων

que etiam studiosius hi Persam ad hanc expeditio-
 nem incitaverant: et Thorax Larissaeus, qui Xerxem
 fugientem comitatus erat, nunc etiam palam *Mar-*
donium in Graeciam transmisit. (2.) Ubi vero pro-
 grediens exercitus in *Boeotia* fuit, ibi tunc Mardo-
 nium *Thebani* retinuerunt, consulueruntque ei, di-
 centes *nullum esse locum magis idoneum ubi castra*
poneret: et ulterius progredi prohibuerunt, horten-
 tes ut ibi manens operam daret quo sine pugna uni-
 versam Graeciam in potestatem redigeret. *Vi enim*
et armis subigere Graecos, si concordēs sint sicut
adhuc fuerunt, cunctis etiam hominibus esse dif-
ficile. At tu, (aiebant) si quod nos suademus
feceris, nullo negotio omnia illorum consilia in
potestate tua habebis. Mitte pecunias viris qui in
quibusque civitatibus principatum tenent: et in

„δὲ, τὴν Ἑλλάδα διαστήσεις· ἐνθεῦτεν δὲ τοὺς μὴ τὰ
 „σὰ Φρονέοντας ρηϊδίως μετὰ τῶν στασιωτέων κατα-
 15 „στρέψαι.“ Οἱ μὲν ταῦτα συνεβούλευον· ὁ δὲ οὐκ 3
 ἐπείθετο, ἀλλὰ οἱ δεινός τις ἐνέστακτο ἡμέρος τὰς Ἀθή-
 νας δεύτερα ἐλέειν· ἅμα μὲν ὑπ' ἀγνωμοσύνης, ἅμα
 δὲ πυρσοῖσι διὰ νήσων ἐδόκεε βασιλεῖ δηλώσειν ἔοντι ἐν
 5 Σάρδισι, ὅτι ἔχοι Ἀθήνας. ὃς οὐδὲ τότε ἀπικόμενος ἐς
 τὴν Ἀττικὴν εὔρε τοὺς Ἀθηναίους, ἀλλ' ἐν τε Σαλα-
 μῖνι τοὺς πλείστους ἐπυνθάνετο εἶναι, ἐν τε τῇσι νηυσὶ
 αἰρέει τε ἐρῆμον τὸ ἄστυ. ἡ δὲ βασιλῆος αἵρεσις ἐς
 τὴν ὑστεραίην τὴν Μαρδονίου ἐπιστρατηήν, δεκάμηνος
 10 ἐγένετο.

Ἐπεὶ δὲ ἐν Ἀθήνῃσι ἐγένετο ὁ Μαρδόνιος, πέμπει ἐς 4
 Σαλαμῖνα Μουρυχίδην, ἄνδρα Ἑλλησπόντιον, φέρον-
 τα τοὺς αὐτοὺς λόγους τοὺς καὶ Ἀλέξανδρος ὁ Μακε-

*partes divides Gracciam; et eorum ope, qui tuas
 partes sequuntur, hos qui tecum non facient, fa-
 cile evertes. (3.)* Haec illis suadentibus Mardonius
 non paruit; sed vehemens illum cupido incesserat
 Athenas iterum capiendi, partim stolidam quadam fe-
 rocia ductum, partim quod ignium ope per insulas
 accensurum cogitaret regi Sardibus versanti signifi-
 care, tenere sese Athenas. Ubi vero in Atticam per-
 venit, ne tunc quidem Athenienses in ea nactus est,
 sed plerosque in Salamine et in navibus esse audi-
 vit: itaque vacuam cepit urbem, et id quidem deci-
 mo post mense quam a Xerxe fuerat capta.

(4.) *Athenis* quum esset Mardonius, in Salami-
 nem legatum misit Murychidem, virum Hellespon-
 tium; qui easdem Atheniensibus conditiones propo-

δὴν τοῖσι Ἀθηναίοισι διεπόρθημευσε. ταῦτα δὲ τὸ δεύτε-
 ρον ἀπέστελλε, προέχων μὲν τῶν Ἀθηναίων οὐ φιλίας 5
 γνώμας, ἐλπίζων δὲ σφεας ὑπήσειν τῆς ἀγνωμοσύνης,
 ὡς δοριαλώτου εὐούσης πάσης τῆς Ἀττικῆς χώρας, καὶ
 εὐούσης ἥδη ὑπ' ἐαυτῶ. τουτέων μὲν εἵνεκα ἀπέπεμψε
 5 Μουρυχίδην εἰς Σαλαμῖνα. Ὁ δὲ, ἀπικόμενος ἐπὶ
 τὴν βουλὴν, ἔλεγε τὰ παρὰ Μαρδονίου. τῶν δὲ βου-
 λευτέων Λυκίδης εἶπε γνώμην, ὡς „οἱ ἐδόκεε ἀμεινον
 εἶναι, δεξαμένους τὸν λόγον τὸν σφι Μουρυχίδης προ-
 φέροι, ἐξενεῖκαι εἰς τὸν δῆμον.“ ὁ μὲν δὴ ταύτην 5
 γνώμην ἀπεφαίνετο, εἴ τε δὴ δεδεγμένος χρήματα πα-
 ρὰ Μαρδονίου, εἴ τε οἱ καὶ ταῦτα ἐάνδανε. Ἀθηναῖοι
 δὲ αὐτίκα, δεινὸν ποιησάμενοι, οἱ τε ἐκ τῆς βουλῆς,
 καὶ οἱ ἔξωθεν, ὡς ἐπύθοντο, περιστάντες Λυκίδα κα-
 τέλευσαν βάλλοντες, τὸν δὲ Ἑλλησπόντιον Μουρυχί- 10

neret, quas Alexander ad illos pertulerat. Quam-
 quam enim iam antea minime amicas Atheniensium
 acceperat sententias, iterum tamen nunc misit, spe-
 rans illos stolidâ superbiâ abstitutos, quum bello
 capta esset universa Attica, et in ipsius iam esset
 potestate. Hac caussa Murychidem in Salaminem
 misit. (5.) Qui quum ad senatum venisset, expo-
 suissetque Mardonii mandata; unus e senatoribus,
 Lycides, pro sententia dixit, *recte factum sibi vi-*
deri, si acciperent conditionem a Murychide ipsis
propositam, de eaque ad populum referrent. Hanc
 ille sententiam dixit, sive quod pecunias a Mardo-
 nio accepisset, sive quod ipsi per se ita visum ful-
 set. Sed indignati Athenienses, quum senatores, tum
 qui foris stabant, ut cognoverunt, protinus circum-

δεα ἀπέπεμψαν ἀσινέα. γενομένου δὲ Θορύβου ἐν τῇ
Σαλαμῖνι περὶ τὸν Λυκίδα, πυνθάνονται τῶν Ἀθη-
ναίων αἱ γυναῖκες τὸ γινόμενον· διακελευσαμένη δὲ γυ-
νὴ γυναικί, καὶ παραλαβοῦσα, ἐπὶ τὴν Λυκίδω οἰκίῃ
15 ἦσαν αὐτοκελές, καὶ κατὰ μὲν ἔλευσαν αὐτοῦ τὴν
γυναῖκα, κατὰ δὲ τὰ τέκνα. Ἐς δὲ τὴν Σαλαμῖνα 6
διέβησαν οἱ Ἀθηναῖοι ὧδε. ἕως μὲν προσεδέκοντο ἐκ τῆς
Πελοποννήσου στρατὸν ἔξειν τιμαρτήσοντά σφι, οἱ δὲ
ἔμενον ἐν τῇ Ἀττικῇ· ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν μακρότερα τε καὶ
5 σχολαίτερα ἐποίηον, ὁ δὲ ἐπιὼν καὶ δὴ ἐν τῇ Βοιωτίῃ
ἐλέγετο εἶναι, οὕτω δὴ ὑπεξεκομίσαντό τε πάντα, καὶ
αὐτοὶ διέβησαν εἰς Σαλαμῖνα· εἰς Λακεδαιμόνα τε
ἔπεμπον ἀγγέλους, ἅμα μὲν μαμφομένους τοῖσι Λα-
κεδαιμονίοισι ὅτι περιεῖδον ἐμβαλόντα τὸν Βάρβαρον εἰς

stantes Lycidem lapidibus obruerunt, Hellespontium
vero Murychidem dimiserunt incolumem. Orto autem
in Salamine propter Lycidem tumultu, quum rescis-
sissent Atheniensium mulieres, quid rei esset, co-
hortatae invicem, et alia aliamprehendens, ultro
aedes Lycidis petierunt, et uxorem eius et liberos
lapidibus obruerunt. (6.) Athenienses vero hac ra-
tione in *Salaminem* traiecerant. Quousque exspecta-
bant exercitum ex Peloponneso sibi auxilio ventu-
rum, in Attica manserunt: quum vero magis magis-
que in longum rem ducerent Lacedaemonii, et Mar-
donius, contra ipsos movens, iam in Boeotia esse
diceretur, tunc demum omnia sua exportarunt, ip-
sique in *Salaminem* transierunt. Simul vero legatos
Lacedaemonem miserunt, qui et de Lacedaemoniis,
quod Barbarum invadere Atticam passi essent, nec

τὴν Ἀττικὴν, ἀλλ' οὐ μετὰ σφέων ἠντίασαν ἐς τὴν Βοιω- 10
τίνην· ἅμα δὲ ὑπομνήσοντας ὅσα σφι ὑπέσχετο ὁ Πέρ-
σης μεταβαλοῦσι δώσειν· προεῖπαί τε, ὅτι εἰ μὴ ἀμυ-
νεῦσι Ἀθηναίοισι, ὥς καὶ αὐτοὶ τινα ἀλεωρὴν εὐρήσον-
7 ται. Οἱ γὰρ δὴ Λακεδαιμόνιοι ὄρταζόν τε τοῦτον τὸν
χρόνον, καὶ σφι ἦν Ὑακίνθια· περὶ πλείστου δ' ἦγον
τὰ τοῦ Θεοῦ πορσύνειν· ἅμα δὲ τὸ τεῖχος σφι τὸ ἐν τῷ
Ἰσθμῷ εἰτείχεον, καὶ ἤδη ἐπάλξεις ἐλάμβανε.

Ὡς δὲ ἀπίκοντο ἐς τὴν Λακεδαίμονα οἱ ἄγγελοι οἱ 5
ἀπ' Ἀθηναίων, ἅμα ἀγόμενοι ἐκ τε Μεγάρων ἀγγέ-
λους καὶ ἐκ Πλαταιέων, ἔλεγον τὰδε ἐπελθόντες ἐπὶ
7 τοὺς ἐφόρους· „Ἐπεμψαν ἡμέας Ἀθηναῖοι, λέγοντες
(1) „ὅτι ἡμῖν βασιλεὺς ὁ Μήδων, τοῦτο μὲν, τὴν χώραν
„ἀποδοῖ· τοῦτο δὲ, συμμάχους ἐθέλει ἐπ' ἴσῃ τε καὶ 10

secum in Boeotiam obviam ei occurrissent, conquere-
rentur, et illos admonerent quantum esset, quod ipsi
Persa, si ad illius partes transissent, pollicitus esset;
denique praedicerent Lacedaemoniis, nisi auxilio ve-
nirent Atheniensibus, ipsos etiam per se levamen ali-
quod inventuros esse malorum. (7.) Nempe festos
dies tunc maxime agebant Lacedaemonii, Hyacinthia
celebrantes, maximique faciebant rem divinam cu-
rare: simul vero etiam murum in Isthmo muniebant,
isque iam lorica erat instructus.

Ut vero *Lacedaemonem legati Athenienses per-*
venerunt, secum etiam Megarensium et Plataeensium
ducentes legatos, introducti ad Ephoros, in hunc
modum verba fecere: (7. 1.) Miserunt nos Athe-
nienses; dicentes, Medorum regem non modo ter-
ram nostram nobis reddit, verum nos aequa con-

693, 85.

„ὁμοίῃ ποιήσασθαι; ἄνευ τε δόλου καὶ ἀπάτης· ἐθέλει
 „δὲ καὶ ἄλλην χώραν πρὸς τῇ ἡμετέρῃ δίδόναι, τὴν ἂν
 „αὐτοὶ ἐλώμεθα. ἡμεῖς δὲ, Δία τε Ἑλλήνιον αἰδεσθέν-
 „τες, καὶ τὴν Ἑλλάδα δεινὸν ποιούμενοι προδοῦναι, οὐ
 15 „καταινέσαμεν, ἀλλὰ ἀπειπάμεθα, καὶ περ ἀδικεό-
 „μενοι ὑπ’ Ἑλλήνων καὶ καταπροδιδόμενοι, ἐπιστάμε-
 „νοί τε ὅτι κερδαλεώτερόν ἐστι ὁμολογέειν τῷ Πέρσῃ
 „μᾶλλον ἢ περ πολεμέειν· οὐ μὲν οὐδὲ ὁμολογήσομεν
 „ἐκόντες εἶναι. καὶ τὸ μὲν ἀπ’ ἡμέων οὕτω, ἀκίβδηλον
 20 „εἶν, νέμεται ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας. Ὑμεῖς δὲ, εἰς πᾶ- 7
 „σαν ἀρρώδιην τότε ἀπικόμενοι μὴ ὁμολογήσωμεν τῷ (2)
 „Πέρσῃ, ἐπεὶ τε ἐξεμάβετε τὸ ἡμέτερον Φρόνημα σα-
 „φέως, ὅτι οὐδαμᾶ προδώσομεν τὴν Ἑλλάδα, καὶ

ditione sibi socios vult adiungere, sine dolo et fraude; atque etiam, praeter nostram, aliam nobis terram vult tradere, quamcumque ipsi elegerimus. At nos Graecanicum reverentes Iovem, remque indignam censes prode Graeciam, non sumus ei adsensi, sed repudiavimus conditionem, quamquam iniuria adfecti a Graecis proditi-que, et bene gnari longe nobis conducibilius esse societatem contrahere cum Persa, quam gerere bellum: nec vero umquam volentes cum eo paciscemur. Ita quidquid a nobis proficisci potest, id sincero animo tribuimus Graeciae. (7. 2.) At vos, qui nuper vehementissime metuebatis ne cum Persa pacisceremur, nunc, postquam constitutum nobis esse numquam prode Graeciam perspicue intellexistis, et quoniam murus vester, quem in Isth-

„διότι τείχος ὑμῶν διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ ἐλαυνόμενον ἐν τέλει
 „ἐστὶ, καὶ δὴ λόγον οὐδένα τῶν Ἀθηναίων ποιέεσθε· 25
 „συνθέμενοί τε ἡμῶν τὸν Πέρσῃ ἀντιώσεσθαι ἐς τὴν
 „Βοιωτίην, προδεδώκατε, περιείδετέ τε ἐσβαλόντα ἐς
 „τὴν Ἀττικὴν τὸν βάρβαρον. Ἐς μὲν νυν τὸ παρεὸν Ἀθη-
 „ναῖοι ὑμῶν μηνίουςι· οὐ γὰρ ἐποίησατε ἐπιτηδέως. νῦν
 „δὲ ὅτι τάχος στρατὴν ἅμα ἡμῶν ἐκέλευσαν ὑμέας ἐκ- 30
 „πέμπειν, ὥς ἂν τὸν βάρβαρον δεκώμεθα ἐν τῇ Ἀτ-
 „τικῇ. ἐπεὶ δὲ γὰρ ἡμάρομεν τῆς Βοιωτῆς, τῆς γε
 „ἡμετέρας ἐπιτηδεωτάτον ἐστὶ ἐμμαχέσασθαι τὸ Θριά-
 8 „σιον πεδῖον.“ Ὡς δὲ ἄρα ἤκουσαν οἱ ἔφοροι ταῦτα,
 „ἀνεβάλλοντο ἐς τὴν ὑστεραίην ὑποκρίνασθαι· τῇ δὲ ὑστε-
 „ραίῃ, ἐς τὴν ἐτέραν. τοῦτο καὶ ἐπὶ δέκα ἡμέρας ἐποίηον,
 „ἐξ ἡμέρας ἐς ἡμέραν ἀναβαλλόμενοι. ἐν δὲ ταύτῳ τῷ
 „χρόνῳ τὸν Ἰσθμὸν ἐτείχεον, σπουδὴν ἔχοντες πολλὴν 5

*mo ducitis, prope absolutus est, ne ullam quidem
 rationem habetis Atheniensium: et, postquam vo-
 bis nobiscum convenit occursuros vos Persae in
 Boeotiam, prodidistis nos, et Barbarum in Atti-
 cam invadentem non prohibuistis. Habent igitur
 in praesentia Athenienses quod vobis succenseant:
 nec enim recte fecistis. At nunc vos hortantur, ut
 ocyus nobiscum emittatis exercitum, quo Barba-
 rum excipiamus in Attica. Quoniam enim Boeo-
 tiam in tempore non occupavimus, est quidem no-
 stra in terra opportunissimus ad praelium facien-
 dum locus, Thriasius campus. (8.) His auditis,
 ephori responsum in posterum diem distulerunt, tunc
 postero die in sequentem, atque ita usque in decimum
 diem fecerunt, de die in diem moras facientes. Inter-
 ea temporis Peloponnesii omnes ingenti studio Isth-*

694, 15.

πάντες Πελοποννήσιοι· καί σφι ἦν πρὸς τέλει. οὐδ' ἔχω
εἶπαι τὸ αἶτιον, διότι ἀπικομένου μὲν Ἀλεξάνδρου τοῦ
Μακεδόνης εἰς Ἀθήνας σπουδὴν μεγάλην ἐποίησαντο μὴ
μηδίσαι Ἀθηναίους, τότε δὲ ὥρην ἐποίησαντο οὐδεμίην,
10 ἄλλο γε ἢ ὅτι ὁ Ἴσθμός σφι ἐτετείχιστο, καὶ ἐδόκεον
Ἀθηναίων ἐτι δέεσθαι οὐδέν· ὅτε δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἀπὶ-
κετο εἰς τὴν Ἀττικὴν, οὐκ ἔπειτετείχιστο, ἐργάζοντο
δὲ, μεγάλως καταρρώδηκότες τοὺς Πέρσας.

Τέλος δὲ, τῆς τε ὑποκρίσιος καὶ ἐξόδου τῶν Σπαρ- 9
τητέων ἐγένετο τρόπος τοιόσδε. τῇ προτεραίῃ τῆς ὑστά-
της καταστάσεως μελλούσης ἐσεσθαι, Χίλεος, ἀνὴρ Τε-
γεῆτης, δυνάμενος ἐν Λακεδαίμονι μέγιστα ξείνων, τῶν
5 ἐφόρων ἐπύθετο πάντα λόγον τὸν δὴ αἱ Ἀθηναῖοι ἔλε-
γον. ἀκούσας δὲ ὁ Χίλεος, ἔλεγε ἄρα σφι ταῦδε·

mum munire pergebant, et opus iam proxime finem
erat. Et, quod Lacedaemonii, quum Alexander Ma-
cedo Athenas venisset, tanto studio impedire conati
sint quo minus Medorum partes amplecterentur Athe-
thenienses, nunc vero id prorsus non curarint, nullam
aliam edere causam possum, nisi quod nunc munitum
habuerunt Isthmum, nec se amplius indigere Atheni-
ensibus existimarunt: quando vero in Atticam venit
Alexander, nondum munitus erat murus, sed opus
etiam tunc faciebant, vehementer metuentes Barbaros.

(9.) Ad extremum vero, ut et responsum legatis
Lacedaemonii, et milites *Atheniensibus* auxilio
mitterent, hac ratione effectum est. Pridie eius diei
quo ultimam apud ephoros audientiam habituri le-
gati erant, Chilaus, civis Tegeates, qui in maxima
prae aliis omnibus hospitibus auctoritate apud La-
cedaemonios erat, ex ephoris sermonem omnem,

„Οὕτω ἔχει, ἄνδρες ἔφοροι. Ἀθηναίων ἡμῖν ἐόντων μὴ
 „ἀρθρίων, τῷ δὲ βαρβάρῳ συμμαχῶν, καὶ περ τεί-
 „χεος διὰ τοῦ Ἴσθμοῦ ἐληλαμένου καρτεροῦ, μεγάλαι
 „κλισιάδες ἀναπεπτεῖσθαι ἐς τὴν Πελοπόννησον τῷ Πέρ- 10
 „σῃ. ἀλλ' ἐσακούσατε, πρὶν τι ἄλλο Ἀθηναίοισι δο-
 10 „ξαι, σφάλμα τῇ Ἑλλάδι φέρον. “Ὁ μὲν σφί ταῦ-
 τα συνεβούλευε. οἱ δὲ, φρενὶ λαβόντες τὸν λόγον, αὐ-
 τήκα, φράσαντες οὐδὲν τοῖσι ἀγγέλοισι τοῖσι ἀπιγμέ-
 νοισι ἀπὸ τῶν πολίων, νυκτὸς ἔτι ἐκπέμπουσι πεντα-
 κισχιλίους Σπαρτιητέων, καὶ ἑπτὰ περὶ ἕκαστον τά- 5
 ξαντες τῶν εἰλωτῶν, Πausanίῃ τῷ Κλεομβρότου ἐπι-
 τρέψαντες ἐξάγειν. Ἐγένετο μὲν νυν ἡγεμονίῃ Πλειστάρ-
 χου τοῦ Λεωνίδεω· ἀλλ' ὁ μὲν ἦν ἔτι παῖς, ὁ δὲ τούτου

quem habuerant Athenienses, audivit. Quo audito,
 haec illis Chilaus dixit: *Ita se res habet, Ephori!*
Si amici nobis non fuerint Athenienses, sed cum
Barbaro contraxerint societatem; valido licet
muro per Ithmum ducto, magnae tamen portae
apertae sunt Persae, quibus intrare in Pelopon-
nesum possit. At morem Atheniensibus gerite,
priusquam aliud illi consilium capiant, quod exi-
tium ferat Graeciae. (10.) Cuius audito consilio,
 illi re inter ipsos deliberata, e vestigio, insciis lega-
 tis qui a civitatibus advenerant, noctu adhuc, quin-
 que millia emiserunt *Spartanorum*, adtributis cui-
 que septem *hilotis*, mandato dato *Pausaniae*, Cleom-
 broti filio, ut illos educeret. Erat quidem tunc rex
 Lacedaemoniorum *Pleistarchus*, Leonidae filius;
 sed hic adhuc puer erat, ille vero tutor huius et fra-

695, 43.

ἐπίτροπός τε καὶ ἀνειψίος. Κλεόμβροτος γὰρ, ὁ Παν-
 10 σανίῳ μὲν πατὴρ, Ἀναξανδρίδῳ δὲ παῖς, οὐκέτι πε-
 ριῇν· ἀλλὰ ἀπαγαγὼν ἐκ τοῦ Ἴσθμοῦ τὴν στρατιὴν τὴν
 τὸ τεῖχος δειμάταν, μετὰ ταῦτα οὐ πολλὸν χρόνον τι-
 νὰ βίους ἀπέθανε. ἀπῆγε δὲ τὴν στρατιὴν ὁ Κλεόμβρο-
 τος ἐκ τοῦ Ἴσθμοῦ διὰ τόδε· θυομένῳ οἱ ἐπὶ τῷ Πέρ-
 15 σῇ, ὁ ἥλιος ἀμυρώθῃ ἐν τῷ οὐρανῷ. προσαιρέεται δὲ
 ἑωυτῷ Πυσσανίης Εὐρυάνακτα, τὸν Δωριέος, ἄνδρα
 οἰκίης ἑόντα τῆς αὐτῆς. Οἱ μὲν δὴ σὺν Πυσσανίῃ ἐξε-
 ληλύθεσαν ἔξω Σπάρτης. Οἱ δὲ ἄγγελοι, ὥς ἡμέρη 11
 ἐγγεγονέε, οὐδὲν εἰδότες περὶ τῆς ἐξόδου, ἐπῆλθον ἐπὶ τοὺς
 ἐφόρους, ἐν νόῳ δὴ ἔχοντες ἀπαλλάττεσθαι καὶ αὐτοὶ
 ἐπὶ τῆς ἑωυτοῦ ἕκαστος. ἐπελθόντες δὲ, ἔλεγον ταῦδε·
 5 „Τμεῖς μὲν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, αὐτοῦ τῇδε μένοντες,
 „Τακίνθιά τε ἄγετε, καὶ παίζετε, καταπροδόντες τοὺς

ter patruelis. Nec enim in vivis adhuc fuit *Cleombrotus*, Pausaniae pater, Anaxandridae filius; sed postquam exercitum, qui murum exstruebat, ab Isthmo abduxisset, brevi interiecto tempore e vita discesserat. Hac autem caussa exercitum ab Isthmo Cleombrotus abduxit, quod, dum sacra faciebat adversus Persam, sol obscuratus est in coelo. Collegam autem sibi Pausanias adscivit *Euryanactem*, Doriei filium, qui ex eadem fuit regia domo. Illi igitur cum Pausania Spartam sunt egressi. (11.) Legati vero, ubi dies illuxit, profectionis illorum prorsus ignari, constitutum inter se habentes redire quisque suam in civitatem, adierunt ephoros, et his verbis eos sunt adlocuti: *Vos igitur, Lacedaemonii, hic domi manentes, Hyacinthia celebratis*
Herod. T. IV. P. I. L

„συμμάχους· Ἀθηναῖοι δὲ, ὡς ἀδικεόμενοι ὑπὸ ὑμέων,
 „χῆπεί τε συμμάχων, καταλύσονται τῷ Πέρσῃ οὔτω
 „ὅπως ἂν δύνωνται. καταλυσάμενοι δὲ, δῆλα γὰρ δὴ
 „ὅτι σύμμαχοι βασιλῆος γινόμεθα, συστρατευσόμεθα 10
 „ἐπὶ τὴν ἂν ἐκεῖνοι ἐξηγέωνται. ὑμεῖς δὲ τὸ ἐνθεῦτεν
 „μαθήσεσθε ὁκοῖον ἂν τι ὑμῖν ἐξ αὐτοῦ ἐκβαίῃ.“ Ταῦ-
 τα λεγόντων τῶν ἀγγέλων, οἱ ἔφοροι εἶπαν ἐπ' ὅρκου,
 „καὶ δὴ δεκέειν εἶναι ἐν Ὀρεστείῳ στείχοντας ἐπὶ τοὺς
 ξείνους.“ ξείνους γὰρ ἐκάλεον τοὺς βαρβάρους. οἱ δὲ, ὡς 15
 οὐκ εἰδότες, ἐπειρώτεον τὸ λεγόμενον· ἐπειρόμενοι δὲ,
 ἐξέμαθον πᾶν τὸ ἐν· ὥστε ἐν θώματι γενόμενοι, ἐπο-
 ρεύοντο τὴν ταχίστην διώκοντες· σὺν δέ σφι, τῶν περιώ-
 κων Λακεδαιμονίων λογάδες πεντακισχίλιοι ὀπλῖται

et ludicra agitis, prodentes socios: Athenienses vero, a vobis iniuria adfecti, et sociis destituti, cum Persa pacem component quocumque modo poterunt. Pace autem cum illo conciliata, manifestum est socios nos regis fore: et cum Persis militabimus, contra quamcumque terram nos illi ducturi sunt. Vos vero proinde experiemini quale sit, quod vobis ex ea re eventurum est. Haec quum legati dixissent, responderunt ephori, interposito iureiurando, profectum esse exercitum, viderique iam ad Oresteum esse, proficiscentem adversus peregrinos. Barbaros enim peregrinos (ξείνους) vocabant. Legati autem, hoc nescientes, interrogarunt quid esset quod dicerent; et, ubi rem totam cognoverunt, demirati factum, ipsi quoque abire maturarunt, illos insequentes: et cum ipsis profecti sunt etiam ex perioecis Lacedaemoniorum (circum Spar-

20 τῶντ' οὗτο ἐποίηον. Οἱ μὲν δὲ ἐς τὸν Ἴσθμὸν ἤπει- 12
γατο. Ἀργεῖοι δὲ, ἐπεὶ τε τάχιστα ἐπύθοντο τοὺς με-
τὰ Πausανίῳ ἐξεληλυθότας ἐκ Σπάρτης, πέμπουσι
κῆρυκα, τῶν ἡμεροδρόμων ἀνευρόντες τὸν ἄριστον, ἐς
5 τὴν Ἀττικὴν, πρότερον αὐτοὶ Μαρδονίῳ ὑποδεξάμενοι
σχῆσειν τὸν Σπαρτιήτην μὴ ἐξίνααι. ὃς ἐπεὶ τε ἀπίκε-
το ἐς τὰς Ἀθήνας, ἔλεγε τάδε· „Μαρδόνιε, ἔπεμψάν
„με Ἀργεῖοι, φράσσοντά τοι, ὅτι ἐκ Λακεδαιμόνος ἐξε-
„λήλυθε ἡ νεότης, καὶ ὡς οὐ δυνατοὶ αὐτὴν ἴσχειν εἰσὶ
10 „Ἀργεῖοι μὴ οὐκ ἐξίνααι. πρὸς ταῦτα τύγχανε εὖ βου-
„λευόμενος.“ Ὁ μὲν δὲ, εἰπας ταῦτα, ἀπαλλάσσει
το ὀπίσω.

Μαρδόνιος δὲ οὐδαμῶς ἔτι πρόθυμος ἦν μένειν ἐν τῇ 13
Ἀττικῇ, ὡς ἤκουσε ταῦτα. πρὶν μὲν νυν ἡ πυβέσθαι,
ἀνεκώχυνε, θέλων εἰδέναι τὸ παρ' Ἀθηναίων, ὁκοῖόν τι

tam habitantibus) selecta quinque militum millia.
(12.) Hi dum ad Isthmum ire properant, *Argivi*,
quum prius recepissent Mardonio cohibituos se esse
Spartanos ne exirent, nunc simul atque resciverunt
exercitum cum Pausania Spartâ egressum esse, prae-
conem in Atticam miserunt, optimum ex cursoribus
[*hemerodromos* Graeci vocant] quem reperire po-
tuerant. Qui ubi Athenas pervenit, haec dixit: *Mar-*
donie! Miserunt me Argivi, qui tibi dicerem, ex
Lacedaemone egressam esse iuventutem, nec Argivos
cohibere illos ne exirent potuisse. Quare, ad hoc
quod spectat, tu recte rebus tuis consule! His di-
ctis, ille reversus est.

(13.) *Mardonius*, hoc audito nuncio, non con-
sultum duxit diutius in Attica morari. Priusquam

ποιήσουσι· καὶ οὔτε ἐπῆμαινε οὔτε ἐσινέετο γῆν τὴν Ἀττικὴν, ἐλπίζων διὰ παντός τοῦ χρόνου ὁμολογήσειν 5 σφέας. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔπειθε, πυθόμενος τὸν πάντα λόγον, πρὶν ἢ τοὺς μετὰ Πausανίῳ εἰς τὸν Ἴσθμόν ἐμβαλεῖν, ὑπεξεχώρει, ἐμπρήσας τε τὰς Ἀθήνας, καὶ, εἴ κου τι ὀρθὸν ἦν τῶν τειχεῶν ἢ τῶν οἰκημάτων ἢ τῶν ἱρῶν, πάντα καταβαλὼν καὶ συγχώσας. Ἐξέλαυνε δὲ 10 τῶνδε εἵνεκεν, ὅτι οὔτε ἱππασίμη ἢ χώρη ἦν ἡ Ἀττική, εἴ τε νικῶτο συμβαλὼν, ἀπάλλαξις οὐκ ἦν, ὅτι μὴ κατὰ στεῖνον, ὥστε καὶ ὀλίγους σφέας ἀνθρώπους ἴσχειν. ἐβουλεύετο ὦν, ἐπαναχωρήσας εἰς τὰς Θήβας, συμβαλεῖν πρὸς πόλιν τε Φιλίην, καὶ χώρην ἱππασίμη. 15

14 Μαρδόνιος μὲν δὴ ὑπεξεχώρει. ἤδη δὲ ἐν τῇ ὁδῷ εἰσὶν αὐ-

enim hunc nuncium accepisset, continuerat se ibi, cognoscere cupiens quid facturi Athenienses essent: et Atticam nec evastaverat, nec ullo malo adfecerat, sperans progressu temporis illos in condiciones propositas consensuros. Postquam vero eis id non persuasit, remque omnem cognovit, tum vero, incensis Athenis, et sicubi de muris aut de privatis aedibus aut de sacris aliquid adhuc rectum stabat, corrutis his omnibus et solo aequatis, priusquam Pausanias cum suis intra Isthmum esset progressus, Atticā excessit. Excessit autem hac caussa, quod neque equitatu opportuna Attica erat; et, si ipse praelio victus foret, nonnisi per angusta loca se recipere posset, ubi eum pauci etiam homines possent transitu prohibere. Itaque Thebas redire constituit, et prope urbem sibi amicam acie decernere, in regione equitatu opportuna. (14.) Ita igitur Mardonius Atticā

697, 1.

τῷ ἦλθε ἀγγελίη πρόδρομος, ἄλλην στρατιὴν ἔχειν ἐς
 Μέγαρα, Λακεδαιμονίων χιλίους. πυθόμενος δὲ ταῦ-
 τα, ἐβουλεύετο, εἴ πως τούτους πρῶτον ἔλοι. ὑποστρέ-
 5 ψας δὲ τὴν στρατιὴν ἤγε ἐπὶ τὰ Μέγαρα· ἡ δὲ ἵππος
 προελθοῦσα κατιππάσατο χώραν τὴν Μεγαρίδα. ἐς
 ταύτην δὴ ἐκαστάτω τῆς Εὐρώπης τὸ πρὸς ἡλίου δύον-
 τος ἡ Περσικὴ αὕτη στρατιὴ ἀπῆκετο. Μετὰ δὲ ταῦ- 15
 τα, Μαρδονίῳ ἦλθε ἀγγελίη, ὡς αἰέες εἴησαν οἱ Ἕλ-
 ληνες ἐν τῷ Ἴσθμῳ· οὕτω δὴ ὀπίσω ἐπορεύετο διὰ Δε-
 κελέης. οἱ γὰρ βοιωτάρχαι μετεπέμψαντο τοὺς προσ-
 5 χῶρους τῶν Ἀσωπίων· οὗτοι δὲ αὐτῷ τὴν ὁδὸν ἡγέοντο
 ἐς Σφενδαλέας· ἐνθεῦτεν δὲ, ἐς Τανάγραν. ἐν Τανά-
 γρῃ δὲ νύκτα ἐναυλισάμενος, καὶ τραπόμενος τῇ ὑστε-

XIV. 2. *Legendum suspicor* : ἀγγελίη, πρόδρομον ἄλλην στρα-
 τὴν, alium exercitum praecursorem.

excessit : qui ut iam in itinere fuit, advenit ei prae-
 cursor, nuncians alium exercitum *Megara* venisse,
 mille Lacedaemonios. Quo audito, cogitans fieri
 posse ut hos primum capiat, conversum agmen ver-
 sus *Megara* duxit: et praemissus equitatus iam *Me-*
garicam incursavit terram. Estque haec *Europae* re-
 gio longissime occidentem versus sita, in quam per-
 venerit Persicus hic exercitus. (15.) Post haec vero
 nunciatur *Mardonio*, frequentem Graecorum exerci-
 tum in *Isthmo* esse. Itaque retroducens per *Dece-*
leam iter fecit: Boeotarchi enim finitimos arcessive-
 rant *Asopiorum*, qui ei viam monstrarunt *Sphenda-*
leas ferentem, atque inde *Tanagram* : ubi quum per-
 noctasset, postero die *Scolon* pergens, in finibus
 fuit *Thebanorum*. Ibi vero, licet partes ipsius se-

ραίῃ εἰς Σκῶλον, ἐν γῇ τῇ Θηβαίων ἦν. ἐνθαῦτα δὲ τῶν
 Θηβαίων, καὶ περ μηδιζόντων, ἔκειρε τοὺς χώρους, οὐ τι
 κατὰ ἔχθος αὐτέων, ἀλλ' ὑπ' ἀναγκαίης μεγάλης 10
 ἐχόμενος· βουλόμενος ἔρυμά τε τῷ στρατῷ ποιήσασθαι,
 καὶ, ἣν συμβαλόντι οἱ μὴ ἐκβαίνειν ὁκοῖόν τι ἐθέλοι,
 κρησφύγετον τοῦτο ἐποιέετο. παρήκε δὲ αὐτοῦ τὸ στρα-
 τόπεδον, ἀρξάμενον ἀπὸ Ἐρυθρίων, παρὰ Ὑσιᾶς· κα-
 τέτεινε δὲ εἰς τὴν Πλαταιίδα γῆν, παρὰ τὸν Ἀσωπὸν 15
 ποταμὸν τεταγμένον. οὐ μέντοι τό γε τῷχος τοσούτον
 ἐποιέετο, ἀλλ' ὡς ἐπὶ δέκα σταδίους μάλιστα καὶ μέ-
 τωπον ἕκαστον.

Ἐχόντων δὲ τὸν πόνον τοῦτον τῶν βαρβάρων, Ἀττα-
 γίνος ὁ Φρύωνος, ἀνὴρ Θηβαῖος, παρασκευαζάμενος 20
 μεγάλως, ἐκάλεε ἐπὶ ξείνια αὐτόν τε Μαρδόνιον καὶ
 πενήκοντα Περσέων τοὺς λογιμωτάτους· κληθέντες δὲ

XV. 11. στρατῷ. *Alii* στρατοπέδῳ, castris.

querentur Thebani, nihilo minus agros eorum vasta-
 vit, non utique hostili in eos animo, sed ingente
 necessitate coactus: voluit enim munimentum exerci-
 tui extruere, quod et sibi, si praelium committenti
 minus ex sententia res cecidisset, perfugium esset.
 Pertinebant autem castra illius inde ab Erythris,
 praeter Hysias, usque ad Plataeensium fines, secun-
 dum Asopum fluviū locata. Nec tamen munitionem
 eādem magnitudine fecit, sed in decem fere stadia
 quodque illorum latus.

Dum in hoc opere occupati erant Barbari, *Atta-*
ginus Phrynonis filius, civis Thebanus, facto magni-
 fico adparatu, et *Mardonium* ipsum, et quinquā-
 ginta Persarum spectatissimos, ad *hospitale epulum*

οὔτοι ἔποντο. ἦν δὲ τὸ δεῖπνον ποιεύμενον ἐν Θήβῃσι.
 Τάδε δὲ ἤδη, τὰ ἐπίλοιπα, ἤκουον Θερσάνδρου, ἀνδρὸς 16
 μὲν Ὀρχομενίου, λογίμου δὲ ἐς τὰ πρῶτα ἐν Ὀρχο-
 μενῷ. ἔφη δὲ ὁ Θέρσανδρος κληθῆναι καὶ αὐτὸς ὑπο
 Ἀτταγίνου ἐπὶ τὸ δεῖπνον τοῦτο· κληθῆναι δὲ καὶ Θη-
 5 βαίων ἀνδρας πενήκοντα· καὶ σφῶν οὐ χωρεῖς ἐκατέ-
 ρους κλῖναι, ἀλλὰ Πέρσῃν τε καὶ Θηβαῖον ἐν κλίνῃ
 ἑκάστη. ὡς δὲ ἀπὸ δείπνου ἔσαν, διαπινόντων, τὸν Πέρ-
 σῃν τὸν ὁμόκλινον, Ἑλλάδα γλῶσσαν ἰέντα, εἶρεσθαι
 αὐτὸν ὀποδαπὸς ἐστί, αὐτὸς δὲ ὑποκρίνασθαι ὡς εἴη Ὀρ-
 10 χομένιος. τὸν δὲ εἶπαι· „Ἐπεὶ νῦν ὁμοτράπεζός τε μοι
 „καὶ ὁμόσπονδος ἐγένεο, μνημόσυνά τοι γνώμης τῆς
 „ἐμῆς καταλιπέσθαι θέλω· ἵνα καὶ προειδῶς αὐτὸς
 „περὶ σεαυτοῦ βουλευέσθαι ἔχῃς τὰ συμφέροντα. Ὀρεῖς

vocavit. Et vocati accepere conditionem; celebra-
 tumque est epulum in ipsa urbe Thebana. (16.)
 Iam quae his adiciam, ea ex *Thersandro* audiui,
 cive Orchomenio, spectato inter primos viro apud
 Orchomenios. Dixit autem Thersander, se quoque
 ab Attagino ad hanc coenam fuisse vocatum, voca-
 tosque item fuisse quinquaginta cives Thebanos; nec
 vero seorsim utrisque sedes adsignasse hospitem, sed
 in quoque lectulo simul Persam et Thebanum col-
 locasse. Tum, finitâ coenâ compotantibus convivis,
 Persam qui cum ipso in eodem lectulo cubabat,
 Graecâ linguâ loquentem, quaesisse ex ipso unde es-
 set, seque respondisse, esse se Orchomenium. Deim
Persam haec dixisse: *Quoniam igitur et mensae et*
libationis mihi socius es, volo tibi monumentum
relinquere meae sententiae; quo etiam tu, re ante

„τούτους τοὺς δαυνυμένους Πέρσας, καὶ τὸν στρατὸν,
 „τὸν ἐλίπομεν ἐπὶ τῷ ποταμῷ στρατοπεδευόμενον; του- 15
 „τέων πάντων ὄψαι, ὀλίγου τινὸς χρόνου διελθόντος,
 „ὀλίγους τινὰς τοὺς περιγενομένους.“ Ταῦτά τε ἅμα
 τὸν Πέρσῃν λέγειν, καὶ μετῆναι πολλὰ τῶν δακρύων.
 αὐτὸς δὲ θωμάσας τὸν λόγον, εἶπαι πρὸς αὐτόν.
 „Οὐκῶν Μαρδονίῳ τε ταῦτα χρεόν ἐστι λέγειν, καὶ 20
 „τοῖσι μετ' ἐκείνον ἐν αἴῃ ἐοῦσι Περσέων.“ Τὸν δὲ με-
 τὰ ταῦτα εἶπαι. „Ξεῖνε, ὅ τι δεῖ γενέσθαι ἐκ τοῦ Θεοῦ,
 „ἀμήχανον ἀποτρέψαι ἀνθρώπῳ· οὐδὲ γὰρ πιστὰ λέ-
 „γουσι ἐθέλει πείβεσθαι οὐδεὶς. ταῦτα δὲ Περσέων
 „συχνοὶ ἐπιστάμενοι, ἐπόμεθα ἀναγκαίῃ ἐνδεδεμένοι. 25
 „ἐχθίστη δὲ ὁδὴν ἐστὶ τῶν ἐν ἀνθρώποισι αὕτη, πολ-
 „λὰ φρονέοντα, μηδενὸς κρατεῖν.“ Ταῦτα μὲν τοῦ

*cognita, tuis prospicere commodis possis. Vides
 hosce epulantes Persas, et exercitum, quem in ca-
 stris iuxta fluvium reliquimus. Horum omnium,
 brevi tempore interiecto, non nisi paucos quosdam
 videbis superesse. Haec dicentem Persam largas pro-
 fudisse lacrymas. Se vero, miratum illius sermonem,
 respondisse: Igitur Mardonio hoc dicere oportet,
 et eis ex Persis qui post illum auctoritate pollent.
 Ad haec illum reposuisse: Hospes! quae Deus vult ut
 fiant, ea avertere in nullius hominis potestate est:
 nam fidelia consilia dantibus parere nemo solet.
 Ac novimus quidem hoc multi ex Persis: sequi-
 mur vero ducem, necessitate constricti. Est au-
 tem acerrimus, qui adficere hominem possit, dolor
 hic, bona multa consilia nosse, et tamen eorum
 nullum posse exsequi. Haec equidem narrantem Or-*

Ὀρχομενίου Θερσάνδρου ἤκουον· καὶ τὰδε πρὸς τούτοι-
σι, ὡς αὐτὸς αὐτίκα λέγοι ταῦτα πρὸς ἀνθρώπους πρό-
30 τερον ἢ γενέσθαι ἐν Πλαταιῇσι τὴν μάχην.

Μαρδονίου δὲ ἐν τῇ Βοιωτῇ στρατοπεδευομένου, οἱ μὲν 17
ἄλλοι παρείχοντο ἅπαντες στρατιήν, καὶ συνεσέβαλον
εἰς Ἀθήνας, ὅσοι περ ἐμῆδιζον Ἑλλήνων τῶν ταύτῃ οἰκη-
μένων. μῶνοι δὲ Φωκέες οὐ συνεσέβαλον· ἐμῆδιζον γὰρ
5 δὴ σφόδρα καὶ οὗτοι οὐκ ἐκόντες, ἀλλ' ὑπ' ἀναγκαίης.
ἡμέρησι δὲ οὐ πολλῇσι μετὰ τὴν ἀπίξιν τὴν εἰς Θήβας
ὑστερον, ἦλθον αὐτέων ὀπλίται χίλιοι· ἦγε δὲ αὐτοὺς
Ἀρμοκύδης, ἀνὴρ τῶν ἀστῶν δοκιμώτατος. ἐπεὶ δὲ ἀπί-
κατο καὶ οὗτοι εἰς Θήβας, πέμψας ὁ Μαρδόνιος ἱπ-
10 πέας, ἐκέλευσέ σφεας ἐπ' ἐαυτῶν ἐν τῷ πεδίῳ ἵζεσθαι,

chomenium Thersandrum audiui, et praeterea hoc
adfirmantem, ipsum protinus hunc sermonem ad
alios homines retulisse, priusquam ad Plataeas com-
missum esset praelium.

(17.) Quo tempore *Mardonius* primum castra in
Boeotia habuerat, reliqui omnes, quotquot ex Grae-
cis has regiones incolentibus Medorum partes am-
plexi erant, exercitum illi prae buerant, cum illoque
in Atticam erant ingressi. Soli *Phocenses* castra illius
non erant secuti: nam et hi quidem utique Medorum
partes erant amplexi, nec vero volentes, sed neces-
sitate coacti. [*sive*: nam et hi admodum inviti cum
Medis faciebant, nec nisi necessitate coacti.] Sed
haud multis diebus postquam Thebas Mardonius ve-
nit, advenere ex illorum numero mille, duce Har-
mocyde, viro inter suos spectatissimo. Qui ubi The-
bas venerunt, Mardonius missis equitibus iussit illos

ἐπεὶ δὲ ἐποίησαν ταῦτα, αὐτίκα παρῆν ἡ ἵππος ἀπα-
 σα. μετὰ δὲ ταῦτα, διεξῆλθε μὲν διὰ τοῦ στρατοπέδου
 τοῦ Ἑλληνικοῦ τοῦ μετὰ Μήδων ἐόντος Φήμη, ὡς κα-
 τακοντιεῖ σφέας· διεξῆλθε δὲ δι' αὐτέων Φωκέων τῶντο
 τοῦτο. Ἐνθα δὴ σφι ὁ στρατηγὸς Ἀρμοκύδης παραί- 15
 κε, λέγων τοιαύδε· „ὦ Φωκέες, πρόδηλα γὰρ ὅτι
 „ἡμέας οὗτοι οἱ ἄνθρωποι μέλλουσι προσπτῶ θανάτῳ
 „δώσειν, διαβεβλημένους ὑπὸ Θεσσαλῶν, ὡς ἐγὼ εἰ-
 „κάζω· νῦν ὧν ἄνδρα πάντα τινὰ ὑμέων χρεὸν ἐστὶ γε-
 „νέσθαι ἀγαθόν. κρέσσον γὰρ, ποιεῦντάς τι καὶ ἀμυ- 20
 „νομένους τελευτῆσαι τὸν αἰῶνα, ἢ περ παρέχοντας δια-
 „φθαρῆναι αἰσχίστῳ μόρῳ. ἀλλὰ μαβέτω τις αὐτέων
 „ὅτι ἐόντες βάρβαροι ἐπ' Ἑλλήσι ἀνδράσι Φόνον ἔρρα-
 18 „ψαν.“ Ὁ μὲν ὧν ταῦτα παραίνεε. οἱ δὲ ἱππέες,
 ἐπεὶ τέ σφέας ἐκυκλώσαντο, ἐπήλαυνον ὡς ἀπολεῦν

seorsim in campo residere. Quod ubi fecere, protinus totus adfuit equitatus: moxque per Graecanicum exercitum, qui cum Medis erat, ferebatur fama, perditum iri Phocenses equitum sagittis; eademque fama inter ipsos etiam Phocenses percrebuit. Ibi tunc eos dux Harmocydes his verbis est cohortatus: *Phocenses! Manifestum est, hosce homines certae neci nos destinasse, accusatos (ut suspicor) a Thessalis. Nunc igitur quemque vestrum oportet fortem se virum praestare: melius est enim, ut agentes aliquid et fortiter pugnantes finiamus vitam, quam ut turpissima morte interimendos nos praebeamus. Sed intelligat illorum quisque, quale hoc sit, quod, barbari quum sint, Graecis hominibus mortem sint machinati.* (18.) Dum hic

699, 89.

τες, καὶ δὴ διετείνοντο τὰ βέλεα ὡς ἀπήσοντες· καὶ κου
 τις καὶ ἀπῆκε. καὶ οἱ, ἀντίοι ἕστασαν, πάντα συστρέ-
 5 ψαντες ἑαυτοὺς καὶ πυκνώσαντες ὡς μάλιστα. ἐμβαῖ-
 τα οἱ ἱππῶται ὑπέστρεψον, καὶ ἀπῆλαινον ὀπίσω. Οὐκ
 ἔχω δ' ἀτρεκέως εἶπαι, οὔτε εἰ ἦλθον μὲν ἀπολέοντες
 τοὺς Φωκέας, δεηθέντων Θεσσαλῶν· ἐπεὶ δὲ ἄρων πρὸς
 ἀλέξῃσιν τραπομένους, δέισαντες μὴ καὶ σφίσι γένηται
 10 τρώματα, αὐτῶ δὴ ἀπῆλαινον ὀπίσω· (ὡς γὰρ σφι
 ἐνετείλατο Μαρδόνιος·) οὔτ' εἰ αὐτέων πειρηθῆναι ἠθέ-
 λησε εἴ τι αἰκῆς μετέχουσι. Ὡς δὲ ὀπίσω ἀπῆλα-
 σαν οἱ ἱππῶται, πέμψας Μαρδόνιος κήρυκα, ἔλεγε τά-
 δε· „Θαρσέετε, ὦ Φωκέες. ἄνδρες γὰρ ἐφάνητε εὐόν-
 15 „τες ἀγαθοὶ, οὐκ ὡς ἐγὼ ἐπυνθανόμην. καὶ νῦν προ-

sues sic hortatur, cingunt illos equites, moxque ad-
 versus eos invehuntur tamquam perdituri, et iacula
 in illos torquent veluti iam emissuri, ac passim
 etiam nonnulli emittunt. At, quum illi densatis un-
 dique ordinibus et quam maxime poterant conglo-
 bati resisterent, conversis equis equites redierunt.
 Nec equidem pro certo dicere possum, utrum revera
 ad interficiendos rogatu Thessalorum Phocenses ve-
 nerint, et deinde, postquam illos ad sese defenden-
 dum paratos viderunt, ideo retro discesserint, quod
 vererentur ne et ipsi vulnera acciperent: (ita enim
 Mardonius praeceperat:) an ad illos tentandos num-
 quid eis fortitudinis inesset. Postquam vero discesse-
 runt equites, praeconem *Mardonius* misit, haec di-
 centem: *Confidite, Phocenses! namque fortes vos*
esse viros demonstravistis, non quales mihi narra-
tum erat. Et nunc alacri animo gerite hoc bel-

„θύμῳ φέρετε τὸν πόλεμον τοῦτον· εὐεργεσίῃσι γὰρ
 „οὐ νικήσετε οὔτε ὦν ἐμὲ, οὔτε βασιλῆα.“ Τὰ περὶ
 Φωκίων μὲν ἐς τοσούτο ἐγένετο.

- 19 Λακεδαιμόνιοι δὲ, ὡς ἐς τὸν Ἴσθμὸν ἦλθον, ἐν τούτῳ
 ἐστρατοπεδεύοντο. πυνθανόμενοι δὲ ταῦτα οἱ λοιποὶ Πε-
 λοποννήσιοι, τοῖσι τὰ ἀμείνω εἰκόταν, οἱ δὲ καὶ ὀρέοντες
 ἐξιόντας Σπαρτιήτας, οὐκ ἐδικαίουν λείπεσθαι τῆς ἐξό-
 δου Λακεδαιμονίων. Ἐκ δὲ ὦν τοῦ Ἴσθμοῦ, καλλιερ- 5
 σάντων τῶν ἱρῶν, ἐπορεύοντο πάντες, καὶ ἀπικνέονται
 ἐς Ἐλευσίνα. ποιήσαντες δὲ καὶ ἐνθαῦτα ἱρά, ὡς σφι
 ἐκαλλιερέετο, πρόσω ἐπορεύοντο· Ἀθηναῖοι δὲ ἅμα αὐ-
 τοῖσι, διαβάντες μὲν ἐκ Σαλαμῖνος, συμμιγνέτες δὲ
 ἐν Ἐλευσίνι. Ὡς δὲ ἄρα ἀπίκοντο τῆς Βοιωτίας ἐς Ἐρυ- 10
 θρας, ἐμαθόν τε δὴ τοὺς βαρβάρους ἐπὶ τῷ Ἀσωπῷ.

*lum: nam beneficiis neque me neque Regem vince-
 tis. Et haec quidem, ad Phocenses quod adinet,
 ita gesta sunt.*

(19.) *Lacedaemonii*, ut in Isthmum venerunt, castra ibi posuerant: quo cognito, reliqui *Peloponnesii*, quibus meliora placebant, nonnulli etiam quod Spartanos vidissent egredientes, aequum non censuerant, ad bellum proficiscentibus Lacedaemoniis, domi manere. Iam ex Isthmo, postquam laeta nunciarunt victimae, profecti omnes, *Eleusina* venerunt. Et, quum ibi quoque sacrificantibus laeta fuissent exta, ulterius sunt progressi, cum eisque simul *Athenienses*; hi enim, postquam e Salamine traiecerant, Eleusine sese cum illis iunxerunt. Qui ubi *Erythras*, *Boeotiae* oppidum, venerunt, resciveruntque Barbaros ad *Asopum* habere castra, re delibe-

στρατοπεδευομένους, Φρασθέντες τε τοῦτο, ἀντετάσσον-
 το ἐπὶ τῆς ὑπωρείης τοῦ Κιθαιρώνος. Μαρδόνιος δὲ, 20
 ὡς οὐ κατέβαινον οἱ Ἕλληνες εἰς τὸ πεδίον, πέμπει εἰς
 αὐτοὺς πᾶσαν τὴν ἵππον, τῆς ἱππάρχου Μασίστιος,
 εὐδοκίμεων παρὰ Πέρσῃσι, (τὸν Ἕλληνες Μακίστιον
 5 καλέουσι,) ἵππον ἔχων Νισαῖον, χρυσοχάλινόν τε καὶ
 ἄλλως κεκοσμημένον καλῶς. ἐνθαῦτα ὡς προσήλασαν
 οἱ ἱππῶται πρὸς τοὺς Ἕλληνας, προσέβαλλον κατὰ
 τέλεια· προσβάλλοντες δὲ, κακὰ μεγάλα ἐργάζοντο,
 καὶ γυναῖκάς σφας ἀπεκάλειον. Κατὰ συντυχίην δὲ 21
 Μεγαρέες ἔτυχον ταχθέντες ἢ τὸ ἐπιμαχώτατον ἢ τοῦ
 χωρίου παντός· καὶ πρόσσδος μάλιστα ταύτῃ ἐγένετο
 τῇ ἵππῳ. προσβαλούσης αὖν τῆς ἵππου, οἱ Μεγαρέες
 5 πιεζόμενοι ἔπεμπον ἐπὶ τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἑλλήνων
 κήρυκα. ἀπικόμενος δὲ ὁ κήρυξ πρὸς αὐτοὺς ἔλεγε τάδε·

rata, ex adverso illorum in Cithaeronis montis ra-
 dicibus consedere. (20.) Inde quum in planitiem
Graeci non descenderent, *Mardonius* contra eos
 universum equitatum misit, cui praeerat *Masistius*,
 (quem *Macistium* *Graeci* vocant) illustris vir apud
 Persas, Nisaeum habens equum, aureo freno et aliis
 ornamentis nitentem. Ibi, ut *Graecis* adpropinqua-
 runt equites, turmatim in eos impetum faciebant;
 in eoque conflictu magna illis incommoda adfere-
 bant, mulieresque eos vocabant. (21.) Acciderat
 forte, ut eo loco, qui maxime omnium expositus
 hosti erat, *Megarenses* essent locati, et in eum
 locum maxime impetum facerent equites. Quum
 igitur ab invadente equitatu premerentur *Megaren-*
ses, praeconem miserunt ad dūces *Graecorum*; qui

„Μεγαρέες λέγουσι, Ἡμεῖς, ἄνδρες σύμμαχοι, οὐ
 „δυνατοί εἰμεν τὴν Περσέων ἵππον δέκεσθαι μοῦνοι,
 „ἔχοντες στάσιν ταύτην ἐς τὴν ἔστημεν ἀρχήν. ἀλλὰ
 „καὶ ἐς τόδε λιπαρήν τε καὶ ἀρετῇ ἀντέχομεν, καὶ περ 10
 „πιεζέμενοι. νῦν τε, εἰ μὴ τινὰς ἄλλους πέμψετε δια-
 „δόχους τῆς τάξις, ἵστε ἡμέας ἐκλείψοντας τὴν τά-
 „ξιν.“ ὁ μὲν δὴ σφι ταῦτα ἀπήγγειλε. Πausanίης δὲ
 ἀπεπειράτο τῶν Ἑλλήνων, εἴ τινες ἐθέλοιεν ἄλλοι ἐθε-
 λονταὶ ἰέναι τε ἐς τὸν χώρον τοῦτον, καὶ τάσσεσθαι διά- 15
 δοχοὶ Μεγαρεῦσι. οὐ βουλομένων δὲ τῶν ἄλλων, Ἀθη-
 ναῖοι ὑποδέξαντο, καὶ Ἀθηναίων οἱ τριηκόσιοι λογάδες,
 22 τῶν ἐλοχήγее Ὀλυμπιόδωρος ὁ Λάμπωνος. Οὗτοι
 ἔσαν οἱ τε ὑποδέξάμενοι, καὶ οἱ πρὸ τῶν ἄλλων τῶν
 παρεόντων Ἑλλήνων ἐς Ἐρυθραὺς ταχθέντες, τοὺς τοξό-

ubi ad illos venit, haec ait: *Dicunt Megarenses, Nos, ὁ socii! non possumus soli impetum sustinere equitatus Persarum, hīc stantes ubi initio locati sumus. Sed adhuc quidem perseveramus, et fortiter resistimus, quamvis graviter pressi: nunc vero, nisi alios mittitis qui nostrum in locum succedant, scitote nos ordinem esse relicturos.* Haec quum ille ducibus nunciasset, Graecos tentavit *Pausanias*, ecqui alii ultro vellent istum in locum se conferre, et succedere Megarensibus. Quumque nolent alii, acceperunt conditionem *Athenienses*, et horum quidem selecti trecenti, cui cohorti praeerat Olympiodorus Lamponis filius. (22.) Hi fuerunt qui istam operam in se receperunt, et, adsumtis secum sagittariis, ante alios omnes Graecos, qui ad Erythras aderant, stationem ceperunt. Qui quum

τας προσελόμενοι. μαχομένων δέ σφρων ἐπὶ χρόνον,
 5 τέλος τοιόνδε ἐγένετο τῆς μάχης. Προσβαλούσης τῆς
 ἵππου κατὰ τέλεα, ὁ Μασιστίου προέχων τῶν ἄλλων.
 ἵππος βάλλεται τοξεύματι τὰ πλευρά· ἀλγῆσας δέ,
 ἵσταται τε ὀρθός, καὶ ἀποσείεται τὸν Μασίστιον. πε-
 σόντι δὲ αὐτῷ οἱ Ἀθηναῖοι αὐτίκα ἐπεκέατο· τὸν τε δὴ
 10 ἵππον αὐτοῦ λαμβάνουσι, καὶ αὐτὸν ἀμυνόμενον κτεί-
 νουσι, κατ' ἀρχαὸς οὐ δυνάμενοι. ἐνεσκεύαστο γὰρ οὕ-
 τω· ἐντὸς θώρακα εἶχε χρύσειον λεπιδωτόν· κατύπερθε
 δὲ τοῦ θώρακος, κιβῶνα φοινίκεον ἐνδεδύκει. τύπτοντες
 δὲ ἐς τὸν θώρακα, ἐποίηεν οὐδέν· πρὶν γε δὴ μαθῶν τις
 15 τὸ ποιεύμενον, παίει μιν ἐς τὸν ὀφθαλμόν. οὕτω δὴ ἔπε-
 σέ τε καὶ ἀπέθανε. Ταῦτα δὲ κως γινόμενα ἐλελήθει
 τοὺς ἄλλους ἱππέας· οὔτε γὰρ πεσόντα μιν εἶδον ἀπὸ
 τοῦ ἵππου, οὔτε ἀποθνήσκοντα· ἀναχωρήσIOUS τε γινομέ-

per aliquod tempus pugnassent, ad extremum hu-
 iusmodi fuit pugnae exitus. Dum turmatim impe-
 tum faciunt equites, Masistii *equus*, prae aliis emi-
 nens, sagittâ vulneratur in latere: et prae dolore in
 posteriores pedes erectus, *excutit Masistium*. In
 collapsum protinus Athenienses impetum faciunt,
 et equum eius capiunt, ipsumque repugnantem in-
 terficiunt. Et initio quidem interficere eum non po-
 tuerant, quum sub punicea tunica, qua erat indu-
 tus, intus aureâ loricâ squammata esset armatus. In
 thoracem igitur ferientes, nihil efficiebant; donec
 aliquis, intelligens quid rei esset, in oculum eius
 ferrum adegit: ita demum cecidit mortuusque est.
 Haec forte sic gerebantur nescientibus reliquis equi-
 tibus: nec enim hi illum viderant ex equo cadentem,

νης καὶ ὑποστροφῆς, οὐκ ἔμαθον τὸ γεγόμενον. ἐπεὶ τε
 δὲ ἔστησαν, αὐτίκα ἐπόθεσαν, ὥς σφεας οὐδεὶς ἦν ὁ 20
 τάσσω. μαθόντες δὲ τὸ γεγονός, διακελευσάμενοι,
 ἤλαυνον τοὺς ἵππους πάντες, ὥς ἂν τὸν γε νεκρὸν ἀνε-
 23 λοίατο. Ἰδόντες δὲ οἱ Ἀθηναῖον οὐκέτι κατὰ τέλεα
 προσελαύνοντας τοὺς ἵππους, ἀλλ' ἅμα πάντας, τὴν
 ἄλλην στρατιὴν ἐπεβώσαντο. ἐν ᾧ δὲ ὁ περὶ ἅπας
 ἐβώθεε, ἐν τούτῳ μάχη ὀξεῖα περὶ τοῦ νεκροῦ γίνεται.
 ἕως μὲν νυν μοῦνοι ἔσαν οἱ τριηκόσιοι, ἐσσοῦντό τε πολ- 5
 λὸν, καὶ τὸν νεκρὸν ἀπέλειπον· ὥς δὲ σφι τὸ πλῆθος
 ἐπεβοήθησαν, οὕτω δὴ οὐκέτι οἱ ἵπποται ὑπέμενον, οὐδέ
 σφι ἐξεγένετο τὸν νεκρὸν ἀνελέσθαι, ἀλλὰ πρὸς ἐκείνῳ
 ἄλλους προσαπόλεσαν τῶν ἱππέων. ἀποστήσαντες ὧν

nec morientem; sed quum per id ipsum tempus con-
 verteretur turma et paululum retro veheretur, id
 quod agebatur non animadverterant. Ubi vero resti-
 terunt, continuo ducem desiderarunt, quum nemo
 esset qui illos ordinaret: et quid factum esset intel-
 ligentes, equos adegerunt cuncti, quo cadaver saltem
 auferrent. (23.) Tunc vero Athenienses, ubi vide-
 runt iam non amplius turmatim, sed simul omnes
 adcurrere equites, reliquum exercitum auxilio advo-
 carunt. Dum véro peditatus omnis auxilio venit, in-
 terim fit acris pugna circa mortui corpus: et quoad
 soli fuere illi trecenti, multo erant inferiores, nec
 auferre cadaver potuere. Ut vero eis multitudo suc-
 currit, iam rursus horum vim equites non susti-
 nuere, neque eis contigit mortuum auferre, sed
 praeter cum multos etiam alios de suis amisere. Igi-
 tur ad duo fere stadia recesserunt: ubi, quum quid

702, 77.

10 ὅσον τε δύο στάδια, ἐβουλευόντο ὅ τι χρὸν εἴη ποιέειν·
 ἐδόκει δέ σφι, ἀναρχίης εὐούσης, ἀπελαύνειν παρὰ
 Μαρδόνιον. Ἀτικομένης δὲ τῆς ἵππου ἐς τὸ στρατό- 24
 πεδον, πένθος ἐποίησαντο Μασιστίου πᾶσά τε ἡστρα-
 τὴ καὶ Μαρδόνιος μέγιστον, σφέας τε αὐτοὺς κείροντες,
 καὶ τοὺς ἵππους καὶ τὰ ὑποζύγια, οἰμωγῇ τε χρεώμε-
 5 νοι ἀπλέτῳ· ἀπασαν γὰρ τὴν Βοιωτίην κατεῖχε ἡχώ·
 ὥς ἀνδρὸς ἀπολομένου μετὰ γε Μαρδόνιον λογιματά-
 του παρὰ τε Πέρσῃσι καὶ βασιλεί. οἱ μὲν νυν βάρβα-
 ροὶ τρόπῳ τῷ σφετέρῳ ἀποθανόντα ἐτίμων Μασίστιον.

Οἱ δὲ Ἕλληνες, ὡς τὴν ἵππον ἐδέξαντο προσβάλ- 25
 λουσιν, καὶ δεξάμενοι ὥσαντο, ἐθάρσυσάν τε πολλῶ
 μᾶλλον, καὶ πρῶτα μὲν ἐς ἅμαξαν ἐσθέντες τὸν νε-
 κρὸν, παρὰ τὰς τάξεις ἐκόμιζον· ὁ δὲ νεκρὸς ἦν Θέης
 5 ἄξιος, μεγάλῃος εἵνεκα καὶ κάλλεος. τῶν δὲ εἵνεκα καὶ

faciendum deliberassent, decreverunt, quoniam sine imperio essent, redire ad Mardonium. (24.) Qui postquam in castra venerunt, acerbissimo luctu et *Mardonius* et universus exercitus *Masistium* sunt prosecuti, se ipsos tondentes et equos et iumenta, lamentaque immensa tollentes, ut per totam Boeotiam echo resonaret; quippe mortuo viro apud Persas et apud regem post Mardonium spectatissimo. Atque ita quidem Barbari suo more mortuum *Masistium* honorarunt.

(25.) *Graeci* vero, postquam irruentem exceperant equitatum, exceptumque repulerant, tanto magis confirmati animis, primum quidem, curruī impositum cadaver per singulos ordines deduxerunt; erat enim corpus spectatu dignum, cum ob proce-

Herod. T. IV. P. I.

M

ταῦτα ἐποίουν· ἐκλείποντες τὰς τάξεις, ἐφοίτεον θεησόμενοι Μασίστιον. Μετὰ δέ, ἔδοξέ σφι ἐπικαταβῆναι ἐς Πλαταιάς· ὁ γὰρ χῶρος ἐφαίνετο πολλῷ ἐὼν ἐπιτηδεωτέρως σφι ἐνοστρατοπεδεύεσθαι ὁ Πλαταιϊκὸς τοῦ Ἐρυθραίου, τὰ τε ἄλλα, καὶ εὐϋδρότερος. ἐς τοῦτον δὲ τὸν χῶρον, καὶ ἐπὶ τὴν κρήνην τὴν Γαργαφίην, τὴν ἐν τῷ χῶρῳ τούτῳ ἱοῦσαν, ἔδοξέ σφι χρεὸν εἶναι ἀπικέσθαι, καὶ διαταχθέντας στρατοπεδεύεσθαι. Ἀναλαβόντες δὲ τὰ ὅπλα, ἦσαν διὰ τῆς ὑπωρείης τοῦ Κιθαιρώνος παρὰ Ὑσιᾶς ἐς τὴν Πλαταιίδα γῆν· ἀπικόμενοι δέ, ἐτάσσοντο κατὰ ἔθνεα πλησίον τῆς τε κρήνης τῆς Γαργαφίης καὶ τοῦ τεμένεος τοῦ Ἀνδροκράτεος τοῦ ἥρωος, διὰ 26 ὄχλων τε οὐκ ὑψηλῶν καὶ ἀπέδου χωρίου. Ἐνθαῦτα

ritatem, tum ob formae praestantiam: sed et hac caussa illud ita circumduxerunt, quoniam vulgo milites relictis ordinibus ad spectandum *Masistium* frequentes adcurrerant. Deinde vero constituerunt ad Plataeas descendere, quum intellexissent *campum Plataensem* et alias ob caussas et ob aquae copiam multo ipsis ad castra ponenda opportunior esse quam Erythraeus campus. In hunc igitur campum et ad fontem *Gargaphiam*, qui in illo erat, descendendum sibi, ibique rite dispositis castra locanda iudicarunt. Igitur, sumtis armis, per Cithaeronis montis radices praeter Hysias in Plataensium agrum contenderunt. Quo quum pervenissent, prope Gargaphiam fontem et Androcratis herois fanum, partim in tumulis haud ita editis, partim in planitie, per populos dispositi consederunt. (26.) Ibi tum, dum cuique populo suus adsignatur locus, acris

ἐν τῇ διατάξει ἐγένετο λόγων πολλὸς ὠθισμὸς Τεγεατῶν
 τε καὶ Ἀθηναίων. ἐδικαίευν γὰρ αὐτοὶ ἐκάτεροι ἔχειν τὸ
 ἕτερον κέρας, καὶ καινὰ καὶ παλαιὰ παραφέροντες ἔρ-
 5 γα. τοῦτο μὲν, οἱ Τεγεῆται ἔλεγον τάδε· „Ἡμεῖς
 „αἰεὶ κοτε ἀξιεύμεθα ταύτης τῆς τάξεως ἐκ τῶν συμ-
 „μάχων ἀπάντων, ὅσαι ἤδη ἔξοδοι κοιναὶ ἐγένοντο Πε-
 „λοποννησίοις καὶ τὸ παλαιὸν, καὶ τὸ νέον, ἐξ ἐκείνου
 „τοῦ χρόνου ἐπεὶ τε Ἡρακλεῖδαι ἐπειρῶντο μετὰ τὸν Εὐ-
 10 „ρυσθέος θάνατον κατιόντες ἐς Πελοπόννησον. τότε εὐρό-
 „μεθα τοῦτο, διὰ πρῆγμα τοιόνδε. Ἐπεὶ μετὰ Ἀχαιῶν
 „καὶ Ἰώνων τῶν τότε ὄντων ἐν Πελοποννήσῳ, ἐκβοηθή-
 „σαντες ἐς τὸν Ἴσθμὸν, ἰζόμεθα ἀντίοι τοῖσι κατιούσι·
 „τότε ὦν λόγος Ὑλλὸν ἀγορεύσασθαι, ὡς χρεὸν εἶη τὸν

verborum contentio orta est inter Tegeatas et Athe-
 nienses; contententibus utrisque sibi hoc deberi ut
 alterum obtineant cornu, et tam nova quam antiqua
 facta in medium proferentibus. Ab altera enim parte
 Tegeatae haec dixerunt: *Nobis semper hic locus,*
quem in acie obtineremus, ab omnibus sociis tri-
butus est, in omnibus expeditionibus, quas iun-
ctis copiis Peloponnesii et olim et recentiori me-
moriam suscepunt; et id quidem ab eo inde tem-
pore, quo Heraclidæ post Eurysthei obitum,
in Peloponnesum conati sunt redire. Tunc igitur
honorem hunc adquisivimus facto huiusmodi.
Quo tempore nos cum Achæis, et cum Ionibus
qui tunc Peloponnesum incolebant, in Isthmum
egressi, castra opposita habuimus castris illorum
qui redire conabantur; tunc Hyllus memoratur
publice edixisse, non debere exercitum cum exer-

„μὲν στρατὸν τῷ στρατῷ μὴ ἀνακινδυνεύειν συμβάλ- 15
 „λοντα· ἐκ δὲ τοῦ Πελοποννησίου στρατοπέδου, τὸν αὖ
 „σφέων αὐτέων κρίνωσι εἶναι ἄριστον, τοῦτόν οἱ μουν-
 „μαχῆσαι ἐπὶ διακειμένοισι. ἔδοξε τε τοῖσι Πελοπον-
 „νησίοισι ταῦτα εἶναι ποιητέα, καὶ ἔταμον ὄρκια ἐπὶ
 „λόγῳ τοιῷδε· ἦν μὲν Ὑλλος νικήσῃ τὸν Πελοποννη- 20
 „σίαν ἡγεμόνα, κατιέναι Ἡρακλείδας ἐπὶ τὰ πατρώϊα·
 „ἦν δὲ νικηθῇ, τὰ ἔμπαλιν Ἡρακλείδας ἀπαλλάσ-
 „σεσθαι, καὶ ἀπάγειν τὴν στρατιήν, ἑκατόν τε ἐτέων
 „μὴ ζητῆσαι κάτοδον εἰς Πελοπόννησον. προεκήθη τε δὴ
 „ἐκ πάντων συμμάχων ἑβελοντῆς Ἐχεμος, ὁ Ἡερό- 25
 „που, τοῦ Φηγέος, στρατηγός τε εἶναι καὶ βασιλεὺς
 „ἡμέτερος, καὶ ἐμουνομάχσέ τε καὶ ἀπέκτεινε Ὑλ-
 „λον. Ἐκ τούτου τοῦ ἔργου εὐρόμεθα ἐν τοῖσι Πελο-

*citu praelio commisso periclitari, sed deligendum
 unum esse ex castris Peloponnesiorum, quem illi
 suorum fortissimum iudicassent, qui cum ipso
 certis conditionibus singulari pugna decertaret.
 Placuitque Peloponnesiis ita fieri; et iusiuran-
 dum sibi mutuo utrique in haec verba dederant:
 „Si Hyllus ducem vicisset Peloponnesiorum, He-
 raclidas in paternas possessiones esse restituen-
 dos; sin vinceretur, tum vero abituros Heraclidas
 exercitumque abducturos, et intra centum annos
 non conaturos in Peloponnesum redire.“ Delectus
 est autem ex omnibus sociis Echemus, Aëropi
 filius, Phegei nepos, dux et rex noster, qui ultro
 sese obtulerat; isque inita singulari pugna,
 Hyllum interfecit. Illo igitur facto a Peloponne-
 siis qui tunc fuere et alia honorifica praemia,*

30 „πονησίοισι τοῖσι τότε καὶ ἄλλα γέρεα μεγάλα, τὰ
 „διατελέομεν ἔχοντες, καὶ τοῦ κέρεος τοῦ ἐτέρου αἰεὶ
 „ἡγεμονεύειν, κοινῆς ἐξόδου γινομένης. Ὑμῖν μὲν νυν,
 „ὦ Λακεδαιμόνιοι, οὐκ ἀντιεύμεθα· ἀλλὰ, διδόντες
 „αἵρεσιν ὁκοτέρου βούλεσθε κέρεος ἄρχειν, παρίεμεν·
 „τοῦ δὲ ἐτέρου Φαμὲν ἡμέας ἰκνέεσθαι ἡγεμονεύειν,
 35 „κατὰ περ ἐν τῷ πρόσθε χρόνῳ. Χωρὶς τε τούτου τοῦ
 „ἀπηγημένου ἔργου, ἀξιονικότεροί εἰμεν Ἀθηναίων ταύ-
 „την τὴν τάξιν ἔχειν. πολλοὶ μὲν γάρ τε καὶ εὖ ἔχον-
 „τες πρὸς ὑμέας ἡμῖν, ἄνδρες Σπαρτιῆται, ἀγῶνες
 „ἀγωνίδαται, πολλοὶ δὲ καὶ πρὸς ἄλλους. οὕτω ὦν
 40 „ἡμέας δίκαιον ἔχειν τὸ ἕτερον κέρας, ἢ περ Ἀθηναίους.
 „οὐ γὰρ σφί ἐστι ἔργα οἷά περ ἡμῖν κατεργασμένα,
 „οὐτ' ὦν καινὰ, οὔτε παλαιά.“ Οἱ μὲν ταῦτα ἔλεγον.

quae adhuc tenemus, et hoc consecuti sumus, ut alterum semper cornu ducamus quoties communis suscipitur expeditio. Cum vobis igitur, Lacedaemonii, non contendimus: sed optionem damus vobis utri cornu velitis praeesse, illoque vobis cedimus: sed ad nos hoc pertinere contendimus, ut, quemadmodum superiori tempore, sic et nunc alteri cornu praesimus. Praeter istud vero quod commemoravimus factum, sunt etiam alia ob quae digniores nos sumus qui hunc locum obtineamus, quam Athenienses. Etenim multa praeclara praelia adversus vos, Spartani, multa-que item adversus alios fecimus. Quare aequum est, ut nos potius, quam Athenienses, alterum cornu habeamus: nam ab illis nec nuper, nec olim, tales res gestae sunt quales a nobis. Hacc Tegeatae

27 Ἀθηναῖοι δὲ πρὸς ταῦτα ὑπεκρίναντο τάδε· „Ἐπιστά-
 „μεθα μὲν σύνοδον τήνδε μάχης εἵνεκα συλλεγῆναι πρὸς
 „τὸν Βάρβαρον, ἀλλ' οὐ λόγων. ἐπεὶ δὲ ὁ Τεγεάτης
 „προέθηκε παλαιὰ καὶ καινὰ λέγειν τὰ ἐκατέροισι ἐν
 „τῷ παντὶ χρόνῳ κατέρχασθαι χρηστὰ, ἀναγκαίως 5
 „ἡμῖν ἔχει δηλώσαι πρὸς ὑμέας, ὅθεν ἡμῖν πατρώϊόν
 „ἐστὶ, εἰῶσι χρηστοῖσι αἰεὶ, πρώτοισι εἶναι ἢ Ἀρκάσι.
 „Ἡρακλείδας, τῶν Φασὶ οὗτοι ἀποκτεῖναι τὸν ἡγεμόνα
 „ἐν Ἰσθμῷ, τοῦτο μὲν τούτους πρότερον, ἐξελαυνομέ-
 „νους ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων ἐς τοὺς ἀπικαίωτο Φεύ- 10
 „γοντες δουλοσύνην πρὸς Μυκηναίων, μοῦνοι ὑποδέξα-
 „μενοι, τὴν Εὐρυσθέος ὕβριν κατείλομεν, σὺν κείνοισι
 „μάχῃ νικήσαντες τοὺς τότε ἔχοντας Πελοπόννησον.
 „τοῦτο δὲ, Ἀργεῖους τοὺς μετὰ Πολυνείκεος ἐπὶ Θή-

dixere. (27.) Ad quae Athenienses in hunc modum responderunt. Novimus quidem, pugnandi causa adversus Barbarum hic nos convenisse, non disputandi causa. At quoniam Tegeatarum dux et vetera et nova in medium protulit, quae ab utrisque nostrum ab omni inde memoriâ bene gesta sint, necesse est ut vobis exponamus, unde nobis, qui semper fortes fuimus, magis patrium sit, quam Arcadibus, ut primi simus. Primum Heraclidas, quorum hi ducem in Isthmo a se interfectum aiunt, hos antea, quum servitutem fugerent a Mycenaeis imminentem, repulsique fuissent a Graecis omnibus quos adierant, nos soli recepimus, et Eurysthei iniuriis finem fecimus, reportatâ cum illis victoriâ de his qui tunc Peloponnesum tenebant. Deinde, quum Argivi cum

- 15 „βας ἐλάσαντας, τελευτήσαντας τὸν αἰῶνα, καὶ αἰτά-
 „Φους κειμένους, στρατευσάμενοι ἐπὶ τοὺς Καδμείους,
 „ἀνελέσθαι τε τοὺς νεκροὺς Φαμεν, καὶ θάψαι τῆς
 „ἡμετέρης ἐν Ἐλευσῖνι. ἔστι δὲ ἡμῖν ἔργον εὖ ἔχον καὶ
 „ἐς Ἀμαζονίδας, τὰς ἀπὸ Θερμώδοντος ποταμοῦ ἐσ-
 20 „βαλούσας κοτὲ ἐς γῆν τὴν Ἀττικὴν. καὶ ἐν τοῖσι
 „Τρωϊκοῖσι πόνοισι οὐδαμῶν ἐλειπόμεθα. Ἄλλ' οὐ γάρ
 „τι προέχει τούτων ἐπιμενῆσθαι· καὶ γὰρ ἂν χρη-
 „στοὶ τότε ἔόντες, αὐτοὶ νῦν ἂν εἴεν Φλαυρότεροι· καὶ
 „τότε ἔόντες Φλαῦροι, νῦν ἂν εἴεν ἀμείνονες. Παλαιῶν
 25 „μὲν νυν ἔργων ἄλυσ' ἔστω. ἡμῖν δὲ εἰ μὴδὲν ἄλλο ἐστὶ
 „ἀποδεδεγμένον, ὥσπερ ἐστὶ πολλά τε καὶ εὖ ἔχοντα,
 „εἰ τέοισι καὶ ἄλλοις Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ
 „ἐν Μαραθῶνι ἔργου ἄξιοί εἰμεν τοῦτο τὸ γέρας ἔχειν,

Polynice contra Thebas profecti, ibique vita functi, insepulti iacerent, a nobis bello Cadmeis illato ablatos esse gloriamur mortuos, et in nostra terra Eleusine sepultos. Est etiam res a nobis praeclare gesta contra Amazonidas, quae olim a Thermodonte fluvio in terram Atticam incursionem fecerunt. Atque in Troiano etiam bello nullis fuimus secundi. Sed enim nil adtinet, harum rerum facere mentionem: nam, qui tum fortes fuere, fieri potest ut iidem nunc sint deteriores; et qui tunc ignavi, iidem nunc fortiores. Itaque, de rebus olim gestis, haec sufficiant. Nos autem, si nullum aliud edidissemus factum, qui tamen multa, si qui alii ex Graecis, bene praeclareque gessimus; at propter unam certe Marathoniam victoriam digni sumus hoc honore, atque aliis

„καὶ ἄλλα πρὸς τούτῳ· οἵτινες μῦνοι Ἑλλήνων δὴ μου-
 „νομαχήσαντες τῷ Πέρσῃ, καὶ ἔργῳ τοσούτῳ ἐπὶ χει- 30
 „ρήσαντες, περιγεγόμεθα, καὶ ἐνίκησαμεν ἔθνεα ἕξ τε
 „καὶ τεσσεράκοντα. ἄρ' οὐ δίκαιοί εἰμεν ἔχειν ταύτην
 „τὴν τάξιν ἀπὸ τούτου μόνου τοῦ ἔργου; Ἄλλ', οὐ γὰρ
 „ἐν τῷ τοιῷδε τάξις εἵνεκα στασιάζειν πρέπει, ἀρτιοί
 „εἰμεν πείθεσθαι ὑμῖν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἵνα δοκέει ἐπι- 35
 „τηδεώτατον ἡμέας εἶναι ἐστάναι, καὶ κατ' οὐστinas.
 „πάντῃ γὰρ τεταγμένοι, πειρησόμεθα εἶναι χρηστοί.
 28 „ἐξηγήεσθε δὲ αἰς πεισομένων.“ Οἱ μὲν ταῦτα ἀμεί-
 „βοντο. Λακεδαιμονίων δὲ ἀνέβωσε ἅπαν τὸ στρατόπε-
 „δον Ἀθηναίους ἀξιονικότερους εἶναι ἔχειν τὸ κέρας ἢ περ
 „Ἀρκάδας. οὕτω δὴ ἔσχον οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ ὑπερεβάλλον-
 „το τοὺς Τεγεάτας.

5

etiam insuper honoribus: qui ex omnibus Graecis soli cum Persa pugnavimus, tantamque rem adgressi superiores discessimus, et de sex et quadraginta populis victoriam reportavimus. Nonne hac una re gesta commeruimus, ut hic nobis locus in acie tribuatur? At, quum in hoc temporis momento non deceat de loco quo quisque in acie locetur altercari, parati nos sumus vobis parere, Lacedaemonii, et ibi stare ubi et contra quos ut locemur opportunissimum vobis fuerit visum. Nam ubicumque fuerimus locati, operam dabimus ut fortes nos viros praestemus. Imperate igitur, et nos obsequemur. (28.) Hoc quum illi respondissent, universus Lacedaemoniorum exercitus adclamavit Atheniensibus, digniores illos esse qui cornu praecessent, quam Arcades. Atque ita Athenienses, victis Tegeatis, honorem illum sunt consecuti.

Μετὰ δὲ ταῦτα, ἐτάσσοντο ὧδε οἱ ἐπιφαιτῶντές τε καὶ οἱ ἀρχὴν ἐλθόντες Ἑλλήνων. τὸ μὲν δεξιὸν κέρας εἶχον Λακεδαιμονίων μύριοι· τούτων δὲ τοὺς πεντακισχίλους, ἔοντας Σπαρτιάτας, ἐφύλασσαν ψилоὶ τῶν
 10 εἰλωτῶν πεντακισχίλιοι καὶ τρισμύριοι, περὶ ἄνδρα ἕκαστον ἑπτὰ τεταγμένοι. προσεχέας δὲ σφι εἶλοντο ἐστάναι οἱ Σπαρτιάται τοὺς Τεγεάτας, καὶ τιμῆς εἵνεκα καὶ ἀρετῆς. τούτων δ' ἔσαν ὀπλῖται χίλιοι καὶ πενηκόσιοι. μετὰ δὲ τούτους ἴσταντο Κορινθίων πεντακισχί-
 15 λιοι· παρὰ δὲ σφι εὗροντο παρὰ Πausανίῳ ἐστάναι Ποτιδαῖητῶν τῶν ἐκ Παλλήνης τοὺς παρεόντας τριηκοσίους. τούτων δὲ ἐχόμενοι ἴσταντο Ἀρκάδες Ὀρχομένιοι ἑξακόσιοι· τούτων δὲ, Σικυώνιοι τρισχίλιοι. τούτων δὲ εἶχοντο Ἐπιδαυρίων ὀκτακόσιοι. παρὰ δὲ τού-
 20 τος, Τροιζηνίων ἐτάσσοντο χίλιοι· Τροιζηνίων δὲ ἐχό-

Post haec, *Graecorum acies (ad Plataeas)*, quum eorum qui initio convenerant, tum qui paulatim supervenerant, in hunc modum ordinata est. Dextrum cornu *Lacedaemonii* tenuere, numero decies mille, quorum quinque millia *Spartani* fuere, quos custodiebant *Hilotae* tricies quinquies mille, septem *hilotae* cuique viro adtributi. Proximum locum *Spartani Tegeatis* tribuerunt, et honoris caussa, et virtutis: erantque hi mille et quingenti graviter armati. Post hos locati *Corinthiorum* quinque millia: qui a *Pausania* impetrarunt, ut iuxta ipsos starent *Potidaeatae* qui aderant ex *Pallene*, numero trecenti. His proximi locati *Arcades Orchomenii* sexcenti; tum *Sicyonii* ter mille; iuxtaque hos *Epidaurii* octingenti; quibus proximi *Troezenii* mille; tum

μενοι, Λεπρεντέων διηκόσιοι· τούτέων δέ, Μυκηναίων καὶ Τυρυνθίων τετρακόσιοι· τούτέων δὲ ἐχόμενοι, Φλιάσιοι χίλιοι. παρὰ δὲ τούτους ἕστασαν Ἑρμιονέες τριηκόσιοι. Ἑρμιονέων δὲ ἐχόμενοι ἴσταντο Ἐρετριέων τε καὶ Στυρέων ἑξακόσιοι· τούτέων δὲ Χαλκιδέες τετρακόσιοι· 25 τούτέων δέ, Ἀμπρακιντέων πεντηκόσιοι. μετὰ δὲ τούτους, Λευκαδίων καὶ Ἀνακτορίων ὀκτακόσιοι ἕστασαν· τούτέων δὲ ἐχόμενοι, Παλᾶες οἱ ἐκ Κεφαλληνίης διηκόσιοι. μετὰ δὲ τούτους, Αἰγινητέων πεντηκόσιοι ἐτάχθησαν. παρὰ δὲ τούτους ἐτάσσοντο Μεγαρέων τρισχί- 30 λιοι. εἶχοντο δὲ τούτέων, Πλαταιέες ἑξακόσιοι. τελευταῖοι δὲ καὶ πρῶτοι Ἀθηναῖοι ἐτάσσοντο, κέρας ἔχοντες τὸ εὐώνυμον, ὀκτακισχίλιοι· ἐστρατήγεε δ' αὐτέων
29 Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου. Οὗτοι, πλὴν τῶν ἑπτὰ περὶ ἕκαστον τεταγμένων Σπαρτιήτησι, ἔσαν ὀπλίται· συνάπαντες ἔοντες ἀριθμὸν τρεῖς τε μυριάδες, καὶ ἑκτῶ

iuxta Troezenios *Lepreatae* ducenti; tum *Mycenaei* et *Tirynthii* quadringenti; quibus proximi, *Phliasii* mille; ac dein *Hermionenses* trecenti. Proximi *Hermionensibus* locati *Eretrienses* et *Styrenses* sexcenti: post quos *Chalcidenses* quadringenti, et *Ampraciatae* quingenti; deinde *Leucadii* locati erant et *Anactorii*, numero octingenti: hisque proximi *Palenses* ex Cephallenia ducenti. Post hos *Aeginetae* stabant quingenti; et iuxta illos *Megarenses* locati ter mille; tum *Plataeenses* sexcenti. Postremi vero et primi *Athenienses* stabant, laevum cornu tenentes, numero octies mille; quibus *Aristides* praeerat, Lysimachi filius. (29.) Hi cuncti, exceptis septem illis cuique Spartanorum attributis, graviter fuere armati; numero, simul omnes, tricies octies mille et septin-

χιλιάδες, καὶ ἑκτοντάδες ἑπτὰ. ὀπλῖται μὲν οἱ πάν-
 5 τες συλλεγέμεντες ἐπὶ τὸν βάρβαρον, ἔσαν τοσοῦτοι. Ψι-
 λῶν δὲ πλῆθος ἦν τόδε. τῆς μὲν Σπαρτιητικῆς τάξεως,
 πεντακισχίλιοι καὶ τρισμύριοι ἄνδρες, ὡς ἑαυτῶν ἑπτὰ
 περὶ ἕκαστον ἄνδρα· καὶ τούτων πᾶς τις παρήρητο ὡς
 εἰς πόλεμον. οἱ δὲ τῶν Λακων Λακεδαιμονίων καὶ Ἑλ-
 10 λήων φίλοι, ὡς εἰς περὶ ἕκαστον ἑὸν ἄνδρα, πεντα-
 κόσιοι καὶ τετρακισχίλιοι καὶ τρεσμύριοι ἔσαν. Ψιλῶν
 μὲν δὴ τῶν ἀπάντων μαχίμων ἦν τὸ πλῆθος ἕξ τε μυ-
 ριάδες, καὶ ἑννέα χιλιάδες, καὶ ἑκατοντάδες πέντε.
 Τοῦ δὲ σύμπαντος Ἑλληνικοῦ τοῦ συνελθόντος εἰς Πλα- 30
 ταιὰς σὺν τε ὀπλίτησι καὶ ψιλοῖσι τοῖσι μαχίμοις, ἑν-
 δεκα μυριάδες ἔσαν, μιῆς χιλιάδος, πρὸς δὲ, ὀκτακο-
 σίων ἀνδρῶν καταδέουσαι. σὺν δὲ Θεσπιδέων τοῖσι πα-
 5 ρεοῦσι ἐξεπληροῦντο αἱ ἑνδεκα μυριάδες. παρήσαν γὰρ

genti. Iste igitur fuit *numerus graviter armato-
 rum*, qui ad pugnandum contra Persam convene-
 rant. *Leviter vero armatorum numerus* hic fuit. In
 Spartanorum ordinibus tricies quinquies mille viri,
 quippe septem circa quemque virum; eratque ho-
 rum quisque ad bellum instructus. Reliquorum ve-
 ro Lacedaemoniorum et Graecorum leviter armati,
 unus fere circa quemque virum, fuere tricies quater
 mille et quingenti. Itaque leviter armatorum nume-
 rus universus fuit sexaginta novem millium et quin-
 gentorum. (30.) Itaque *universus numerus Grae-
 carum copiarum ad Plataeas*, simul sumpta et gravi
 et levi armatura, fuit centum et decem millium,
 minus mille et octingentis. Adiunctis vero Thespien-
 sibus qui aderant, completus est numerus centum
 et decem millium. Adfuerunt enim etiam in castris

καὶ Θεσπείων ἐν τῷ στρατοπέδῳ οἱ περιέοντες, ἀριθμὸν
 εἰς ὀκτακοσίους καὶ χιλίους· ὅπλα δὲ οὐδ' οὗτοι εἶχον.
 Οὗτοι μὲν νυν ταχθέντες ἐπὶ τῷ Ἀσωπῷ ἐστρατοπε-
 δεύοντο.

- 31 Οἱ δὲ αἰμῶνι Μαρδόνιον βάρβαροι, ὡς ἀπεκῆδυσαν
 Μασίστιον, παρῆσαν, πυθόμενοι τοὺς Ἕλληνας εἶναι ἐν
 Πλαταιῇσι, καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τὸν Ἀσωπὸν τὸν ταύτη
 ρέοντα. ἀπικόμενοι δὲ, ἀντετάσσοντο ὧδε ὑπὸ Μαρδο-
 νίου. Κατὰ μὲν Λακεδαιμονίους ἔστησε Πέρσας· καὶ 5
 δὴ, πολλὸν γὰρ περιέασαν πλήθει οἱ Πέρσαι, ἐπὶ τε
 τάξιν πλεῦνας ἐκεκοσμέατο, καὶ ἐπέιχον τοὺς Τεγεή-

XXXI. In edit. Iungerm. Gal. et Gron. h. l. pro Cap.
 XXXI. per errorem repetitur numerus XXX. ac deinde pro
 Cap. XXXII. adponitur numerus XXXI. et sic porro. Qui
 error quum correctus sit a Wesselingio, eo factum est,
 ut inde ab hoc loco, per reliquum librum nonum, numerus
 Capitum sive Sectionum in edit. Wess. Schaeef. et Borh.
 et in nostra hac editione, unitate superet numerum quem
 praeferunt superiōres editiones. Larcherus caput XXX.
 et XXXI. pro uno numerans, in sequentium capitum nu-
 mero cum ed. Gron. consentit.

quotquot supererant Thespiensium, ad mille octin-
 genti: sed illi quidem nonnisi leviter armati. Graeci
 igitur, ita ordinati, ad Asopum castra habuere.

(31.) *Barbari* cum *Mardonio*, postquam finem
 fecerunt parentandi *Masistio*, quum cognovissent
Graecos ad Plataeas esse, ipsi quoque ad *Asopum*,
 qui illac fluit, se contulerunt. Quo ubi venire, *Grae-*
cis in hunc modum oppositi sunt a *Mardonio*. Con-
 tra *Lacedaemonios* locavit *Persas*; qui quidem,
 quum illos multitudine longe superarent, non solum
 plures in ordines locati, sed *Tegeatis* etiam oppositi

707, 57.

τας. ἔταξε δὲ οὕτω· ὅ τι μὲν ἦν αὐτοῦ δυνατώτατον
 πᾶν ἀπολέξας, ἔστησε ἀντίον Λακεδαιμονίων· τὸ δὲ
 10 ἀσθενέστερον παρέταξε κατὰ τοὺς Τεγεάτας. ταῦτα δ'
 ἐποίεε, Φραζόντων τε καὶ διδασκόντων Θηβαίων. Περ-
 σέων δὲ ἐχομένους ἔταξε Μήδους· οὗτοι δὲ ἐπέσχον Κο-
 ρινθίους τε καὶ Ποτιδαίητας, καὶ Ὀρχομενίους τε καὶ
 Σικυωνίους. Μήδων δὲ ἐχομένους ἔταξε Βακτρίους· οὗ-
 15 τοι δὲ ἐπέσχον Ἐπιδαυρίους τε καὶ Τροιζηνίους, καὶ
 Λεπρεήτας τε καὶ Τυρινθίους, καὶ Μυκηναίους τε καὶ
 Φλιασίους. μετὰ δὲ Βακτρίους ἔστησε Ἰνδούς· οὗτοι δὲ
 ἐπέσχον Ἑρμιονέας τε καὶ Ἐρετριέας, καὶ Στυρέας τε
 καὶ Χαλκιδέας. Ἰνδῶν δὲ ἐχομένους Σάκας ἔταξε· οἱ
 20 ἐπέσχον Ἀμπρακίητας τε καὶ Ἀνακτορίους, καὶ Λευ-
 καδίους, καὶ Παλέας, καὶ Αἰγινίητας. Σακῶν δὲ ἐχο-
 μένους ἔταξε ἀντία Ἀθηναίων τε καὶ Πλαταιέων καὶ

stabant. Ordinavit eos autem Mardonius ita, ut selectos suorum validissimos quosque opponeret Lacedaemoniis, infirmiores vero contra Tegeatas locaret: idque fecit a Thebanis monitus. Persis proximos *Medos* locavit; qui ex adverso Corinthios habebant et Potidaeatas et Orchomenios et Sicyonios. A latere Medorum *Bactrios* locavit, Epidauriis oppositos et Troezeniis, item Lepreatis, Tyrinthis, Mycenaeis et Phliasiis. Post Bactrios, *Indos* locavit, quibus ex adverso Hermionenses stabant et Eretrienes et Styrenses et Chalcidenses. Proxime Indis *Sacas* locavit, Ampraciatis oppositos et Anactoriis et Leucadiis et Palensibus et Aeginetis. Proximos Sacis, ex adverso Atheniensium et Plataeensium et Megarensium, *Boeotos* locavit et *Locros* et *Malienses* et

Μεγαρέων, Βοιωτὸς τε καὶ Λοκροὺς, καὶ Μηλιάς τε καὶ Θεσσαλοὺς, καὶ Φωκέων τοὺς χιλίους. οὐ γὰρ ὦν ἅπαντες οἱ Φωκέες ἐμῆδισαν· ἀλλὰ τινες αὐτέων καὶ 25 τὰ Ἑλλήνων ἡὔξον, περὶ τὸν Παρησσὸν κατειλημένοι· καὶ ἐνθεῦτεν ὀρμεώμενοι, ἔφερόν τε καὶ ἦγον τήν τε Μαρδονίου στρατιήν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ἐόντας Ἑλλήνων. ἔταξε δὲ καὶ Μακεδόνας τε καὶ τοὺς περὶ Θεσσα-
 32 λίνην οἰκημένους κατὰ τοὺς Ἀθηναίους. Ταῦτα μὲν τῶν 30 ἐθνέων τὰ μέγιστα ὀνόμασται τῶν ὑπὸ Μαρδονίου ταχθέντων, τὰ περ ἐπιφανέστατά τε ἦν καὶ λόγου πλείστου. ἐνῆσαν δὲ καὶ ἄλλων ἐθνέων ἄνδρες ἀναμεμιγμένοι, Φρυγῶν τε καὶ Θρηίκων, καὶ Μυσῶν τε καὶ Παιόνων, καὶ τῶν ἄλλων· ἐν δὲ, καὶ Αἰθιοπῶν τε, καὶ Αἰγυπτίων οἳ τε Ἑρμοτύβιες καὶ οἱ Καλασίριες καλεόμενοι, μαχαιοφόροι· οἵπερ εἰσὶ Αἰγυπτίων μῶνοι μάχιμοι. 5

Thessalos et mille illos, quos memoravi, Phoces. Nec enim omnes Phocenses a partibus Medorum stabant; sed eorum nonnulli etiam cum Graecis faciebant, circa Parnassum conglobati, indeque impetu facto exercitum Mardonii, et Graecos qui cum eo erant, vexabant praedamque ex illis agebant. Insuper vero etiam Macedonas, et populos Thessaliae finitimos, Atheniensibus Mardonius opposuit. (32.) Quos adhuc nominavi populos a Mardonio in acie localos, hi numerosiores sunt maiorisque momenti. Mixti his autem fuere ex aliis populis viri, Phryges, Thraces, Mysi, Paeones, aliique. Adfuere etiam ex Aethiopibus selecti, et Aegyptiorum Hermotybies et Calasyries (qui vocantur) gladiis armati; qui soli sunt Aegyptiorum milites. Hos autem Mardo-

707, 89.

τούτους δὲ ἔτι ἐὼν ἐν Φαλήρῳ, ἀπὸ τῶν νηῶν ἀπιβί-
 10 βάσατο, ἐόντας ἐπιβάτας· οὐ γὰρ ἐτάχθησαν ἐς τὸν
 πεζὸν τὸν ἅμα Ξέρξῃ ἀπικόμενον ἐς Ἀθήνας Αἰγύπτιοι.
 Τῶν μὲν δὴ βαρβάρων ἔσαν τριήκοντα μυριάδες, ὡς
 καὶ πρότερον δεδήλωται· τῶν δὲ Ἑλλήνων τῶν Μαρδο-
 νίου συμμάχων οἶδε μὲν οὐδεὶς ἀριθμόν· οὐ γὰρ ὧν ἡριθ-
 15 μήθησαν· ὡς δὲ ἐπικάσαι, ἐς πέντε μυριάδας συλ-
 λεγῆναι εἰκάζω. Οὗτοι οἱ παραταχθέντες πεζοὶ ἔσαν·
 ἢ δὲ ἵππος χωρὶς ἐτέτακτο.

Ὡς δὲ ἄρα πάντες οἱ ἐτετάχατο κατὰ τὴν ἐθνεα καὶ 33
 κατὰ τέλεα, ἐνθαῦτα τῇ δευτέρῃ ἡμέρῃ ἐθύοντο καὶ ἀμ-
 φότεροι. Ἑλλήσι μὲν Τισαμενὸς Ἀντιόχου ἦν ὁ θυό-
 μενος· οὗτος γὰρ δὴ εἶπετο τῷ στρατεύματι τούτῳ μάχ-
 5 τις· τὸν, ἐόντα Ἡλεῖον καὶ γένεος τοῦ Ἰαμιδῆων Κλυ-

nus, quum adhuc Phaleri esset, e navibus adscive-
 rat quarum propugnatores erant: nec enim Aegyptii
 in peditatu fuerant, qui cum Xerxe Athenas venit.
 Iam Barbarorum quidem numerus qui cum Mardo-
 nio erant, ut iam supra dixi, trecenta millia fuere:
 Graecorum vero numerum, qui ei socii aderant,
 nemo novit, nec enim initus illorum numerus est;
 sed, si coniectura licet uti, ad quinquaginta millia
 coacta fuisse conicio. Hic igitur peditatus fuit, eo
 quo dixi modo in acie locatus: equitatus autem
 seorsim instructus stabat.

(33.) Cunctis ita per populos et per manipulos
 dispositis, dein postridie utrique sacra fecerunt.
 Graecis *Tisamenus*, Antiochi filius, sacrificator erat:
 hic enim exercitum hunc ut vates sequebatur. Eleus
 is fuit, Clytiades [*id est*, ex Clytii familia] de

τιάδην, Λακεδαιμόνιοι ἐποίησαντο λεωσφέτερον. Τισα-
 μενῷ γὰρ μαντευομένῳ ἐν Δελφοῖσι περὶ γόνου, ἀνείλε
 ἡ Πυθίη, ἀγῶνας τοὺς μεγίστους ἀναιρήσεσθαι πέντε.
 ὁ μὲν δὴ ἀμαρτῶν τοῦ χρηστηρίου, προσεῖχε γυμνα-
 σίοισι, ὡς ἀναιρησόμενος γυμνικούς· ἀγῶνας. ἀσκέων 10
 δὲ πεντάεθλον, παρὰ ἐν πάλαισμα ἔδραμε νικᾶν Ὀλυμ-
 πιάδα, Ἰερωνύμῳ τῷ Ἀνδρίῳ ἐλθὼν ἐς ἔριν. Λακεδα-
 μόνιοι δὲ, μαθόντες οὐκ ἐς γυμνικούς, ἀλλ' ἐς ἀρρήτους
 ἀγῶνας φέρον τὸ Τισαμενοῦ μαντήιον, μισθῷ ἐπειρῶν-
 το πείσαντες Τισαμενὸν ποιέεσθαι ἅμα Ἡρακλειδέων 15
 τοῖσι βασιλεῦσι ἡγεμόνα τῶν πολέμων. ὁ δὲ, ὀρέων περὶ
 πολλοῦ ποικυμένους Σπαρτιάτας φίλον αὐτὸν προσθέ-
 σθαι, μαθὼν τοῦτο, ἀντίμα, σημαίνων σφι, ὡς „ἦν
 μιν πολίτην σφέτερον ποιήσονται, τῶν πάντων μεταδι-

gente Iamidarum : quem Lacedaemonii civem adop-
 taverant. Scilicet quum Delphicum oraculum *Tisa-*
menus de prole consulisset, responderat ei Pythia,
quinque maximis certaminibus victoriā illum re-
portaturum. Itaque gymnics certaminibus dedit ope-
 ram, tamquam in his victoriā reportaturus: et quin-
 quertium exercens, Olympiae certamine inito cum
 Hieronymo, genere Andrio, in eo erat ut victoriā po-
 tiretur, sed uno luctae certamine victus est. Tunc Lace-
 daemonii, intelligentes ad bellica certamina, non ad
 gymnica, spectare responsum Tisameno editum, co-
 nati sunt Tisamenum proposita mercede sibi conciliare,
 eique persuadere ut unā cum regibus de Heraclidarum
 genere dux ipsis esset bellorum. At ille, ubi vidit
 multum interesse Lacedaemoniorum, amicum se il-
 lis et socium adiungi, auxit pretium, dixitque, *si se*
in civium numerum vellent cooptare; omniumque

20 δόντες, ποιήσει ταῦτα, ἐπ' ἄλλω μισθῷ δ' οὐ." Σπαρ-
 τῆται δὲ, πρῶτα μὲν, ἀκούσαντες, δεινὰ ἐποιεῦντο καὶ
 μετίεσαν τῆς χρησιμοσύνης τὸ παράπαν. τέλος δὲ, δει-
 ματος μεγάλου ἐπικρεμαμένου τοῦ Περσικοῦ τούτου
 στρατεύματος, καταίνεον μετιόντες. ὁ δὲ, γνούς τετραμ-
 25 μένους σφέας, οὐδ' οὕτω ἔφη ἔτι ἀρκέεσθαι τούτοις
 μούνοισι, ἀλλὰ δεῖν ἔτι καὶ τὸν ἀδελφεὸν ἐωυτοῦ Ἥγιον
 γίνεσθαι Σπαρτιήτην ἐπὶ τοῖσι αὐτοῖσι λόγοισι τοῖσι καὶ
 αὐτὸς γίνεται. Ταῦτα δὲ λέγων οὗτος ἐμιμέετο Με- 34
 λάμποδα, ὡς εἰκάσαι βασιλήϊν τε καὶ πολυτήϊν,
 αἰτέόμενος. καὶ γὰρ δὴ καὶ Μελάμπους, τῶν ἐν Ἀρ-
 γεῖ γυναικῶν μανεισέων, ὡς μιν οἱ Ἀργεῖοι ἐμισθοῦντο
 5 ἐκ Πύλου παῦσαι τὰς σφετέρας γυναῖκας τῆς νούσου,
 μισθὸν προτείνατο τῆς βασιληΐης τὸ ἥμισυ. οὐκ ἀνα-

*iurium participem reddere, tunc se id facturum;
 alio autem pretio minime. Quo audito, primum
 indignati Spartani, missam fecerunt illius artem di-
 vinandi. Ad extremum vero, quum ingens eis me-
 tus impenderet a Persico hoc exercitu, consentientes
 in conditionem, arcessiverunt virum. At ille, ubi
 mutatam vidit eorum sententiam, ne sic quidem,
 ait, sufficere sibi hoc unum, sed oportere etiam
 fratrem suum Hagian eadem conditione, qua ipse,
 fieri Spartanum. (34.) Haec ille dicens, postula-
 tis suis imitatus est Melampodem, si regiam digni-
 tatem cum iure civitatis licet conferre. Melampus
 enim, quum Argis mulieres furore essent corre-
 ptæ, et Argivi illum proposita mercede Pylo vellent
 arcessere, ut morbo liberaret mulieres, mercedem
 postulaverat dimidium regni. Qua repudiata condi-
 Herod. T. IV. P. I.*

σχομένων δὲ τῶν Ἀργείων, ἀλλ' ἀπιόντων, ὡς ἐμαί-
 νοντο πολλῷ πλεῦνες τῶν γυναικῶν, οὕτω δὲ ὑποστάν-
 τες τὰ ὁ Μελάμπους προτείνεται, ἥσαν ὁῶσοντές οἱ ταῦ-
 τα. ὁ δὲ ἐνθαῦτα δὴ ἐπορεύεται, ὁρέων αὐτοὺς τετραμ- 10
 μένους, Φᾶς, „ἦν μὴ καὶ τῷ ἀδελφεῷ Βίαντι μετα-
 δῶσι τὸ τρίτημόριον τῆς βασιλείης, οὐ ποιήσειν τὰ βού-
 λονται.“ οἱ δὲ Ἀργεῖοι, ἀπειληθέντες εἰς στενὸν, κα-
 35 ταινέουσι καὶ ταῦτα. Ὡς δὲ καὶ Σπαρτιῆται, ἰδέον-
 το γὰρ δεινῶς τοῦ Τισαμενοῦ, πάντως συνεχάρσεν οἱ.
 συγχωρησάντων δὲ καὶ ταῦτα τῶν Σπαρτιητέων, οὕτω
 δὴ πέντε σφι μαντευόμενος ἀγῶνας τοὺς μεγίστους Τι-
 σαμενὸς ὁ Ἥλειος, γενόμενος Σπαρτιήτης, συγκατα- 5
 ρεῖ. μῶνοι δὲ δὴ πάντων ἀνδράπων ἐγένοντο οὗτοι Σπαρ-

XXXV. 2. πάντως. πάντων *susplicatus sum oportuisse.*

tione postquam digressi sunt Argivi, quum multo
 etiam plures mulieres in insaniam incidissent, ita
 demum in conditionem a Melampode propositam
 consentientes, adierunt eum, id quod ille postula-
 verat daturi. At tunc ille, mutatam videns horum
 sententiam, auctâ cupiditate, ait, *nisi fratri ipsius*
Bianti tertiam regni partem traderent, non esse
se illis morem gesturum. Et Argivi, in angustias
 adducti, in hanc etiam conditionem consenserunt.
 (35.) Pari modo etiam *Spartani*, quum *Tisamenum*
 sibi adiungere vehementer cuperent, omnibus eius
 postulatis concesserunt. Quae postquam ei Spartani
 indulserunt, ad quinque maximas reportandas victo-
 rias Tisamenus Eleus, nunc Spartanus factus, ope-
 ram suam illis arte suâ divinandi contulit. Sunt au-
 tem isti duo ex omnibus hominibus soli, quos Spar-

709, 45.

τιήτησι πολιῆται. οἱ δὲ πέντε ἀγῶνες, οἷδε ἐγένοντο·
 εἷς μὲν καὶ πρῶτος, οὗτος ὁ ἐν Πλαταιῇσι· ἐπὶ δὲ, ὁ
 ἐν Τεγέῃ πρὸς Τεγεάτας τε καὶ Ἀργείους γενόμενος·
 10 μετὰ δὲ, ὁ ἐν Διπαιεῦσι πρὸς Ἀρκάδας πάντας, πλὴν
 Μαντινέων· ἐπὶ δὲ, ὁ Μεσσηνίων ὁ πρὸς Ἴσθμῳ ὕστα-
 τος δὲ, ὁ ἐν Τανάγρῃ πρὸς Ἀθηναίους τε καὶ Ἀργείους
 γενόμενος. οὗτος δὲ ὕστατος κατεργάσθη τῶν πέντε
 ἀγώνων. Οὗτος δὴ τότε τοῖσι Ἕλλησι ὁ Τισαμενὸς, 36
 ἀγόντων τῶν Σπαρτιητέων, ἐμαντεύετο ἐν τῇ Πλα-
 ταίϊδι. τοῖσι μὲν νυν Ἕλλησι καλὰ ἐγίνετο τὰ ἱερά,
 ἀμυνομένοισι· διαβᾶσι δὲ τὸν Ἀσωπὸν καὶ μάχης ἄρ-
 5 χουσι, οὗ.

Μαρδονίῳ δὲ, προθυμομένῳ μάχης ἄρχειν, οὐκ ἐπι- 37

XXXV. 11. Ἴσθμῳ. Ἰθώμη corrigunt viri docti, et sic ed.
 Borh.

tani in civium numerum cooptarunt. Quinque vero certamina, in quibus ope Tisameni victoriam Spartani reportarunt, haec sunt: primum hoc, ad Plataeas; deinde illud ad Tegeam, contra Tegeatas et Argivos; tertium, in Dipaeensibus adversus universos Arcadas, exceptis Mantinensibus; quartum, adversus Messenios ad Isthmum; [*sive rectius*, ad Ithomam;] quintum, ad Tanagram contra Athenienses et Argivos: hoc postremum peractum est certamen ex illis quinque. (36.) Hic igitur tunc Tisamenus, Spartanos comitatus, interpretes sacrorum ad Plataeas fuit Graecis. Et felicem rei exitum Graecis portendebant sacra, si sese defenderent; parum prosperum autem, si Asopum transirent, et pugnae facerent initium.

(37.) *Mardonius* vero, quum cuperet initium

τῇδεα ἐγένετο τὰ ἱρά· ἀμυνομένῳ δὲ καὶ τούτῳ καλὰ·
καὶ γὰρ οὗτος Ἑλληνικοῖσι ἱροῖσι ἐχρέετο, μάντιν ἔχων
Ἥγησιστρατον, ἄνδρα Ἡλείῳν τε καὶ τῶν Τελλιαδέων
εἶντα λογιμώτατον. τὸν δὴ πρότερον τούτων Σπαρτιῇ- 5
ται λαβόντες, ἔδησαν ἐπὶ θανάτῳ, ὡς πεπονθότες πολ-
λά τε καὶ ἀνάσσια ὑπ' αὐτοῦ. ὁ δὲ, ἐν τούτῳ τῷ κα-
κῷ ἐχόμενος, ὥστε τρέχων περὶ τῆς ψυχῆς, πρό τε
τοῦ θανάτου πεισόμενος πολλά τε καὶ λυγρὰ, ἔργον
ἐργάσατο μέζον λόγου. ὡς γὰρ δὴ ἐδέδετο ἐν ξύλῳ σι- 10
δροδέτῳ, ἐσενειχθέντος κως σιδηρίου ἐκράτησε· αὐτίκα
δὲ ἐμηχανᾶτο ἀνδρείότατον ἔργον πάντων τῶν ἡμεῖς
ἴδμεν. σταθμησάμενος γὰρ ὅκως ἐξελεύσεται οἱ τὸ λοι-
πὸν τοῦ ποδός, ἀπέταμε τὸν ταρσὸν ἐωυτοῦ. ταῦτα δὲ
ποιήσας, ὥστε φυλασσόμενος ὑπὸ φυλάκων, διορύξας 15

facere pugnandi, non opportuna habuit sacra; sed
huic quoque, si sese defenderet, fausta omnia por-
tendebantur. Usus est enim etiam ille Graecanicis
særis; eratque illi *vates Hegesistratus*, civis Eleus,
et Telliadarum nobilissimus. Eundem virum antea
Spartani, a se captum, in vincula coniecerant, et
supplicio destinaverant, quippe multa indigna ab
eo perpessi. Ille vero, hac calamitate circumventus,
utpote cui non modo capitis imminabat poena, sed
ante mortem etiam multa tristitia patienda, facinus
commisit dictu incredibile. Quum enim ligno illiga-
tus esset ferro revincto, illatum forte ferreum instru-
mentum nactus, continuo facinus molitus est om-
nium quae novimus fortissimum. Postquam enim
perpendit quo pacto reliquum pedem e compede
educeret, anteriorem pedis partem sibi praecidit. Quo

710, 73.

τὸκ τοῖχον, ἀπέδρη ἐς Τεγέην, τὰς μὲν νύκτας πορευόμενος, τὰς δὲ ἡμέρας καταδύνων ἐς ὕλην καὶ αὐλιζόμενος· οὕτω ὥστε, Λακεδαιμονίων πανδημὴ διζημένων, τρίτῃ εὐφρόνῃ γενέσθαι ἐν Τεγέῃ· τοὺς δὲ ἐν θά-
 20 ματι μεγάλῳ ἐνέχεσθαι τῆς τε τόλμης, ὀρέοντας τὸ ἡμίτομον τοῦ ποδὸς κείμενον, καί κείνον οὐ δυναμένους εὑρεῖν. Τότε μὲν οὕτω διαφυγὼν Λακεδαιμονίους, καταφεύγει ἐς Τεγέην, εὐῶσαν οὐκ ἀρθμίνην Λακεδαιμονίοισι τοῦτον τὸν χρόνον. ὑγιὲς δὲ γενόμενος, καὶ προς-
 25 ποιησάμενος ξύλινον πόδα, κατεστήκει ἐκ τῆς ἰθείης Λακεδαιμονίοισι πολέμιος. οὐ μέντοι ἔς γε τέλος οἱ συνήνεικε τὸ ἔχθος τὸ ἐς Λακεδαιμονίους συγκεκυρημένον· ἦλω γὰρ μαντευόμενος ἐν Ζακύνθῳ ὑπ' αὐτῶν, καὶ ἀπέθανε. Ὁ μὲν νυν θάνατος ὁ Ἡγησιστράτου,

facto, quum custodiretur a custodibus, perfosso pariete Tegeam profugit, noctu iter faciens, interdiu vero inter fruticeta latens et in statione manens: atque ita, Lacedaemoniis ubique eum quaerentibus, tertia nocte Tegeae fuit: et audaciâ hominis obstupefacti erant Lacedaemonii, quum abscissum dimidiatum pedem viderent humi iacentem, hominem autem non possent reperire. Postquam igitur hoc modo tunc Lacedaemonios evasit, Tegeam profugit, quae per id tempus non pacata erat Lacedaemoniis. Dein persanato vulnere, ligneum sibi pedem adscivit; et ab illo tempore ex professo hostis fuit Lacedaemoniorum. Nec tamen usque ad finem ei profuit odium in Lacedaemonios conceptum: captus est enim ab illis quum vaticinaretur in Zacyntho, et interfectus. Sed hic interitus *Hegesistrati* post pugnam

ὑστερον ἐγένετο τῶν Πλαταιϊκῶν· τότε δ' ἐπὶ τῷ Ἀσω- 30
πῷ Μαρδονίῳ μεμισθωμένος οὐκ ὀλίγου, ἐθύετό τε, καὶ
προεθυμέετο κατὰ τε τὸ ἔχθος τὸ Λακεδαιμονίων, καὶ
κατὰ τὸ κέρδος.

- 38 Ὡς δὲ οὐκ ἐκαλλιέρεε ὥστε μάχεσθαι, οὔτε αὐ-
τοῖσι Πέρσησι, οὔτε τοῖσι μετ' ἐκείνων ἐοῦσι Ἑλλήνων
(εἶχον γὰρ καὶ οὗτοι ἐπ' ἐωυτῶν μάντιν Ἴππόμαχον,
Λευκάδιον ἄνδρα) ἐπιρρέοντων δὲ τῶν Ἑλλήνων, καὶ
γινομένων πλεύνων, Τιμηγενίδης ὁ Ἑρπυος, ἀπὲρ Θη- 5
βαῖος, συνεβούλευσε Μαρδονίῳ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Κι-
θαιρῶνος φυλάξαι· λέγων ὡς ἐπιρρέουσι οἱ Ἕλληνες
αἰεὶ ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν, καὶ ὡς ἀπολάμψοιτο συχνοῦς.
- 39 Ἡμέραι δὲ σφι ἀντικατημένοισι ἤδη ἐγεγόνεσαν ὀκτὼ,
ὅτε ταῦτα ἐκεῖνος συνεβούλευε Μαρδονίῳ· ὁ δὲ, μαθὼν

accidit Plataensem: tunc vero ad Asopum fluvium,
haud exiguo pretio a Mardonio conductus, sacra fa-
ciebat, libenter suscepto eo munere, tam ob odium
Lacedaemoniorum, quam quaestus cupidine.

(38.) Quum igitur et ipsi Persae, et qui cum eis
erant Graeci, (nam et hi seorsim suum aruspicum
habebant, Hippomachum Leucadium) victimarum
iudicio prohiberentur committere praelium, conti-
nenter autem novae sociorum copiae in castra conflue-
rent Graecorum, numerusque illorum in dies auge-
retur; tum vero *Timagenides* Herpyis filius, The-
banus, *Mardonio* suasit, ut exitum faucium Cithae-
ronis occuparet; dicens, *continenter Graecos quoti-
die adfluere, quorum ingentem numerum ibi esset
intercepturus.* (39.) Iam octo diebus castra castris
opposita habuerant, quum ille hoc consilium Mar-

τὴν παραίνεσιν εὖ ἔχουσιν, ὥς εὐφρόνη ἐγένετο, πέμ-
πει τὴν ἵππον εἰς τὰς ἐκβολὰς τὰς Κιθαιρωνίδας, αἱ
5 ἐπὶ Πλαταιῶν φέρουσι· τὰς Βοιωτοὶ μὲν Τρεῖς Κεφα-
λὰς καλέουσι, Ἀθηναῖοι δὲ Δρυὸς Κεφαλὰς. πεμφθέν-
τες δὲ οἱ ἵπποται, οὐ μάτην ἀπίκοντο. ἐσβάλλοντα
γὰρ εἰς τὸ πεδίον λαμβάνουσι ὑποζύγια τε πεντακόσια,
σιτία ἄγοντα ἀπὸ Πελοποννήσου εἰς τὸ στρατόπεδον, καὶ
10 ἀνθρώπους, οἱ εἶποντο τοῖσι ζεύγεσι. ἐλόντες δὲ ταύτην
τὴν ἄγρην οἱ Πέρσαι, ἀφειδέως ἐφόνευσαν, οὐ φειδόμε-
νοι οὔτε ὑποζυγίου οὐδενός, οὔτε ἀνθρώπου. ὥς δὲ ἄδην
εἶχον κτείνοντες, τὰ λοιπὰ αὐτέων ἤλαυνον περιβαλλό-
μενοι παρά τε Μαρδόνιον καὶ εἰς τὸ στρατόπεδον. Με- 40
τὰ δὲ τοῦτο τὸ ἔργον ἑτέρας δύο ἡμέρας διέτριψαν, οὐ-
δέτεροι βουλόμενοι μάχης ἄρξαι. μέχρι μὲν γὰρ τοῦ
Ἀσωποῦ ἐπήϊσαν οἱ βαρβαροὶ, πειρώμενοι τῶν Ἑλλή-

donio dedit. Et intelligens Persa bonum esse consi-
lium, noctu equitatum ad *faucium Cithaeronis exi-
tum*, versus Plataeas ferentem, misit; quem locum
Boeoti *Tria capita* vocant, Athenienses vero *Quer-
cus capita*. Nec frustra venerunt equites, eo loci
missi: ceperunt enim ingredientia planitiem iumenta
quingenta, quae ex Peloponneso cibaria in castra
vehebant, cum hominibus iumenta sequentibus. Qua
praeda capta Persae immanem caedem ediderunt,
nec iumentis parcentes nec hominibus: donec caede
satiati, reliqua circumventa ad *Mardonium* in castra
abegerunt. (40.) Post hoc factum, biduum adhuc
morati sunt utrique, quum neutri vellent initium
facere pugnae. Et Barbari quidem usque ad *Asopum*
progrediebantur, lacescentes Græcos: sed neutri flu-

νων, διέβαινον δὲ οὐδέτεροι. ἡ μὲντοι ἵππος ἡ Μαρδονίου 5
αἰεὶ προσέκειτό τε καὶ ἐλύπτεε τοὺς Ἕλληνας. οἱ γὰρ
Θηβαῖοι, ἅτε μηδίζοντες μεγάλως, προθύμως ἔφεραν
τὸν πόλεμον, καὶ αἰεὶ κατηγέοντο μέχρι μάχης· τὸ δὲ
ἀπὸ τούτου παραδεκόμενοι Πέρσαι τε καὶ Μῆδοι, μά-
λα ἔσκον οἱ ἀπεδείκνυντο ἀρετάς. 10

- 41 Μέχρι μὲν νυν τῶν δέκα ἡμερῶν οὐδὲν ἐπὶ πλεῦν
ἐγίνετο τούτέων. ὡς δὲ ἐνδεκάτῃ ἐγεγόνεε ἡμέρῃ ἀντι-
κατημένοισι ἐν Πλαταιῇσι, οἱ τε δὴ Ἕλληνες πολλῶ
πλεῦνες ἐγεγόνεσαν, καὶ Μαρδόνιος περιημέκτεε τῇ
ἑδρῇ, ἐνθαῦτα ἐς λόγους ἦλθον Μαρδονίος τε ὁ Γω- 5
βρύεω καὶ Ἀρτάβαζος ὁ Φαρνάκειος, ὅς ἐν ὀλίγοις
Περσέων ἦν ἀνὴρ δόκιμος παρὰ Ἑέρξῃ. Βουλευομένων
δὲ αὐτὸς ἔσαν αἱ γνώμαι. ἡ μὲν Ἀρταβάζου, ὡς „χερὸν

vium traiciebant. Attamen equitatus Mardonii con-
tinuo instabat Graecis, eosque infestabat. Thebani
enim, magnopere Medis faventes, studiose gerebant
bellum, et continuo illis usque ad pugnae discrimen
praeibant; deinde vero in eorum locum succedentes
Persae et Medi, haud spernenda virtutis specimina
edebant.

(41.) Usque ad decimum igitur diem nihil his
amplius gestum est. Ut vero undecimus adfuit dies
quo castra castris ad *Plataeas opposita* habuere,
numerusque Graecorum multum erat auctus, et mo-
ram aegerrime ferebat Mardonius; tunc in collo-
quium convenere Mardonius Gobryae filius, et Ar-
tabazus Pharnacis, vir in paucis Persarum Xerxi
probat. Ibi consultantium duae hae erant senten-
tiae. Altera *Artabazi*, censis *quam primum mo-*

711, 29.

- εἶη ἀναζεύξαντας τὴν ταχίστην πάντα τὸν στρατὸν,
 10 ἰέναι ἐς τὸ τεῖχος τὸ Θηβαίων, ἔνθα σῖτόν τε σφι ἐσ-
 νηνεῖχθαι πολλόν, καὶ χόρτον τοῖσι ὑποζυγίοισι· κατ'
 ἥσυχίν τε ἰζομένους διαπρήσσεσθαι, ποιεῦντας τὰδε·
 ἔχειν γὰρ χρυσὸν πολλὸν μὲν ἐπίσημον, πολλὸν δὲ καὶ
 ἄσημον, πολλὸν δὲ καὶ ἄργυρόν τε καὶ ἐκπώματα·
 15 τούτων φειδομένους μηδενός, διαπέμπειν ἐς τοὺς Ἑλ-
 ληνας, Ἑλλήνων δὲ μάλιστα ἐς τοὺς προεστεῶτας ἐν
 τῇσι πόλεσι· καὶ ταχέως σφέας παραδώσειν τὴν ἐλευ-
 θερίην, μηδὲ ἀνακινδυνεύειν συμβάλλοντας.“ Τούτου
 μὲν νυν ἡ αὐτὴ ἐγένετο καὶ Θηβαίων γνώμη, ὡς προει-
 20 δότος πλεῦν τι καὶ τούτου. Μαρδονίου δὲ, ἰσχυροτέρῃ τε
 καὶ ἀγνωμονεστέρῃ, καὶ οὐδαμῶς συγγινωσκομένη. „Δο-
 κέειν τε γὰρ πολλῶ κρέσσονα εἶναι τὴν σφετέρην στρα-
 τὴν τῆς Ἑλληνικῆς, συμβάλλειν τε τὴν ταχίστην, μηδὲ

*venda esse castra, et ad murum Thebanorum eun-
 dum, ubi et frumentum multum convectum habe-
 rent, et pabulum iumentis. Ibi tranquille sedentes
 conficere bellum posse, hac inita ratione: mul-
 tum se habere aurum, quum signatum, tum fa-
 ctum, multumque argentum et pocula; his ne par-
 cerent, sed ad Graecos haec dimitterent, et prae-
 sertim ad Graecarum civitatum praesides; ita hos
 haud cunctanter prodituros libertatem, neque ite-
 rum discrimen pugnae adituros. Huius igitur ea-
 dem fuit sententia atque Thebanorum: melius enim
 hic quoque, [quam Mardonius] quid futurum esset,
 prospexerat. At Mardonii fortior erat et pertinacior
 sententia, nec ullo modo cedens. Existimare enim
 se, aiebat, suum exercitum Graecanico longe prae-*

περιορᾶν συλλεγομένους ἔτι πλεῦνας τῶν συλλελεγμένων
 τὰ τε σφάγια τὰ Ἡγησιστράτου εἶναι χαίρειν, μηδὲ 25
 βιάζεσθαι, ἀλλὰ νόμῳ τῷ Περσέων χρεωμένους συμ-
 42 βάλλειν. “Τούτου δὲ οὕτω δικαιεῖντος, ἀντέλεγε οὐδεὶς,
 ὥστε ἐκράτεε τῇ γνώμῃ· τὸ γὰρ κράτος εἶχε τῆς στρα-
 τῆς οὗτος ἐκ βασιλῆος, ἀλλ’ οὐκ Ἀρτάβαζος. Μετα-
 πεμψάμενος ὦν τοὺς ταξιάρχους τῶν τελέων, καὶ τῶν
 μετ’ ἐωυτοῦ ὄντων Ἑλλήνων τοὺς στρατηγοὺς, εἰρώτα 5
 εἴ τι εἶδεῖεν λόγιον περὶ Περσέων, ὡς διαφθερέονται ἐν
 τῇ Ἑλλάδι. σιγῶντων δὲ τῶν ἐπικλήτων, τῶν μὲν οὐκ
 εἰδόντων τοὺς χρησμούς, τῶν δὲ, εἰδόντων μὲν, ἐν ἀδείῃ
 δὲ οὐ ποιευμένων τὸ λέγειν, αὐτὸς Μαρδόνιος ἔλεγε·
 „Ἐπεὶ τοῖνυν ὑμεῖς ἢ ἴστε οὐδὲν, ἢ οὐ τολμαῖτε λέγειν, 10

stare: itaque quamprimum praelio esse decernendum, nec committendum ut plures etiam conveniant quam iam nunc convenissent: missa autem facienda Hegesistrati sacra, nec instituta violanda Persarum; sed patrium institutum sequendo arma ferenda in hostem. (42.) Haec quum facienda Mardonius censuisset, nemo contra dixit; et vicit illius sententia. Illi enim summa imperii a Xerxe commissa erat, non Artabazo. Tum convocatis ordinum ductoribus, atque etiam Graecorum sociorum ducibus, quaesivit an oraculum aliquod cognitum haberent de Persis, tamquam in Graecia perituris. Tacentibus autem cunctis qui advocati erant, quippe aliis ignorantibus oracula, aliis cognita quidem habentibus, sed non tutum sibi iudicantibus ea proferre; ipse Mardonius ait: Quoniam vos igitur aut nihil nostis, aut non audetis dicere; dicam ego, bene

„ἀλλ' ἐγὼ ἐρέω, ὡς εὖ ἐπιστάμενος. ἔστι λόγιον ὡς
 „χρεὲν ἔστι Πέρσας ἀπικομένους ἐς τὴν Ἑλλάδα,
 „διαρπάσαι τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Δελφοῖσι, μετὰ δὲ τὴν διαρ-
 „παγὴν ἀπολέσθαι πάντας. ἡμεῖς τοῖνυν, αὐτὸ ταῦτο
 15 „ἐπιστάμενοι, οὔτε ἵμεν ἐπὶ τὸ ἱερὸν τοῦτο, οὔτε ἐπιχει-
 „ρήσομεν διαρπάζειν ταύτης τε εἵνεκα τῆς αἰτίας οὐκ
 „ἀπολέομεθα. ὥστε ὑμέων ὅσοι τυγχάνουσιν εὖνοιο ἐόν-
 „τες Πέρσῃσι, ἡδέσθε τοῦδε εἵνεκα, ὡς περισσομένους
 „ἡμέας Ἑλλήνων.“ Ταῦτά σφι εἶπας, δεύτερα ἐσή-
 20 μαινε παραρτέεσθαι τε πάντα καὶ εὐκρινέα ποιέεσθαι,
 ὡς ἅμα ἡμέρῃ τῇ ἐπιούσῃ συμβολῆς ἐσομένης. Τοῦ- 43
 τον δ' ἔγωγε τὸν χρησμὸν τὸν Μαρδόνιος εἶπε ἐς Πέρ-
 σας ἔχειν, ἐς Ἰλλυριοὺς τε καὶ τὸν Ἑγχέλεων στρατὸν
 οἶδα πεπονημένον, ἀλλ' οὐκ ἐς Πέρσας. Ἀλλὰ τὰ μὲν
 5 Βάκιδι ἐς ταύτην τὴν μάχην πεπονημένα·

gnarus. Est oraculum, dicens in fatis esse ut Persae, postquam in Graeciam venerint, templum spolient Delphicum, eoque facto pereant omnes. Itaque nos, quoniam hoc ipsum novimus, non adibimus id templum, nec spoliare adgrediemur: neque hanc ob culpam peribimus. Proinde quot vestrum bene cupitis Persis, gaudeant hoc nomine, confidantque nos superaturos Graecos. His dictis, continuo imperavit ut omnia pararent recteque disponent, quippe postridie prima luce praelio futuro. (43.) Iam istud quidem oraculum, quod in Persas valere Mardonius dixit, novi quidem in Illyrios editum esse et in Echelensium exercitum, non in Persas. Sed Bacidis quod exstat effatum hanc pugnam spectans, huiusmodi:

Τὴν δ' ἐπὶ Θερμῳδόντι καὶ Ἀσωπῷ λεχεποίῃ
 Ἑλλήνων σύνοδον, καὶ βαρβαρόφωνον ἰυγὴν
 τῇ πολλοὶ πεσέονται ὑπὲρ Λάχεσιν τε μύρον τε
 τοξοφόρων Μήδων, ὅταν αἵσιμον ἡμᾶρ ἐπέλθῃ.
 ταῦτα μὲν, καὶ παραπλήσια τούτοισι ἄλλα Μουσαίῳ, 10
 ἔχοντα οἶδα ἐς Πέρσας. ὁ δὲ Θερμῳδὼν ποταμὸς ῥέει
 μεταξύ Τανάγρας τε καὶ Γλίσαντος.

- 44 Μετὰ δὲ τὴν ἐπειρώτησιν τῶν χρησμῶν καὶ παραίνε-
 σιν τὴν ἐκ Μαρδονίου, νύξ τε ἐγένετο, καὶ ἐς Φυλακὰς
 ἐτάσσοντο. Ὡς δὲ πρόσω τῆς νυκτὸς προελήλατο, καὶ
 ἡσυχίῃ ἐδόκεε εἶναι ἀνὰ τὰ στρατόπεδα, καὶ μάλιστα
 οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἐν ὕπνῳ, τῆνικαῦτα προσελάσας ἵππῳ 5
 πρὸς τὰς Φυλακὰς τὰς Ἀθηναίων Ἀλέξανδρος ὁ Ἀμύν-
 τειω, στρατηγός τε ἐὼν καὶ βασιλεὺς Μακεδόνων, ἐδί-

*Gramineis ripis Asopi ac Thermodontis
 barbaricae Graiis acies clamore coibunt.*

*Hic multi occumbent defuncti munere vitae,
 quando sagittiferis aderit lux ultima Medis.*

hoc igitur, et alia his similia *Musaei*, equidem
 novi in Persas valentia. *Thermodon* autem fluvius
 inter Tanagram fluit et Glisantem.

(44.) Postquam ita Mardonius de oraculis interro-
 gavit duces, eosque cohortatus est, ingruit nox, et ex-
 cubiae sunt dispositae. Quum autem iam multum nox
 processisset, viderenturque omnia tranquilla esse in
 castris, maximeque homines somno sepulti; tunc
Alexander, Amyntae filius, dux et rex Macedonum,
 equo ad Graecorum custodias advectus, se cum illor-
 um ducibus velle colloqui dixit. Et custodum qui-

713, 90.

ζητοῖ τοῖσι στρατηγοῖσι ἐς λόγους ἐλθεῖν. τῶν δὲ Φυλά-
 κων οἱ μὲν πλεῖνες παρέμενον, οἱ δ' ἔθεν ἐπὶ τοὺς στρα-
 10 τηγούς· ἐλθόντες δὲ ἔλεγον, ὡς „ἄνθρωπος ἦκοι ἐπ' ἵπ-
 που ἐκ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Μήδων, ὃς ἄλλο μὲν οὐδὲν
 παραγυμνοῖ ἔπος, στρατηγούς δὲ ὀνομάζων, ἐθέλειν
 Φησὶ ἐς λόγους ἐλθεῖν.“ Οἱ δὲ ἐπεὶ ταῦτα ἤκουσαν, 45
 αὐτίκα ἔποντο ἐς τὰς Φυλακάς. ἀπικομένοισι δὲ ἔλεγε
 Ἀλέξανδρος τάδε· „Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, παραθήκην ὑμῖν
 „τὰ ἔπεα τάδε τίθεμαι, ἀπόρρητα ποιεύμενος πρὸς μη-
 5 „δὲνα λέγειν ὑμέας ἄλλον ἢ Πausανίην, μή με καὶ
 „διαφθείρητε. οὐ γὰρ ἂν ἔλεγον, εἰ μὴ μεγάλως ἐκη-
 „δόμην συναπάσης τῆς Ἑλλάδος. αὐτός τε γὰρ Ἑλ-
 „λην γένος εἰμὶ τῶρχαῖον, καὶ ἀντ' ἐλευθέρης δεδουλω-
 „μένην οὐκ ἂν ἐθέλοιμι ὁρᾶν τὴν Ἑλλάδα. Λέγω δὲ
 10 „ᾧ, ὅτι Μαρδονίῳ τε καὶ τῇ στρατιῇ τὰ σφάγια οὐ

dem maior pars in statione mansit, nonnulli vero ad
 duces cucurrerunt, nunciantes, *venisse hominem equo
 vectum e castris Medorum, qui, nullum aliud
 verbum promens, duces nominatim designasset,
 cum quibus colloqui se velle dixisset.* (45.) His
 auditis, duces protinus ad custodias illos secuti
 sunt. Quo ubi venere, haec illis *Alexander* dixit:
*Viri Athenienses! Verba haec ego in vestram
 fidem depono, rogans ut arcana habeatis, nec
 ulli alii, nisi Pausaniae, edicatis; ne mihi extre-
 mam adferatis perniciem. Nec enim dicturus haec
 eram, nisi de universa Graecia vehementer essem
 sollicitus. Sum enim et ego antiquius Graecus
 genere, et nolim Graeciam ex libertate in servitu-
 tem redactam videre. Dico igitur vobis, non po-*

„δύνатаι καταθύμια γενέσθαι· πάλαι γὰρ ἂν ἐμά-
 „χεσθε. νῦν δὲ οἱ δέδοκται, τὰ μὲν σφάγια ἑᾶν χαί-
 „ρειν, ἅμα ἡμέρη δὲ διαφαισκούση συμβολὴν ποιέε-
 „σθαι. καταρρώδηκε γὰρ μὴ πλεῦνες συλλεχθῆτε, ὥς
 „ἐγὼ εἰκάζω. πρὸς ταῦτα ἐτοιμάζεσθε. ἦν δὲ ἄρα ὑπερ- 15
 „βάληται τὴν συμβολὴν Μαρδόνιος, καὶ μὴ ποιῆται,
 „λιπαρέετε μένοντες· ὀλίγων γὰρ σφι ἡμερέων λείπε-
 „ται σιτία. Ἦν δὲ ὑμῖν ὁ πόλεμος ὅδε κατὰ νόον τε-
 „λευτήσῃ, μνησθῆναί τινα χρεὶ καὶ ἐμεῦ ἐλευθερώσιος
 „πέρι, ὃς Ἑλλήνων εἵνεκα οὕτω ἔργον παράβολον ἔρ- 20
 „γασμαι ὑπὸ προθυμίας, ἐθέλων ὑμῖν δηλῶσαι τὴν
 „διάνοιαν τὴν Μαρδονίου, ἵνα μὴ ἐπιπέσωσι ὑμῖν οἱ
 „βάρβαροι μὴ προσδεκομένοισί κω. εἰμὶ δὲ Ἀλέξαν-

*tuisse Mardonio eiusque exercitui sacra ex sen-
 tentia fieri: alioqui iam pridem praelio decertas-
 setis. Nunc vero eis decretum est, valere iussis
 sacrificiis, prima luce praelium committere: ti-
 met enim Mardonius, ut ego suspicor, ne maior
 vestrum numerus conveniat. Ad hoc ergo vos com-
 parate. Sin differt ille pugnam, et nunc vos non
 adgreditur; durate porro, et manete: etenim non
 nisi paucorum adhuc dierum cibaria exercitui
 supersunt. Quod si vero huius belli exitus ex ve-
 stra evenerit sententia, etiam mei oportebit vos
 memores esse, et de me liberando cogitare, qui
 Graecorum caussa tam periculosum facinus pro
 meo in vos studio suscepi, cupiens consilium vo-
 bis aperire Mardonii, ne Barbari ex improvviso
 vos nondum exspectantes adoriantur. Sum autem*

714, 19.

„δρος ὁ Μακεδών.“ Ὁ μὲν, ταῦτα εἶπας, ἀπήλαυνε
25 ὅπισω ἐς τὸ στρατόπεδον καὶ τὴν ἑωυτοῦ τάξιν.

Οἱ δὲ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων, ἐλθόντες ἐπὶ τὸ δε- 46
ξιὸν κέρας, ἔλεγον Πausανίη τὰ περ ἤκουσαν Ἀλέξαν-
δρου. ὁ δὲ, τούτῳ τῷ λόγῳ καταρρώδηςας τοὺς Πέρ-
σας, ἔλεγε τάδε· „Ἐπεὶ ταῦνυν ἐς ἡῶ ἡ συμβολὴ γίνε-
5 „ται, ὑμέας μὲν χρεόν ἐστὶ τοὺς Ἀθηναίους στήναι
„κατὰ τοὺς Πέρσας, ἡμέας δὲ κατὰ τοὺς Βοιωτοὺς τε
„καὶ τοὺς κατ’ ὑμέας τεταγμένους Ἑλλήνων, τῶνδε
„εἵνεκα. ὑμεῖς ἐπίστασθε τοὺς Μήδους καὶ τὴν μάχην
„αὐτέων, ἐν Μαραθῶνι μαχεσάμενοι· ἡμεῖς δὲ ἄπει-
10 „ροὶ τέ εἰμεν καὶ ἀδαεῖς τούτέων τῶν ἀνδράων. Σπαρ-
„τητέων γὰρ οὐδεὶς πεπείρηται Μήδων· ἡμεῖς δὲ Βοιω-
„τῶν καὶ Θεσσαλῶν ἔμπειροὶ εἰμεν. ἀλλ’ ἀναλαβόν-

Alexander Macedo. His dictis ille retro egit equum,
et in castra suamque ad stationem est reversus.

(46.) Moxque *Atheniensium* duces ad dextrum
cornu se contulerunt, et *Pausaniae*, quae ex Ale-
xandro audiverant, renunciarunt. Quo nuncio ille
territus, Persasque metuens, haec ait: *Quoniam*
igitur primo mane praelium committetur, opor-
tet ut vos *Athenienses* adversus Persas stetis, nos
autem contra Boeotos et Graecos, qui adversus
vos locati sunt; idque hac caussa. Vos nostis
Medos et illorum pugnandi genus, qui ad Mara-
thonem cum eis congressi estis: nos vero horum
hominum nullam experientiam neque notitiam ha-
bemus; nemo enim Spartanorum cum Medis peri-
culum fecit: sed Boeotos atque Thessalos usu co-
gnitos habemus. Quare omnino necesse est, ut vos

„τας τὰ ὅπλα χροὸν ἐστὶ ἰέναι ὑμέας μὲν εἰς τὸδε τὸ
 κέρας, ἡμέας δὲ εἰς τὸ εὐώνυμον.“ Πρὸς δὲ ταῦτα εἶπαν
 οἱ Ἀθηναῖοι τὰδε· „Καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν πάλαι ἀπ' ἀρ- 15
 „χῆς, ἐπεὶ τε εἶδομεν κατ' ὑμέας τασσομένους τοὺς
 „Πέρσας, ἐν νόῳ ἐγένετο εἶπαι ταῦτα τὰ περ ὑμεῖς
 „Φθάντες προφέρειτε· ἀλλὰ γὰρ ἀρρωδέομεν μὴ ὑμῖν
 „οὐκ ἡδέες γένωνται οἱ λόγοι. ἐπεὶ δ' ὦν αὐτοὶ ἐμνή-
 „σθητε, καὶ ἡδομένοισι ἡμῖν οἱ λόγοι γεγόνασι, καὶ 20
 47 „ἐτοῖμοί εἰμεν ποιεῖν ταῦτα.“ Ὡς δ' ἤρσκει ἀμφο-
 τέροισι ταῦτα, ἡὼς τε διέφαινε, καὶ διαλλάσσοντο τὰς
 τάξεις. γνόντες δὲ οἱ Βοιωτοὶ τὸ ποιούμενον, ἐξαγο-
 ρεύουσι Μαρδονίῳ. ὁ δ' ἐπεὶ τε ἤκουσε, αὐτίκα μετι-
 στάναι καὶ αὐτὸς ἐπειρᾶτο, παράγων τοὺς Πέρσας κα- 5
 τὰ τοὺς Λακεδαιμονίους. Ὡς δὲ ἔμαθε τοῦτο τοιοῦτο γι-
 νόμενον ὁ Πausanίης, γνούς ὅτι οὐ λανθάνει, ὀπίσω ἦγε

*sumtis armis in hoc cornu transeat, nos autem
 in sinistrum cornu. Ad haec Athenienses respon-
 derunt: Nos quoque ipsi pridem ab initio, ubi vos
 vidimus contra Persas locatos, in animo habeba-
 mus haec dicere, quae nunc vos nobis proponere
 occupastis; sed metuebamus, ne ingrata vobis es-
 set oratio. Nunc quoniam vos ipsi huius rationis
 fecistis mentionem, grata nobis haec oratio est,
 et parati sumus morem vobis gerere. (47.) Ut
 igitur utrisque hoc placuit, illucescente tunc aurora
 stationes inter se permutarunt. Quod ubi animad-
 verterunt Boeoti, renunciarunt Mardonio: et ille,
 hoc audito, protinus ipse quoque aciei suae ratio-
 nem coepit immutare, Persasque adversus Lacedae-
 monios ducere. Quod ubi Pausanias intellexit,*

τοὺς Σπαρτιήτας ἐπὶ τὸ δεξιὸν κέρας· ὡς δ' αὐτως καὶ ὁ Μαρδόνιος ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου.

Ἐπεὶ δὲ κατέστησαν ἐς τὰς ἀρχαίας τάξεις, πέμ- 48
ψας ὁ Μαρδόνιος κήρυκα ἐς τοὺς Σπαρτιήτας, ἔλεγε
τάδε· „ὦ Λακεδαιμόνιοι, ὑμεῖς δὴ λέγεσθε εἶναι ἄν-
δρες ἀριστοὶ ὑπὸ τῶν τῆδε ἀνθρώπων, ἐκπαγλεομένων.
5 „ὡς οὔτε Φεύγετε ἐκ πολέμου, οὔτε τάξιν ἐκλείπετε,
„μένοντές τε ἢ ἀπόλλυτε τοὺς ἐναντίους, ἢ αὐτοὶ ἀπόλ-
„λυσθε. τῶν δ' ἄρ' ἦν οὐδὲν ἀληθές. πρῶν γὰρ ἢ συμ-
„μίζειν ἡμέας, ἐς χειρῶν τε νόμον ἀπικέσθαι, καὶ δὴ
„Φεύγοντας καὶ στάσιν ἐκλείποντας ὑμέας εἶδομεν, ἐν
10 „Ἀθηναίοισι τε τὴν πρόπειραν ποιουμένους, αὐτοὺς τε
„ἀντία δούλων τῶν ἡμετέρων τασσομένους. ταῦτα οὐ-

suumque consilium non latere vidit hostem, retro
Spartanos duxit in dextrum cornu: perinde vero
item Mardonius suos laevum in cornu reduxit.

(48.) Postquam utraque acies pristinum locum
ceperat, praeconem *Mardonius* ad Spartanos misit,
haec illis ipsius nomine dicentem: *Vos igitur, La-*
cedaemonii, ut fortissimi viri praedicamini ab
hominibus has regiones incolentibus, qui magno-
pere vos admirantur, quod numquam ex bello fu-
giatis, numquam deseratis stationem, sed duretis
donec aut adversarios perdideritis aut perieritis
ipsi! Atqui horum nihil verum erat. Nam prius-
quam nos congredieremur et ad manus veniremus,
palam fugientes vos vidimus et stationem deserent-
tes, nempe in Atheniensibus primum periculum
facturos. vos ipsos vero contra servos nostros
locantes. Haec neutiquam sunt fortium virorum

Herod. T. IV. P. I.

Ο

„δαμῶς ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἔργα· ἀλλὰ πλεῖστον δὴ ἐν
 „ὑμῖν εἰνεύσθημεν. προσδεκόμενοι γὰρ κατὰ κλέος, ὡς
 „δὴ πέμψετε εἰς ἡμέας κήρυκα προκαλούμενοι, καὶ
 „βουλόμενοι μούνοισι Πέρσῃσι μάχεσθαι· ἄρτιοι ἐόντες 15
 „ποιεῖν ταῦτα, οὐδὲν τοιοῦτο λέγοντας ὑμέας εὔρομεν,
 „ἀλλὰ πτώσσοντας μᾶλλον. Νῦν ὦν ἐπειδὴ οὐκ ὑμεῖς
 „ἤρξατε τούτου τοῦ λόγου, ἀλλ' ἡμεῖς ἄρχομεν. τί δὴ
 „οὐ πρὸ μὲν τῶν Ἑλλήνων ὑμεῖς, ἐπεὶ τε δεδοξώσθε
 „εἶναι ἄριστοι, πρὸ δὲ τῶν βαρβάρων ἡμεῖς, ἴσοι πρὸς 20
 „ἴσους ἀριθμὸν μαχεσόμεθα; καὶ ἦ μὲν δοκῇ καὶ
 „τοὺς ἄλλους μάχεσθαι, οἱ δ' ὦν μετέπειτα μαχέσθων
 „ὑστεροί. εἰ δὲ καὶ μὴ δοκέοι, ἀλλ' ἡμέας μούνοὺς ἀπο-
 „χρᾶν, ἡμεῖς δὲ διαμαχεσόμεθα· ὀκότεροι δ' ἂν ἡμέων
 „νικήσωσι, τούτους τῷ ἅπαντι στρατοπέδῳ νικᾶν.“ 25

*facta: sed nimirum plurimum de vobis nos fefel-
 lit opinio. Nam quum propter virtutis vestrae
 famam existimassetis, vos nobis praeconem, qui
 nos provocaret, missuros esse, et cum solis
 Persis velle dimicare; nos ad hoc ipsum parati,
 nihil tale vos vidimus facientes, sed metu terro-
 reque refugientes. Nunc igitur, quoniam vos non
 priores hanc nobis proposuistis conditionem, nos
 eam vobis ultro proponimus. Quidni pro Graecis
 vos, qui fortissimi esse existimamini, pro Bar-
 baris autem nos, pari utrimque numero pugne-
 mus? Et siquidem placuerit ut caeteri etiam pu-
 gnent, pugnent illi deinde post nos! Sin hoc non
 placet, sed satis esse iudicaritis ut nos soli pugne-
 mus, decernamus igitur! et, utri nostrum vicerint,
 hi pro universo exercitu vicisse censeantur. (49.)*

Ὁ μὲν, ταῦτα εἶπας τε καὶ ἐπισχὼν χρόνον, ὥς οἱ 49
 οὐδείς οὐδὲν ὑπεκρίνετο, ἀπαλλάσσετο ὀπίσω· ἀπὸ τῶν
 δὲ ἐσήμεναι Μαρδονίῳ τὰ καταλαβόντας. Ὁ δὲ, περι-
 χάρης γενόμενος καὶ ἐπαρθεὶς ψυχρῇ νίκῃ, ἐπῆκε τὴν
 5 ἵππον ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας. ὡς δὲ ἐπήλασαν οἱ ἱππῶται,
 ἐσινέοντο πᾶσαν τὴν στρατιὴν τὴν Ἑλληνικὴν, ἐσακον-
 τίζοντές τε καὶ τοξεύοντες, ὥστε ἱπποτοξόται τε εἶντες,
 καὶ προσφέρεισθαι ἄποροι· τὴν τε κρήνην τὴν Γαργα-
 φῆν, ἀπ' ἧς ὑδρεύετο πᾶν τὸ στρατεύμα τὸ Ἑλληνι-
 10 κόν, συνετάραξαν καὶ συνέχωσαν. ἔσαν μὲν ὦν κατὰ
 τὴν κρήνην Λακεδαιμόνιοι τεταγμένοι μῦθοι· τοῖσι δὲ
 ἄλλοισι Ἕλλησι ἡ μὲν κρήνη πρόσω ἐγένετο, ὡς ἕκα-
 στοι ἔτυχον τεταγμένοι, ὁ δὲ Ἀσωπὸς ἀγχοῦ. ἐρυκά-
 μενοι δὲ ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ, οὕτω δὴ ἐπὶ τὴν κρήνην

His dictis praeco aliquantisper substitit: ut vero nemo ei respondit, reversus est, et *Mardonio* quid acciderit renunciavit. Tum ille, vehementer gavisus, et frigidâ elatus victoriâ, *equitatum adversus Graecos* misit. Et adcurrentes equites universum Graecorum exercitum incommodabant, et iacula in eos torquentes, et sagittas ex arcibus emittentes: quippe sagittarii erant equites, nec cum eis comminus congredi poterant Graeci. Eadem etiam fontem *Gargaphiam*, unde aquabatur universus Graecorum exercitus, turbabant et obstruebant. Et erant quidem prope illum fontem soli Lacedaemonii locati; reliqui vero Graeci, prout quique locati erant, longius aberant a fonte, *Asopum* autem in propinquo habebant. Sed quoniam ab *Asopo* arcebantur, ad eundem fontem

ἰφθείον· ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ γὰρ σφι οὐκ ἔξῃν ὕδαρ φα- 15
 ρέεσθαι, ὑπὸ τε τῶν ἵππων καὶ τοξευμάτων.

- 50 Τούτου δὲ τοιούτου γινόμενου, οἱ τῶν Ἑλλήνων στρα-
 τηγῶν, αἵ τε τοῦ τε ὕδατος στερηθείσης τῆς στρατιῆς, καὶ
 ὑπὸ τῆς ἵππου ταρασσομένης, συνελέχθησαν περὶ αὐ-
 τῶν τε τούτων καὶ ἄλλων, ἐλθόντες παρὰ Πausanίην
 ἐπὶ τὸ δεξιὸν κέρας. ἄλλα γὰρ, τούτων τοιούτων ἐόν- 5
 των, μᾶλλον σφας ἐπελύπει. οὔτε γὰρ σιτία εἶχον
 ἔτι, οἳ τέ σφωον ὀπίωνες, ἀποπεμφθέντες εἰς Πελοπόν-
 νησον ὡς ἐπισιτιεύμενοι, ἀποκεκλέατο ὑπὸ τῆς ἵππου,
 51 οὐ δυνάμενοι ἀπικέσθαι εἰς τὸ στρατόπεδον. Βουλευο-
 μένοισι δὲ τοῖσι στρατηγοῖσι ἔδοξε, ἣν ὑπερβάλλονται
 κείνην τὴν ἡμέρην οἱ Πέρσαι συμβολὴν μὴ ποιεύμενοι,
 εἰς τὴν νῆσον ἵεναι. ἣ δὲ ἐστὶ ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ καὶ τῆς
 κρήνης τῆς Γαργαφίης, ἐπ' ἣ ἐστρατοπεδεύοντο τότε, 5

aquatum iverant; ex fluvio enim aquari prohibe-
 bantur ab equitum missilibus.

(50.) In hoc rerum statu, quum aquâ careret
 exercitus, et ab equitatu hostium incommodaretur,
 Graecorum duces convocavit *Pausanias*, ut ad se in
 dextrum cornu convenirent, et de his ipsis rebus
 itemque de aliis deliberarent. Nam, praeter haec,
 aliis etiam incommodis premebantur: cibaria enim
 illos defecerant; famulique eorum, ad subvehen-
 dum commeatum in Peloponnesum missi, interclusi
 erant ab equitatu, ut in castra pervenire non pos-
 sent. (51.) Deliberantibus ducibus placuit, ut, si
 eo die Persae supersederent praelium committere,
 ipsi in insulam se conferrent. Abest haec decem sta-
 dia a fonte Gargaphia, ad quem tunc castra habe-

δέκα σταδίους ἀπέχουσα, πρὸ τῆς Πλαταίων πόλιος.
 ἡῆσος δὲ οὕτω αὖν εἴη ἐν ἡπείρῳ· σχιζόμενος ὁ ποταμὸς
 ἄνωθεν ἐκ τοῦ Κιθαιρῶνος ῥέει κάτω ἐς τὸ πεδῖον, διέχων
 ἀπ' ἀλλήλων τὰ ῥέεθρα ὅσον περ τρία στάδια· καὶ ἔπει-
 10 τα συμμίσγει ἐς ταῦτό· οὐνομα δέ οἱ Ὀερόη. θυγα-
 τέρα δὲ ταύτην λέγουσι εἶναι Ἀσωποῦ οἱ ἐπιχάριοι. Ἐς
 τοῦτον δὴ τὸν χῶρον ἐβουλεύσαντο μεταναστῆναι, ὥα
 καὶ ὕδατι ἔχῃσι χρᾶσθαι ἀφθένῳ, καὶ οἱ ἱππεῖς σφίεας
 μὴ σινόιατο, ὥσπερ κατ' ἰθὺ ἐόντων. μετακινέσθαι τε
 15 ἐδόκει τότε ἐπ' αὖν τῆς νυκτὸς ἢ δευτέρῃ Φυλακῇ, αἷς
 αὖν μὴ ἰδοῖατο οἱ Πέρσαι ἐξορμεωμένους, καὶ σφίεας
 ἐπόμενοι ταραύσσειεν οἱ ἱππόται. ἀπικομένων δὲ ἐς τὸν
 χῶρον τοῦτον, τὸν δὴ ἡ Ἀσωπὶς Ὀερόη περισχίζεται,
 ῥέουσα ἐκ τοῦ Κιθαιρῶνος, ὑπὸ τὴν νύκτα ταύτην ἐδό-
 20 κει τοὺς ἡμίσεας ἀποστέλλειν τοῦ στρατοπέδου πρὸς

bant, estque ante urbem Plataeensium. Ita insula fuerit in continente: nempe fluvius a Cithaerone monte in planitiem decurrit in duos alveos divisus, tria fere stadia a se invicem distantes, et deinde in unum confluit: nomen ei est *Oëroë*, filiamque hanc esse *Asopi* aiunt huius regionis incolae. Hunc in locum transferre castra constituerunt, quo et aquae haberent copiam, nec ab equitibus, sicut dum ex adverso stabant, infestarentur. Movere autem placuit castra sub secundam noctis vigiliam, ne Persae illos viderent abeuntes, nec equites illos sequerentur et incommodarent. Deinde constituerant, quando in hunc locum pervenissent, quem Asopi filia *Oëroë* e Cithaerone decurrens circumfluit, eadem nocte dimidiam copiarum partem ad Cithaeronem mittere,

τὸν Κιθαιρῶνα, ὡς ἀναλάβοιεν τοὺς ὀπίσσω τοὺς ἐπὶ
 τὰ σιτία οἰχομένους· ἔσαν γὰρ ἐν τῷ Κιθαιρῶνι ἀπολε-
 52 λαμμένοι. Ταῦτα βουλευσάμενοι, κείνην μὲν τὴν ἡμέ-
 ρην πᾶσαν, προσκειμένης τῆς ἵππου, ἔχον πόνον ἄτρυ-
 τον. ὥς δὲ ἡ τε ἡμέρῃ ἔληγε, καὶ οἱ ἵππῆες ἐπέπαυν-
 το, νυκτὸς δὲ γενομένης, καὶ εὐούσης τῆς ὥρης ἐς τὴν
 συνέκειτό σφι ἀπαλλάσσεσθαι, ἐνθαῦτα ἀερόντες οἱ 5
 πολλοὶ ἀπαλλάσσοντο· ἐς μὲν τὸν χῶρον ἐς τὸν συνέ-
 κειτο, οὐκ ἐν νόῳ ἔχοντες· οἱ δὲ, ὡς ἐκινήθησαν, ἔφευ-
 γον ἄσμενοι τὴν ἵππον πρὸς τὴν Πλαταιέων πόλιν· φεύ-
 γοντες δὲ, ἀπικνέονται ἐπὶ τὸ Ἡραῖον. τὸ δὲ πρὸ τῆς
 πόλιός ἐστι τῆς Πλαταιέων, εἴκοσι σταδίους ἀπὸ τῆς 10
 κρήνης τῆς Γαργαφίης ἀπέχον. ἀπικόμενοι δὲ, ἔβητο
 53 πρὸ τοῦ ἱεροῦ τὰ ὅπλα. Καὶ οἱ μὲν περὶ τὸ Ἡραῖον
 ἰστροτατοπιδεύοντο· Πausanias δὲ, ὁρίων σφίρας ἀπαλ-

ad recipiendos famulos, qui commeatum advecturi
 abierant: erant enim in Cithaerone interclusi. (52.)
 Haec quum ita decrevissent, toto illo die ab equi-
 tatu pressi, immensum sustinuerunt laborem. Ut
 vero dies defecit, destiteruntque equites, facta nocte
 et adpropinquante hora qua ut discederent erat con-
 stitutum, tum vero plerique collectis vasis discesse-
 rant; non illi locum, de quo convenerat, petere
 in animo habentes; sed, simulac moveri coeperunt,
 lacti effugisse equitatum, versus Plataeensium urbem
 fugientes, ad *Heraeum* [Iunonis templum] perve-
 nerunt, quod est ante Plataeensium urbem, viginti
 stadia a Gargaphia distans; ibique ante templum
 consederunt. (53.) Hi igitur circa Heraeum castra
 habuere. *Pausanias* vero, postquam illos vidit ca-

λασσομένους ἐκ τοῦ στρατοπέδου, παρήγγελλε καὶ ταῖς
 5 ταῖς Λακεδαιμονίοισι, ἀναλαβόντας τὰ ὅπλα, ἵεναι κα-
 τὰ τοὺς ἄλλους τοὺς προϊόντας νομίσας αὐτοὺς ἐς τὸν
 χῶρον ἵεναι, ἐς τὸν συνεθήκαντο. Ἐνθαῦτα οἱ μὲν ἄλ-
 λοι ἄρτιοι ἔσαν τῶν ταξιαρχέων πείθεσθαι Πausanίῃ·
 Ἀμομφάρετος δὲ ὁ Πολιάδew, λοχηγέων τοῦ Πιτανη-
 τέων λόχου „οὐκ, ἔφη, τοὺς ξείνους Φεύξεσθαι, οὐδὲ
 10 ἐκὼν εἶναι αἰσχυνέειν τὴν Σπάρτην.“ ἐδάμαζε τε ὁρῶν
 τὸ ποιεῦμενον, ὅτε οὐ παραγενόμενος τῷ προτέρῳ λόγῳ.
 ὁ δὲ Πausανίης τε καὶ ὁ Εὐρυάναξ δεινὸν μὲν ἐποεῦντε
 τὸ μὴ πείθεσθαι ἐκείνων σφίσι, δεινότερον δὲ ἔτι, καίρου
 ταῦτα νενωμένου, ἀπολιπεῖν τὸν λόχον τὸν Πιτανήτην,
 15 μὴ, ἢν ἀπολίπωσι ποιεῦντες τὰ συνεθήκαντο τοῖσι ἄλ-
 λοις· Ἕλλησι, ἀπόληται ὑπολειφθεὶς αὐτός τε Ἀμομ-
 φάρετός καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ. ταῦτα λογιζόμενοι, ἀντί-

stris egredientes, ratus eum locum illos, de quo con-
 venerat, petere, Lacedaemonios etiam arma iussit
 capere, et eadem viâ, qua caeteri praecessissent, pro-
 gredi. Ibi tunc, quum alii omnes ordinum ductores
 parati essent Pausaniae obsequi, unus *Amompha-*
retus, Poliadae filius, manipulum ducens Pitane-
 tarum, ait se non fugiturum peregrinos, neque ultro
 ignominiam adspersurum Spartanis; miratusque
 est, ubi quid ageretur vidit: nec enim superiori
 colloquio interfuerat. Pausaniae vero et Euryanacti
 indigna res visa est, imperio non obtemperare centu-
 rionem, adhuc vero indignior, deserere manipulum
 Pitane tarum, quoniam ita dux illorum, animatus
 esset; quippe veriti, ne, si illo relicto facerent quae
 cum caeteris Graecis constituissent, desertus periret

μας εἶχον τὸ στρατόπεδον τὸ Λακωνικόν, καὶ ἐπειρῶν-
το πείθοντές μιν ὥς οὐ χρεὸν εἶη ταῦτα ποιεῖν.

- 54 Καὶ οἱ μὲν παρηγόρεον Ἀμομφάρετον, μούνον Λα-
κεδαιμονίων τε καὶ Τεγεατέων λελειμμένον. Ἀθηναῖοι
δὲ ἐποίουν τοιαύδε. εἶχον αἰρέμας σφέας αὐτοὺς ἵνα ἐτά-
χθησαν, ἐπιστάμενοι τὰ Λακεδαιμονίων Φρονήματα,
ὥς ἄλλα Φρονεόντων καὶ ἄλλα λεγόντων. ὥς δὲ ἐκί- 5
νῆθη τὸ στρατόπεδον, ἔπεμπον σφέων ἱππεία, οἷψόμε-
νόν τε εἰ πορεύεσθαι ἐπιχειροῖεν οἱ Σπαρτιῆται, εἴ τε
καὶ τὸ παράπαν μὴ διανοεῦνται ἀπαλλάσσεσθαι ἐπι-
55 ρεσθαί τε Πausanίην τὸ χρεὸν εἶη ποιεῖν. Ὡς δὲ ἀπί-
κετο ὁ κήρυξ εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, ὥρα τέ σφέας
κατὰ χώρην τεταγμένους, καὶ εἰς νεῖκεα ἀτιγμένους
αὐτέων τοὺς πρώτους. ὥς γὰρ δὴ παρηγορέοντο τὸν

Amompharetus cum suis. Id secum reputantes, gra-
dum sistere iusserunt Laconicas copias, et persua-
dere homini conati sunt, non recte eum facere.

(54.) Dum illi Amompharetum adhortantur, unum
ex omnibus Lacedaemoniis et Tegeatis pone manen-
tem; interim Athenienses haec fecerant. Quietī ste-
terant in vestigio ubi locati erant, bene gnari moris
Lacedaemoniorum, alia saepe cogitantium, alia di-
centium. Ut autem movere se coepit exercitus, equi-
fem de suis miserunt, qui spectaret utrum Lacedae-
monii discedere adgrederentur, an omnino de profe-
ctione non cogitarent; tum qui ex Pausania quae-
reret, quid ipsis esset faciendum. (55.) Ubi ad La-
cedaemonios pervenit praeco, vidit illos eo loci in-
structos stantes, et primores illorum inter se alter-
cantes. Quum enim Amompharetum hortati essent

718, 65.

5 Ἀμομφάρετον ὃ τε Εὐρύαναξ καὶ ὁ Πausανίης, μὴ
 κινδυνεύειν μένοντας μούρους Λακεδαιμονίων, οὐ πως
 ἔπειθον· ἐς ὃ ἐς νείκῃα τε συμπεσόντες ἀπικέατο, καὶ ὁ
 κήρυξ τῶν Ἀθηναίων παρίστατό σφι ἀπιγμένος. νεικέων
 δὲ ὁ Ἀμομφάρετος, λαμβάνει πέτρον ἀμφοτέρῃσι τῇ-
 10 σι χερσὶ, καὶ τιθεῖς πρὸ ποδῶν τῶν Πausανίῳ „ταύ-
 τη τῇ ψῆφω ψηφίζεσθαι, ἔφη, μὴ Φεύγειν τοὺς ξεί-
 νους.“ ξείνους λέγων τοὺς βαρβάρους. ὁ δὲ, μαινόμε-
 νον καὶ οὐ φρενήρεα καλέων ἐκείνον, πρὸς τε τὸν Ἀθη-
 ναίων κήρυκα ἐπειρωτῶντα τὰ ἐντεταλμένα, λέγειν ὁ
 15 Πausανίης ἐκέλευε τὰ παρὲντα σφι πρήγματα, ἐχρή-
 ζέ τε τῶν Ἀθηναίων προσχωρῆσαι τε πρὸς ἑαυτοὺς, καὶ
 ποιέειν περὶ τῆς ἀπόδου τὰ περ ἂν καὶ σφεῖς. Καὶ ὁ 56
 μὲν ἀπαλλάσσετο ἐς τοὺς Ἀθηναίους. τοὺς δὲ ἐπεὶ ἀνα-

Euryanax et Pausanias, ne solus Lacedaemonio-
 rum ibi manens se suosque in periculum adduceret,
 minime ei persuaserunt; et ad extremum eo ventum
 est, ut ad mutua convicia descenderent, quo tem-
 pore adveniēns praeco Atheniensis coram eis stetit.
 Et maledictis illos incessens *Amompharetus*, am-
 babus manibus sublato saxo, eoque ante pedes po-
 sito *Pausaniae*, *Hoc calculo*, ait, *suffragium ego*
fero, non debere nos fugere peregrinos: nempe
peregrinos Barbaros dicens. Quem furiosum et male
sanum adpellans *Pausanias*, mox ad praeconem
 Atheniensium conversus, interrogantem quod ei
 mandatum erat, iussit hunc, illis quid hic agere-
 tur nunciare, suoque nomine rogare Athenienses,
 ut ad se venirent, et de discessu facerent quod
 ipsos vidissent facere. (56.) Et ille quidem ad

κρινομένους πρὸς ἑαυτοὺς ἡὼς κατελάμβανε, ἐν τούτῳ
 τῷ χρόνῳ κατήμενος ὁ Πausanίης, οὐ δοκέων τὸν Ἀμομ-
 Φάρετον λείψεσθαι τῶν ἄλλων Λακεδαιμονίων ἀποστεί- 6
 χόντων, (τὰ δὴ καὶ ἐγένετο,) σημήνας ἀπήγε δια τῶν
 κολωνῶν τοὺς λοιποὺς πάντας· εἶποντο δὲ καὶ Τεγεῇ-
 ται. Ἀθηναῖοι δὲ ταχθέντες ἦσαν τὰ ἔμπαλιν ἢ Λα-
 κεδαιμόνιοι. οἱ μὲν γὰρ τῶν τε ὄχθων ἀντείχοντο καὶ
 τῆς ὑπάρχεις τοῦ Κιθαιρώνος, φοβεόμενοι τὴν ἵππον· 10
 57 Ἀθηναῖοι δὲ, κάτω τραφέντες ἐς τὸ πεδίον. Ἀμομ-
 Φάρετος δὲ, ἀρχὴν τε οὐδαμᾶ δοκέων Πausανίην τολ-
 μήσειν σφέας ἀπολιπεῖν, περιείχετο αὐτοῦ μένοντας μὴ
 ἐκλιπεῖν τὴν τάξιν· προτερεόντων δὲ τῶν σὺν Πausανίῃ,
 καταδόξας αὐτοὺς ἰδεῖν τέχνη ἀπολιπεῖν αὐτὸν, ἀνα- 5
 λαβόντα τὸν λόχον τὰ ὅπλα ἤγε βάδην πρὸς τὸ ἄλλο

Athenienses rediit. Hos verò ut inter se disceptan-
 tes aurora deprehendit, *Pausanias*, quum adhuc
 ibidem mansisset, existimans Amompharetum, si re-
 liqui Lacedaemonii discessissent, non ibi solum man-
 surum, (id quod etiam accidit) dato imperio cae-
 teros omnes abduxit per clivos; et Tegeatae quoque
 sequebantur. *Athenienses* vero, ordine instructi,
 contrariâ quam *Lacedaemonii* viâ incedebant: hi
 enim metu equitatus olivos sequebantur et radices
 Cithaeronis; Athenienses vero infra per planitiem
 progrediebantur. (57.) *Amompharetus* autem, prorsus
 persuasus nequaquam ausurum *Pausaniam* se
 suosque deserere, etiam nunc institit ut ibi manerent,
 nec desererent stationem: at, ubi iam longius
 progressum *Pausaniam* cum suis vidit, tunc ratus
 revera illos sese deseruisse, manipulum suum arma

719, 94.

στῖφος. τὸ δὲ, ἀπελθὼν ὅσον τε δέκα στάδια, ἀνέμενε
τὸν Ἀμομφαρέτου λόχον, περὶ ποταμὸν Μολόεντα ἰδρυ-
μένον Ἀργιόπιόν τε χῶρον καλεόμενον, τῇ καὶ Δήμητρος
10 Ἐλευσινίης ἱρὸν ἦσται. ἀνέμενε δὲ τοῦδε εἵνεκα, ἵνα, ἣν
μὴ ἀπολίπη τὸν χῶρον ἐν τῷ ἐτετάχατο ὁ Ἀμομφάρ-
τος τε καὶ ὁ λόχος, ἀλλ' αὐτοῦ μένωσι, βοηθεῖσι ὀπί-
σω παρ' ἐκείνους. Καὶ οἱ τε ἀμφὶ τὸν Ἀμομφάρετον
παρεγίνοντό σφι, καὶ ἡ ἵππος ἡ τῶν βαρβάρων προσέ-
15 κειτο πᾶσα. οἱ γὰρ ἱππῶται ἐποίησαν οἶον καὶ ἐώθεσαν
ποιέειν αἰεὶ· ἰδόντες δὲ τὸν χῶρον κεινόν, ἐν τῷ ἐτετά-
χατο οἱ Ἕλληνες τῇσι προτέρησι ἡμέρησι, ἤλαυνον τοὺς
ἵππους αἰεὶ τὸ πρόσω· καὶ ἅμα καταλαβόντες, προσε-
κιάτό σφι.

capere iussit, eumque militari gradu ad reliquum
agmen adduxit. At illi, postquam decem fere stadia
progressi erant, expectaverunt Amomphareti mani-
pulum, circa fluvium Moloëntem resistentes et circa
locum cui Argiopio nomen, ubi templum est Cere-
ris Eleusiniac. Manserunt autem ibi hoc consilio,
quo, si stationem qua locatus erat non relinqueret
Amompharetus eiusque manipulus, sed ibi mane-
rent, redirent ipsi eisque succurrerent. Vixdum ad
illos pervenerat Amompharetus, quum universus
Barbarorum equitatus eis instabat. Etenim equites
pro suo more castris Graecorum adequitantes, quum
vacuum vidissent locum, quo illi superioribus die-
bus steterant, ulterius continuo equos adegerunt: et
simulatque Graecos adsecuti sunt, protinus eis insti-
terunt.

58. Μαρδόνιος δὲ, ὡς ἐπύθετο τοὺς Ἑλλήνας ἀποιοχομένους ὑπὸ νύκτα, εἶδε τε τὸν χώρον ἐρήμον, καλέσας τὸν Ληρισσαῖον Θώρηκα, καὶ τοὺς ἀδελφεοὺς αὐτοῦ Εὐρύπυλον καὶ Θρασυδήϊον, ἔλεγε· „ὦ παῖδες Ἀλεῦεω, „ἔτι τί λέξετε, τὰδε ὀρέοντες ἐρῆμα; ὑμεῖς γὰρ οἱ 5
 „πλησιόχωροι ἐλέγετε Λακεδαιμονίους οὐ Φεύγειν ἐκ
 „μάχης, ἀλλὰ ἄνδρας εἶναι τὰ πολέμια πρῶτους·
 „τοὺς πρότερόν τε μετισταμένους ἐκ τῆς τάξις εἴδετε,
 „νῦν τε ὑπὸ τὴν παροιοχομένην νύκτα καὶ οἱ πάντες ὀρέο-
 „μεν διαδράντας. διεδεξάν τε, ἐπὶ σφεας ἔδει πρὸς 10
 „τοὺς ἀψευδέως ἀρίστους ἀνθρώπων μάχῃ διακριθῆναι,
 „ὅτι οὐδένες ἄρα ἔοντες, ἐν οὐδαμοῖσι εἰοῦσι Ἑλλήσι
 „ἐναπεδεικνύατο. Καὶ ὑμῖν μὲν, εἰοῦσι Περσέων ἀπεί-
 „ροισι, πολλὴ ἔκ γε ἐμεῦ ἐγένετο συγγνώμη, ἐπαι-

(58.) *Mardonius*, ut Graecos noctu discessisse cognovit, locumque vacuum vidit, Larissaeum Thorracem vocavit eiusque fratres Eurypylum et Thrasydium, eosque his verbis est adlocutus: *Nunc quid porro dicetis, filii Aleuae, loca haec vacua videntes? Nam vos, horum hominum finitimi, dicebatis non fugere Lacedaemonios ex pugna, sed bellica virtute primarios esse viros: quos et paulo ante vidistis stationem deserere, et nunc cuncti videmus proxima nocte prorsus profugisse. Nempe, ubi acie illis decernendum fuit cum eis qui revera fortissimi sunt hominum, ostenderunt, se, quum sint nihili homines, inter Graecos, qui nec ipsi ullius frugis sunt, eminuisse. Ac vobis quidem, quibus Persarum virtus minus comperta est, facile ignovi, laudantibus hos homines,*

15 „νεόντων τούτους, τοῖσί τι καὶ συνηδέατε· Ἀρταβάζου
 „δὲ θῶμα καὶ μᾶλλον ἐποιεύμην, τὸ καὶ καταρῶ-
 „δῆσαι Λακεδαιμονίους, καταρῶδῆσαντά τε, ἀποδέ-
 „ξασθαι γνώμην δειλοτάτην, ὥς χρεὸν εἴη ἀναζεύξαν-
 „τας τὸ στρατόπεδον, ἵεναι εἰς τὸ Θηβαίων ἄστὺ πο-
 20 „λιορρησομένους· τὴν ἔτι πρὸς ἐμεῦ βασιλεὺς πεύσε-
 „ται. Καὶ τούτων μὲν ἑτέρωθι ἔσται λόγος· νῦν δὲ
 „ἐκείνοισι ταῦτα ποιῆσι οὐκ ἐπιτρεπτέα ἐστὶ, ἀλλὰ
 „διωκτέα εἰσὶ, εἰς ὃ καταλαμφθέντες δώσουσι ἡμῖν
 „τῶν δὴ ἐποίησαν Πέρσας πάντων δίκας.“ Ταῦτα 59
 εἶπας, ἦγε τοὺς Πέρσας δρόμῳ, διαβάνας τὸν Ἀσω-
 πόν, κατὰ στίβον τῶν Ἑλλήνων, ὥς δὴ ἀποδιδρυσκέν-
 των· ἐπιῆχέ τε ἐπὶ Λακεδαιμονίους τε καὶ Τεγεάτας
 5 μούρους· Ἀθηναίους γὰρ τραπομένους εἰς τὸ πεδίον, ὑπὸ

*quorum res quaedam bene gestae vobis innotue-
 runt: sed tanto magis Artabazum miratus sum,
 Lacedaemonios pertimescentem, et timore percul-
 sum ignavissimam dicentem sententiam, movenda
 nobis esse castra, et in Thebanorum urbem sece-
 dendum, nempe ibi obsidendis: quam sententiam
 etiam Rex ex me cognoscet. Sed de his quidem
 aliàs disserendi locus erit: nunc vero illis, ut nos
 effugiant, non est permittendum; sed persequi eos
 oportet, donec deprehensi poenas nobis dederint
 omnium quae adversus Persas patrarunt. (39.)
 Haec locutus Mardonius, Persas Asopo superato cur-
 sim duxit, vestigia secutus Graecorum, tamquam
 fugientium: duxit autem adversus solos Lacedaemo-
 nios et Tegatas; nam Athenienses, per planitiem
 euntes, obstantibus clivis non conspexerat. Et reli-*

τῶν ὄχθων οὐ κατὰρᾶ. Πέρσας δὲ ὀρίοντες ἀρμημένους διώκειν τοὺς Ἕλληνας οἱ λοιποὶ τῶν βαρβαρικῶν τελέων ἄρχοντες, αὐτίκα πάντες ἦσαν τὰ σημήϊα, καὶ ἐδίω-
 κεν ὡς ποδῶν ἕκαστος εἶχον, οὔτε κόσμῳ οὐδὲν κοσ-
 μηθέντες, οὔτε τάξι. καὶ οὗτοι μὲν βοῇ τε καὶ ὀμίλῳ 10
 ἐπήϊσαν, ὡς ἀναρπασόμενοι τοὺς Ἕλληνας.

- 60 Πausanίης δὲ, ὡς προσέειπετο ἡ ἵππος, πέμψας
 πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἱππία, λέγει τάδε· „Ἄνδρες
 „Ἀθηναῖοι, ἀγῶνος μεγίστου προκειμένου, ἐλευθέρην
 „εἶναι ἡ δεδουλωμένην τὴν Ἑλλάδα, προδιδόμεθα ὑπὸ
 „τῶν συμμάχων, ἡμῖς τε οἱ Λακεδαιμόνιοι, καὶ 5
 „ὑμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι, ὑπὸ τὴν παροιχομένην νύκτα δια-
 „δράντων. νῦν ὧν δέδοκται τὸ ἐνθεῦτεν τὸ ποιητέον ἡμῖν·
 „ἀμυνομένους γὰρ τῇ δυνάμεθα ἀρίστα περιστέλλειν

quarum barbaricarum duces copiarum, ut Persae viderunt ad persequendos Graecos egressos, protinus et ipsi omnes sublati signis raptim secuti sunt, ut quique pedibus valebant, nullo ordine, non instructa acie. Ita igitur hi cum clamore et tumultu adcurrerunt, tamquam primo impetu Graecos oppressuri.

(50.) Pausanias, quum instaret equitatus, equitem ad Athenienses misit, qui ipsius verbis haec illis diceret: *Cives Athenienses! quum maximum nobis propositum sit certamen, quo id agitur, libera-ne maneat Graecia, an servitutem sit servitura, proditi sumus tam nos Lacedaemonii, quam vos Athenienses, a sociis, qui proxima nocte fugā se proripuerunt. Nunc igitur decretum est, quid sit nobis faciendum: nempe pugnare oportet*

„ἀλλήλους. εἰ μὲν νῦν ἐς ὑμέας ὤρμησέ ἀρχὴν ἡ ἡ-
 10 „πος, χρεὴν δὴ ἡμέας τε, καὶ τοὺς μετ' ἡμέων τὴν
 „Ἑλλάδα οὐ προδιδόντας Τεγεάτας, βοηθῆειν ὑμῖν· νῦν
 „δὲ, ἐς ἡμέας γὰρ ἅπαντα καχώρηκε, δίκαιοί ἐστε
 „ὑμεῖς πρὸς τὴν πιεζομένην μάλιστα τῶν μοιρέων ἀμυ-
 „νέοντες ἵναί. Εἰ δ' ἄρα αὐτοὺς ὑμέας καταλελάβηκε
 15 „ἀδύνατόν τι βοηθῆειν, ὑμεῖς δ' ἡμῖν τοὺς τοξότας ἀπο-
 „πέμψαντες χάριν θέσθε. συνοίδαμεν δὲ ὑμῖν ὑπὸ τῶν
 „παρόντων τόνδε πόλεμον εἶναι πολλὸν προθυμοτάτοις·
 „ὥστε καὶ ταῦτα ἐσακούειν.“ Ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι ὥς 61
 ἐπύθοντο, ὤρμησάν τε βοηθῆειν, καὶ τὰ μάλιστα ἐπαμύ-
 νειν. καὶ σφί' ἤδη στείχουσι ἐπιτίθενται οἱ ἀντιπαχύνοντες
 Ἑλλήνων τῶν μετὰ βασιλῆος γενομένων, ὥστε μηκέτι

tet quam fortissime possumus, et mutuo nobis suc-
currere. Igitur si in vos primos irruisset equita-
tus, oporteret nos et Tegeatas, qui nobiscum sunt
neque Graeciam prodiderunt, vobis succurrere.
Nunc vero quum in nos universus ingruit, aequum
est ut vos laborantibus maxime partibus exercitus
suppetias veniatis. Sin vos ipsi occupati estis ut
succurrere nobis non possitis, hoc saltem nobis
gratificamini ut sagittarios vestros ad nos dimitt-
tatis. Quum compertum sit nobis, quam singulare
studium ad hoc exsequendum bellum adhibeatis,
non dubitamus vos gratum hoc nobis facturos.
 (61.) His auditis, Athenienses parati erant illis
 succurrere, et quantam maximam possent opem ferre.
 Iamque iter erant ingressi, quum subito in illos im-
 petum fecerunt Graeci a Barbarorum partibus stan-
 tes, qui illis in acie fuerant oppositi: quo facto,

δύνασθαι βοηθῆσαι· τὸ γὰρ προσκείμενόν σφεας ἐλύ- 5
 πει. Οὕτω δὴ μουνωθέντες Λακεδαιμόνιοι καὶ Τεγεῆ-
 ται, ἔοντες σὺν ψιλοῖσι, ἀριθμὸν, οἱ μὲν, πεντακισμύ-
 ριοι, Τεγεῆται δὲ, τρισχίλιοι· (οὔτοι γὰρ οὐδαμᾶ ἀπε-
 σχίζοντο ἀπὸ Λακεδαιμονίων) ἐσφαγιάζοντο, ὥς συμ-
 βαλέοντες Μαρδονίῳ καὶ τῇ στρατιῇ τῇ παρούσῃ. καὶ, 10
 οὐ γὰρ σφι ἐγένετο τὰ σφάγια χρηστά, ἐπιπτόν τε
 αὐτῶν ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ πολλοὶ, καὶ πολλῷ πλεῦνες
 ἐτρωματίζοντο. Φράζαντες γὰρ τὰ γέρεα οἱ Πέρσαι,
 ἀπίεσαν τῶν τοξυμάτων πολλὰ ἀφειδέως οὕτω, ὥστε
 πιεζομένων τῶν Σπαρτιητέων, καὶ τῶν σφαγίων οὐ γι- 15
 νομένων, ἀποβλέψαντα τὸν Πausanίην πρὸς τὸ Ἡραῖον
 τὸ Πλαταιέων, ἐπικαλέσασθαι τὴν θεὸν, χρηρίζοντα
 μηδαμῶς σφέας ψευσθῆναι τῆς ἐλπίδος.

62. Ταῦτα δ' ἐτι τούτου ἐπικαλυμένῃ, προεξαναστάν-

iam succurrere istis non potuere, ipsi ab adgredien-
 tibus infestati. Itaque soli relictī *Lacedaemonii* et
Tegeatae, (simul cum levi armatura, quinquagies
 mille *Lacedaemonii*, et ter mille *Tegeatae*: nam hi
 numquam ab illis discesserunt:) sacra fecerunt, quip-
 pe cum *Mardonio* et exercitu qui cum eo erat con-
 flicturi. Quumque nihil laeti portenderent victimae,
 multi interim eorum ceciderunt, et multo plures vul-
 nerabantur. Etenim Persae, vallo e cratibus facto,
 adeo immensam in illos vim sagittarum emisērunt,
 ut *Pausanias*, quum perlitare non posset, et valde
 premerentur *Lacedaemonii*, Iunonis templum respi-
 ciens, quod ad *Plataeas* est, deam invocaret, orans
 ne spem ipsorum frustraretur.

(62.) Dum ille adhuc deam invocat, priores sur-

5 τες πρότεροι οἱ Τεγεῆται ἐχώρεον ἐς τοὺς βαρβάρους·
 καὶ τοῖσι Λακεδαιμονίοισι αὐτίκα μετὰ τὴν εὐχὴν τὴν
 Πausανίῳ, ἐγένετο θυομένοισι τὰ σφάγια χρηστά.
 10 ὥς δὲ χρόνῳ κατὲ ἐγένετο, ἐχώρεον καὶ οὗτοι ἐπὶ τοὺς
 Πέρσας, καὶ οἱ Πέρσαι ἀντίοι, τὰ τόξα μετέντες.
 Ἐγένετο δὲ πρῶτον περὶ τὰ γέγρα μάχη. ὥς δὲ ταῦτα
 ἐπεπτάκεε, ἡδὴ ἐγένετο μάχη ἰσχυρὴ παρ' αὐτὸ τὸ Δη-
 15 μῆτριον, καὶ χρόνον ἐπὶ πολλόν, ἐς ὃ ἀπίκοντο ἐς ὠθισ-
 μόν· τὰ γὰρ δόρατα ἐπιλαμβανόμενοι κατέκλων οἱ
 βάρβαροι. λήματι μὲν νυν καὶ ῥώμῃ οὐκ ἔσσονες ἔσαν
 οἱ Πέρσαι· ἀνοπλοι δὲ ἑόντες, καὶ πρὸς ἀνεπιστήμο-
 νες ἔσαν, καὶ οὐκ ὁμοῖοι τοῖσι ἐναντίοισι σοφίῃν. προσεξ-
 αῖσσοντες δὲ κατ' ἓνα, καὶ δέκα, καὶ πλευνές τε καὶ
 15 ἐλάσσονες συστρεφόμενοι, ἐσέπιπτον ἐς τοὺς Σπαρτιή-
 τας, καὶ διεφθείροντο. Τῇ δὲ ἐτύγχανε αὐτὸς εἰὼν 63

gunt *Tegeatae*, et in hostem tendunt. Mox vero
 etiam *Lacedaemoniis* post preces a *Pausania* pera-
 ctas, laetae fuerunt victimae. Qui ut tandem perli-
 tarunt, ipsi quoque adversus *Persas* pergunt; et illis
 Persae, relictis arcubus, obviam ire instituunt. Pri-
 mum igitur fit praelium apud crates: quae ubi cor-
 ruerunt, atrox iam fit pugna apud ipsum Cereris
 templum, eaque diuturna, donec eo ventum est ut
 velut in turba vir virum premeret: nam hastas Grae-
 corum prehendentes barbari frangebant. Et studio
 quidem ac robore non inferiores erant Persae: sed
 praeterquam quod leviter erant armati, ignari etiam
 fuere pugnae Graecorum, et solertiâ cedebant ad-
 versariis. Procurrentes singuli, aut deni, et modo
 plures, modo pauciores, globo facto irruebant in
Herod. T. IV. P. I.

Μαρδόνιος, ἀπ' ἵππου τε μαχόμενος λευκοῦ, ἔχων τε
 περὶ ἑαυτὸν λογάδας Περσέων τοὺς ἀρίστους χιλίους,
 ταύτη δὴ καὶ μάλιστα τοὺς ἐναντίους ἐπίεσαν. ὅσον μὲν
 νυν χρόνον Μαρδόνιος περιῆν, οἱ δὲ ἀντείχον, καὶ ἀμν- 5
 νόμενοι κατέβαλλον πολλοὺς τῶν Λακεδαιμονίων· ὡς
 δὲ Μαρδόνιος ἀπέθανε, καὶ τὸ περὶ ἐκείνον τεταγμένον,
 εὖν ἰσχυρότατον, ἔπεσε, οὕτω δὴ καὶ οἱ ἄλλοι ἐτρά-
 ποντο, καὶ εἶξαν τοῖσι Λακεδαιμονίοισι. πλεῖστον γάρ
 σφεας ἐδηλέετο ἢ ἐσθῆς, ἐρῆμός ἐοῦσα ὅπλων· πρὸς 10
 64 γὰρ ὀπλίτας ἰόντες γυμνήτες ἀγῶνα ἐποιῶντο. Ἐν-
 θαῦτα ἢ τε δίκη τοῦ Φόνου τοῦ Λεωνίδεω, κατὰ τὸ
 χρηστήριον, τοῖσι Σπαρτιήτησι ἐκ Μαρδονίου ἐπιτελέε-
 το· καὶ νίκην ἀναίρεται καλλίστην ἀπάσῃων τῶν ἡμεῖς
 ἴδμεν, Πausανίης ὁ Κλεομβρότου τοῦ Ἀναξανδρίδεω. 5

Spartanos; et ab his interficiebantur. (63.) Qua
 parte quidem ipse *Mardonius* erat, ex candido equo
 pugnans, secumque selectos habens mille fortissi-
 mos Persarum, ibi vehementer hi premebant adver-
 sarios. Quoad igitur Mardonius vixit, etiam reliqui
 restiterunt, et fortiter pugnando multos straverunt
Lacedaemonios: ut vero *interfectus Mardonius*
 est, et quod circa eum steterat robur virorum ce-
 cidit, tunc nimirum et reliqui terga verterunt, ces-
 seruntque *Lacedaemoniis*. Maxime enim illis noce-
 bat vestitus, scuto et loricâ carens: etenim cum
 gravi armatura leviter armati pugnabant. (64.) Ibi
 tunc poenam caedis Leonidae, secundum oraculi
 responsum, Spartanis Mardonius solvit: et nobilissi-
 mam omnium, quas novimus, *victoriam Pausa-
 nias retulit*, Cleombroti filius, Anaxandridae ne-

721, 10.

(τῶν δὲ κατ' ὑπερβολὴν οἱ προγόνων τὰ οὐνόματα εἶρηται ἐς Λεωνίδην· αὐτοὶ γὰρ σφι τυγχάνουσι ἐόντες.) Ἀποθνήσκει δὲ Μαρδόνιος ὑπὸ Ἀειμνήστου, ἀνδρὸς ἐν Σπάρτῃ λογίμου· ὃς χρόνῳ ὕστερον μετὰ τὰ Μηδικὰ, ἔχων ἄν-
 10 δρας τριηκοσίους, συνέβαλε ἐν Στενυκλήρῳ, πολέμου
 ἔοντος, Μισσηνίοισι πᾶσι· καὶ αὐτὸς τε ἀπέθανε καὶ
 οἱ τριηκόσιοι. Ἐν δὲ Πλαταιῇσι οἱ Πέρσαι ὡς ἐπ' ἑστῶ- 65
 ποτόν ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, ἔφευγον οὐδένα κόσμον
 ἐς τὸ στρατόπεδον τὸ ἐαυτῶν, καὶ ἐς τὸ τεῖχος τὸ ξύ-
 λινον, τὸ ἐπαίψαντο ἐν μοίρῃ τῇ Θηβαϊδί. Θῶμα δὲ
 5 μοι, ὅπως παρὰ τῆς Δήμητρος τὸ ἄλσος μαχομένων,
 οὐδὲ εἰς ἐφάνη τῶν Περσέων οὔτε ἐσελθὼν ἐς τὸ τέμενος,
 οὔτε ἐναποθανὼν, περὶ τε τὸ ἱερὸν οἱ πλεῖστοι ἐν τῷ βε-
 βήλῳ ἔπεσον. δοκέω δὲ, εἴ τι περὶ τῶν θείων προηγμά-

pos. (Superiorum huius viri progenitorum nomina recensui, ubi de Leonida agebatur: sunt enim prorsus iidem.) Interfectus est autem Mardonius ab Aei-
 mnesto, spectato inter Spartanos viro: qui insequente tempore, post hoc Medicum bellum, bello Messenico trecentos viros ducens, cum omnihus Messeniorum copiis ad Stenyclerum conflixit: et unā cum trecentis suis occubuit. (65.) Persae apud Plataeas a Lacedaemoniis fusi fugatique, nullo ordine ad castra sua confugerunt, in ligneum murum, quem in agro Thebano construxerant. Miror vero equidem, quī factum sit, quum ad Cereris lucum pugnata sit haec pugna, ut tamen nullus repertus fuerit Persarum, qui in locum deae sacrum aut intrarit aut in eo ceciderit, sed omnes in profana terra circa templum occubuerint. Opinor autem, (si modo fas

των δοκέειν δεῖ, ἡ θεὸς αὐτὴ σφείας οὐκ ἐδέξατο, ἐμπρήσαντας τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Ἐλευσίνι ἀνακτόριον. Αὕτη μὲν 10
νυν ἡ μάχη ἐπὶ τοσοῦτο ἐγένετο.

- 66 Ἀρτάβαζος δὲ ὁ Φαρνάκεος αὐτίκα τε οὐκ ἀρέσκειτο
κατ' ἀρχαῖς λειπομένου Μαρδονίου ἀπὸ βασιλῆος, καὶ
τότε πολλὰ ἀπαγορεύων, οὐδὲν ἦνε, συμβάλλειν οὐκ
ἔων. ἐποίησέ τε αὐτὸς τοιαύδε, ὥς οὐκ ἀρεσκόμενος τοῖσι
πρήγμασι τοῖσι ἐκ Μαρδονίου ποικυμένοισι. τῶν ἑστρα- 5
τήγει ὁ Ἀρτάβαζος, (εἶχε δὲ δύναμιν οὐκ ὀλίγην, ἀλ-
λά καὶ ἐς τέσσαρας μυριάδας ἀνθρώπων, περὶ ἑωυτόν)
τούτους, ὅπως ἡ συμβολὴ ἐγένετο, εὖ ἐξεπιστάμενος τὰ
ἔμελλε ἀποβῆσεσθαι ἀπὸ τῆς μάχης, ἥϊε κατηρητισμέ-
νος, παραγγείλας κατὰ τὸ αὐτὸ ἵεναι πάντας τῇ ἂν 10
αὐτὸς ἐξηγήται, ὅπως ἂν αὐτὸν ὀρέωσι σπουδῆς ἔχον-

LXVI. 9. ἦν. Olim ἦν.

est de rebus divinis opinari aliquid) deam illos
non recepisse, ut qui ipsius templum, quod Eleusi-
sine fuit, cremassent. Hic igitur *Plataeensis pugnae*
exitus fuit.

(66.) *Artabazo*, Pharnacis filio, initio statim
non placuerat, Mardonium a rege in Graecia relinqui:
idemque tunc, multum hortatus ne praelium Mardo-
nius committeret, nihil profecerat. Itaque, utpote
improbans Mardonii consilium, hanc iniit rationem.
Quum suo sub imperio manum haberet haud exi-
guam, sed ad quadraginta hominum millia, his or-
dine compositis, quo tempore fiebat praelium, bene
gnarus quis futurus esset exitus pugnae, egressus
est, dato imperio, ut, qua ipse praeiret, sequerentur
omnes eodem gradu quo ipsum vidissent praeun-

τα. ταῦτα παραγγείλας, ὡς ἐς μάχην ἦγε δῆθεν τὸν στρατὸν· προτερέων δὲ τῆς ὁδοῦ, ὥρα καὶ δὴ Φεύγοντας τοὺς Πέρσας· οὕτω δὲ οὐκέτι τὸν αὐτὸν κόσμον κατηγέ-
 15 το, ἀλλὰ τὴν ταχίστην ἐτρόχαζε Φεύγων, οὔτε ἐς τὸ ξύλινον οὔτε ἐς τὸ Θηβαίων τεῖχος, ἀλλ' ἐς Φωκέας, ἐθέλων ὡς τάχιστα ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἀπικέσθαι· καὶ δὴ οὗτοι μὲν ταύτῃ ἐτράποντο. Τῶν δὲ ἄλλων 67 Ἑλλήνων τῶν μετὰ βασιλῆος ἐβелоκακέοντων, Βοιωτοὶ Ἀθηναίοισι ἐμαχέσαντο χρόνον ἐπὶ συχνόν. οἱ γὰρ μηδίζοντες τῶν Θηβαίων, οὗτοι ἔχον προθυμίην οὐκ ὀλίγην, 5 μαχεόμενοι τε καὶ οὐκ ἐβелоκακέοντες, οὕτω ὥστε τριηκόσιοι αὐτέων οἱ πρῶτοι καὶ ἄριστοι ἐνθαῦτα ἔπεσον ὑπὸ Ἀθηναίων. ὡς δὲ ἐτράποντο καὶ οὗτοι, ἔΦευγον ἐς

tem. Hoc dato imperio, duxit illos, veluti in praelium duceret: sed quum ipse praegrederetur agmen, iamque fugientes conspexisset Persas; inde non amplius eodem ordine suos duxit, sed citato cursu fugam cum eis corripuit, non ligneum murum petens nec Thebanorum urbem, sed in Phocidem tendens, cupiensque quam primum ad Hellespontum pervenire. Hi igitur hanc in partem iter intenderunt. (67.) Graecorum, qui cum rege erant, maior pars de industria cessaverant: sed *Boeoti* perdiu cum *Atheniensibus* dimicarunt. Nam *Thebani*, cum *Medis* facientes, singulare studium adhibuere, fortiter pugnantes, minimeque ultro cedentes; ita ut eorum trecenti, primarii viri fortissimique, ibi ab *Atheniensibus* sint interfecti. Ut vero hi quoque terga vertere coacti sunt, Thebas se receperunt, non quidem ita (inconditâ fugâ) ut Persae, aut ut reliqua turba so-

τὰς Θήβας, οὐκ ἤπερ οἱ Πέρσαι, καὶ τῶν ἄλλων συμ-
 μάχων ὁ πᾶς ὄμιλος, οὔτε διαμαχεσάμενος οὐδενί,
 68 οὔτε τι ἀποδεξάμενος, ἔφευγον. Δηλοῖ τε ἐμοὶ ὅτι 10
 πάντα τὰ πρήγματα τῶν βαρβάρων ἤρτηντο ἐκ Περ-
 σέων, εἰ καὶ τότε οὔτοι, πρὶν ἢ καὶ συμμῖξαι τοῖσι
 πολεμίοισι, ἔφευγον, ὅτι καὶ τοὺς Πέρσας ὤρων. οὕτω
 τε πάντες ἔφευγον, πλὴν τῆς ἵππου τῆς τε ἄλλης καὶ 5
 τῆς Βοιωτῆς. αὕτη δὲ τσαῦτα προσωφέλεε τοὺς Φεύ-
 γοντας, αἰεὶ τε πρὸς τῶν πολεμίων ἀγχιστα εἰῶσα,
 ἀπείργουσα τε τοὺς Φιλίους Φεύγοντας ἀπὸ τῶν Ἑλ-
 69 λήνων. Οἱ μὲν δὴ νικῶντες εἶποντο, τοὺς Ξέρξῃ διώ-
 κοντές τε καὶ φονεύοντες. ἐν δὲ τούτῳ τῷ γνωμένῳ Φό-
 βῳ ἀγγέλλεται τοῖσι ἄλλοις Ἕλλησι τοῖσι τεταγμέ-
 νοις περὶ τὸ Ἡραῖον, καὶ ἀπογενομένοις τῆς μάχης,
 ὅτι μάχη τε γέγονε, καὶ νικᾷεν οἱ μετὰ Πausανίῃω. 5

tiorum, qui nulla re gesta, ac ne pugnâ quidem cum
 ullo ex hostibus consertâ, in fugam se proripuerunt.
 (68.) Atque hinc adparet, Barbarorum res universas
 ex Persis pependisse; quandoquidem et hi tunc, prius-
 quam cum hoste essent congressi, simulatque Persas
 videre fugientes, et ipsi fugam capessiverunt. Itaque
 omnes se fugae mandarunt, praeter equitatum, quum
 reliquum, tum Boeoticum. Atque fugientibus magno
 etiam usui equitatus fuit, semper proxime ab hosti-
 bus obequitans, et suos fugientes a Graecis seiungens.
 (69.) Dum ita victores Graeci fugientes Barbaros
 persequuntur occiduntque, interim reliquis Graecis,
 qui circa *Iunonis templum* consederant, et praelio
 non interfuerant, nunciatur pugnam esse pugnata,

οἱ δὲ, ἀκούσαντες ταῦτα, οὐδένα κόσμον ταχθέντες,
 εἰ μὲν ἀμφὶ Κορινθίους, ἐτράποντο διὰ τῆς ὑπώρεης
 καὶ τῶν κολωνῶν τὴν φέρουσαν ἄνω, ἰθὺ τοῦ ἱεροῦ τῆς
 Δήμητρος· οἱ δὲ ἀμφὶ Μεγαρέας τε καὶ Φλιασίους,
 10 διὰ τοῦ πεδίου τὴν λειοτάτην τῶν ὁδῶν. ἐπεὶ τε δὲ ἀγ-
 χοῦ τῶν πολεμίων ἐγίνοντο οἱ Μεγαρέες καὶ Φλιασίοι,
 ἀπιδόντες σφέας οἱ τῶν Θηβαίων ἱππότες ἐπιγυρομέ-
 νους οὐδένα κόσμον, ἤλαυνον ἐπ' αὐτοὺς τοὺς ἱπποὺς,
 τῶν ἱππάρχει Ἀσωπόδωρος ὁ Τιμάνδρου. ἐσπισόντες
 15 δὲ κατεστόρεσαν αὐτῶν ἑξακοσίους, τοὺς δὲ λοιποὺς
 κατήραξαν διώκοντες εἰς τὸν Κιθαίρων. οὗτοι μὲν δὴ ἐν
 οὐδενὶ λόγῳ ἀπώλοντο.

Οἱ δὲ Πέρσαι καὶ ὁ ἄλλος ὄμιλος, ὡς κατέφυγον 70
 εἰς τὸ ξύλινον τεῖχος, ἔφθησαν ἐπὶ τοὺς πύργους ἀνα-
 βάντες, πρὶν ἢ τοὺς Λακεδαιμονίους ἀπικέσθαι· ἀνα-

vicisseque Pausaniam cum suis. Quo audito, nullo or-
 dine Corinthii superiore viâ, quae per montis radices
 et per olivos fert, rectâ versus *Cereris templum* con-
 tenderunt, Megarenses vero et Phliasii per planitiem
 molliori viâ. Ubi vero prope hostem Megarenses et
 Phliasii fuere, e longinquo eos conspicientes equites
 Thebani, videntesque nullo ordine properantes,
 equos in illos adegerunt, Asopodoro duce, Timandri
 filio. In quos invecti, sexcentos eorum straverunt:
 reliquosque persecuti, in Cithaeronem praecipites
 compulerunt. Isti igitur ignobili morte perierunt.

(70.) *Persae* et reliqua turba, postquam *intra*
lignum murum [sive, in *lignum castellum*] per-
 venerunt, adscendere in turres maturarunt, prius-
 quam *Lacedaemonii* adessent: eisque conscensis,

πάντες δὲ, ἐφράξαντο ὡς ἡδυνέατο ἀρίστα τὸ τεῖχος.
 προσελθόντων δὲ τῶν Λακεδαιμονίων, κατεστῆκεε σφι 5
 τειχομαχίῃ ἐρρωμενέστερη. ἕως μὲν γὰρ ἀπῆσαν οἱ
 Ἀθηναῖοι, οἱ δ' ἡμύοντο, καὶ πολλῶ πλεον ἔχον τῶν
 Λακεδαιμονίων, ὥστε οὐκ ἐπισταμένων τειχομαχεῖν·
 ὡς δὲ σφι οἱ Ἀθηναῖοι προσῆλθον, οὕτω δὴ ἰσχυρῇ ἐγί-
 νετο τειχομαχίῃ, καὶ χρόνον ἐπὶ πολλόν. Τέλος δὲ, 10
 ἀρετῇ τε καὶ λιπαρίῃ ἐπέβησαν Ἀθηναῖοι τοῦ τεύχους,
 καὶ ἤριπον· τῇ δὲ ἐσεχέοντο οἱ Ἕλληνες. πρῶτοι δὲ ἐσῆλ-
 θον Τεγεῆται ἐς τὸ τεῖχος· καὶ τὴν σκηνὴν τὴν Μαρδο-
 νίου οὗτοι ἔσαν οἱ διαρπάσαντες, τὰ τε ἄλλα ἐξ αὐτῆς
 καὶ τὴν Φάτνην τῶν ἵππων, ἐοῦσαν χαλκίην πᾶσαν καὶ 15
 θύης ἀξίνην. τὴν μὲν νυν Φάτνην ταύτην τὴν Μαρδονίου
 ἀνέθεσαν ἐς τὸν νηὸν τῆς Ἀλέης Ἀθηναίης Τεγεῆται·

quam optime poterant ad defendendum murum sese
 compararunt: et, ubi advenerunt Lacedaemonii, va-
 lide admodum propugnarunt. Nam priusquam Athe-
 nienses accessissent, repulerunt Lacedaemonios, et
 multo eis erant superiores, quippe oppugnandarum
 munitionum imperitis. Ut vero Athenienses advenere,
 tunc acris exstitit et diuturna circa murum pugna.
 Sed ad extremum virtute et adsiduitate laboris con-
 scenderunt murum Athenienses, eumque diruerunt:
 et ea parte *Graeci intra munitionem irruerunt*.
 Primi qui ingressi sunt, Tegeatae fuere: et hi sunt
 qui *tentorium* spoliarunt *Mardonii*, ex eoque
 quum alia asportarunt, tum praesepe equorum, quod
 totum aeneum erat et spectatu dignum. Ac praesepe
 hoc quidem Mardonii in templo Aleae Minervae de-
 dicarunt Tegeatae; reliquam vero praedam omnem

724, 99.

τὰ δὲ ἄλλα εἰς ταῦτό, ὅσα περ ἔλαβον, ἐσήμικαν τοῖσι
 Ἕλλησι. Οἱ δὲ βάρβαροι οὐδὲν ἔτι στίφος ἐποίησαντο
 20 πεσόντος τοῦ τείχεος, οὔτε τις αὐτέων ἀλκῆς ἐμέμνητο·
 ἀλύκταζόν τε οἷα ἐν ὀλίγῳ χώρῳ πεφοβημένοι τε καὶ
 πολλαὶ μυριάδες κατειλημένοι ἀνθρώπων. παρὴν τε
 τοῖσι Ἕλλησι φονεύειν οὕτω, ὥστε τριήκοντα μυριάδων
 στρατοῦ, καταδευσέων τεσσέρων, τὰς ἔχων Ἀρτάβα-
 25 ζος ἔφευγε, τῶν λοιπῶν μὴδὲ τρεῖς χιλιάδας περιγενέ-
 σθαι. Λακεδαιμονίων δὲ τῶν ἐκ Σπάρτης ἀπέθανον οἱ
 πάντες ἐν τῇ συμβολῇ εἰς καὶ ἐννεήκοντα· Τεγεατέων
 δὲ, ἑκααίδεκα· Ἀθηναίων δὲ, δύο καὶ πεντήκοντα.
 Ἡρίστευσε δὲ τῶν βαρβάρων, πεζὸς μὲν ὁ Περσέων, 71
 ἵππος δὲ ἡ Σακέων· ἀνὴρ δὲ λέγεται Μαρδόνιος. Ἑλλή-

in eundem locum cum communi Graecorum praeda
 contulerunt. Barbari vero, ex quo murus corruit, nul-
 lum amplius globum, quem hosti opponerent, fece-
 runt, neque quisquam virtutis meminit; sed conster-
 nati erant, utpote multae hominum myriades in exi-
 guum locum fugâ compulsae et conclusae. Et Graecis
 ita facilis fuit caedes, ut ex triginta hominum myria-
 dibus (demtis quatuor myriadibus, cum quibus Ar-
 tabazus profugit) ne ter mille quidem reliqui essent.
 Lacedaemoniorum vero, qui quidem ex ipsa Sparta
 fuere, nonnisi unus et nonaginta in praelio cecide-
 rant; ex Tegeatis vero sedecim; ex Atheniensibus,
 duo et quinquaginta.

(71.) *Virtutis nomine* in Plataeensi pugna emi-
 nuere, inter Barbaros, peditatus quidem Persarum,
 equitatus vero Sacarum: inter singulos viros emi-
 nuisse dicitur Mardonii virtus. Inter Graecos, quam-

νων δὲ, ἀγαθῶν γενομένων καὶ Τεγεατέων καὶ Ἀθηναίων, ὑπερεβάλλοντο ἀρετῇ Λακεδαιμόνιοι. ἄλλω μὲν οὐδενὶ ἔχω ἀποσημῆσθαι, (ἅπαντες γὰρ οὗτοι τοὺς κατ' 5 ἐαυτοὺς ἐνίκων) ὅτι δὲ κατὰ τὸ ἰσχυρότερον προσενέχθησαν, καὶ τούτων ἐκράτησαν. καὶ ἄριστος ἐγένετο μακροῦ Ἀριστόδημος κατὰ γνώμας τὰς ἡμετέρας· ὃς ἐκ Θερμοπυλέων μοῦνος τῶν τρηκοσίων σωθεὶς, ἔχε ὄνεδος καὶ αἰτιμίν. μετὰ δὲ τοῦτον ἤρστευσαν Ποσειδά- 10 νίος τε καὶ Φιλοκύων καὶ Ἀμομφάρετος ὁ Σπαρτιήτης. καὶ τοι, γενομένης λέσχης ὃς γένοιτο αὐτέων ἄριστος, ἔγνωσαν οἱ παραγενόμενοι Σπαρτιητέων, Ἀριστόδημον μὲν βουλόμενον Φανερώς ἀποθανεῖν ἐκ τῆς παρεούσης οἱ αἰτίας, λυσσῶντά τε καὶ ἐκλιπόντα τὴν τάξιν, ἔργα 15 ἀποδέξασθαι μεγάλα· Ποσειδάωνιον δὲ, οὐ βουλόμενον

quam et Tegeatae et Athenienses fortiter pugnarunt, prae caeteris eminuit *Lacedaemoniorum* virtus: quod quidem nullo alio indicio confirmare possum, (hi enim cuncti vicerunt eos qui ipsis oppositi steterant) nisi quod Lacedaemonii cum robustissima parte copiarum hostilium conflixerunt, hosque superarunt. Inter singulos viros, ut mihi quidem videtur, prae caeteris, longe fortissime pugnavit Aristodemus, is qui, quum ex trecentis unus a Thermopylis rediisset, ignominiâ notatus erat. Post hunc autem eminvero Posidonius et Philocyon, et Spartanus Amompharetus. Quamquam, quum sermo haberetur quis illorum fortissimus fuerit, praesentes Spartani statuerunt, Aristodemum manifeste mori voluisse propter culpam qua tenebatur; eâque caussâ furiosum, et ordinem suum relinquentem, praeclara facta edidisse:

725, 28.

ἀποθνήσκειν, ἄνδρα γενέσθαι ἀγαθόν· τοσούτῳ τοῦτον εἶναι ἀμείνω. ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ Φρόνων αὖ εἵποιεν. οὗτοι δὲ τοὺς κατέλεξα πάντας, πλὴν Ἀριστοδήμου, 20 τῶν ἀποθανόντων ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ τίμιοι ἐγένοντο· Ἀριστοδῆμος δὲ, βουλόμενος ἀποθανεῖν διὰ τὴν προειρημένην αἰτίην, οὐκ ἐτιμήθη. Οὗτοι μὲν τῶν ἐν Πλα- 72 ταιῇσι ὀνομαστότατοι ἐγένοντο. Καλλικράτης γὰρ ἔξω τῆς μάχης ἀπέθανε, ἔλθων ἀνὴρ κάλλιστος ἐς τὸ στρατόπεδον τῶν τότε Ἑλλήνων, οὐ μόνον αὐτέων Λακεδαι- 5 μονίων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων· ὅς, ἐπειδὴ ἐσφαγιάζετο Πausanίης, κατήμενος ἐν τῇ τάξει, ἐτραυματίσθη τοξεύματι τὰ πλευρά· καὶ δὴ οἱ μὲν ἐμάχοντο, ὁ δ' ἐξηνεγμένος ἐδυσθανάτει τε καὶ ἔλεγε πρὸς Ἀρίμνηστον, ἄνδρα Πλαταιέα, οὐ μέλει οἱ ὅτι πρὸ τῆς

Posidonium vero, quum non decrevisset mori, fortissime pugnasse, tantoque esse praestantiorum illo. At hoc fortasse illi ex invidia dixerint. Caeterum hi omnes, quos nominavi, qui in hac pugna ceciderunt, publico honore adfecti sunt, Aristodemo excepto: Aristodemus vero, eo quod ob praedictam culpam mori decrevisset, non est honoratus. (72.) Hi igitur ex *Lacedaemoniis Plataeensi pugna* maxime nobilitati sunt. Nam Callicrates extra pugnam mortuus est, pulcherrimus Graecorum qui in exercitu fuerunt, non modo Lacedaemoniorum, sed reliquorum etiam Graecorum. Quo tempore sacra fecit Pausanias, sedens ille suo in ordine sagittâ vulneratus est in latere. Ac tum quidem caeteri capessiverunt pugnam: ipse vero ex acie elatus, acerrime ferens mortem, dixit Arimnesto, civi Plataeensi,

Ἑλλάδος ἀποθνήσκει, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἐχρήσατο τῇ χειρὶ, 10
καὶ ὅτι οὐδέν ἐστὶ οἱ ἀποδεδεγμένον ἔργον ἑωυτοῦ ἄξιον;
73 προθυμευμένου ἀποδέξασθαι. Ἀθηναίων δὲ λέγεται εὐ-
δοκιμῆσαι Σωφάνης ὁ Εὐτυχίδεω, ἐκ δήμου Δεκελεῆ-
θεν· Δεκελεῶν δὲ τῶν ποτὲ ἐργασαμένων ἔργον χρή-
σιμον ἐς τὸν πάντα χρόνον, ὡς αὐτοὶ Ἀθηναῖοι λέγουσι.
ὡς γὰρ δὴ τὸ πάλαι κατὰ Ἑλένης κομιδὴν Τυνδαρίδαι 5
ἐσέβαλον ἐς γῆν τὴν Ἀττικὴν σὺν στρατοῦ πλήθει, καὶ
ἀνίστασαν τοὺς δήμους, οὐκ εἰδότες ἵνα ὑπεξέκειτο ἡ
Ἑλένη, τότε λέγουσι τοὺς Δεκελέας, οἱ δὲ αὐτὸν Δέ-
κελον, ἀχθόμενόν τε τῇ Θησέος ὕβρι, καὶ δειμαίνοντα
περὶ πάσῃ τῇ Ἀθηναίων χώρῃ, ἐξηγησάμενόν σφι τὸ 10
πᾶν πρῆγμα, κατηγήσασθαι ἐπὶ τὰς Ἀφιδνας· τὰς δὴ
Τιτάκας, ἐὼν αὐτόχθων, καταπροδιδοῖ Τυνδαρίδῃσι.

*non se poenitere quod pro Graecia moriatur,
sed quod manu non sit usus, neque ullum se
dignum facinus edidisset, quum id ipsum unice
cupivisset.* (73.) Inter Athenienses nobilitatus est
Sophanes, Eutychidis filius, ex populo cui Decelea
nomen. Cuius popularium Decelensium olim factum
exstitit, ut ipsi Athenienses narrant, in omne aevum
eis utile. Nam, quo tempore olim repetendae Hele-
nae caussa Tyndaridae cum numeroso exercitu ter-
ram Atticam invaserunt, et, quum nescirent quem
in locum illa deportata esset, populos Atticae sedi-
bus suis expulerunt; tunc (ut vulgo aiunt) Dece-
lenses, sive, ut alii dicunt, ipse Decelus, indigna-
tus iniquo Thesei facinore, simulque universae, me-
tuens Atheniensium terrae, totam rem illis aperuit,
viamque quae fert Aphidnas monstravit: quas mox
Titacus, Aphidnensis ipse, Tyndaridis prodidit.

725, 57.

τοῖσι δὲ Δεκελεῦσι ἐν Σπάρτῃ ἀπὸ τούτου τοῦ ἔργου
 αἰτελεῖν τε καὶ προεδρίῃ διατελεῖν ἐς τότε αἰεὶ ἔτι εἰσὶν,
 15 οὕτω ὥστε καὶ ἐς τὸν πόλεμον τὸν ὕστερον πολλοῖσι
 ἔτεσι τούτων γενόμενον Ἀθηναίοισι τε καὶ Πελοποννη-
 σίοισι, σινεομένων τὴν ἄλλην Ἀττικὴν Λακεδαιμονίων,
 Δεκελὲς ἀποσχέσθαι. Τούτου τοῦ δήμου ἐὼν ὁ Σω- 74
 Φάνης, καὶ ἀριστεύσας τότε Ἀθηναίων, διξοὺς λόγους
 λεγομένους ἔχει. τὸν μὲν, ὡς ἐκ τοῦ ζωστῆρος τοῦ θώ-
 ρηκος ἐφόρει χαλκὴν αἰλύσι δεδεμένην ἄγκυραν σιδηρὴν
 5 τὴν, ὅπως πελάσειε ἀπικνεόμενος τοῖσι πολεμίοισι, βαλ-
 λέσκετο, ἵνα δὴ μὴ οἱ πολέμιοι ἐκπίπτοντες, ἐκ τῆς
 τάξις μετακινήσῃ μὴ δυναίατο· γινομένης δὲ Φυγῆς
 τῶν ἐναντίων, δέδεκτο, τὴν ἄγκυραν ἀναλαβόντα, οὐ-

Quod ob factum Deceleensibus Spartani immunitatem vectigalium et praecipuam [in conventibus publicis et in festorum solennibus] sedem indulserunt; quo privilegio illi etiam nunc fruuntur, ita quidem ut etiam in bello illo, quod multis post hoc bellum annis inter Peloponnesios et Athenienses gestum est, quum reliquam Atticam Lacedaemonii vastarent, Deceleâ abstinerint. (74.) Ex hoc igitur Atticae pago *Sophanes* fuit, qui tunc virtutis praecipuam inter Athenienses laudem abstulit. Quo de viro duplex fama fertur: altera, gestasse cum ferream *ancoram*, *e loricae cingulo* aeneâ catenâ *religatam*; eam illum ancoram, quoties propius hostes venisset, in terram defigere solitum esse, ne hostes, impetum in illum facientes, statione eum depellere possent; fugâ autem factâ hostium recipere consuesse ancoram, et ita persequi hostem. Haec de hoc viro fama

τω διώκειν. οὗτος μὲν οὕτω λέγεται. ὁ δ' ἕτερος τῶν λόγων, τῷ πρότερον λεχθέντι ἀμφοισβατέων, λέγεται, 10
 ὡς ἐπ' ἀσπίδος αἰεὶ περιθεούσης καὶ οὐδαμᾶ ἀτρεμι-
 ζούσης ἐφόρει ἐπίσημον ἄγκυραν, καὶ οὐκ ἐκ τοῦ θά-
 75 ρηκος δεδεμένην σιδηρέην. Ἔστι δὲ καὶ ἕτερον Σωφάνει
 λαμπρὸν ἔργον ἐξεργασμένον, ὅτι περικατημένων Ἀθη-
 ναίων Αἰγίναν, Εὐρυβάτην τὸν Ἀργεῖον, ἄνδρα πεν-
 τάεθλον, ἐκ προκλήσιος ἐφόνευσε. αὐτὸν δὲ Σωφάνεα
 χρόνῳ ὕστερον τούτων κατέλαβε, ἄνδρα γενόμενον ἀγα- 5
 θὸν, Ἀθηναίων στρατηγέοντα ἅμα Λεάγρῳ τῷ Γλαύ-
 κωνος, ἀποθανεῖν ὑπὸ Ἡδωνῶν ἐν Δάτῳ, περὶ τῶν με-
 τάλλων τῶν χρυσέων μαχεόμενον.

76 Ὡς δὲ τοῖσι Ἕλλησι ἐν Πλαταιῇσι κατέστρωντο οἱ
 βάρβαροι, ἐνθαῦτά σφι ἐπῆλθε γυνὴ αὐτόματος· ἣ

fertur. Cui contradicentes alii aiunt, in eiusdem viri clypeo, quem semper ille in gyrum agere consues-
 set, nec umquam quietum sinere, pro insigni fuisse
ancoram, non gestasse illum ferream ancoram e
 lorica religatam. (75.) Exstat eiusdem Sophanis
 aliud praeclare factum; scilicet quum Athenienses
 Aeginam circumsederent, hic Eurybaten Argivum,
 virum quinquertio nobilem, a se ad singulare certa-
 men provocatum interfecit. Sed eidem Sophani in-
 sequente tempore accidit, ut, quum dux esset Athe-
 niensium cum Leagro Glaucanis filio, apud Daton
 oppidum, ubi pro auri metallis decertabatur, forti-
 ter pugnans, ab Edonis interficeretur.

(76.) Postquam ita *ad Plataeas Barbari pro-*
strati sunt a Graecis, advenit ad hos mulier trans-

ἐπειδὴ ἔμαθε ἀπολωλότας τοὺς Πέρσας, καὶ νικῶντας
 τοὺς Ἕλληνας, εὐῶσα παλλακὴ Φαρανδάτεος τοῦ Τεά-
 5 σπιοῦ, ἀνδρὸς Πέρσειω, κοσμησαμένη χρυσῷ πολλῷ
 καὶ αὐτὴ καὶ αἱ ἀμφίπολοι, καὶ ἐσθῆτι τῇ καλλίστῃ
 τῶν παρρουσέων, καταβᾶσα ἐκ τῆς ἀρμαμαξίης, ἐχώ-
 ρεε εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους ἔτι ἐν τῇσι Φονῆσι ἐόντας.
 ὁρῶσα δὲ πάντα ἐκεῖνα διέποντα Πausanίην, πρότε-
 10 ρόν τε τὸ οὐνομα ἐξεπισταμένη καὶ τὴν πάτρην, ὥστε
 πολλάκις ἀκούσασα, ἔγνω τε τὸν Πausanίην, καὶ
 λαβομένη τῶν γυνάτων, ἔλεγε τάδε· „ὦ βασιλεῦ
 „Σπάρτης, ῥῦσαί με τὴν ἱκέτιν αἰχμαλώτου δουλοσύ-
 „νης. σὺ γὰρ καὶ ἐς τόδε ὤνησας, τοὺςδε ἀπολέσας,
 15 „τοὺς οὔτε δαιμόνων οὔτε θεῶν ὅπιν ἔχοντας. εἰμὶ δὲ
 „γένος μὲν Κῶν, θυγάτηρ δὲ Ἥγητορίδew τοῦ Ἄντα-
 „γόρευ. βίη δὲ με λαβὼν ἐν Κῳ ἔχε ὁ Πέρσης.“ Ὁ

fuga: quae ut perditos vidit Persas, Graecosque vi-
 ctiores, quum fuisset pellex Pharandatis Persae, Thea-
 spis filii, multo ornata auro et ipsa et eius famulae,
 et veste pretiosissima quae ad manus erat, descendit
 de carpento et ad Lacedaemonios accessit in caedibus
 adhuc occupatos. Quumque omnia ibi administran-
 tem videret *Pausaniam*, cuius et nomen et patriam
 iam antea frequenti auditu noverat, agnovit Pausa-
 niam, et genua eius complectens, his verbis eum
 adlocuta est: *Rex Spartae, libera me supplicem*
captivitatis servitute! Nam et hactenus me iuvi-
sti, quod hos homines perdidisti, qui nec heroum
nec deorum curam habent. Sum autem genere
Coa, Hegetoridae filia, Antagorae filii: quam vi
ex Co raptam habuit Persa. Cui ille respondit:

δὲ ἀμείβεται τοῖσδε· „Γύναι, θάρσει, καὶ ὡς ἰκέτις,
 „καὶ εἰ δὴ πρὸς τούτῳ τυγχάνεις ἀληθέα λέγουσα, καὶ
 „εἴ θυγάτηρ Ἥγητορίδῳ τοῦ Κῶου, ὃς ἐμοὶ ξείνος μά- 20
 „λιστα τυγχάνει ἔων τῶν περὶ κείνους τοὺς χώρους οἰκη-
 μένων.“ Ταῦτα εἰπας, τότε μὲν ἐπέτρεψε τῶν ἐφόρων
 τοῖσι παρευῶσι, ὕστερον δὲ ἀπέπεμψε ἐς Αἴγινα, ἐς
 77 τὴν αὐτὴν ἤθελε ἀπικέσθαι. Μετὰ δὲ τὴν ἀπῆλθιν τῆς
 γυναικὸς, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ἀπίκοντο Μαντινῆες
 ἐπ' ἐξεργασμένοισι· μαθόντες δὲ ὅτι ὕστεροι ἤκουσι τῆς
 συμβολῆς, συμφορὴν ἐποιεῦντο μεγάλην, ἄξιοί τε ἔφα-
 σαν εἶναι σφέας ζημιῶσαι. πυνθανόμενοι δὲ τοὺς Μή- 5
 δους τοὺς μετὰ Ἀρταβάζου Φεύγοντας, τούτους ἐδίω-
 κον μέχρι Θεσσαλίας· Λακεδαιμόνιοι δὲ οὐκ ἔων Φεύ-
 γοντας διώκειν. οἱ δὲ ἀναχωρήσαντες ἐς τὴν ἐαυτῶν,
 τοὺς ἡγεμόνας τῆς στρατιῆς ἐδίωξαν ἐκ τῆς γῆς. Με-

*Confide, mulier, non modo ut supplex, sed et in-
 super si verum est quod ais, filiam te esse Hege-
 toridae Coi, qui maxime omnium ista loca habi-
 tantium hospitii iure mecum coniunctus est. His
 dictis, tunc illam praesentibus ephoris tradidit, dein-
 de vero Aeginam misit, quo ipsa venire cupiverat.
 (77.) Post huius mulieris adventum mox adfuere
 Mantinenses, re confecta. Qui ubi cognovere sero
 se venire post peractam pugnam, vehementer indo-
 luerunt, et multam se commeruisse ultro fatebantur.
 Ut vero audivere fugam corripuisse Medos qui cum
 Artabazo erant, hos illi, dissuadentibus licet La-
 cedaemoniis, persecuti sunt usque in Thessaliam.
 Postquam vero domum sunt reversi, duces suarum
 copiarum exsilio multarunt. Post Mantinenses Elei*

10 τὰ δὲ Μαντινέας, ἤκον Ἡλεῖοι. καὶ ὡσαύτως οἱ Ἡλεῖοι τοῖσι Μαντινεῦσι συμφορὴν παισάμενοι ἀπαλλάσσοντο· ἀπελθόντες δὲ καὶ οὗτοι τοὺς ἡγεμόνας ἐδίωξαν. τὰ κατὰ Μαντινέας μὲν καὶ Ἡλείους τοσαῦτα.

Ἐν δὲ Πλαταιῇσι ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν Αἰγινητέων 78 ἦν Λάμπων ὁ Πύθειω, Αἰγινητέων τὰ πρῶτα· ὃς ἀνοσιώτατον ἔχων λόγον, ἔτο πρὸς Πausanίην. ἀπικόμενος δὲ, σπουδῇ ἔλεγε τάδε· „ὦ παῖ Κλεομβρότου, 5 „ἔργον ἔργασταί τοι ὑπερφυές, μέγαβός τε καὶ κάλλος· καὶ τοὶ θεοὶ παρέδωκε, ρυσάμενον τὴν Ἑλλάδα, κλέος καταθίσθαι μέγιστον Ἑλλήνων τῶν ἡμεῖς „ἰδμεν. σὺ δὲ καὶ τὰ λοιπὰ τὰ ἐπὶ τούτοις ποιήσον, „ὅπως λόγος τέ σε ἔχη ἔτι μέζων, καὶ τις ὕστερον 10 „φυλάσσηται τῶν βαρβάρων μὴ ὑπάρχειν ἔργα ἀτά-

venerunt: et hi pariter atque Mantinenses gravissime dolentes redierunt, pariterque atque illi, postquam domum reversi sunt, duces suos in exsilium miserunt. Et haec quidem de Mantinensibus et Eleis hactenus.

(78.) Fuit autem in exercitu Aeginetarum ad Plataeas Aegineta Lampon, Pythae filius, primarius vir inter Aeginetas: qui Pausaniam adiit, rem improbissimam ei suasurus. Ad quem quum accessisset, magno studio haec verba fecit: *Fili Cleombroti! exsecutus es facinus ita magnum et praeclarum, ut hominis superare naturam videatur: tibi quoque hoc dedit deus, ut liberatâ Graeciâ omnium quos novimus Graecorum longe maximam gloriam sis consecutus. At tu nunc etiam quod superest perfice; quo famam etiam consequaris maiorem, et*
Herod. T. IV. P. I. Q

„σθαλα ποκῶν ἐς τοὺς Ἕλληνας. Λεωνίδεω γὰρ ἀπο-
 „θανόντος ἐν Θερμοπύλῃσι, Μαρδονίος τε καὶ Ξέρξης
 „ἀποταμόντες τὴν κεφαλὴν ἀνεσταύρωσαν. τῷ σὺ τὴν
 „ὁμοίην ἀποδιδούς, ἔπαινον ἔξεις πρῶτα μὲν ὑπὸ πάν-
 „των Σπαρτιητέων, αὐτίς δὲ καὶ πρὸς τῶν ἄλλων 15
 „Ἑλλήνων. Μαρδόνιον γὰρ ἀνασκολοπίσας, τετιμώ-
 „ρησαι ἐς πατέρων τὸν σὸν Λεωνίδην.“ Ὁ μὲν, δοκέων
 79 χαρίζεσθαι, ἔλεγε τάδε. Ὁ δ' ἀνταμείβετο τοῖσδε·
 „Ὡ ξεῖνε Αἰγινήτα, τὸ μὲν εὐνοεῖν τε καὶ προοραῖν, ἄγα-
 „μαι σεῦ γνώμης μέντοι ἡμάρτηκας χρηστῆς. ἐξάρας
 „γάρ με ὑψοῦ καὶ τὴν πάτρην καὶ τὸ ἔργον, ἐς τὸ μη-
 „δὲν κατέβαλες, παραινέων νεκρῷ λυμαίνεσθαι, καὶ, 5
 „ἢ ταῦτα ποιεῶ, Φᾶς ἀμεινόν με ἀκούσεσθαι. τὰ πρέ-
 „πει μᾶλλον βαρβάροισι ποιεῖν, ἢ περ Ἑλλήσι· καὶ

Barbarorum quisque posthac caveat ne res nefarias adversus Graecos suscipiat. Postquam Leonidas ad Thermopylas occubuit, Mardonius et Xerxes caput eius praeciderunt, et e palo erexerunt. Huic si tu paria reddideris, primum Spartani, tum vero etiam Graeci omnes te collaudabunt. Quippe Mardonium si e palo erexeris, patrum tuum ultus fueris Leonidam. Haec ille dixit, putans se gratificaturum Pausaniae. (79.) Cui his verbis rex respondit: Hospes Aegineta! tuam et benevolentiam et prospicientiam laudo: at a recto animi sensu plurimum abes. Nam postquam me et patriam factumque meum in coelum usque extulisti, in nihilum me proiecisti, dum hortaris ut mortuo insultem, et me ais, id si fecero, melius auditurum. Barbaros hoc facere decet, non

- „ἐκείνοισι δὲ ἐπιφρονέμεν. Ἐγὼ δ' ὦν τούτου εἵνεκα
 „μήτε Αἰγινήτησι ἄδοιμι, μήτε τοῖσι ταῦτα ἀρέσκεται·
 10 „ἀποχρᾶ δ' ἐμοὶ, Σπαρτιήτησι ἀρεσκόμενον, ὅσια μὲν
 „ποιέειν, ὅσια δὲ καὶ λέγειν. Λεωνίδῃ δὲ, τῷ με κε-
 „λεύεις τιμωρῆσαι, Φημὶ μεγάλως τετιμωρῆσθαι· ψυ-
 „χῆσί τε τῇσι τῶνδε ἀναριθμήτοισι τετίμηται αὐτός
 „τε καὶ οἱ ἄλλοι οἱ ἐν Θερμοπύλῃσι τελευτήσαντες.
 15 „σὺ μέντοι ἔτι ἔχων λόγον τοιόνδε, μήτε προσέλθῃς
 „ἐμοιγε, μήτε συμβουλευσῇς· χάριν ἴσθι τε, εἰὼν ἀπα-
 „θής.“ Ὁ μὲν, ταῦτα ἀκούσας, ἀπαλλάσσετο.

Παυσανίης δὲ κήρυγμα ποιησάμενος, μῆδ' ἀπατε- 80
 σθαι τῆς λήξης, συγκομίζειν ἐκέλευε τοὺς εἰλωτας τὰ
 χρήματα. οἱ δὲ, ἀνα τὸ στρατόπεδον σκιδνάμενοι, εὐρι-
 σκον σκηναὺς κατεσκευασμένας χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ, κλί-

*Graecos: atque illos hoc nomine odimus. Ego qui-
 dem, quod ad hoc adtinet, nec Aeginetis velim
 placere, nec quibuscumque talia placent: sufficit-
 que mihi, Lacedaemoniis placere, sancte agentem,
 sancteque loquentem. Leonidae vero, quem tu me
 iubes ulcisci, puto magnifice esse parentatum:
 nam innumerabilium horum caede ultionem et ipse
 obtinuit et caeteri qui ad Thermopylas occubue-
 runt. Omnino vero, talia propositurus aut suasu-
 rus noli porro meum in conspectum venire: et
 gratias habere, quod incolumis abeas! His auditis,
 ille discessit.*

(80.) Iam *Pausanias*, proposito per praeconem
 edicto, ne quis de praeda quidquam tangeret, hi-
 lotas iussit pretiosa colligere. Et illi, per castra dis-
 currentes, tentoria invenerunt auro argentoque re-

νας τε ἐπιχρύσους καὶ ἐπαργύρους, κορητῆράς τε χρυ- 5
 σέους, καὶ Φιάλας τε καὶ ἄλλα ἐκπώματα· σάκκους
 τε ἐπ' αἰμαξέων εὕρισκον, ἐν τοῖσι λέβητες ἐφαίνοντο
 ἐνέοντες χρύσειοι τε καὶ ἀργύρεοι· ἀπὸ τε τῶν κειμέ-
 νων νεκρῶν ἐσκύλευον ψέλια τε καὶ στρεπτούς, καὶ τοὺς
 ἀκινάκεις, ἐόντας χρυσεύς· ἐπεὶ ἐσθῆτός γε ποικίλης 10
 λόγος ἐγίνετο οὐδὲ εἰς. Ἐνθαῦτα πολλὰ μὲν κλέπτοντες
 ἐπώλεον πρὸς τοὺς Αἰγινήτας οἱ εἴλωτες, πολλὰ δὲ καὶ
 ἀπεδείκνυσαν, ὅσα αὐτέων οὐκ οἶά τε ἦν κρύψαι· ὥστε
 Αἰγινήτησι οἱ μεγάλοι πλούτοι ἀρχὴν ἐνθεῦτεν ἐγένοντο,
 οἱ τὸν χρυσὸν, ἅτε ἐόντα χαλκὸν δῆθεν, παρὰ τῶν εἰλω- 15
 81 τῶν ὠνέοντο. Συμφορήσαντες δὲ τὰ χρήματα, καὶ
 δεκάτην ἐξελόντες τῷ ἐν Δελφοῖσι θεῷ, ἀπ' ἧς ὁ τρι-
 πους ὁ χρύσεος ἀνετίθη, ὁ ἐπὶ τοῦ τρικαρήνου ὄφις τοῦ
 χαλκίου ἐπεστεῖς ἀγχίστα τοῦ βαμοῦ· καὶ τῷ ἐν

pleta, lectosque auro et argento obductos, et crate-
 res aureos, et phialas, aliaque pocula: plaustisque
 impositos invenerunt saccos, in quibus lebetes erant
 aurei et argentei: denique stratis cadaveribus armillas
 detraxerunt, et torques, et acinaces, qui item aurei
 erant: vestis enim variegatae ne ratio quidem ulla
 habebatur. Ibi tunc multa furto subtrahentes hilotae
 vendiderunt Aeginetis: multa vero etiam represen-
 tabant, quaecumque abscondere non potuerant. At-
 que hinc initium cepere ingentes Aeginetarum divi-
 tia: quippe qui aurum, quasi aes esset, ab hilotis
 emerunt. (81.) Pecuniis reliquisque rebus pretio-
 sis in unum collatis, decimam exemerunt Delphico
 deo; ex qua aureus tripus dedicatus est, qui trici-
 piti serpenti aeneo insistit proxime aram; item

5 Ὀλυμπίῃ Θεῷ ἐξελόντες, ἀπ' ἧς δεκάπηχυν χάλκεον
 Δία ἀνέθηκαν· καὶ τῷ ἐν Ἴσθμῳ Θεῷ, ἀπ' ἧς ἐπτάπη-
 χυς χάλκεος Ποσειδέων ἐξεγένετο· ταῦτα ἐξελόντες, τὰ
 λοιπὰ διαιρέοντο, καὶ ἔλαβον ἕκαστοι τῶν ἄξιοι ἔσαν,
 καὶ τὰς παλλακὰς τῶν Περσέων, καὶ τὸν χρυσὸν, καὶ
 10 τὸν ἄργυρον, καὶ ἄλλα χρήματά τε καὶ ὑποζύγια.
 Ὅσα μὲν νυν ἐξαίρετα τοῖσι ἀριστεύσασι αὐτέων ἐν
 Πλαταιῇσι ἐδόθη, οὐ λέγεται πρὸς οὐδαμῶν, δοκέω δ'
 ἔγωγε καὶ τούτοις δοθῆναι. Πausanίῃ δὲ πάντα δέκα
 ἐξαίρεθ' τε καὶ ἐδόθη, γυναῖκες, ἵπποι, τάλαντα, κά-
 15 μηλοι, ὥς δὲ αὐτῶς καὶ τὰ ἄλλα χρήματα. Λέγε- 82
 ται δὲ καὶ τὰδε γενέσθαι· ὡς Ξέρξης Φεύγων ἐκ τῆς
 Ἑλλάδος, Μαρδονίῳ τὴν κατασκευὴν καταλίποι τὴν
 ἐωυτοῦ· Πausanίῃν ὦν, ὁρέοντα τὴν Μαρδονίου κατα-

LXXXII. 4 seq. κατασκευὴν χρυσῷ etc. σκηνὴν h. l. uti-
 que legendum suspicatus sum, idque in versione expressi.

Olympico deo decimam exemerunt, ex qua Iovis ae-
 nea statua decem cubitorum dedicata est; denique
 Isthmio deo, unde confecta est Neptuni aenea statua
 septem cubitorum. Haec postquam exemere, reliqua
 inter se distribuerunt, pellices Persarum, et aurum,
 et argentum, et alias res pretiosas, et iumenta: ac-
 ceperuntque quique pro suo merito. Quenam vero
 praecipua data sint eis quorum prae caeteris virtus
 eminuit, a nemine memoratum reperio: puto autem
 equidem, his praecipua quaedam data esse. Pausa-
 niae verò omnia dena selecta dataque sunt, mulie-
 res, equi, talenta, cameli, pariterque alia pretiosa.
 (82.) Narrant etiam hoc accidisse: Xerxem, ex Grae-
 cia fugientem, supellectilem suam Mardonio reli-
 quisse; *Pausaniam* igitur, quum Mardonii tento-

σκευὴν χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ καὶ παραπετάσμασι ποι- 5
 κίλοισι κατασκευασμένην, κελεῦσαι τοὺς τε ἀρτοκόπους
 καὶ τοὺς ὀψοποιοὺς κατὰ ταῦτα καθὼς Μαρδονίῳ δεῖ-
 πνον παρασκευάζειν. ὥς δὲ κελεύμενοι οὗτοι ἐποίησαν
 ταῦτα, ἐνθαῦτα τὸν Πausanίην, ἰδόντα κλῖνας τε χρυ-
 σείας καὶ ἀργυρέας εὖ ἐστρωμένας, καὶ τραπέζας τε 10
 χρυσεάς καὶ ἀργυρέας, καὶ παρασκευὴν μεγαλοπρε-
 πέα τοῦ δείπνου, ἐκπλαγέντα τὰ προκείμενα ἀγαθὰ,
 κελεῦσαι ἐπὶ γέλῳ τοὺς ἑαυτοῦ διηκόνους παρασκευά-
 σαι Λακωνικὸν δεῖπνον. ὥς δὲ τῆς θοίνης ποιηθείσης ἦν
 πολλὸν τὸ μέσον, τὸν Pausanίην γελάσαντα μεταπέμ- 15
 ψασθαι τῶν Ἑλλήνων τοὺς στρατηγούς· συνελθόντων δὲ
 τούτων, εἶπαι τὸν Pausanίην, δεικνύντα ἐς ἑκατέρην
 τοῦ δείπνου τὴν παρασκευήν· „Ἄνδρες Ἕλληνες, τῶνδε
 „εἵνεκα ἐγὼ ὑμέας συνήγαγον, βουλόμενος ὑμῖν τοῦδε
 „τοῦ Μήδων ἡγεμόνος τὴν ἀΦροσύνην δεῖξαι· ὃς τοιήνδε 20

rium vidisset auro et argento et variegatis aulaeis in-
 structum, pistores et coquos iussisse *coenam parare*
prorsus qualem Mardonio soliti essent instruere.
 Quod quum illi fecissent, tum Pausaniam, lectulos
 videntem aureos et argenteos pulcre stratos, et men-
 sas aureas et argenteas, et magnificum ipsius coenae
 adparatum, propositas admiratum lautitias, ioci
 caussâ suos famulos *Laconicam parare coenam* ius-
 sisse. Quumque multum interesset inter utrumque
 epulum, ridentem Pausaniam vocasse Graecorum
 duces; eisque, ut convenerunt, utriusque coenae ad-
 paratum monstrantem, dixisse: *Hoc consilio, Graeci*
viri! vos convocavi, quo stultitiam vobis ostende-
rem huius ducis Medorum; qui, quum tali victus

„δίαταιν ἔχων, ἦλθε εἰς ἡμέας οὕτω οἰζυρὴν ἔχοντας
 „ἀπαιρησόμενος.“ Ταῦτα μὲν Πausανίην λέγεται εἶ-
 παὶ πρὸς τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἑλλήνων. Ὑστέρω 83
 μέντοι χρόνῳ μετὰ ταῦτα καὶ τῶν Πλαταιέων εὖρον
 συχνοὶ θήκας χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ τῶν ἄλλων χρη-
 μάτων. Ἐφάνη δὲ καὶ τόδε ὕστερον ἐπὶ τούτων, τῶν
 5 νεκρῶν περιφιλωθέντων τὰς σάρκας· συνεφόρεον γὰρ τὰ
 ὅστέα οἱ Πλαταιέες εἰς ἓνα χώρον· εὐρέθη κεφαλὴ οὐκ
 ἔχουσα ραφὴν οὐδεμίαν, ἀλλὰ ἐξ ἑνὸς εὐῶσα ὀστέου·
 ἐφάνη δὲ καὶ γνάθος, καὶ τὸ ἄνω τῆς γνάθου, ἔχουσα
 ὀδόντας μounoφύεας, ἐξ ἑνὸς ὀστέου πάντας, τοὺς τε
 10 ὀδόντας καὶ τοὺς γομφίους. καὶ πενταπήχεος ἀνδρὸς
 ὅστέα ἐφάνη.

Ἐπεὶτεν δὲ Μαρδονίου δευτέρῃ ἡμέρῃ ὁ νεκρὸς ἠφάνη- 84

*generi esset adsuetus, ad nos venit, miserum no-
 strum epulum nobis rapturus.* Haec Pausanias du-
 cibis Graecorum fertur dixisse. (83.) Sed et inse-
 quente tempore post has res gestas multi Platacen-
 ses arculas adhuc invenerunt auro et argento et aliis
 pretiosis rebus repletas. Et nonnullo rursus post haec
 tempore interiecto, postquam mortuorum cadavera
 carnibus prorsus fuissent nudata, etiam hoc mirum
 adparuit. Quum ossa in unum locum Plataeenses
 colligerent, repertum est *cranium nullam* prorsus
suturam habens, sed uno osse constans. Reperta est
 etiam maxilla, quum inferior, tum superior, cuius
dentes ita concreti erant, tam reliqui, quam mola-
 res, ut uno osse constarent omnes. Reperta etiam sunt
 ossa viri quinque cubitorum.

(84.) Deinde vero *Mardonii cadaver*, postridie

στο· ὑπ' ὅτε μὲν ἀνθρώπων, τὸ ἀτρεκές οὐκ ἔχω εἶπαι.
 πολλοὺς δὲ τινὰς ἤδη καὶ παντοδαποὺς ἤκουσα θάψαι
 Μαρδόνιον, καὶ δῶρα μεγάλα οἶδα λαβόντας πολλὰς
 παρὰ Ἀρτόντεω τοῦ Μαρδονίου παιδὸς διὰ τοῦτο τὸ ἔρ- 5
 γον. ὅστις μὲντοι ἦν αὐτέων ὁ ὑπελόμενός τε καὶ θά-
 ψας τὸν νεκρὸν τὸν Μαρδονίου, οὐ δύναμαι ἀτρεκέως
 πυθέσθαι. ἔχει δὲ τινα Θάτιν καὶ ΔιονυσοΦάνης, ἀνὴρ
 Ἐφέσιος, θάψαι Μαρδόνιον. ἀλλ' ὁ μὲν τρόπῳ τοιού-
 85 τῳ ἐτάφη. Οἱ δὲ Ἕλληνες ὥς ἐν Πλαταιῇσι τὴν 10
 λήϊν διείλοντο, ἔθαπτον τοὺς ἑαυτῶν, χωρὶς ἕκαστοι.
 Λακεδαιμόνιοι μὲν τριζὰς ἐποίησαντο θήκας. ἔνθα μὲν
 τοὺς ἱρένας ἔθαψαν, τῶν καὶ Ποσειδώνιος καὶ Ἀμομ-
 Φάρετος ἔσαν καὶ Φιλοκύων τε καὶ Καλλικράτης. ἐν 5

LXXXV. 4. et 6. ἱρένας et ἱρένης ex virorum doctorum emen-
 datione. ἱρέας, ἱρέες, vet. libri omnes.

quam commissa pugna est, non est repertum. Quod
 quidem quonam ab homine fuerit subtractum, dicere
 pro certo non possum. Multos enim memoratos audi-
 vi, et diversis e civitatibus viros, qui perhibentur se-
 peliisse Mardonium; ac novi multos qui hoc nomine
 ingentia dona acceperunt ab Artonte Mardonii filio.
 Quis vero ex his sit, qui Mardonii corpus subtraxerit
 et sepeliverit, pro certo comperire non potui. Fertur
 etiam fama quaedam, Dionysophanem Ephesium se-
 peliisse Mardonium. Sed haec de Mardonii sepultura.
 (85.) *Graeci* vero, divisâ praedâ, *suos sepelive-*
runt, seorsim quique. Et Lacedaemonii quidem tria
 conditoria fecerunt. In uno adolescentes sepelierunt,
 [irenas illi vocant,] quorum e numero Posidonius
 fuit, et Amompharetus, et Philocyon, et Callicrates:

μὲν δὴ ἐνὶ τῶν τάφων ἔσαν οἱ ἱρένες· ἐν δὲ τῷ ἐτέρῳ, οἱ ἄλλοι Σπαρτιῆται· ἐν δὲ τῷ τρίτῳ, οἱ εἰλωτες. οὗτοι μὲν οὕτω ἔθαπτον. Τεγεῆται δὲ χωρὶς πάντας αἰέας· καὶ Ἀθηναῖοι τοὺς ἐωυτῶν ὁμοῦ, καὶ Μεγαρεῖς τε καὶ
 10 Φλιασίοι τοὺς ὑπὸ τῆς ἵππου διαφθαρέντας. τούτων μὲν δὴ πάντων πλήρεις ἐγένοντο οἱ τάφοι. Τῶν δὲ ἄλλων ὅσοι καὶ φαίνονται ἐν Πλαταιῇσι ἑόντες τάφοι, τούτους δὲ, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, ἐπαισχυνομένους τῇ ἀπειστοῦ τῆς μάχης, ἐκάστους χώματα χῶσαι κεινὰ,
 15 τῶν ἐπιγυνομένων ἐνέκεν ἀνθρώπων. ἐπεὶ καὶ Αἰγινητέων ἐστὶ αὐτόθι καλεόμενος τάφος, τὸν ἐγὼ ἀκούω καὶ δέκα ἔτεσι ὕστερον μετὰ ταῦτα, δεηθέντων τῶν Αἰγινητέων, χῶσαι Κλεάδην τὸν Αὐτοδίκου, ἀνδρα Πλαταιέα, πρόξεινον ἑόντα αὐτῶν.

in altero reliquos Spartanos; in tertio hilotas. Hac ratione Lacedaemonii usi sunt. Tegeatae vero seorsim ab illis suos omnes uno in sepulcro condiderunt: atque ita etiam Athenienses suos uno in loco: pariterque Megarenses et Phliasii suos, qui ab equitibus occisi erant. Horum itaque omnium *plena* erant *sepulcra*. Ad reliquorum vero populorum sepulcra quod adtinet, quotquot apud Plataeas ostenduntur, illorum quique, ut ego comperio, quum puderet eos non interfuisse pugnae, *inanes* excitarunt *tumulos*, posterorum hominum gratiâ. Nam ibidem est etiam Aeginetarum, quod vocant, sepulcrum; quod ego audio decimò post haec anno, rogantibus Aeginetis, a Cleade excitatum esse, Autodici filio, cive Plataeensi, qui publicus Aeginetarum hospes fuit.

- 86 Ὡς δ' ἄρα ἔθαιψαν τοὺς νεκροὺς ἐν Πλαταιῇσι οἱ Ἕλληνες, αὐτίκα βουλευομένοι σφι ἔδοκεν στρατεύεσθαι ἐπὶ τὰς Θήβας, καὶ ἔξαιτέιν αὐτέων τοὺς μηδίσαντας· ἐν πρώτοισι δὲ αὐτέων, Τιμηγενίδην καὶ Ἀτταγῖνον, οἱ ἀρχηγέται ἀνὰ πρώτους ἔσαν· ἣν δὲ μὴ 5 ἐκδιδῶσι, μὴ ἀπανίστασθαι ἀπὸ τῆς πόλιος πρότερον ἢ ἐξέλωσι. ὥς δέ σφι ταῦτα ἔδοξε, οὕτω δὴ ἐνδεκάτῃ ἡμέρῃ ἀπὸ τῆς συμβολῆς ἀπικόμενοι ἐπολιόρκειον Θηβαίους, κελεύοντες ἐκδιδόναι τοὺς ἄνδρας. οὐ βουλομένων δὲ τῶν Θηβαίων ἐκδιδόναι, τὴν τε γῆν αὐτέων 10
- 87 ἔταμνον, καὶ προσέβαλλον πρὸς τὸ τεῖχος. Καὶ, οὐ γὰρ ἐπαύοντο σινεόμενοι, εἰκοστῇ ἡμέρῃ ἔλεξε τοῖσι Θηβαίοισι Τιμηγενίδης τάδε· „Ἄνδρες Θηβαῖοι, ἐπειδὴ „οὕτω δέδοκται τοῖσι Ἕλλησι, μὴ πρότερον ἀπαναστῆ-

(86.) Sepultis ad Plataeam mortuis, deliberantibus Graecis placuit protinus contra Thebas ferre arma, postulareque a Thebanis ut sibi hos traderent qui Medorum partes essent secuti, inprimisque Timagenidem et Attaginum, qui prae caeteris principes huius factionis fuissent: quos nisi illi tradidissent, non abscedere decreverunt ab urbe, quin eam expugnassent. Utque hoc eis placuit, ita undecimo post pugnam die ad Thebas venerunt; urbemque obsidentes, postularunt ut praedicti viri sibi dederentur: et, negantibus Thebanis se id facturos, agrum illorum vastarunt, murumque oppugnarunt. (87.) Qui quum adsidue multa illis damna inferrent, vicesimo die Timagenides haec apud Thebanos verba fecit: Quoniam Graecis decretum est, cives Thebani! non prius ab oppugnatione desistere abscedereque,

5 „ναι πολιορκέοντας, ἢ ἐξέλωσι Θήβας, ἢ ἡμέας αὐ-
 „τοῖσι παραδῶτε, νῦν ὧν ἡμέων εἵνεκα γῆ ἡ Βοιωτὴ
 „πλέω μὴ ἀναπλήσῃ. ἀλλ', εἰ μὲν χρημάτων χρηί-
 „ζοντες, πρόσχημα ἡμέας ἐξαιτέονται, χρήματά σφι
 „δῶμεν ἐκ τοῦ κοινοῦ· σὺν γὰρ τῷ κοινῷ καὶ ἐμνηδίσα-
 10 „μεν, οὐδὲ μῦνοι ἡμέες. εἰ δὲ ἡμέων ἀληθῶς δεόμενοι
 „πολιορκέουσι, ἡμεῖς ἡμέας αὐτοὺς ἐς ἀντιλογίην πα-
 „ρέξομεν.“ Κάρτα τε ἔδοξε εὖ λέγειν, καὶ ἐς καιρὸν
 αὐτίκα τε ἐπεκηρυκεύοντο πρὸς Πausaniῆν οἱ Θηβαῖοι,
 θέλοντες ἐκιδόναι τοὺς ἄνδρας. Ὡς δὲ ὠμολόγησαν 88
 ἐπὶ τούτοις, Ἀτταγῖνος μὲν ἐκιδιδήσκει ἐκ τοῦ ἄστεος
 παῖδας δὲ αὐτοῦ ἀπαχθέντας Πausaniῆς ἀπέλυσε τῆς
 αἰτίας, Φὰς τοῦ μνηδισμοῦ παῖδας οὐδὲν εἶναι μετα-
 5 τίους. τοὺς δὲ ἄλλους ἄνδρας τοὺς ἐξέδοσαν οἱ Θη-

quam aut expugnassent Thebas, aut nos illis a vobis dediti essemus; nunc nostrâ caussâ ne plura porro patiatur Boeotia terra! Sed, si illi, pecuniarum avidi, in speciem tantum nos deposcunt, demus eis pecunias ex publico: nam publice omnes Medorum partes secuti sumus, non nos soli. Sin vere nos deditos cupiunt, eâque caussâ urbem oppugnant, nos ipsi ad caussam apud eos dicendam nos sistemus. Et hic sane optime dicere visus est et opportune: protinusque caduceatorem Thebani miserunt ad Pausaniam, significantes se viros illos esse tradituros. (88.) De quo ut inter utrosque convenit, interim Attaginus quidem ex urbe clam profugit: cuius filios Pausanias ad se adductos absolvit crimine, Medismi culpam, dicens, filios nullam habere. Reliqui vero viri quos Thebani dedide-

βαῖοι, οἱ μὲν ἐδόκεον ἀντιλογίης τε κυρῆσιν, καὶ δὴ
 χρήμασι ἐπεποιθέσαν διωθέεσθαι· ὁ δὲ, ὡς παρῆλαβε,
 αὐτὰ ταῦτα ὑπονοέων, τὴν στρατιὴν τὴν τῶν συμμά-
 χων ἀπασαν ἀπῆκε, καὶ ἐκείνους ἀγαγὼν εἰς Κόριν-
 θον, διέφθειρε. Ταῦτα μὲν τὰ ἐν Πλαταιῇσι καὶ Θή- 10
 βησι γενόμενα.

- 89 Ἀρτάβαζος δὲ ὁ Φαρνάκειος, Φεύγων ἐκ Πλαταιέων,
 καὶ δὴ καὶ πρόσω ἐγίνετο. Ἀπικόμενον δέ μιν οἱ Θεσ-
 σαλοὶ παρὰ σφέας, ἐπὶ τε ξενία ἐκάλεον, καὶ ἀνι-
 ράτευν περὶ τῆς στρατιῆς τῆς ἄλλης, οὐδὲν ἐπιστά-
 μνοι τῶν ἐν Πλαταιῇσι γενομένων. ὁ δὲ Ἀρτάβαζος, 5
 γινούς ὅτι εἰ ἐθέλοι σφι πᾶσαν τὴν ἀληθινήν τῶν ἀγώ-
 νων εἶπαι, αὐτὸς τε κινδυνεύσει ἀπολέσθαι καὶ ὁ μετ'
 αὐτοῦ στρατός· ἐπιβήσεσθαι γὰρ οἱ πάντα τινα οἶετο

runt, putabant illi quidem ad dicendam caussam se
 iri admissum, praetereaue confidebant pecuniis
 amoliri a se posse periculum: at id ipsum suspi-
 catus Pausanias, postquam illos accepit, universum so-
 ciorum exercitum dimisit, et illos Corinthum abdu-
 ctos interfecit. Ac hae quidem res sunt, ad Plataeas
 et ad Thebas gestae.

(89.) *Artabazus* vero, *Pharnacis* filius, qui *Pla-*
taeis profugerat, iam longe admodum erat progres-
 sus. Qui ubi in *Thessaliam* pervenit, *Thessali* eum
 ad hospitium vocarunt, sciscitatique sunt de reliquo
 exercitu: nec dum enim quidquam de rebus ad *Pla-*
taeas gestis compererant. At *Artabazus*, bene gnarus,
 si de praeliis factis id quod res erat illis aperuisset,
 verendum sibi esse, ne ipse cum exercitu suo per-
 eat: unumquemque enim se adgressurum existima-

πυνθανόμενον τὰ γεγονότα· ταῦτα ἐκλογιζόμενος, οὔτε
10 πρὸς τοὺς Φωκίας ἐξαγόρευε οὐδὲν, πρὸς τε τοὺς Θεσ-
σαλοὺς ἔλεγε τάδε· „Ἐγὼ μὲν, ὦ ἄνδρες Θεσσαλοί,
„ὡς ὁρᾶτε, ἐπείγομαί τε κατὰ τὴν ταχίστην ἑλῶν ἐς
„Θρηίκην, καὶ σπουδὴν ἔχω, πεμφθεὶς κατὰ τι πρῆ-
„γμα ἐκ τοῦ στρατοπέδου μετὰ τῶνδε. αὐτὸς δὲ ὑμῶν
15 „Μαρδόνιος, καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ, οὗτος κατὰ πόδας
„ἐμεῦ ἐλαύνων προσδόκιμός ἐστι. τοῦτον καὶ ξενίζετε,
„καὶ εὖ ποιεῦντες φαίνεσθε· οὐ γὰρ ὑμῖν ἐς χρόνον
„ταῦτα ποιεῦσι μεταμελήσει.“ Ταῦτα δὲ εἰπας, ἀπέ-
λαυνε σπουδῇ τὴν στρατιὴν διὰ Θεσσαλίας τε καὶ Μα-
20 κεδονίης ἰθὺ τῆς Θρηίκης, ὡς ἀληθέως ἐπειγόμενος, καὶ
τὴν μεσόγαϊαν τάμνων τῆς ὁδοῦ. καὶ ἀπικνέεται ἐς Βυ-
ζάντιον, καταλιπὼν τοῦ στρατοῦ τοῦ ἑαυτοῦ συγχροὺς
ὑπὸ Θρηίκων τε κατακοπέντας κατ’ ὁδόν, καὶ λιμῶ

vit, qui quae gesta erant cognovisset: haec igitur
secum reputans, nec apud Phocenses vulgaverat
quidquam, et apud Thessalos haec dixit: *Ego qui-*
dem, ut videtis, Thessali! in Thraciam maturo
pervenire; et celeritate utor, quippe praemissus
e castris cum hisce ad rem quamdam peragendam.
Ipse vero Mardonius, e vestigio me cum suo exer-
citu sequens, mox vobis aderit. Hunc hospitio
excipite, omniaque ei officia praestate: nec enim,
id fecisse, in posterum vos poenitebit. His dictis,
raptim per Thessaliam et Macedoniam rectà Thraciam
versus duxit exercitum, vere festinans, et per mediam
terram viam carpens. Denique Byzantium pervenit,
relictis quidem de suo exercitu multis, qui partim a
Thracibus in itinere caesi sunt, partim fame et labo-

συστάντας καὶ καμάτω· ἐκ Βυζαντίου δὲ διέβη πλοίοισι.
Οὗτος μὲν οὕτω ἀπενόστησε εἰς τὴν Ἀσίην.

25

90 ΤΗΣ δὲ αὐτῆς ἡμέρης τῆς περ ἐν Πλαταιῇσι τὸ
τρώμα ἐγένετο, συνεκύρησε γενέσθαι καὶ ἐν Μυκάλῃ
τῆς Ἰωνίης. Ἐπεὶ γὰρ δὴ ἐν τῇ Δήλῳ κατέατο οἱ Ἑλ-
ληνες, οἱ ἐν τῇσι νηυσὶ ἅμα Λευτυχίδῃ τῷ Λακεδαι-
μονίῳ ἀπικόμενοι, ἦλθόν σφι ἄγγελοι ἀπὸ Σάμου, 5
Λάμπων τε Θρασυκλῆος, καὶ Ἀθηναγόρης Ἀρχεστρα-
τίδew, καὶ Ἥγησιστράτος Ἀρισταγόρew, πεμφθέντες
ὑπὸ Σαμίων λάβειν τῶν τε Περσέων καὶ τοῦ τυράννου
Θεομήστορος τοῦ Ἀνδροδάμαντος, τὸν κατέστησαν Σά-
μου τύραννον οἱ Πέρσαι. ἐπελθόντων δὲ σφeων ἐπὶ τοὺς 10
στρατηγούς, ἔλεγε Ἥγησιστράτος πολλὰ καὶ παν-
τοῖα ὥς „ἦν μούνον ἰδῶνται αὐτοὺς οἱ Ἴωνες, ἀποστή-
σονται ἀπὸ Περσέων, καὶ ὥς οἱ βάρβαροι οὐκ ὑπομι-

ribus conflictati perierunt. Tum ex Byzantio navi-
giis traiecit: atque ita hic in Asiam est reversus.

(90.) Quo die istam ad Plataeas cladem *Persae*
acceperunt, eodem die accidit ut alia calamitate *ad*
Mycalen Ioniae adfligerentur. Scilicet quum Deli
sederent Graeci, qui duce *Leotychide* Lacedaemo-
nio cum classe advenerant, venerunt ad eos ex
Samo legati, Lampon Thrasyclis filius, et Athena-
goras Archestratidae, et Hegesistratus Aristagorae,
a Samiis missi insciis Persis et inscio tyranno Theo-
mestore, Androdamantis filio, quem Persae tyran-
num Sami constituerant. Qui ubi Graecorum duces
convenere, multa atque varia verba *Hegesistratus*
fecit; dicens, *si modo vidissent illos Iones, descen-*
dituros esse a Persis, et ad illorum adventum disces-

733, 20.

νέουσι· ἦν δὲ καὶ ἄρα ὑπομείνωσι, οὐκ ἐτέρην ἄγρην
 15 τοιαύτην εὔρειν ἂν αὐτούς.“ Θεοὺς τε κοινούς ἀνακα-
 λέων, προέτρεπε αὐτοὺς ῥύσασθαι ἄνδρας Ἑλληνας ἐκ
 δουλοσύνης, καὶ ἀπαμῦναι τὸν βαρβαρον· „εὐπετέες τε
 αὐτοῖσι, ἔφη, ταῦτα γίνεσθαι· τὰς τε γὰρ νῆας αὐτέων
 κακῶς πλέειν, καὶ οὐκ ἀξιομάχους κείνοισι εἶναι· αὐ-
 20 τοί τε, εἴ τι ὑποπτεύουσι μὴ δόλῳ αὐτοὺς προάγειν,
 ἐτοῖμοι εἶναι ἐν τῇσι νησὶ τῇσι ἐκείνων ἀγόμενοι ὅμη-
 ροι εἶναι.“ Ὡς δὲ πολλὸς ἦν λισσόμενος ὁ ξεῖνος ὁ Σά- 91
 μιος, εἶρετο Λευτυχίδης, εἴτε κληδόνος εἵνεκεν θέλων
 πυθέσθαι, εἴτε καὶ κατὰ συντυχίην, Θεοῦ ποιεῦντος·
 „ὦ ξεῖνε Σάμιε, τί τοι τὸ οὐνομα;“ ὁ δὲ εἶπε,
 5 „Ἡγησίστρατος.“ ὁ δὲ, ὑπαρπάσας τὸν ἐπίλοιπον λό-
 γον, εἴ τινα ὄρημτο λέγειν ὁ Ἡγησίστρατος, εἶπε·

*suros Barbaros; sive hi manserint, nullam aliam
 talem praedam Graecos umquam reperturos. De-
 nique communes deos invocans, hortatus illos est,
 ut homines Graecos servitute vellent liberare, et
 pellere Barbarum. Idque facile illis esse factu,
 ait: etenim et naves eorum male navigare, nec
 resistere illis posse. Quod si quam suspicio-
 nem haberent per dolum se illos excitare, paratos
 se esse in illorum navibus obsidum loco abduci.
 (91.) Quumque pluribus verbis orare non desiste-
 ret Samius hospes, tunc Leotychides, sive consulto
 capiendi ominis caussâ, sive forte fortuna, deo ita
 volente, interrogavit eum: Samie hospes! quodnam
 tibi nomen est? Et ille, Hegesistratus, ait. Moxque
 Leotychides, intercipiens reliquum sermonem, si
 quem adiecturus Hegesistratus esset, Accipio, in-*

„Δέχομαι τὸν οἰωνόν, τὸν Ἡγησίστρατον, ὃ ξεῖνέ Σά-
 „μιε. σὺ δὲ ἡμῖν ποίεε ὅπως αὐτός τε δοὺς πίστιν ἀπο-
 „πλεύσειαι, καὶ οἱ σὺν σοὶ ἔοντες οἴδῃ, ἣ μὲν Σαμίους
 [92 „ἡμῖν προθύμους ἔσεσθαι συμμάχους.“ Ταῦτά τε 10
 ἅμα ἠγόρευε, καὶ τὸ ἔργον προσῆγε. αὐτίκα γὰρ οἱ
 Σάμιοι πίστιν τε καὶ ὅρκια ἐποιεῦντο συμμαχίης περὶ
 πρὸς τοὺς Ἕλληνας. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, οἱ μὲν ἀπέ-
 πλεον· μετὰ σφέων γὰρ ἐκέλευε πλέειν τὸν Ἡγησί- 5
 στρατον, οἰωνόν τὸ οὔνομα ποιεύμενος. οἱ δὲ Ἕλληνες,
 ἐπισχόντες ταύτην τὴν ἡμέρην, τῇ ὑστεραίῃ ἐκαλλίε-
 ρέοντο, μαντευομένου σφι Δηϊφόνου τοῦ Εὐνήϊου, ἀν-
 δρὸς Ἀπολλωνιῆτεω, Ἀπολλωνίης δὲ τῆς ἐν τῷ Ἰονίῳ
 κόλπῳ.

93 Τοῦ τὸν πατέρα κατέλαβε Εὐνήϊον πρῆγμα τοιόνδε. 10

XCII. 2. προσῆγε. Fors. προῆγε, processit, successit negotium.

quit, omen, Samie hospes! accipio hunc copia-
 rum ducem. [hoc enim sonat graecum huius viri
 nomen.] Tu modo fac, et hi qui tecum sunt, ut,
 priusquam hinc abeatis, fidem nobis detis, revera
 Samios promptos nobis socios adfuturos. (92.)

Haec locutus, e vestigio rem exsequi adgressus est.
 Protinus enim Samii de societate cum Graecis fidem
 et iusiurandum dederunt: eoque facto, duo ex lega-
 tis domum navigarunt; nam Hegesistratum secum
 navigare Leotychides iussit, nomen eius pro omine
 accipiens. Et illo quidem die se continuerunt Graeci,
 postridie vero laeta illis sacra fuere, interpretis sacro-
 rum officio fungente Deiphono, Evenii filio, Apollo-
 niata, ex illa Apollonia, quae ad Ionium mare sita est.

(93.) Deiphoni huius pater *Euenius* fortuna usus

Ἔστι ἐν τῇ Ἀπολλωνίῃ ταύτῃ ἱρὰ ἡλίου πρόβατα, τὰ
 τὰς μὲν ἡμέρας βόσκεται παρὰ ποταμὸν, ὃς ἐκ Λά-
 κμωνος οὐρεος ῥέει διὰ τῆς Ἀπολλωνίης χώρας ἐς Θά-
 5 λασσαν, παρ' Ὀρικὸν λιμένα· τὰς δὲ νύκτας ἀραιρη-
 μένοι ἄνδρες οἱ πλούτῳ τε καὶ γένεϊ δοκιμώτατοι τῶν
 ἀστῶν, οὗτοι φυλάσσουσι ἐνιαυτὸν ἕκαστος. περὶ πολ-
 λοῦ γὰρ δὴ ποιεῦνται Ἀπολλωνιῆται τὰ πρόβατα ταῦ-
 τα, ἐκ θεοπροπίου τινός. ἐν δὲ ἄντρῳ αὐλίζονται, ἀπὸ
 10 τῆς πόλιος ἐκὰς. ἐνθα δὴ τότε ὁ Εὐήμιος οὗτος ἀραιρη-
 μένος ἐφύλασσε. καὶ κοτε αὐτοῦ κατακοιμήσαντος τὴν
 φυλακὴν, παρελθόντες λύκοι ἐς τὸ ἄντρον, διέφθειραν
 τῶν προβάτων ὡς ἐζήκοντα. ὁ δὲ, ὡς ἐπήϊσε, εἶχε σιγῇ
 καὶ ἔφραζε οὐδενὶ, ἐν νόῳ ἔχων ἀντικαταστήσειν ἄλλα
 15 πριάμενος. καὶ, οὐ γὰρ ἔλαβε τοὺς Ἀπολλωνιήτας ταῦ-
 τα γενόμενα· ἀλλ', ὡς ἐπύθοντο, ὑπαγαγόντες μιν

erat huiusmodi. Sunt Apolloniæ oves Soli sacrae,
 quae interdium pascuntur iuxta fluvium, qui ex Lac-
 mone monte per agrum Apolloniatem prope Oricum
 portum in mare influit: noctu vero selecti viri, di-
 vitiis et genere spectatissimi inter cives, easdem oves
 custodiunt, quisque per anni spatium. Nam oves has,
 ex oraculi responso quodam, maximi faciunt Apol-
 loniatae; stabulantur autem illae in antro quodam
 procul ab urbe. Ibi eas tunc Euenius hic, ad id de-
 lectus, custodiebat: et nocte quadam, quum, qui
 vigilare debebat, obdormivisset, ingressi in antrum
 lupi oves fere sexaginta corripuerunt. Quod ubi ille
 animadvertit, tacuit, nec cuiquam edixit, alias co-
 gitans emere et in illarum locum substituere. At
 non latuit Apolloniatas factum: qui, ut id cognove-
Herod. T. IV. P. I. R

ὑπὸ δικαστήριον, κατέκριναν, ὡς τὴν φυλακὴν κατακοιμήσαντα, τῆς ὄψιος στερηθῆναι. Ἐπεὶ τε δὲ τὸν Εὐήνιον ἐξετύφλωσαν, αὐτίκα μετὰ ταῦτα οὔτε πρόβατά σφι ἔτικτε, οὔτε γῇ ἔφερε ὁμοίως καρπὸν. πρό- 20 φαντα δὲ σφι ἔν τε Δωδώνῃ καὶ ἐν Δελφοῖσι ἐγίνε-
τε, ἐπεὶ τε ἐπειρώτευσεν τοὺς προφῆτας τὸ αἷτιον τοῦ πα-
ρεόντος κακοῦ· οἱ δὲ αὐτοῖσι ἔφραζον „ὅτι ἀδίκως τὸν
Φύλακον τῶν ἱεῶν προβάτων Εὐήνιον τῆς ὄψιος ἐστέρη-
σαν. αὐτοὶ γὰρ ἐπορμῆσαι τοὺς λύκους· οὐ πρότερόν τε 25
παύσεσθαι τιμωρέοντες ἐκείνῳ, πρὶν ἢ δίκας δῶσι τῶν
ἐποίησαν, ταύτας τὰς ἂν αὐτὸς ἔλῃται καὶ δικαιοῖ· του-
τέων δὲ τελεομένων, αὐτοὶ δώσειν Εὐνήνῳ δόσιν τοιαύ-
την τὴν πολλοὺς μιν μακαριεῖν ἀνθρώπων ἔχοντα.“

XCH. 22. ἐπεὶ τε. Sic ed. Borh. ex Reiskii coniect. Vulgo
πρόφαντα --- ἐγένετο. ἔπειτα δὲ etc. Haec eis --- praedicta erant. Deinde vero etc.

runt, in iudicium adductum Euenium condemna-
runt, ut, quoniam ovium custodiam adeo negligenter obis-
set, oculorum usu privaretur. Sed, postquam eum excaecarunt, continuo deinde nec oves illis pepererunt, nec terra fructum, ut ante, edere coepit. Quumque et Dodonaeum et Delphicum consuluis-
sent oraculum, caussamque quaesissent praesentium malorum, responderunt prophetae, eo illis haec accidere, quod sacrarum ovium custodem Euenium luminibus orbassent. Ipsos enim (deos) immisisse lupos; neque prius desituros esse illum ulcisci, quam ei poenam facinoris dedissent Apolloniatae, quamcumque ipse postulasset: quae quando soluta fuerit poena, daturus Euenio esse deos tale donum, cuius caussa multi homines beatum illum

734, 77.

Τὰ μὲν χρηστήρια ταῦτά σφι ἐχρήσθη. οἱ δὲ Ἀπολ- 94
λωνιῆται, ἀπόρρητα ποιησάμενοι, προέθεσαν τῶν ἀστέων
ἀνδράσι διαπρῆξαι. οἱ δὲ σφι διέπρηξαν ὧδε. κατημέ-
νου Εὐηνίου ἐν Θάκῳ, ἐλθόντες οἱ παρίζοντο, καὶ λό-
5 γους ἄλλους ἐποιεῦντο, ἐς ὃ κατέβαινον συλλυπεύμενοι
τῷ πάθει. ταύτῃ δὲ ὑπάγοντες, εἰρώτεον „τίνα δίκην ἂν
έλοιτο, εἰ ἐθέλοιεν Ἀπολλωνιῆται δίκας ὑποστῆναι δώ-
σειν τῶν ἐποίησαν.“ Ὁ δὲ, οὐκ ἀκηκοὺς τὸ θεοπρόπιον,
εἶλετο εἶπας· „εἴ τίς οἱ δοίῃ ἀγροὺς τῶν ἀστῶν, ὀνομά-
10 σας τοῖσι ἠπίστατο εἶναι καλλίστους δύο κλήρους τῶν
ἐν τῇ Ἀπολλωνίῃ καὶ οἴκησιν πρὸς τούτοις, τὴν ἥδε
καλλίστην ἐοῦσαν τῶν ἐν τῇ πόλει· τουτέων δὲ, ἔφη,
ἐπήβολος γενόμενος, τοῦ λοιποῦ ἀμήνιτος εἶναι, καὶ

sint praedicaturi. (94.) Haec Apolloniatis data
sunt responsa; quae illi clam habentes, civium suo-
rum nonnullis negotium cum Euenio conficiendum
mandarunt. Et hi ad id conficiendum hac usi sunt
ratione. Conveniunt Euenium in sella sedentem, ei-
que adsidentes primum aliis de rebus verba faciunt,
deinde ad commiserandam hominis calamitatem pro-
gressi, atque ita eum fallentes, interrogant *quasnam*
poenas esset postulaturus, si voluissent Apollo-
niatae poenas sustinere eorum quae in illum ad-
misissent? Et ille, qui de oraculi responso nihil
audiverat, optans ait: *si quis ipsi daret agros istos,*
(nominabat nempe cives quosdam, quas noverat duo
pulcerrima Apolloniae praedia possidere:) *et aedes*
insuper in urbe, quas noverat ille pulcerrimas esse;
haec, inquit, si nactus fuisset, in posterum se non
iraturum esse civibus, sed hac multa fore con-

δίκην οἱ ταύτην ἀποχρᾶν γενομένην.“ Καὶ ὁ μὲν ταῦ-
 τα ἔλεγε, οἱ δὲ παρῆδροι εἶπαν ὑπολαβόντες· „Εὐήνιε, 15
 „ταύτην δίκην Ἀπολλωνιῆται τῆς ἐκτυφλώσιος ἐκτί-
 „νουσί τοι κατὰ θεοπρέπια τὰ γεγόμενα.“ Ὁ μὲν δὴ
 πρὸς ταῦτα δεινὰ ἐποιέετο, ἐνθεῦτεν πυθόμενος τὸν πάν-
 τα λόγον, ὡς ἔξαπατηθεῖς· οἱ δὲ, πριάμενοι παρὰ τῶν
 ἐκτημένων, διδοῦσί οἱ τὰ εἴλετο. καὶ μετὰ ταῦτα αὐ- 20
 τῖκα ἔμφυτον μαντικὴν εἶχε, ὥστε καὶ οὐνομαστός
 γενέσθαι.

- 95 Τούτου δὴ ὁ Δηίφονος ἐὼν παῖς τοῦ Εὐηνίου, ἀγόν-
 των Κορινθίων, ἐμαντεύετο τῇ στρατιῇ. Ἦδη δὲ καὶ τότε
 ἤκουσα, ὡς ὁ Δηίφονος ἐπιβατεύων τοῦ Εὐηνίου αὐνό-
 ματος, ἐξελάμβανε ἐπιὼν τὴν Ἑλλάδα ἔργα, οὐκ ἐὼν

XCV. 4. ἐπιὼν τὴν Ἑλλάδα ex Reiskii coniect. Et sic ed. Borh.
 cum Larch. Vulgo ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, i. e. contra Graeciam.

tentum. Quae ubi illi dixit, adsidentes ei cives re-
 sponderunt: *Euenie, hanc mulctam, ex oraculi*
responso, solvunt tibi Apolloniatae pro eo quod
te luminibus privarunt. Et ille quidem, postquam
 rem totam cognovit, aegerrime tulit se ita esse cir-
 cumventum: Apolloniatae vero ea, quae ille opta-
 verat, emta a dominis, ei dederunt. Protinus autem
 ab hoc tempore insitam divinandi vim et sacra in-
 terpretandi idem *Euenius* habuit, ita ut hoc nomine
 celebris evaserit.

(95.) Huius igitur Euenii filius *Deiphonus*, ad-
 ductus a Corinthiis, sacrorum interpretes fuit apud
 hunc exercitum. Audivi vero etiam, eundem *Dei-*
phonum, usurpato Euenii nomine, obiisse Graeciam,
 et passim operam suam locasse, quum non fuisset

5 Εὐηνίου παῖς. Τοῖσι δὲ Ἑλλήσι ὡς ἐκαλλιέροσε, ἀνῆ- 96
 γον τὰς νῆας ἐκ τῆς Δήλου πρὸς τὴν Σάμον. ἐπεὶ δὲ
 ἐγένοντο τῆς Σαμῆς πρὸς Καλάμοισι, οἱ μὲν αὐτοῦ
 ὀρμισάμενοι κατὰ τὸ Ἡραῖον τὸ ταύτη, παρεσκευά-
 5 ζοντο ἐς ναυμαχίην. οἱ δὲ Πέρσαι, πυθόμενοί σφεας
 προσπλέειν, ἀνῆγον καὶ αὐτοὶ πρὸς τὴν ἡπειρον τὰς
 νῆας τὰς ἄλλας, τὰς δὲ Φοινίκων ἀπῆκαν ἀποπλέειν.
 Βουλευομένοισι γὰρ σφι ἐδόκεε ναυμαχίην μὴ ποιέ-
 σθαι· οὐ γὰρ ὧν ἐδόκεον ὁμοῖοι εἶναι. ἐς δὲ τὴν ἡπειρον
 10 ἀπέπλεον, ὅπως ἔωσι ὑπὸ τὸν πεζὸν στρατὸν τὸν σφέ-
 τερον, ἐόντα ἐν τῇ Μυκάλῃ ὅς, κελεύσαντος Ξέρξεω,
 καταλειμμένος τοῦ ἄλλου στρατοῦ, Ἰωνίην ἐφύλασ-
 σε. τοῦ πληθὸς μὲν ἕξ μυριάδες· ἐστρατήγεε δὲ αὐτοῦ

XCVI. 3. Καλάμοισι ed. Schaef. et Borh. cum Larch. ex
 Athenaeo. Alii vulgo omnes Καλαμίσοις.

Euenii filius. (96.) *Graeci*, ut perlitarunt, naves ex
 Delo *ad Samum* moverunt; et postquam ad Cala-
 mos venerunt, terrae Samiae locum ita nominatum,
 ibi prope Iunonis templum, quod eo loci est,
 adpulerunt et ad navalem pugnam se compararunt.
 At *Persae*, ubi illos adnavigare resciverunt, ipsi
 quoque naves moverunt; et caeteras quidem admo-
 verunt continenti, Phoenicum vero naves ut abirent
 permiserunt. Deliberantibus quippe visum erat, pu-
 gna navali non esse decernendum, nec enim se
 Graecis pares esse existimabant. Ad continentem au-
 tem navigarunt, quo essent sub pedestris exercitus
 sui tutamine, qui in *Mycale* erat, nempe iussu
 Xerxis de reliquo exercitu ibi custodiendae Ioniae
 caussa relictus. Sexaginta hominum millia erant,

Τιγράνης, κάλλεϊ τε καὶ μεγάλῃ ὑπερφέρων Περσέων.
 Ὑπὸ τοῦτον μὲν δὴ τὸν στρατὸν ἐβουλευσάντο καταφυ- 15
 γόντες οἱ τοῦ ναυτικοῦ στρατηγοὶ ἀνείρυσαι τὰς νῆας,
 καὶ περιβαλέσθαι ἔρκος, ἔρυμα τῶν νεῶν, καὶ σφέων
 97 αὐτέων κρησφύγετον. Ταῦτα βουλευσάμενοι, ἀνῆ-
 γοντο. ἀπικόμενοι δὲ παρὰ τὸ τῶν Ποτνιέων ἱὸν τῆς
 Μυκάλης ἐς Γαίσωνα τε καὶ Σκολοπέντα, τῇ Δήμη-
 τρος Ἐλευσινίης ἐστὶν ἱὸν, τὸ Φίλιστος ὁ Πασικλῆος
 ἰδρύσατο, Νεῖλεω τῷ Κόδρου ἐπισπόμενος ἐπὶ Μιλή- 5
 του κτιστύν· ἐνθαῦτα τὰς τε νῆας ἀνείρυσαν, καὶ πε-
 ριβάλοντο ἔρκος καὶ λίθων καὶ ξύλων, δένδρεα ἐκκό-
 ψαντες ἡμέρα, καὶ σκόλοπας περὶ τὸ ἔρκος κατέπηξαν.
 καὶ παρσκευάδατο ὡς πολιορκησόμενοι, καὶ ὡς νικῆ-
 σοντες· ἐπ' ἀμφοτέρα ἐπιλεγόμενοι γὰρ παρσκευάδατο. 10

quibus Tigranes praeerat, vir et formâ et staturâ
 eminens. Huius igitur sub exercitus tutamen se reci-
 pere decreverunt duces classis, navesque in terram
 subducere, et vallo circumdare, quod simul muni-
 mentum navibus et sibi refugium esset. (97.) Hoc
 inito consilio profecti sunt *Persae*; quumque prae-
 ternavigato Eumenidum templo, quod in Mycale
 est, in Gaesonem et Scolopoëntem venissent, ubi est
 Cceris Eleusinae templum, quod Philistus statuit,
 Pasiclis filius, Neleum Codri filium ad Miletum con-
 dendam secutus: ibi subduxerunt naves: et, caesis ar-
 boribus frugiferis, muro eas circumdederunt partim
 ligneo, partim lapideo, palosque praeacutos circa
 murum defixerunt. Denique, in utramque partem re-
 deliberata, et ad tolerandam obsidionem et ad su-
 perandum hostem sese comparabant.

Οἱ δὲ Ἕλληνες, ὡς ἐπύθοντο οἰχωκτάς τοὺς βαρ- 98
 βάρους εἰς τὴν ἡπειρον, ἤχθοντο ὡς ἐκπεφυγόντων· ἐν
 ἀπορίῃ τε εἶχοντο ὅ τι ποιέωσι, εἴτε ἀπαλλάσσωνται
 ὀπίσω, εἴτε καταπλέωσι ἐπ' Ἑλλησπόντου. τέλος δ'
 5 ἔδοξε τούτων μὲν μηδέτερα ποιέειν, ἐπιπλέειν δὲ ἐπὶ
 τὴν ἡπειρον. παρασκευασάμενοι ὧν εἰς ναυμαχίην καὶ
 ἀποβάθρας καὶ τὰ ἄλλα ὅσων ἔδεε, ἔπλεον ἐπὶ τῆς
 Μυκάλης. Ἐπεὶ δὲ αἰγχοῦ τε ἐγίνοντο τοῦ στρατοπέ-
 δου, καὶ οὐδεὶς ἐφαίνετό σφι ἐπαναγόμενος, ἀλλὰ
 10 ὦρων νῆας ἀνελκυσμένας ἔσω τοῦ τείχεος, πολλὸν δὲ
 πεζὸν παρακεκριμένον παρὰ τὸν αἰγιαλόν· ἐνθαῦτα
 πρῶτον μὲν ἐν τῇ νῇ παραπλέων, ἐγχοίμῃσας τῷ αἰ-
 γιαλῷ τὰ μάλιστα Λευτυχίδης, ὑπὸ κήρυκος προηγό-
 ρευε τοῖσι Ἴωσι λέγων· „Ἄνδρες Ἴωνες, ὅσοι ὑμέων
 15 „τυγχάνουσι ἐπακούοντες, μάθετε τὰ λέγω· πάντως

(98.) *Graeci*, ut ad continentem abiisse Barba-
 ros cognoverunt, aegre ferebant quod sibi e mani-
 bus essent elapsi: nec vero satis certi erant quid fa-
 cerent ipsi, utrum domum redirent, an in Hellespon-
 tum navigarent. Ad extremum decreverunt neutrum
 horum facere, sed ad continentem dirigere naves.
 Itaque praeparatis scalis et aliis rebus quarum in
 navali pugna usus est, versus *Mycalen* navigarunt.
 Ubi vero prope castra fuerunt hostium, neque quis-
 quam adparuit qui adversus illos egrederetur, naves
 autem viderunt intra murum subductas, et frequen-
 tem peditatum secundum littus in acie stantem; ibi
 tunc *Leotychides*, primum, praeter littus quam pro-
 xime potuit navigans, praeconis voce haec verba
 Ionibus adclamavit: *Viri Iones, quotquot estis qui*

„γὰρ οὐδὲν συνήσουσι Πέρσαι τῶν ἐγὼ ὑμῖν ἐντέλλο-
 „μαι. ἐπεὰν συμμίσγωμεν, μεμνησθαί τινα χορὴ ἐλευ-
 „θερίας μὲν πάντων πρῶτον, μετὰ δὲ, τοῦ συνθήμα-
 „τος Ἑβης. καὶ τὰδε ἴστω καὶ ὁ μὴ ἑσακούσας ὑμῶν
 „πρὸς τοῦ ἑπακούσαντος.“ αὐτὸς δὲ οὗτος ἐὼν τυγχά- 20
 νει νόος τοῦ πρήγματος καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ὁ ἐπ’ Ἀρ-
 τεμισίῳ. ἢ γὰρ δὴ λαβόντα τὰ ῥήματα τοὺς βαρβά-
 ρους ἐμέλλε τοὺς Ἴωνας πείσειν, ἢ ἔπειτα ἀνενειχθέντα
 εἰς τοὺς βαρβάρους, ποιήσειν ἀπίστους τοῖσι Ἑλλήσι.
 99 Λευτυχίδῳ δὲ ταῦτα ὑποβεμένου, δεύτερα δὲ τὰδε
 ἐποίεον οἱ Ἕλληνες. προσσχόντες τὰς νῆας, ἀπέβησαν
 εἰς τὸν αἰγιαλόν· καὶ οὗτοι μὲν ἐτάσσοντο. Οἱ δὲ Πέρ-
 σαι, ὡς εἶδον τοὺς Ἕλληνας παρασκευαζομένους εἰς μά-
 χην, καὶ τοῖσι Ἴωσι παραινέσαντας, τοῦτο μὲν, ὑπο- 5

*me auditis, accipite quae dico! omnino enim non
 intelligent Persae quae vobis mando. Quando ad
 manus venerimus cum hoste, tum quisque vestrum
 ante omnia libertatis memento, deinde vero tes-
 serae Hebae. Sed et, qui vocem meam non exaudi-
 erit, cognoscat haec ex his qui audiverint. Cu-
 ius sermonis idem consilium fuit quod Themistoclis
 ad Artemisium. Scilicet, si Persas laterent dicta,
 persuasurum se speravit Ionibus ut deficiant; sive
 illa ad Barbaros fuissent delata, facturum ut hi
 Graecis (Ionibus) diffiderent. (99.) Deinde, post-
 quam ita Ionas hortatus Leotychides est, haec fece-
 runt Graeci. Adpulsis ad littus navibus exscende-
 runt, aciemque instruxerunt. Persae vero, quum
 Graecos cernerent ad pugnandum paratos, scirent-
 que hortatos eos esse Ionas; nec Samiis nec Milesiis*

736, 59.

νοήσαντες τοὺς Σαμίους τὰ Ἑλλήνων Φρονέειν, ἀπαι-
 ρέονται τὰ ὅπλα. οἱ γὰρ ὦν Σάμιοι, ἀπικομένων Ἀθη-
 ναίων αἰχμαλώτων ἐν τῇσι νησὶ τῶν βαρβάρων, τοὺς
 ἔλαβον ἀνὰ τὴν Ἀττικὴν λελειμμένους οἱ Ξέρξεω, τού-
 10 τοὺς λυσάμενοι πάντας, ἀποπέμπουσι ἐποδιάσαντες εἰς
 τὰς Ἀθήνας· τῶν εἵνεκεν οὐκ ἥκιστα ὑποψίην ἔχον, πεν-
 τακοσίας κεφαλὰς τῶν Ξέρξεω πολεμίων λυσάμενοι.
 τοῦτο δὲ, τὰς διόδους τὰς εἰς τὰς κορυφαὶς τῆς Μυ-
 κᾶλης Φερούσας προστάσσουσι τοῖσι Μιλησίοις Φυ-
 15 λάσσειν, ὥς ἐπισταμένοισι δῆθεν μάλιστα τὴν χώραν.
 ἐποίουν δὲ τούτου εἵνεκεν, ἵνα ἐκτὸς τοῦ στρατοπέδου
 ἔωσι. τούτους μὲν Ἰώνων, τοῖσι καὶ κατεδόκεον νεοχμὸν
 ἂν τι ποιέειν, δυνάμιος ἐπιλαβομένοις, τρόποις τοιού-
 τοις προφυλάσσοντο οἱ Πέρσαι. αὐτοὶ δὲ συνεφόρη-
 20 σαν τὰ γέρρα ἔρκος εἶναί σφι.

satis fidebant. Et *Samiis* quidem, quod eos suspica-
 rentur cum Graecis sentire, arma adimunt. Samii
 enim, quum in classe Barbarorum advenissent Athe-
 nienses captivi, quos in Attica relictos ceperat Xerxis
 exercitus, hos omnes pretio redemerant, et dato via-
 tico Athenas remiserant: quo magis hos suspicio
 premebat, ut qui quingenta capita hostium Xerxis
 liberassent captivitate. *Milesios* vero iusserunt exi-
 tus viarum custodire ad Mycalae cacumina feren-
 tium, ut qui regionem optime nossent: id autem
 hoc consilio fecerunt, ut illi extra castra essent. Ab
 his igitur Ionibus, quos suspicabantur, si potesta-
 tem nanciscerentur, res novas molituros, hoc mo-
 do sibi Persae praecaverunt: ipsi vero crates com-
 portarunt, quae sibi pro vallo essent.

- 100 Ὡς δὲ ἄρα παρσκευάδατο τοῖσι Ἑλλήσι, προσή-
σαν πρὸς τοὺς βαρβάρους. ἰοῦσι δὲ σφι Φήμη τε ἐσέ-
πτατο ἐς τὸ στρατόπεδον πᾶν, καὶ κηρυκῆϊον ἐφάνη
ἐπὶ τῆς κυματωγῆς κείμενον. ἡ δὲ Φήμη διηλβέ σφι
ᾧδε, ὥς οἱ Ἕλληνες τὴν Μαρδονίου στρατιὴν νικῶν ἐν 5
Βοιωτοῖσι μαχόμενοι. Δῆλα δὲ πολλοῖσι τεκμηρίοισι
ἐστὶ τὰ θεῖα τῶν πραγμάτων· εἰ καὶ τότε τῆς αὐτῆς
ἡμέρης συμπίπτουσης τοῦ τε ἐν Πλαταιῇσι καὶ τοῦ ἐν
Μυκάλη μέλλοντος ἐσεσθαι τρώματος, Φήμη τοῖσι Ἑλ-
λησι τοῖσι ταύτῃ ἐσαπίκετο, ὥστε θαρσῆσαι τε τὴν 10
στρατιὴν πολλῶ μᾶλλον, καὶ ἐθέλειν προθυμότερον κιν-
101 δυνεύειν. Καὶ τότε ἕτερον συνέπεσε γινόμενον, Δήμη-
τρος τεμένεα Ἐλευσινίης παρὰ ἀμφοτέρας τὰς συμβο-
λὰς εἶναι. καὶ γὰρ δὴ ἐν τῇ Πλαταιίδι παρ' αὐτὸ τὸ

(100.) Iam Graeci, instructâ acie, ibant in hostem, quum subito fama quaedam pervolavit universum exercitum, et caduceus conspectus est in litore depositus. Currebat autem fama huiusmodi, *Graecos in Boeotia exercitum Mardonii praelio superasse*. Nempe multis utique documentis declarantur res quae divinitus contingunt; quandoquidem tunc, quum *idem* fuit *dies* quo et *ad Plataeas* cladem Persae acceperunt et *ad Mycalen* accepturi erant, ad Graecos hîc stantes fama pervenit; quo factum est, ut multo maiorem fiduciam caperet exercitus, et ad subeundum periculum esset alacrior.

(101.) Atque etiam hoc alterum contigit ut concurreret, quod utraque pugna prope Cereris Eleusiniæ templum pugnata sit. Nam prope Cereris templum et in Plataeensi agro, ut supra docui, pugnatum

Δημήτριον ἐγένετο (ὡς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται) ἡ μά-
 5 χη, καὶ ἐν Μυκάλῃ ἐμελλε ὡσαύτως ἔσεσθαι. γεγο-
 νέναι δὲ νίκην τῶν μετὰ Παισανίῳ Ἑλλήνων, ὁρῶς
 σφι ἡ Φήμη συνέβαινε ἐλθοῦσα· τὸ μὲν γὰρ ἐν Πλα-
 ταῖσι πρῶτὸν ἐτι τῆς ἡμέρης ἐγένετο· τὸ δὲ ἐν Μυκά-
 λῃ, περὶ δείλην. ὅτι δὲ τῆς αὐτῆς ἡμέρης συνέβαινε
 10 γίνεσθαι, μηνάς τε τοῦ αὐτοῦ, χρόνῳ οὐ πολλῷ σφι
 ὕστερον δῆλα ἀναμανθάνουσι ἐγένετο. Ἦν δὲ ἀρρωδίη
 σφι πρὶν τὴν Φήμην ἰσαπικέσθαι, οὐ τι περὶ σφέων αὐ-
 τέων οὕτω, ὡς τῶν Ἑλλήνων, μὴ περὶ Μαρδονίῳ πταί-
 σῃ ἡ Ἑλλάς. ὡς μέντοι ἡ κληδὼν αὕτῃ σφι ἐσέπττατο,
 15 μᾶλλον τι καὶ ταχύτερον τὴν πρόσδοον ἐπαιεῦντο. Οἱ
 μὲν δὴ Ἕλληνες καὶ οἱ βάρβαροι ἔσπευδον εἰς τὴν μά-
 χην, ὡς σφι καὶ αἱ νῆσοι καὶ ὁ Ἑλλήσποντος ἀέθλα
 προέκειτο.

est, et nunc *ad Mycalen* pariter pugnatu-
ri erant. *Victoriam* autem iam tum *reportasse* Graecos
 eum Pausania, recte his fama nunciavit: nam Pla-
 taecensis pugna matutino adhuc tempore huius diei
 pugnata erat, haec autem ad Mycalen sub vesperam.
 Pugnatam autem esse utramque pugnam eodem eius-
 dem mensis die, haud multo post liquido cogno-
 verunt. Anxii autem fuerant, priusquam haec fama
 advenit, non tam sui causâ, quam omnium Grae-
 corum, metuentes ne Mardonio succumberet Grae-
 cia: sed postquam illa exercitum pervolavit fama,
 eo confidentiores et celeriore gradu in hostem ive-
 runt. Igitur et Graeci et Barbari pugnandi studio
 flagrabant, quippe quibus et insulae et Hellespon-
 tus praemium victoriae propositum erat.

- 102 Τοῖσι μὲν νυν Ἀθηναίοισι καὶ τοῖσι προσεχέσι τού-
 τοισι τεταγμένοισι, μέχρι κου τῶν ἡμισέων, ἡ ὁδὸς ἐγί-
 νετο κατ' αἰγιαλὸν τε καὶ ἄπεδον χῶρον· τοῖσι δὲ Λα-
 κεδαιμονίοισι, καὶ τοῖσι ἐπεξῆς τούτοις τεταγμένοισι,
 κατὰ τε χαράδρην καὶ οὐρεα. ἐν ᾧ δὲ οἱ Λακεδαιμό- 5
 νιοι περιήϊσαν, οὗτοι οἱ ἐπὶ τῷ ἑτέρῳ κέρεϊ ἔτι καὶ δὴ
 ἐμάχοντο. Ἔως μὲν νυν τοῖσι Πέρσῃσι ὄρθια ἦν τὰ
 γέρρα, ἡμύνοντό τε καὶ οὐδὲν ἔλασσον εἶχον τῇ μάχῃ.
 ἐπεὶ δὲ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν προσεχέων ὁ στρατὸς,
 ὅπως ἐαυτῶν γένηται τὸ ἔργον, καὶ μὴ Λακεδαιμο- 10
 νίων, παρακλευσάμενοι, ἔργου εἶχοντο προθυμότερον,
 ἐνθεῦτεν ἤδη ἑτεροιοῦτο τὸ πρῆγμα. διωσάμενοι γὰρ τὰ
 γέρρα οὗτοι, Φερόμενοι ἐσέπεσον ἀλέες ἐς τοὺς Πέρσας·
 οἱ δὲ δεξάμενοι, καὶ χρόνον συχνὸν ἀμυνόμενοι, τέλος

CII. 6. ἔτι καὶ δὴ. ἤδη *expectasses*, nisi αὐτίκα δὴ *forsan*
legendum, aut ἤδη καὶ δὴ.

(102.) *Athenienses*, et qui proxime illos locati
 erant, dimidium fere totius exercitus, viam habe-
 bant secundum littus et per plana loca; *Lacedae-*
monii vero, et qui post hos locati, per voraginem
 et montana. Dumque hi circumibant, illi in altero
 cornu pugnam iam commiserant. Quamdiu igitur
Persis rectae stabant crates, repugnabant illi hosti-
 bus, neque eis erant inferiores. Sed quum Athenien-
 ses hisque proximi, quo ipsorum esset factum, non
Lacedaemoniorum, invicem cohortati, acrius in-
 cumberent operi, tum quidem mutata est rei facies.
 Perruptis enim cratibus ingenti impetu conferti in
Persas irruebant: et illi exceperunt quidem impe-
 tum, et per sat longum tempus repugnarunt; ad ex-

15 ἔΦευγον εἰς τὸ τεῖχος. Ἀθηναῖοι δὲ καὶ Κορίνθιοι καὶ Σικυωνῖοι καὶ Τροιζήνιοι, οὕτω γὰρ ἔσαν ἐπέξῃς τεταγμένοι, συνεπισπόμενοι, συνεσέπιπτον εἰς τὸ τεῖχος. ὥς δὲ καὶ τὸ τεῖχος ἀραίρητο, οὐτ' ἔτι πρὸς ἀλλήν ἐτράποντο οἱ βάρβαροι, πρὸς Φυγὴν τε ὁρμέατο οἱ ἄλλοι, πλην Περσέων. οὗτοι δὲ, κατ' ὀλίγους γινόμενοι, ἐμάχοντο τοῖσι αἰεὶ εἰς τὸ τεῖχος ἐσπίπτουσι Ἑλλήνων. καὶ τῶν στρατηγῶν τῶν Περσικῶν δύο μὲν ἀποφεύγουσι, δύο δὲ τελευταῖσι. Ἀρταύτης μὲν, καὶ Ἰθαμίτης, τοῦ ναυτικοῦ στρατηγέοντες, ἀποφεύγουσι. Μαρδόντης δὲ καὶ ὁ τοῦ περσέως στρατηγὸς Τιγράνης, μαχόμενοι τελευταῖσι. Ἔτι 103 δὲ μαχομένων τῶν Περσέων, ἀπίκοντο Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ μετ' αὐτέων, καὶ τὰ λοιπὰ συνδιεχειρίζον. Ἐπεσον δὲ καὶ αὐτέων τῶν Ἑλλήνων συχνοὶ ἐνθαῦτα· ἄλ-

tremum vero intra murum profugerunt. Quos insecti Athenienses cum Corinthiis et Sicyoniis et Troezeniis, (hi enim ita deinceps in acie locati erant) simul cum illis intra murum irruerunt. Ut igitur etiam castellum hoc expugnatum est, omissâ pugnâ Barbari fugam corripuere, exceptis Persis; qui, etiam ad exiguum licet numerum redacti, constanter tamen Graecis, adsidue irrudentibus, sese opposuerunt. Et duo quidem ex Persicis ducibus fugâ evasere, duo vero periere. Artayntes et Ithamitres, classiariorum praefecti, fugâ salutem petierunt: pugnantes vero ceciderunt Mardontes et imperator pedestris exercitus Tigranes. (103.) Dum adhuc pugnant *Persae*, advenerunt *Lacedaemonii*, quique cum his erant, et reliqua simul peregerunt. Ceciderunt autem ibi ex ipsis etiam Graecis haud pauci; quum

λοι τε, καὶ Σικυνῶνιοι, καὶ στρατηγὸς Περίλεως. Τῶν 5
 δὲ Σαμίων οἱ στρατευόμενοι, ἔόντες τε ἐν τῷ στρατοπέ-
 δῳ τῷ Μηδικῷ, καὶ ἀπαραιρημένοι τὰ ὄπλα, ὡς εἶ-
 δον αὐτίκα κατ' ἀρχὰς γινομένην ἑτεραλκεία τὴν μά-
 χην, ἔρδον ὅσον ἐδυνέατο, προσωφελεῖν ἐθέλοντες τοῖσι
 Ἕλλησι. Σαμίους δὲ ἰδόντες οἱ ἄλλοι Ἴωνες ἄρξαντας, 10
 οὕτω δὴ καὶ αὐτοὶ ἀποστάντες ἀπὸ Περσέων, ἐπέβητο
 104 τοῖσι βαρβάροισι. Μιλησίοισι δὲ προστετάκτο μὲν
 τῶν Περσέων τὰς διόδους τηρεῖν, σωτηρίας εἶνκά σφι·
 ὡς, ἣν ἄρα σφέας καταλαμβάνη οἷά περ κατέλαβε,
 ἔχοντες ἡγεμόνας, σώζονται ἐς τὰς κορυφὰς τῆς Μυ-
 κάλης. ἐτάχθησαν μὲν νυν ἐπὶ τοῦτο τὸ πρῆγμα οἱ 5
 Μιλησίοι, τούτου τε εἵνεκεν, καὶ ἵνα μὴ παρόντες ἐν
 τῷ στρατοπέδῳ τι νεοχμὸν ποιεοῖεν. οἱ δὲ πᾶν τὸ ἐναν-
 τίον τοῦ προστεταγμένου ἐποίουν· ἄλλας τε κατηγρόμε-

alii, tum ex Sicyoniis multi, eorumque dux Peri-
 laus. Samii vero, qui in exercitu Medico milita-
 bant, quibus arma erant ademta, quum iam initio
 vidissent ancipitem esse pugnam, quidquid in eo-
 rum fuit potestate fecerunt, quo Graecos iuvarent. Et
 reliqui Iones, videntes Samios initium facere defe-
 ctionis, ipsi quoque a Persis deficientes, adorti sunt
 Barbaros. (104.) Iam Milesiis quidem mandatum
 erat, ut viarum exitus custodirent, salutis caussâ
 Persarum; quo, si eis accidisset id quod nunc acci-
 dit, ducibus his uterentur, quorum ope in cacumina
Mycalae salvi evaderent. Hoc quidem consilio illos
 Persae ibi locaverant, simul vero, ne, si exercitui
 adessent, novi quidpiam molirentur. At illi plane
 contrarium eius, quod mandatum erat, fecerunt:

739, 48.

καὶ σφι ὁδοὺς Φεύγουσι, αἱ δὲ ἔφερον εἰς τοὺς πολεμίους,
 10 καὶ τέλος αὐτοὶ σφι ἐγίνοντο κτείνοντες πολεμιώτατοι.
 Οὕτω δὲ τὸ δεύτερον Ἰωνίη ἀπὸ Περσέων ἀπέστη.

Ἐν δὲ ταύτῃ τῇ μάχῃ Ἑλλήνων ἥριστευσαν Ἀθηναῖοι 105
 καὶ Ἀθηναίων, Ἑρμόλυκος ὁ Εὐθύνου, ἀνὴρ παγκρά-
 τιον ἐπασκήσας. τοῦτον δὲ τὸν Ἑρμόλυκον κατέλαβε
 ὕστερον τούτων, πολέμου ἐόντος Ἀθηναίοισι τε καὶ Κα-
 5 ρυστίοισι, ἐν Κύρῳ τῆς Καρυστίης χώρας ἀποθανόντα
 ἐν μάχῃ, κεῖσθαι ἐπὶ Γεραιστῶ. Μετὰ δὲ Ἀθηναίους,
 Κορίνθιοι καὶ Τροιζήνιοι καὶ Σικυωνῖοι ἥριστευσαν Ἐπεί 106
 τε δὲ κατεργάσαντο οἱ Ἕλληνες τοὺς πολλοὺς, τοὺς μὲν
 μαχομένους, τοὺς δὲ καὶ Φεύγοντας τῶν βαρβάρων, τὰς
 νῆας ἐνέπρησαν, καὶ τὸ τεῖχος ἅπαν, τὴν λήϊν προεξ-
 5 αγαγόντες εἰς τὸν αἰγιαλόν· καὶ θησαυροὺς τινὰς χρη-

fugientes quippe Barbaros per contrarias duxerunt
 vias, quae ad hostes ferebant; et ad extremum eos
 ipsi, ut infensissimi hostes, interfecerunt. Ita quidem
iterum Ionia a Persis defecit.

(105.) In hac *ad Mycalen pugna* virtutis prae-
 mium obtinuerunt Athenienses; et ex Atheniensibus
 Hermolycus Euthyni filius, pancratiastes. Idem vero
 Hermolycus post haec, quum bellum gererent Athe-
 nienses cum Carystiiis, Cyrni in agro Carystio ceci-
 dit in praelio, et prope Geraestum sepultus est.
 Post Athenienses autem Corinthii et Troezenii et
 Sicyonii praecipuam virtutis laudem commeruerunt.
 (106.) Graeci, plerisque Barbarorum, partim in
 praelio, partim in fugas interfectis, naves cremarunt
 et totum munimentum, praedâ prius egestâ et in
 littore depositâ: repererantque arcas nonnullas rebus

μάτων εὔρον. ἐμπρήσαντες δὲ τὸ τεῖχος καὶ τὰς νῆας, ἀπέπλεον. Ἀπικόμενοι δὲ εἰς Σάμον οἱ Ἕλληνες, ἐβουλεύοντο περὶ ἀναστάσιος τῆς Ἰωνίης, καὶ ὅπη χρεὸν εἴη τῆς Ἑλλάδος κατοικίσαι, τῆς αὐτοὶ ἐγκρατέες ἔσαν· τὴν δὲ Ἰωνίην ἀπείναι τοῖσι βαρβάροισι. ἀδύνατον γὰρ 10 ἐφαίνετό σφι εἶναι ἑαυτούς τε Ἰώνων προκατῆσθαι, φρουρέοντας τὸν πάντα χρόνον· καὶ, ἑαυτῶν μὴ προκατημένων, Ἴωνας οὐδεμίην ἐλπίδα ἔχον χαίροντας πρὸς τῶν Περσέων ἀπαλλάξειν. Πρὸς ταῦτα Πελοποννησίων 15 μὲν τοῖσι ἐν τέλει εὐσὺς ἐδόκεε τῶν μηδισάντων ἔθνων τῶν Ἑλληνικῶν τὰ ἐμπόρια ἐξαναστήσαντας, δοῦναι τὴν χώραν Ἴωσι ἐνοικῆσαι· Ἀθηναίοισι δὲ οὐκ ἐδόκεε ἀρχὴν, Ἰωνίην γενέσθαι ἀνάστατον, οὐδὲ Πελοποννη-

CVI. 18. Πελοποννησίους de nostra coniect. Vulgo omnes Πελοποννησίοισι.

pretiosis repletas. Munitione et navibus incensis, retro navigarunt. Deinde, postquam Samum pervenere, deliberarunt de *Ionía in aliam terram transferenda*, et qua parte Graeciae, quae in potestate esset Graecorum, sedes Ionibus sint adsignandae. Ionía enim videbatur Barbaris esse relinquenda, quandoquidem fieri non posset ut ipsi perpetuo Ioníae praesiderent, eamque custodirent; Iones autem, nisi sub Graecorum praesidio essent, nequaquam sperare possent, salvos se fore, nec poenas Persis daturus. Qua proposita deliberatione, qui ex Peloponnesiis aderant dignitate eminentes, emporia Graecorum qui cum Medis sensissent, eiectis incolis, cum agro ad quodque emporium pertinente, Ionibus tradi debere incolenda. Contra Athenienses nullo pacto Ionas aliam in terram transferendos censebant,

σίους περὶ τῶν σφετέρων ἀποικιέων βουλευέιν. ἀντιτει-
20 νόντων δὲ τούτέων, προθύμως εἶξαν οἱ Πελοποννήσιοι.
καὶ οὕτω δὴ Σαμίους τε καὶ Χίους καὶ Λεσβίους, καὶ
τοὺς ἄλλους νησιώτας, οἱ ἔτυχον συστρατευόμενοι τοῖσι
Ἕλλησι, εἰς τὸ συμμαχικὸν ἐποίησαντο, πίστι τε κα-
ταλαβόντες καὶ ὀρκίοισι, ἐμμένειν τε καὶ μὴ ἀποστή-
25 σθαι. τούτους δὲ καταλαβόντες ὀρκίοισι, ἔπλεον τὰς
γεφύρας λύσοντες· ἐτι γὰρ ἐδόκεον ἐντεταμένους εὐρή-
σειν. οὗτοι μὲν δὴ ἐπ' Ἑλλησπόντου ἔπλεον.

Τῶν δὲ ἀποφυγόντων βαρβάρων, εἰς τὰ ἄκρα τε 107
τῆς Μυκάλης κατειληθέντων, ἐόντων οὐ πολλῶν, ἐγί-
νετο κομιδὴ εἰς Σάρδεις. πορευομένων δὲ, κατ' ὁδὸν Μα-
σίστης, ὁ Δαρείου, παρατυχὼν τῷ πάθει τῷ γεγονότι,
5 τὸν στρατηγὸν Ἀρταύτην ἔλεγε πολλά τε καὶ κακὰ,
ἄλλα τε καὶ γυναικὸς κακίῳ Φᾶς αὐτὸν εἶναι, τοιαῦτα

nec decere Peloponnesios de ipsorum coloniis quid-
quam statuere. Quibus obnitentibus, haud inviti
Peloponnesii concesserunt. Itaque Samios et Chios et
Lesbios, reliquosque Insulares, qui arma et naves
cum Graecis sociaverant, in commune sociorum re-
ceperunt, fide et iureiurando adstrictos de societate
constanter et cum fide servanda. Quo facto ad Helle-
spontum navigarunt, pontes soluturi, quos adhuc
stratos se reperturos esse existimaverant.

(107.) Qui ex Barbaris fugā evaserunt, numero
haud multi, in Mycalae cacumina compulsi; hi dein-
de Sardes salvi redierunt. Qui dum eo revertuntur,
in itinere Masistes, Darii filius, qui acceptae cladi
interfuerat, ducem exercitus Artayntem multis in-
sectatus est maledictis, quum alia dicens, tum et esse

Herod. T. IV. P. I.

S

στρατηγήσαντα, καὶ ἄξιον εἶναι παντός κακοῦ, τὸν βασιλῆος οἶκον κακώσαντα. παρὰ δὲ τοῖσι Πέρσησι, γυναικὸς κακίῳ ἀκοῦσαι, δένος μέγιστός ἐστι. ὁ δὲ, ἐπεὶ πολλὰ ἤκουσε, δεινὰ ποιούμενος, σπᾶται ἐπὶ 10 τὸν Μασίστην τὸν ἀκινάκεια, ἀποκτεῖναι θέλων. καὶ μιν ἐπιθέοντα Φρασθεὶς Ξεναγόρης ὁ Πρηξίλειω, ἀνὴρ Ἀλικαρνησσεύς, ὅπισθε ἑστώς αὐτοῦ Ἀρταύντew, ἀρπάξει μέσον, καὶ ἐξάρας, παίει ἐς τὴν γῆν· καὶ ἐν τούτῳ οἱ δορυφόροι Μασίστew πρέστησαν. ὁ δὲ Ξε- 15 ναγόρης ταῦτα ἐργάσατο, χάριτα αὐτῷ τε Μασίστῃ τιθέμενος καὶ Ξέρξῃ, ἐκσώζων τὸν ἀδελφεὸν τὸν ἐκείνου· καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἔργον Ξεναγόρης πάσης ἤρξε Κιλικίης, δόντος βασιλῆος. τῶν δὲ κατ' ὁδὸν πορευομένων, οὐδὲν ἔτι πλέον ἐγένετο τουτέων, ἀλλ' ἀπικνέον- 20 ται ἐς Σάρδεις. Ἐν δὲ τῇσι Σάρδισι ἐτύγχανε ἐὼν βα-

illum muliere ignaviorem quod isto modo bellum administrasset; et quavis poena dignum esse, qui Regis domum illa calamitate adfecisset. Apud Persas autem muliere ignaviorem audire, maximum opprobrium est. Et ille his diu auditis indignatus, acinacem eduxit, interfecturus Masisten. Sed irruentem in eum cernens Xenagoras, Praxilai filius, Halicarnassensis, a tergo stans ipsius Artayntae, corripuit medium, sublatumque prostravit humum: atque interim adcurrentes satellites Masisten protexerunt. Quo facto Xenagoras et apud Masisten, et apud Xerxem, servato fratre, gratiam iniit: ob idemque factum dein a Xerxe universae Ciliciae praefectus est. In reliquo itinere nihil amplius memorabile accidit: itaque Sardes hi venere. Morabatur autem tunc Sardibus Xerxes ab eo inde tempore quo post cladem

σιλεύς ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου, ἐπεὶ τε ἐξ Ἀθηνέων, προσ-
πταίσας τῇ ναυμαχίᾳ, Φυγὰν ἀπίκετο.

Τότε δὴ ἐν τῇσι Σάρδισι ἐὼν ἄρα, ἔρα τῆς Μασί- 108
στεω γυναικὸς, εὐούσης καὶ ταύτης ἐνθαῦτα. ὥς δέ οἱ
προσπέμποντι οὐκ ἐδύνατο κατεργασθῆναι, οὐδὲ βίην
προσέφερε, προμηθεόμενος τὸν ἀδελφεὸν Μασίστην·
5 (τὼντὸ δὲ τοῦτο ἔχε καὶ τὴν γυναῖκα· εὐ γὰρ ἐπίστα-
το βίης οὐ τευξομένη) ἐνθαῦτα δὴ Ξέρξης ἐργόμενος
τῶν ἄλλων, πρήσσει τὸν γάμον τοῦτον τῷ παιδί τῷ
ἑαυτοῦ Δαρείῳ, θυγατέρα τῆς γυναικὸς ταύτης καὶ
Μασίστεω· δοκέων αὐτὴν μᾶλλον λάμψεσθαι, ἢ ταῦ-
10 τα ποιῆσθαι. ἀρμόσας δὲ, καὶ τὰ νομιζόμενα ποιήσας,
ἀπήλανε ἐς Σοῦσα. Ἐπεὶ δὲ ἐκεῖ τε ἀπίκετο, καὶ
ἡγάγετο ἐς ἑαυτοῦ Δαρείῳ τὴν γυναῖκα, οὕτω δὴ τῆς
Μασίστεω μὲν γυναικὸς ἐπέπαυτο· ὁ δὲ, διαμειψάμε-

mari acceptam, Athenis fugiens, hanc in urbem ve-
nerat.

(108.) Sardibus igitur dum *Xerxes* moratur, amo-
re tunc *captus* est uxoris *Masistae*, quae et ipsa
ibi erat. Quum vero missis qui eam sollicitarent
nihil profecisset, nec vim ei vellet inferre, ratione
habita fratris sui *Masistae*; (quod ipsum etiam mu-
lierem retinuit, bene gnaram sibi vim non iri in-
latum;) tum ille, quum nulla ei alia via pateret,
filio suo *Dario* hasce conciliat nuptias, nempe fi-
liam huius mulieris et *Masistae* illi dat uxorem;
ratus, si hoc fecisset, facilius se matre potiturum.
Hoc conciliato matrimonio, et peractis nuptiarum
solennibus, *Susa* abiit. Quo ut pervenit, uxoremque
Darii suas in aedes recepit; tum vero, ommissa uxore
Masistae, mutatoque amore, uxorem *Darii* deperiit,

νος, ἥρα τε καὶ ἐτύγχανε τῆς Δαρείου μὲν γυναικὸς,
 Μασίστιω δὲ θυγατρὸς· οὐνομα δὲ τῇ γυναικὶ ταύτῃ 15
 109 ἦν Ἀρταύνη. Χρόνου δὲ προϊόντος, ἀνάπυστα γίνεται
 τρόπῳ τοιῷδε. ἐξυφῆνασα Ἀμηστρις, ἡ Ξέρξῳ γυνή,
 Φᾶρος μέγα τε καὶ ποικίλον καὶ θέρης ἄξιον, διδοῖ Ξέρ-
 ξῃ. ὁ δὲ, ἡσθεὶς, περιβάλλεται τε καὶ ἔρχεται παρὰ
 τὴν Ἀρταύνην. ἡσθεὶς δὲ καὶ ταύτῃ, ἐκέλευσε αὐτὴν αἰ- 5
 τῆσαι ὅ τι βούλεται οἱ γενέσθαι ἀντὶ τῶν αὐτῶ ὑπουρ-
 γημένων· πάντα γὰρ τεύξεσθαι αἰτήσασαν. τῇ δὲ κα-
 κῶς γὰρ ἔδεε πανοικίῃ γενέσθαι, πρὸς ταῦτα εἶπε
 Ξέρξῃ, „Δώσεις μοι τὸ ἂν σε αἰτήσω;“ ὁ δὲ, πᾶν
 μᾶλλον δοκέων κείνην αἰτῆσαι, ὑπισχνέτο καὶ ὤμοσε. 10
 ἡ δὲ, αἰς ὤμοσε, ἀδεῶς αἰτέει τὸ Φᾶρος. Ξέρξης δὲ
 παντοῖος ἐγίνετο, οὐ βουλόμενος δοῦναι· κατ' ἄλλο μὲν

Masistae filiam, eaque potitus est. Nomen huic mu-
 lieri *Artaynta* fuit. (109.) Sed succedente tempore
 comperta res est hac ratione. *Amestris*, uxor *Xer-
 xis*, amiculum texuerat ingens, variegatum, et spe-
 ctatu dignum, quod dono dedit Xerxi. Quo ille de-
 lectatus, idem amiculum indutus convenit Artayn-
 tam. Iamque quum et hac delectatus esset, iussit
 eam, pro eo quod ipsi gratificaretur, petere quid-
 quid illa sibi dari voluisset; omnia enim, quae pe-
 titura esset, consecuturam. Tum illa (nam in fatis
 erat, ut ingens calamitas universae familiae incum-
 beret) Xerxi respondit: *Dabis-ne mihi quod abs-
 te petam?* Et ille, quidvis potius aliud petituram
 illam ratus, interposito iureiurando promisit. Tum
 illa, postquam iuravit rex, nihil verita, *amiculum*
 istud petiit. At *Xerxes*, in omnes se partes vertens

οὐδὲν, φοβεόμενος δὲ Ἀμηστριν, μὴ καὶ πρὶν κατακα-
 ζούσῃ τὰ γινόμενα, οὕτω ἐπευρεθῇ πρήσσαν· ἀλλὰ
 15 πόλιν τε ἐδίδου, καὶ χρυσὸν ἄπλετον, καὶ στρατὸν τοῦ
 ἔμελλε οὐδεὶς ἄρξαιν ἀλλ' ἢ ἐκείνη· Περσικὸν δὲ κάρτα
 ὁ στρατὸς δῶρον. ἀλλ', οὐ γὰρ ἔπειθε, διδοῖ τὸ Φᾶρος.
 ἡ δὲ, περιχαρὴς εἴσασα τῷ δῶρῳ, ἐφόρεέ τε καὶ ἀγάλ-
 λετο· καὶ ἡ Ἀμηστρίς πυνθάνεται μιν ἔχουσαν. Μα- 110
 θοῦσα δὲ τὸ ποιούμενον, τῇ μὲν γυναικὶ ταύτῃ οὐκ ἔχε
 ἔγκοτον· ἡ δὲ, ἐλπίζουσα τὴν μητέρα αὐτῆς εἶναι αἰ-
 τήν, καὶ ταῦτα ἐκείνην πρήσσειν, τῇ Μασίστῳ γυ-
 5 ναικὶ ἐβούλευε ὀλεθρον. φυλάξασα δὲ τὸν ἄνδρα τὸν
 ἐαυτῆς Ξέρξην βασιλῆϊον δεῖπνον προτιθέμενον· (τοῦτο
 δὲ τὸ δεῖπνον παρασκευάζεται ἀπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἐν

dare recusavit: (nulla quidem alia de caussa, nisi quod Amestrin metuebat, veritus ne ab illa, iam pridem id quod agebatur suspicante, in hac culpa deprehenderetur;) sed urbes se ei dono daturum ait, et auri immensam vim, et exercitum cui nemo alius nisi ipsa praefutura esset. Est autem hoc Persicum utique donum, exercitus. At mulieri non persuasit; adeoque amiculum ei dedit. Quo munere illa supra modum gavisa, gestabat amiculum, eoque superbiebat: et eam illud habere cognovit *Amestris*. (110.) Quo comperto, regina non tam in mulierculam illam odium concepit, quam in eius matrem, Masistae uxorem; eique, ut quae auctor huius rei (ut illa putabat) et unice in culpa esset, exitium meditata est. Itaque diem observavit, quo maritus ipsius *Xerxes* regiam coenam erat propositurus: (paratur autem haec *regia coena* semel quotannis,

ἡμέρῃ τῇ ἐγένετο βασιλεὺς· οὐνομα δὲ τῷ δείπνῳ τού-
 τῳ, Περσιστὶ μὲν, τυκτὰ, κατὰ δὲ τὴν Ἑλλήνων
 γλῶσσαν, τέλειον· τότε καὶ τὴν κεφαλὴν σμᾶται 10
 μούνον βασιλεὺς, καὶ Πέρσας δωρέεται·) ταύτην δὴ τὴν
 ἡμέρην φυλάξασα ἡ Ἀμηστρις, χρήζει τοῦ Ξέρξεω,
 δαθῆναί οἱ τὴν Μασίστῳ γυναῖκα. ὁ δὲ δεινὸν τε καὶ
 ἀναρσίον ἐποίητο, τοῦτο μὲν, ἀδελφεοῦ γυναῖκα παρα-
 δοῦναι, τοῦτο δὲ, ἀναιτήν εἶναι τοῦ πράγματος τού- 15
 111 του· συνῆκε γὰρ τοῦ εἵνεκεν εἰδέετο. Τέλος μέντοι, κεί-
 ης τε λιπαρευούσης, καὶ ὑπὸ τοῦ νόμου ἐξεργόμενος,
 ὅτι ἀτυχῆσαι τὸν χρήζοντα οὐ σφί δυνατόν ἐστι βασι-
 λείου δείπνου προκειμένου, κάρτα δὴ ἀέκων κατανεύει·
 καὶ παραδούς, ποιεῖ ὥδε. τὴν μὲν καλεῖται ποιεῖν τὰ 5
 βούλεται· ὁ δὲ, μεταπεμψάμενος τὸν ἀδελφὸν, λέγει
 τάδε· „Μασίστα, σὺ εἰς Δαρείου τε παῖς, καὶ ἐμὸς

natali regis die; et Persico sermone *tycta* dicitur,
 quod Graecorum lingua τέλειον, id est *perfectum*,
 significat; quo etiam die tantum rex sibi caput smeg-
 mate detergit, et munera dat Persis:) hoc igitur obser-
 vato die *Amestris* petiit a Xerxe, ut sibi traderetur
 uxor Masistae. Ille vero rem atrocem et indignam iudi-
 cavit, uxorem filii illi tradere, eamque nullam huius
 rei culpam habentem: intellexerat enim cur hanc illa
 sibi tradendam postularet. (111.) Verumtamen, quum
 illa postulare non cessaret, ipse autem lege teneretur,
 quae vetabat regem Persarum negare quidquid ab
 illo, quando regia coena proposita est, postulatur,
 postremo admodum quidem invitatus indulget. Tradita
 vero muliere, hoc fecit: uxorem iussit, quae vellet,
 facere: ipse vero fratrem ad se vocatum his verbis com-

742, 67.

- „ἀδελφεός· πρὸς δ' ἔτι τούτοισι, καὶ εἰς ἀνὴρ ἀγαθός.
 „γυναικὶ δὴ ταύτῃ τῇ νῦν συνοικέεις, μὴ συνοικέει· ἀλ-
 10 „λά τοι ἀντ' αὐτῆς ἐγὼ δίδωμι θυγατέρα τὴν ἐμήν.
 „ταύτῃ συνοικέει· τὴν δὲ νῦν ἔχεις, οὐ γὰρ δοκέει ἐμοί,
 „μὴ ἔχε γυναῖκα.“ Ὁ δὲ Μασίστης ἀποθωμάσας
 τὰ λεγόμενα, λέγει τάδε· „ὦ δέσποτα, τίνα μοι
 „λόγον λέγεις ἄχρηστον, κελεύων με γυναῖκα, ἐκ
 15 „τῆς μοι παῖδες νεηνίαι τέ εἰσι τρεῖς, καὶ θυγατέρες,
 „τῶν καὶ σὺ μὴν τῷ παιδί τῷ σεωυτοῦ ἡγάγεο γυ-
 „ναῖκα· αὐτὴ τέ μοι κατὰ νόον τυγχάνει κάρτα ἐοῦ-
 „σα· ταύτην με κελεύεις μετέντα, θυγατέρα τὴν σεωυ-
 „τοῦ γῆμαι; ἐγὼ δέ, βασιλεῦ, μέγα μὲν ποιεῦμαι
 20 „ἀξιεύμενος θυγατρὸς τῆς σῆς, ποιήσω μέντοι του-
 „τέων οὐδέτερα· σὺ δὲ μηδαμῶς βιώ, πρήγματος τοι-

pellavit: *Masista! tu Darii filius es, meusque frater: ad haec vir bonus et fortis es. Iam tu hanc mulierem, quam adhuc in matrimonio habuisti, noli porro habere: sed tibi ego, pro illa, meam filiam despondeo. Cum hac matrimonium contrahe; illa vero, quam nunc habes, non sit porro tua coniux; sic enim mihi placet. Cui Masistes, miratus dicta, respondit: Proh domine! Quatenam est haec importuna oratio, quod me iubes uxorem meam, ex qua mihi tres iuvenes filii nati sunt, et filiae, quarum tu unam tuo filio in matrimonium duxisti, denique quae animo meo convenit, hanc me dimittere iubes, et tuam filiam ducere uxorem! Ego vero, Rex, magni quidem facio quod me coniugio filiae tuae digneris: at horum tamen equidem neutrum faciam: tu vero noli mihi vim adferre, talem rem*

„οὐδὲ δεόμενος. ἀλλὰ τῇ τε σῇ θυγατρὶ ἀνὴρ ἄλλος
 „Φανήσεται ἐμεῦ. οὐδὲν ἦσσαν, ἔμε τε ἕα γυναικὶ τῇ
 „ἐμῇ συνοικέειν.“ Ὁ μὲν δὴ τοιούτοις ἀμείβεται. Ξέρ-
 ξης δὲ θυμωθεὶς, λέγει ταῦτα. „Οὕτω δὴ τοι, Μασί- 25
 „στα, πέπρηκται· οὔτε γὰρ ἂν τοι δῶν θυγατέρα
 „τὴν ἐμὴν γῆμαι, οὔτε ἐκείνη πλεῦνα χρόνον συνοική-
 „σεις· ὥς μάθης τὰ διδόμενα δέκεσθαι.“ Ὁ δὲ, ὡς
 ταῦτα ἤκουσε, εἶπας τοσόνδε, ἐχώρει ἔξω. „Δέσπο-
 112 „τα, οὐ δὴ καὶ με ἀπάλεσας;“ Ἐν δὲ τούτῳ τῷ
 δια μέσου χρόνῳ, ἐν τῷ Ξέρξης τῷ ἀδελφεῷ διελέγε-
 το, ἡ Ἀμυστρίς μεταπεμφαμένη τοὺς δορυφόρους τοῦ
 Ξέρξεω, διαλυμαίνεται τὴν γυναῖκα τὴν Μασίστειαν
 τοὺς τε μαζοὺς ἀποταμοῦσα, κυστὶ πρόβαλε, καὶ 5
 ῥῖνα, καὶ ἄτα, καὶ χεῖλεα· καὶ γλῶσσαν ἐκταμοῦ-
 113 σα, ἐς οἶκόν μιν ἀποπέμπει διαλελυμασμένην. Ὁ δὲ

*postulans. Tuae certe filiae reperietur alius mari-
 tus me non inferior: me vero sine meam habere
 uxorem! Quo responso iratus Xerxes: Igitur hoc,
 inquit, profecisti: nempe nec ego tibi filiam meam
 dabo in matrimonium, nec tu istam porro habe-
 bis uxorem; quo discas oblata accipere. Et ille,
 nihil amplius nisi hoc verbum subiiciens, Domine,
 nondum tamen prorsus me perdidisti? foras exiit.
 (112.) Per idem tempus quo Xerxes cum fratre dis-
 seruit, interim Amestris, accitis regis satellitibus,
 uxorem Masistae misere dilacerat: praecisas ma-
 millas et nares et aures et labia canibus proicit,
 denique excisâ linguâ domum dimittit ita indigne
 dilaniatam. (113.) Masistes, quum nihil etiam
 tunc horum audivisset, metuens tamen aliquam sibi*

743, 97.

Μασίστης, οὐδέν κω ἀκηκῶς τουτέων, ἐλπόμενος δὲ
 τί οἱ κακὸν εἶναι, ἐσπύπτει δρόμῳ εἰς τὰ οἰκία. ἰδὼν δὲ
 διεφθαρμένην τὴν γυναῖκα, αὐτίκα μετὰ ταῦτα συμ-
 5 βουλευσάμενος τοῖσι παῖσι, ἐπορεύετο εἰς Βάκτρα σύν
 τε τοῖσι ἑωυτοῦ υἱοῖσι, καὶ δὴ κού τισι καὶ ἄλλοισι,
 ὡς ἀποστήσων νομὸν τὸν Βάκτριον, καὶ ποιήσων τὰ μέ-
 γιστα κακῶν βασιλῆα· τὰ περ ἂν καὶ ἐγένετο, ὡς ἐμοὶ
 δοκέειν, εἴπερ ἔφθῃ ἀναβαῖς εἰς τοὺς Βακτρίους καὶ τοὺς
 10 Σάκας· καὶ γὰρ ἔστεργόν τε μιν, καὶ ἦν ὑπαρχος τῶν
 Βακτρίων. ἀλλὰ γὰρ Ξέρξης, πυθόμενος ταῦτα ἐκεί-
 νον πρήσσοντα, πέμψας ἐπ' αὐτὸν στρατιήν, ἐν τῇ ὁδῷ
 κατέκτεινε αὐτὸν τε ἐκείνον καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ, καὶ
 τὴν στρατιήν τὴν ἐκείνου. Κατὰ μὲν τὸν ἔρωτα τὸν Ξέρ-
 15 ξιω, καὶ τὸν Μασίστειω θάνατον, τοσαῦτα ἐγένετο.

Οἱ δὲ ἐκ Μυκάλης ὀρμηθέντες Ἕλληνες ἐπ' Ἑλ- 114

calamitatem imminere, cursu domum suam prope-
 ravit. Ubi conspectâ uxore ita mutilatâ, consilio
 cum filiis inito, protinus cum filiis aliisque nonnul-
 lis *Bactra* proficiscitur, Bactrianam provinciam ad
 defectionem sollicitaturus, et quanta maxima posset
 mala inlaturus regi. Atque hoc ipsum etiam perfe-
 cisset, ut mihi videtur, si usque ad Bactros et Sacas
 pervenisset: hi enim illum diligebant, et erat ipse
 Bactrianæ praefectus. At *Xerxes*, ubi eum hoc agere
 cognovit, misso contra eum exercitu, et ipsum et
 eius filios et milites qui cum illo erant, in itinere
 interfecit. Et haec quidem de *amore Xerxis* et de
Masistae obitu hactenus.

(114.) *Graeci a Mycale versus Hellespontum*

λησπόντου, πρῶτον μὲν περὶ Λεκτὸν ὄρμεον, ὑπὸ ἀνέ-
 μων ἀπολαμφθέντες· ἐνθεῦτεν δὲ ἀπίκοντο εἰς Ἀβυ-
 δον, καὶ τὰς γεφύρας εὖρον διαλελυμένας, τὰς ἐδό-
 κεον εὐρήσειν ἐτι ἐντεταμένας· καὶ τουτέων οὐκ ἦκιστα 5
 εἴνεκεν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον ἀπίκοντο. τοῖσι μὲν νυν ἀμ-
 φι Λευτυχίδα Πειλοποννησίοις· ἐδόξε ἀποπλέειν εἰς τὴν
 Ἑλλάδα· Ἀθηναίοισι δὲ, καὶ Ξανθίππῳ τῷ στρατηγῷ,
 αὐτοῦ ὑπομείναντας, πειραῖσθαι τῆς Χερσονήσου. Οἱ
 μὲν δὴ ἀπέπλεον· Ἀθηναῖοι δὲ, ἐκ τῆς Ἀβύδου διαβα- 10
 115 λόντες εἰς τὴν Χερσόνησον, Σηστὸν ἐπολιόρκειον. Ἐς δὲ
 τὴν Σηστὸν ταύτην, ὡς ἐόντος ἰσχυροτάτου τείχεος τῶν
 ταύτῃ, συνῆλθον, ὡς ἤκουσαν παρῆναι τοὺς Ἕλληνας
 εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, ἐκ τε τῶν ἄλλων τῶν περιοικίδων,
 καὶ δὴ καὶ ἐκ Καρδίας πόλιος Οἰόβαζος, ἀνὴρ Πέρσης, 5
 ὃς τὰ ἐκ τῶν γεφυρέων ὅπλα ἐνθαῦτα ἦν κεκομικώς.

profecti, primum ad Lectum naves adpulere, ventis
 retenti: deinde vero, ubi Abydum pervenere, pon-
 tes viderunt rescissos, quos adhuc stratos esse puta-
 verant; qua de caussa etiam maxime ad Hellespontum
 navigaverant. Quare Leotychidae caeterisque Pello-
 ponnesiis placuit retro navigare in Graeciam: Athe-
 niensibus vero, eorumque duci *Xanthippo*, visum
 est his in locis manere, et Chersonesum tentare. Ita-
 que Lacedaemonii domum navigarunt, *Athenienses*
 vero, ex Abydo in *Chersonesum* traicientes, *Sestum*
 oppugnarunt. (115.) Est autem haec *Sestus* muni-
 tissimus illius regionis locus: itaque, adlato nuncio
 de Graecorum in Hellespontum adventu, in illam
 se receperant et ex aliis finitimis oppidis frequentes,
 et ex Cardia *Oeobazus* Persa, qui ibi armamenta

743, 27.

ἔχον δὲ ταύτην ἐπιχώριοι Αἰαλεῖς, συνῆσαν δὲ Πέρσαι
 τε καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων συγχρὸς ὄμιλος. Ἐτυ- 116
 φάσκει δὲ τούτου τοῦ νομοῦ Ξέρξῃ ὑπαρχὸς Ἀρταύκτης,
 ἀνὴρ μὲν Πέρσης, δεινὸς δὲ καὶ ἀτάσθαλος. ὃς καὶ βα-
 σιλῆα ἐλαύνοντα ἐπ' Ἀθήνας ἐξηπάτησε, τὰ Πρωτεσί-
 5 λει τοῦ Ἰφίκλου χρήματα ἐξ Ἐλαιούντος ὑφελόμενος.
 ἐν γὰρ Ἐλαιούντι τῆς Χερσονήσου ἐστὶ Πρωτεσίλειος τά-
 φος τε, καὶ τέμενος περὶ αὐτὸν, ἔνθα ἦν χρήματα
 πολλὰ, καὶ Φιάλαι χρύσειαι καὶ ἀργυρεαί, καὶ χαλ-
 κός, καὶ ἰσθῆς, καὶ ἄλλα ἀναθήματα, τὰ Ἀρταύκτης
 10 ἐσύλησε, βασιλῆος δόντος. λέγων δὲ τοιαύδε, Ξέρξῃ
 διεβάλετο. „Δέσποτα, ἐστὶ οἶκος ἀνδρὸς Ἑλλήνος ἐν-
 „θαῦτα, ὃς ἐπὶ γῇν τὴν σὴν στρατεύσάμενος, δίκης
 „κυρήσας, ἀπέθανε. τούτου μοι δὸς τὸν οἶκον, ἵνα καὶ

pontium deposuerat. Tenebant urbem indigenae
Aeolenses: cum his vero et Persae erant, et aliorum
 sociorum haud exiguus numerus. (116.) Tyrannus
 universae provinciae *Artayctes* erat, Persa, saevus
 vir et nefarius: qui etiam, decepto rege quum con-
 tra Athenas proficisceretur, Protesilai thesauros,
 Iphicli filii, Elaeunte spoliaverat. Est enim *Elaeunte*,
 Chersonesi oppido, *Protesilai* sepulcrum, eique cir-
 cumdatum *fanum*, in quo erant pecuniae multae, et
 aureae argenteaeque phialae, et aes, et vestis, et
 alia donaria; quae *Artayctes* rapuit, dono sibi data
 a rege. Deceperat autem Xerxem tali oratione: *Do-*
mine! inquit, *Est hic loci domus viri Graeci,*
qui, quum adversus terram tuam arma ferret,
poenas dedit, occisusque est. Huius tu domum
mihi dono da; quo discat quisque, contra tuam

„τις μάθῃ ἐπὶ γῆν τὴν σὴν μὴ στρατεύεσθαι.“ ταῦτα
 λέγων, εὐπετέως ἔμελλε ἀναπείσειν Ξέρξεα δοῦναι αὐ- 15
 τὸν οἶκον, οὐδὲν ὑποτοπηθέντα τῶν ἐκείνος ἐφρόνεε. Ἐπὶ
 γῆν δὲ τὴν βασιλῆος στρατεύεσθαι Πρωτεσίλεων ἔλεγε,
 νοέων τοιαύδε τὴν Ἀσίην πᾶσαν νομίζουσι ἑωυτῶν εἶναι
 Πέρσαι, καὶ τοῦ αἰεὶ βασιλεύοντος. ἐπεὶ δὲ ἐδόθη τὰ
 χρήματα, ἐξ Ἐλαιούντος εἰς Σηστὸν ἐξεφόρησε, καὶ τὸ 20
 τέμενος ἔσπειρε, καὶ ἐνέμετο· αὐτὸς τε ὅκως ἀπίκοιτο
 εἰς Ἐλαιούντα, ἐν τῷ αὐτῷ γυναιξὶ ἐμίσητο. Τότε δὲ
 ἐπολιορκέετο ὑπὸ Ἀθηναίων, οὔτε παρεσκευασμένος εἰς
 πολιορκίην, οὔτε προσδεκόμενος τοὺς Ἕλληνας· ἀφύ-
 117 λάκτω δὲ καὶ αὐτῷ ἐπέπεσον. Ἐπεὶ δὲ πολιορκεομέ- 25
 νοισί σφι φθινόπωρον ἐπιγίγνετο, καὶ ἥσχαλλον οἱ Ἀθη-

terram non esse arma ferenda. Quibus dictis facile
 persuasurus erat regi, ut ei domum huius viri lar-
 giretur; quippe qui nihil eorum, quae ille sentiret,
 suspicatus erat. Quod autem ille *Protesilaum adver-*
sus Regis terram arma tulisse dixit, id hoc modo
 intellexerat: Persae universam Asiam existimant
 suam esse et illius regis qui quoque tempore apud
 illos regnum obtinet. Artayctes igitur dono sibi da-
 tas opes Elaeunte Sestum transportavit, et in agro
 heroi consecrato partim sementem fecit, partim pe-
 cora sua pavit: et quoties ipse Elaeuntem venit, in
 penetrali cum mulieribus concubuit. Tunc vero ob-
 sidebatur ab Atheniensibus, quum nec ad toleran-
 dam obsidionem paratus esset, nec omnino exspe-
 ctasset Athenienses, qui prorsus de improvviso illum
 invaserant. (117.) Postquam vero obsessis [*et ob-*
sidentibus] autumnus supervenit, tum dolentes Athe-

ναῖοι, ἀπό τε τῆς ἐαυτῶν ἀποδημέοντες, καὶ οὐ δυνά-
μενοι ἐξελεῖν τὸ τεῖχος, ἐδέοντό τε τῶν στρατηγῶν ὅπως
5 ἀπάγοιεν σφεας ὀπίσω· οἱ δὲ οὐκ ἔφασαν, πρὶν ἢ
ἐξέλωσι, ἢ τὸ Ἀθηναίων κοινόν σφεας μεταπέμψηται.
οὕτω δὲ ἑστέργον τὰ παρέοντα.

Οἱ δ' ἐν τῷ τείχεϊ ἐς πᾶν ἤδη κακοῦ ἀπιγμένοι 118
ἔσαν, οὕτω ὥστε τοὺς τόνους ἔψοντες τῶν κλινέων, ἐσι-
τέοντο. ἐπεὶ τε δὲ οὐδὲ ταῦτα ἔτι ἔχον, οὕτω δὲ ὑπὸ
νύκτα οἴχονται ἀποδράντες οἱ τε Πέρσαι καὶ ὁ Ἀρταύ-
5 κτης καὶ ὁ Οἰόβαζος, ὅπισθε τοῦ τεύχεος καταβάντες,
τῇ ἦν ἐρημότατον τῶν πολεμίων. ὥς δὲ ἡμέρη ἐγένετο,
οἱ Χερσονησῖται ἀπὸ τῶν πύργων ἐσήμηναν τοῖσι Ἀθη-
ναίοισι τὸ γεγονός, καὶ τὰς πύλας ἀνοίξαν. τῶν δὲ οἱ
μὲν πλεῖνες ἐδίωκον, οἱ δὲ τὴν πόλιν ἔχον. Οἰόβαζον 119

nienses, quod et domo abessent, et urbem non pos-
sent expugnare, orarunt duces, ut domum se redu-
cerent. At hi negarunt id se prius facturos, quam
aut expugnassent urbem, aut a communi Athenien-
sium revocarentur. Ita illi quoque praesentem rerum
statum patienter tulerunt.

(118.) Iam vero, qui in urbe erant, ad extrema
redacti erant malorum; ita quidem ut lora etiam
lectulorum elixarent comederentque. Quum autem
ne haec quidem amplius suppeterent, noctu profu-
gerunt Persae cum Artaycte et Oeobazo, in postica
urbis parte de muro descendentes, qua parte rario-
res erant hostes. Quod factum, ubi illuxit, Cherso-
nesitae Atheniensibus e turribus significarunt, por-
tasque eis aperuerunt. Moxque maior horum pars
persecutisunt profugos, caeteri vero urbem occu-

μέν νυν ἐκφυγόντα ἐς τὴν Θρηίκην, Θρηῖκες Ἀψίνθιοι
 λαβόντες, ἔθυσαν Πλειστῶρῳ ἐπιχωρίῳ θεῷ, τρόπῳ
 τῷ σφετέρῳ· τοὺς δὲ μετ' ἐκείνου, ἄλλῳ τρόπῳ ἐφά-
 νευσαν. Οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Ἀρταύκτην, ὕστεροι ὀρμηθέν- 5
 τες Φεύγῃ, καὶ, ὥς κατελαμβάνοντο ὀλίγον ἔοντες
 ὑπὲρ Αἰγὸς Ποταμῶν, ἀλεξόμενοι χρόνον ἐπὶ συχνόν,
 οἱ μὲν ἀπέθανον, οἱ δὲ ζῶντες ἐλάμφθησαν. καὶ συνόη-
 σαντές σφεας οἱ Ἕλληνες, ἦγον ἐς Σηστόν· μετ' αὐ-
 τῶν δὲ καὶ Ἀρταύκτην δεδεμένον, αὐτόν τε καὶ τὸν 10
 120 παῖδα αὐτοῦ. Καὶ τῶν Φυλασσόντων λέγεται
 ὑπὸ Χερσονησιτέων, ταρίχους ὀπτῶντι, τέρας γενέσθαι
 τοιόνδε. οἱ τάριχοι ἐπὶ τῷ πυρὶ κείμενοι ἐπάλλοντό τε
 καὶ ἥσπαιρον, ὅπως περ ἰχθύες νεοάλωτοι. καὶ οἱ μὲν,
 περιχυθέντες, ἐθώμαζον. ὁ δὲ Ἀρταύκτης ὡς εἶδε τὸ τέ- 5

parunt. (119.) Et Oeobazum quidem, quum in Thra-
 ciam fugisset, captum Thraces Absinthii *Pleistoro*
 indigenae deo mactarunt suo more; caeteros autem,
 qui cum eo erant, alio modo interfecerunt. Artay-
 ctes vero cum suis, qui post illos demum fugam
 capessiverant, deprehensi quum paullo ultra Aegos
 Potamos essent progressi, satis diu restiterunt; do-
 nec, aliis interfectis, caeteri vivi capti sunt: quos
 vinctos Sestum Athenienses duxerunt, in hisque ip-
 sum etiam Artaycten et eius filium. (120.) Memo-
 rantque Chersonesitae, uni ex eis, qui vinctos custodie-
 bant, quum salsamenta super igne torreret, prodigium
 obtigisse huiusmodi: salsamenta igni imposita sub-
 siliebant pulpitabantque, veluti recens capti pisces.
 Quod factum quum mirarentur reliqui adcurrentes,
Artayctes, ut vidit prodigium, compellans homi-

- ρας, καλέσας τὸν ὀπτιῶντα τοὺς τάρχους, ἔφη· „Ξεῖνε
 „Ἀθηναῖε, μηδὲν φοβέο τὸ τέρας τοῦτο. οὐ γὰρ σοὶ
 „πέφνη· ἀλλ' ἐμοὶ σημαίνει ὁ ἐν Ἐλαιούντι Πρωτε-
 „σίλεως, ὅτι καὶ τεθνεὺς, καὶ τάρχος ἑὼν, δύναμιν
 10 „πρὸς θεῶν ἔχει τὸν ἀδικέοντα σινέεσθαι. νῦν ὦν ἄποι-
 „νά οἱ τάδε ἐθέλω ἐπιθεῖναι· ἀντὶ μὲν χρημάτων τῶν
 „ἔλαβον ἐκ τοῦ ἱεροῦ, ἑκατὸν τάλαντα καταθεῖναι τῷ
 „θεῷ· ἀντὶ δ' ἐμωυτοῦ καὶ τοῦ παιδός, ἀποδώσω
 „τάλαντα δικοῦσια Ἀθηναίοισι, περιγυρόμενος.“ Ταῦ-
 15 τα ὑπισχόμενος, τὸν στρατηγὸν Ξανθίππον οὐκ ἔπειθε.
 οἱ γὰρ Ἐλαιούσιοι τῷ Πρωτεσίλῳ τιμωρέοντες, ἐδέοντό
 μιν καταχρησθῆναι, καὶ αὐτοῦ τοῦ στρατηγοῦ ταύτη
 ὁ νόος ἔφερε. ἀπαγαγόντες δὲ αὐτὸν ἐς τὴν ἀκτὴν ἐς

CXX. 10 seq. ἄποινά οἱ. Vera videtur docti viri coniectura
 ἄποινά μοι, quam vers. lat. expressimus.

nem salsamenta torrentem, ait: *Hospes Athenien-
 sis! non est quod tu hoc prodigio terrearis. Non
 enim tibi illud adparuit: sed mihi Protesilaus,
 qui Elaeunte est, significat, se etiam mortuum et
 sale conditum, vim habere se a diis tributam no-
 cendi his qui iniuria illum adfecerunt. Nunc igitur
 ego hanc mihi ipse mulctam, qua redimam
 culpam, volo irrogare: pro thesauris quos ex illius
 templo abstuli, centum tālenta deo solvam; pro
 me autem et pro filio meo ducenta talenta pendam
 Atheniensibus, si salvos nos dimittere voluerint.*
 Haec ille pōllicitus, praetori Xanthippo non per-
 suasit. Nam Elaeuntii, ulciscendi Protesilai caussa,
 ut supplicio ille adficeretur, rogarunt; et ipsius et-
 iam praetoris in hanc partem inclinaverat sententia.

- τὴν Ξέρξης ἔβουξε τὸν πόντον, οἱ δὲ λέγουσι, ἐπὶ τὸν
 κολωνὸν τὸν ὑπὲρ Μαδύτου πόλιος, [πρὸς] σανίδα 20
 προσπασσαλεύσαντες, ἀνεκρέμασαν· τὸν δὲ παῖδα ἐν
 121 ὀφθαλμοῖσι τοῦ Ἀρταύκτεω κατέλευσαν. Ταῦτα δὲ
 ποιήσαντες ἀπέπλεον εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὰ τε ἄλλα
 χρήματα ἄγοντες, καὶ δὴ καὶ τὰ ὅπλα τῶν γεφυρέων,
 αἷς ἀναθήσοντες εἰς τὰ ἱερά. καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο αὖ-
 δὲν ἔτι πλέον τούτων ἐγένετο. 5
- 122 Τούτου δὲ τοῦ Ἀρταύκτεω τοῦ ἀνακρεμασθέντος προ-
 πάτωρ Ἀρτεμβάρης ἐστὶ ὁ Πέρσῃσι ἐξηγησάμενος λό-
 γον, τὸν ἐμείνοι ὑπολαβόντες, Κύρῳ προσήνεικαν, λέ-
 γοντα τὰδε· „Ἐπεὶ Ζεὺς Πέρσῃσι ἡγεμονίην διδοῖ, ἀν-
 „δρῶν δὲ σοὶ, Κύρε, κατελὼν Ἀστυάγεα· φέρε, γῆν 5
 „γὰρ ἐκτήμεθα ὀλίγην, καὶ ταύτην τρηχέην, μετανα-

Itaque illum in littus eductum, in quod pertinue-
 rant pontes a Xerxe iuncti, sive (ut alii memorant)
 in collem supra Madytum oppidum situm, clavis
 asseri adfixum suspenderunt; et filium eius in pa-
 tris Artayctae conspectu lapidibus obruerunt. (121.)
 His rebus gestis, retro in Graeciam navigarunt, pe-
 cunias aliaque pretiosa secum vehentes, atque etiam
 pontium armamenta, quae in templis dedicare con-
 stituerunt. Atque hoc anno nihil praeterea memo-
 rabile gestum est.

(122.) Huius Artayctae e trabe suspensi progeni-
 tor *Artembares* fuit, is qui Persis auctor fuerat ser-
 monis, quem illi arripientes *Cyro* proposuerunt, in
 hanc sententiam: *Quoniam Iupiter, sublato Astya-*
ge, Persis imperium tradidit, et prae omnibus
hominibus tibi, Cyre; age, quum terram possi-

„στάντες ἐκ ταύτης, ἄλλην ἔχωμεν ἀμείνω. εἰσὶ δὲ
 „πολλαὶ μὲν ἀστυγείτονες, πολλαὶ δὲ καὶ ἐκαστέρω·
 „τῶν μὴν σχόντες, πλέοσι ἐσόμεθα θωμαστοίτεροι.
 10 „οἶκός δὲ, ἄρχοντας ἄνδρας τοιαῦτα ποιεῖν· κότε γὰρ
 „δὴ καὶ παρέξει κάλλιον, ἢ ὅτε γε ἀνθρώπων τε πολ-
 „λῶν ἄρχομεν, πάσης τε τῆς Ἀσίας;“ Κύρος δὲ ταῦ-
 τα ἀκούσας, καὶ οὐ θωμάσας τὸν λόγον, ἐκέλευε ποι-
 εῖν ταῦτα· οὕτω δὲ αὐτοῖσι παραίνεε κελεύων παρα-
 15 σκευάζεσθαι, ὥς οὐκέτι ἄρξοντας, ἀλλ' ἀρξομένους.
 Φιλέειν γὰρ ἐκ τῶν μαλακῶν χώρων μαλακοὺς ἄνδρας
 γίνεσθαι· οὐ γὰρ τοι τῆς αὐτῆς γῆς εἶναι, καρπὸν τε
 θωμαστὸν Φύειν, καὶ ἄνδρας ἀγαθοὺς τὰ πολέμια.
 ὥστε συγγόντες Πέρσαι οἴχοντο ἀποστάντες, ἐσω-

*deamus exiguam, eamque asperam, hac relictā
 aliam habitemus meliorem! Sunt autem multae
 tales in propinquo, multae etiam longinquiores:
 quarum si unam occupaverimus, pluribus homi-
 nibus admirationi erimus. Decet autem hoc facere
 viros principatum tenentes: et quando tandem id
 fieri commodius poterit quam nunc, ubi tot ho-
 minibus et universae Asiae imperamus? Quibus
 auditis Cyrus, minime probans propositum, Fa-
 ciant hoc! ait; simul vero ita se comparent, ut quē
 imperium porro non habituri sint, sed passuri! Ita enim naturam ferre, ut mollibus in terris mol-
 les nascentur homines: nec enim eiusdem terrae
 esse, et eximios fructus ferre, et fortes bello viros.
 Et intelligentes Persae, longe sapientiores Cyri
 sententiam quam suam, desistentes proposito abie-*

θέντες τῇ γνώμῃ πρὸς Κύρου· ἄρχειν τε εἶλοντό λυ-20
πρὴν οἰκέοντες μᾶλλον, ἢ πεδιάδα σπείροντες ἄλλοισι
δουλεύειν.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ ἹΣΤΟΡΙΩΝ ἘΝΑΤΗ.

runt; et imperare maluerunt, tenuem incolentes ter-
ram, quam campestram fertilemque colentes aliis
servire.

FINIS LIBRI NONI
HISTORIARUM HERODOTI.

ARGUMENTUM LIBRI OCTAVI.

CLASSIS *Graecorum* ad *Artemisium*, duce *Eurybiade* Spartano; cui imperium permittunt Athenienses. (Cap. 1-3.) Graecis ad Peloponnesum se recipere cogitantibus, ut maneant, dolo et muneribus persuadet *Themistocles*. (4. 5.) Naves CC. dimittunt Persae, Euboeam circumnavigaturas. (6. 7.) Scyllias urinator. (8.) Prima pugna navalis, ancipiti Marte pugnata. (9-11.) Tempestas affligit Persarum classem, et naves circum Euboeam missas confringit. (12. 13.) Altera, et tertia pugna navalis ad *Artemisium*. (14-17.) Graeci, audita clade ad *Thermopylas*, versus Peloponnesum se recipiunt, Euboeanum gregibus obiter direptis. (18-21.) *Themistocles* Ionas ad defectionem sollicitat. (22.) Persarum classis maritima Euboeae loca occupat. (23.) Classiarii, a Xerxe invitati, ad spectandam cladem ad *Thermopylas* traiciunt. (24. 25.) Quo tempore ad *Thermopylas* Xerxes fuit, *Olympicos* etiam tunc ludos agebant Graeci. (26.)

Thessali, Phocensibus infensi, *Xerxem* in Phocidem ducunt, per *Doridem*. (27-31.) Phocenses in Parnassi cacumina profugiunt: interim oppida horum et templa vastant Persae. (32. 33.) *Boeotiam*, sibi amicam, cum maiore exercitus parte ingressus *Xerxes*, alios contra *Delphos* mittit; sed hi, ubi in conspectu templi fuere, prodigiis territi, nec sine clade, fugâ se proripiunt. (34-38.) Heroes a *Delphensibus* culti, *Phylacus* et *Autonous*. (39.)

Graecorum classis, relicto *Artemisio*, *Salaminem* petit. (40.) Athenienses suos suaque Athenis Troezen et *Salamina* transvehunt, paucis hominibus in acropoli relictis. (41.) Recensentur *populi Graeciae*, quorum naves in classe ad *Salaminem* fuere: simul *origines cuiusque populi* breviter tangit Scriptor.

(43-48.) *Atticam* igne et ferro vastat *Xerxes*: *Athenas* vacuas occupat: arcem aegre expugnatam diripit et incendit. (51-55.)

Eversis *Athenis*, *Graeci* cum classe *Isthmum* petere parant (coll. c. 49.) quorum consilio se opponit *Themistocles*; et cum *Adimanto* Corinthio altercatus, ab *Eurybiade* imperatore impetrat, ut classis ad *Salaminem* maneat. (56-63.) Prodigia Graecis faventia: in his *mysticus Iacchus*. (64. 65.) *Classis Persarum* ad *Phalerum* adpellit. (66.) *Xerxi Artemisia* (cf. VII. 99.) suadet, ne pugnae navalis discrimen adeat. (67. 68.) Nihilominus ad pugnam se comparant Persae. (69. 70.) Interim *Isthmum* muniunt *Peloponnesii*. (71.) *Variae gentes Peloponnesum incolentes*, earumque origines. (72. 73.) Consilium denuo captum a Graecis de classe a *Salamine* abducenda eludit *Themistocles*, per legatum *Xerxem* monens, ut Graecorum classem undique cingat. (74-76.) *Bacchidis* haec spectans oraculum. (77.) *Aristides* nunciat *Themistocli*, undique cinctam esse classem Graecorum. (78-82.) Ad fortiter pugnandum suos hortatur *Themistocles*. (83.)

Pugna navalis ad Salaminem. (84 seqq.) Bene de rege Persarum meriti, persico sermone *orogangae*. (85.) *Artemisiae* virtutem bellicam miratur *Xerxes*. (87. 88.) *Persarum* ingens strages. (86. et 89.) Supplicium de *Phoenicibus* sumtum, qui *Ionas* accusaverant. (90.) Persae victi, *Phalerum* repetunt. (91.) *Aeginetae* crimine *Medismi* purgati. (92.) Quinam e Graecis rem fortissime gesserint. (93.) Fama de *Corinthiis*, in utramque partem. (94.) *Aristides* in *Psytalea* insula magnum Persarum numerum caedit. (95.) Naufragia ad *Coliadem* delata, de quibus exstitit *Lysistrati* oraculum. (96.)

Xerxes e Graecia fugere cogitans, dissimulat suum consilium. (97.) *Persicorum nunciorum* institutum. (98.) Luctus *Susis*, nuncio de clade *Salamina* adlato. (99.) *Mardonius* et *Artemisia* suadent *Xerxi* ut in *Asiam* redeat. (100-103.) *Hermotimus* *Pedasensis*, eunuchus, paedagogus filiorum *Xerxis*, poe-

nas sumit de Panionio, qui illum castraverat. (104-106.) Antistita templi Minervae Pedasensis. (104.)

Classem Xerxis, ad *Hellespontum* se recipientem, persequuntur Graeci usque *Andrum*: qui postquam ulterius persequi noluerunt, *Themistocles*, misso clam ad Xerxem legato, simulat suo consilio illos non ulterius esse progressos. (107-110.) *Andrum*, quod pecunias pendere nollet, obsidet *Themistocles*; ab aliis etiam Insulanis, qui cum Medis fecerant, pecunias exigens. (111 seq.)

Xerxes cum pedestri exercitu ad Hellespontum properans, in Thessalia *Mardonium* reliquit cum exercitu trecentorum millium lictorum virorum. (113.) *Spartani*, oraculi iussu, a Xerxe *poenas* repetunt *caedis Leonidae*; quibus ille respondit, *Mardonium* illas eis daturum. (114.) In itinere magna pars *exercitus Xerxis* fame aut morbis periit. (115.) Currus sacer a Thracibus subreptus. (*ibid.*) Rex Bisaltarum sex filios, eo quod Xerxem fuissent secuti, excaecat. (116.) Pontibus Hellesponti per tempestatem ruptis, *Xerxes* cum suis *Abydum* navibus traiecit: indeque *Sardes* pervenit. (117.) Alia de reditu Xerxis narratio, parum probabilis visa Herodoto. (118. 119.) Munera *Abderitis* a Xerxe data. (120.)

Graecorum classis, omissa Andri obsidione, *Carystum* depopulata, *Salaminem* redit. (121.) Dona diis data: praeda divisa. (*ibid.*) Ab Aeginetis seorsim donarium petit Delphicus deus. (122.) Caeterorum ducum invidia *Themistocles* virtutis praemio fraudatur: (123.) eidem tamen Spartaee praecipuus honor habetur. (124.) Idem scite respondet obtreptatori. (125.)

Artabazus, cum parte copiarum Mardonii Xerxem ad Hellespontum comitatus, *Pallenaee* civitates, quae a Persis defecerant, ad obsequium redacturus, recepta *Olyntho*, *Potidaeam* frustra oppugnat, parum succedente proditione quam cum duce *Scionaeorum* pactus erat. (126-129.)

Persarum classe, ineunte vere, ad *Samum* stante; *Graecorum classis*, ducibus *Leotychide* Spartano

(cuius recensentur progenitores) et *Xanthippo* Atheniensi, ad *Aeginam* colligitur. (130 seq.) Sollicitati a Ionibus Graeci, ut Ioniam liberent, non ultra *Delum* navigare audent. (132.)

Mardonius per hyemem Graeca oracula consulit, ope hominis Caris cui nomen *Mys*: qui et alia oracula consuluit, et *Amphiarai* Thebis, quod Thebanis ipsis non licet consulere. (133 seqq.) *Apollo Ptous* eidem Carico sermone respondet. (135.) *Alexander* Macedo cum pacis conditionibus *Athenas* mittitur a *Mardonio*. (136.) *Digressio de Macedoniae regibus Argivis*, (conf. V. 22.) *Perdiccas* quo pacto olim regnum obtinuerit. *Horti Midae*, ubi *Silenus* captus. Mons *Bermius*. Stemma regum usque ad *Alexandrum*. (137-139.) Oratio *Alexandri* apud *Athenienses*: (140.) cui primum respondent legati *Spartani*; (141 seq.) dein ipsi *Athenienses*. (143 seq.)

ARGUMENTUM LIBRI NONI.

Mardonius Atticam invadit, et *Athenas* iterum capit. (*Cap.* 1-3.) Inde *Salaminem* mittit, magnis promissis *Athenienses* ad societatem cum *Persis* invitans. (4.) *Lyoides* Atheniensis cum uxore et liberis lapidibus obruitur, quod pacem suasisset. (5.) *Spartani* Atheniensibus per legatos auxilia petentibus, diu indigno modo tergiversati, ad extremum auxilia mittunt, ducce *Pausania*. (6-11.) *Mardonius*, vastata Attica, in *Boeotiam* regreditur, et in agro Thebano prope *Asopum* fluvium castra communit. (12-15.) *Attaginus* Thebanus *Mardonium* convivio excipit: in quo nobilis *Persa* cum *Thersandro* *Orchomenio* sermonem habet de belli eventu. (16.) *Phocenses*, serius auxilia mittentes, miro modo excipit *Mardonius*. (17. 18.)

Graeci prope *Erythras* ex adverso *Barbarorum* castra capiunt. (19.) Equestri praelio cadit *Masistius*, praefectus equitum; super cuius cadavere acris oritur pugna, e qua inferiores discedunt *Persae*. (20-23.)

Masistii obitum publice lugent Persae. (24.) Graeci, commoditatis aquandi caussa, in agrum *Plataeensem* movent castra, ubi *Gargaphias* fons, et *Androeratis* herois fanum. (25.) *Tegeatae* et *Athenienses* de loco honorifico in acie obtinendo inter se multis verbis contendunt. (26 seq.) Ordo aciei Graecorum: *Aristides* dux Atheniensium. Numerus et armatura militum. (28-30.)

Mardonius Lacedaemoniis Persas, Atheniensibus Graecos secum militantes opponit. (31.) Enumerantur *populi*, qui in *Mardonii exercitu* fuerunt. (32.) Graecorum *aruspex* *Tisamenus* Eleus, pro mercede ius civitatis a *Spartanis* obtinet; *Melampodem* imitatus, qui regiam dignitatem ab *Argivis* mercedem postulaverat adeptusque erat. (33 seq.) Idem *Tisamenus* *Spartanis* auctor quinque victoriarum fuit. (35.) Proelio lacessere tam Graecos (c. 36.) quam Barbaros victimae prohibuerunt: nam et *Mardonius* aruspice Graeco usus est, *Hegesistrato* Eleo; qui antea e Spartanorum custodia, praecisa sibi anteriore pedis parte, evaserat. (37.) *Mardonius*, occupatis *Cithaeronis* faucibus, commeatus intercipit Graecorum. (38 seq.) Idem morae impatiens, frustra renitente *Artabazo*, contemptisque extis, pugnae consilium init: (41. 42.) quod consilium noctu *Alexander* Macedo Graecis prodit. (44 seq.) *Bacidis* oraculum de pugna *Plataensi*. (43.)

Graeci mutant aciem, ita ut *Athenienses*, loco *Lacedaemoniorum*, opponerentur *Persis*; mox vero, elusi a *Persis*, priorem ordinem restituunt: et *Spartanis* *Mardonius* ignaviam exprobrat. (46-48.) Praeluditur pugnae *Plataensi* Barbarorum equitatu in Graecos misso, qui multum illis nocet, et *Gargaphiam* fontem obstruit. (49.) Ita Graecos, et aqua et commeatu exclusos, iubet *Pausanias* noctu castra mutare et *Oëroën* petere insulam, quam *Asopus* circumfluit. (50 seq.) Sed media Graecorum acies, inscio et invito *Pausania*, ipsas *Plataeas* petit; (52.) dextra vero acies (*Lacedaemonii* cum *Tegeatis*) et sinistra (*Athenienses*) per *Amomphareti* centurio-

nis Spartani pervicaciam ad diluculum usque retinentur; et tum demum iter versus locum constitutum, diversis quidem itineribus, ingrediuntur. (53-57.) *Mardonius* mire spernens hostem, quem fugisse putavit, tota acie dimicandum censet. (58.)

Committitur *pugna ad Plataeas*. Barbarorum omnis exercitus *Asopum* transit. (59.) *Lacedaemonii*, ab hoste pressi, (nec dum pugnantes ipsi quum nondum perlitassent,) *Athenienses* advocant; qui illis auxilio venire non possunt, ipsi cum alia parte hostium configentes. (60 seq.) Tandem et *Lacedaemonii* in hostem vadunt, fitque praelium atrox; in quo *Mardonius* cadit; et Barbari in fugam vertuntur. (62-65.) *Artabazus* cum XL millibus in Phocidem aufugit. (66.) Ex Graecis, qui cum Persis fuere, nonnisi *Boeoti* fortiter pugnaverant: caeterum in solis *Persis* situs erat pugnae eventus. (67 seq.) Media Graecorum acies, re peracta, advenit: illorumque pars a Thebanis equitibus opprimitur. (69.) Expugnatis castris in quae se *Barbari* receperant, *prope ad internecionem* omnes deleti sunt; quum pauci ex Graecis cecidissent. (70.) Memorantur qui et e Barbaris et e Graecis fortissime pugnarunt: in his *Callicrates* Spartanus, et *Sophanes* Atheniensis ex pago *Decelea*; cuius pagi incolis, ob operam olim Tyndaridis praestitam, quum raptam a Theseo *Helenam* quaererent, in omne subsequens aevum eximius honos habetur a Lacedaemoniis. (71-75.)

Coa mulier captivitatem deprecatur apud Pausaniam. (76.) *Mantinenses* et *Elei* re confecta advenientes, duces suos exsilio mulctant. (77.) *Lampontis* Aeginetae consilium de *Mardonii* cadavere cum indignatione reiicit *Pausanias*. (78 seq.) *Praeda* ingens coacta et divisa: donaria diis missa. *Aeginetae* per *Hilotarum* imperitiam ditati. (80 seq.) *Luxuriosa Persarum coena* cum frugali Spartano rum collata, (82.) In *Persarum cadaveribus* mirabilia quaedam reperta. (83.) *Mardonii* cadaver clam subreptum. (84.) *Graecorum*, qui praelio ceciderunt, *prope Plataeas sepulcra*. Aliorum *cenotaphia*. (85.)

Graeci *Thebas* obsidentes, deposcunt auctores defectionis: *Attaginus* aufugit, *Timagenides* cum caeteris capite plectitur. (86-88.) *Artabazus* cum reliquiis copiarum in *Asiam* pervenit. (89.)

Pugna ad Mycalen. Graecos *Deli* sedentes orant *Samiorum* legati, ut *Ioniam* liberent; quorum precibus illi adnuunt, duce *Leotychide*, qui *Hegesistrati* legati nomen pro omine accepit. (90-92.) Aruspice Graeci habuerunt *Deiphonum*; cuius pater *Euenius*, Apolloniata, ob male custoditas sacras *Soli* oves a civibus suis excaecatus, vaticinandi donum ab Apolline acceperat. (93-94.) Dum *Samum* navigant Graeci, classiarii *Xerxis*, relictâ insulâ, ad *Mycalen* promontorium, ubi pedestres regis copiae castra habebant, se recipiunt, et naves subductas vallo muniunt. (96 seq.) Insecutis Graecis, *Leotychides* primum *Ionas*, qui in regis exercitu erant, ad defectionem sollicitare conatus, mox milite in littus exposito aciem instruit: Persae vero Samiis arma demunt, et Milesios e castris dimittunt. (98 seq.) Interim fama divinitus accidit Graecis, eodem die *Mardonium* in *Boeotia* victum esse. (100 seq.) Fit praelium atrox, quo Barbari ingenti clade accepta in fugam vertuntur, caesis ducibus *Mardonte* et *Tigrane*. (102-104.) Laudantur quorum virtus inter Graecos eminuit. (105.) Classe Barbarorum castrisque incensis, praedâque divisâ, *Samum* revertuntur Graeci: ubi, deliberatione proposita de firmanda Ionum libertate, *Insulani* in foedus recepti sunt. (106.) Dum exercitus Persici reliquiae *Sardes* se recipiunt, in itinere *Masistes*, *Xerxis* frater, probra coniiciens in ducem Persarum *Artayntem*, prope abfuit ut ab illo interficeretur. (107.)

Xerxes, dum *Sardibus* moratur, amore captus est primum uxoris *Masistae* fratris, deinde illius filiae, quam suo filio *Dario* dedit uxorem; mox *Susa* profectus. (108.) Uxor *Xerxis* *Amestris*, ira et odio in matrem mulierculae converso, atrocissimam de *Masistae* uxore ultionem cepit. (109-112.) *Masistes* cum

filiis in Bactrianam se recepturus, in itinere a Xerxis militibus, ad eum persequendum missis, interfectus est. (113.)

Graeci cum classe in Hellespontum ad rescindendos pontes profecti, quum illos iam solutos reperissent, Peloponnesii domum redierunt; Athenienses *Sestum* oppugnarunt, quo magnus Persarum numerus confluxerat. (114 seq.) *Artayctes*, Sesto praefectus, dolosa accusatione decepto rege, thesauros in *Protesilai* fano servatos spoliaverat. (116.) Post diuturnam obsidionem fame compulsi Persae noctu profugiunt, et oppidani urbem *Atheniensibus* tradunt. (117 seq.) Fugientium pars a Thracibus interficiuntur: alii cum ipso Artaycte ab Atheniensibus capti: *Artayctes* in crucem actus. (119 seq.) His rebus gestis, Athenienses Graeciam repetunt. (121.) Artayctae illius progenitor *Artembares* fuit, quo praeunte Cyrus rogaverant Persae, ut in molliore et fertiliori terra sedes adsignaret Persis; quibus ita *Cyrus* respondit, ut sapiente viro dignum erat. (122.)

ἩΡΟΔΟΤΟΥ
ΤΟΥ ἈΛΙΚΑΡΝΗΣΣΗΣ
ἙΞΗΓΗΣΙΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ὍΜΗΡΟΥ
ΓΕΝΕΣΙΟΣ ΚΑΙ ΒΙΟΤΗΣ.

ἩΡΟΔΟΤΟΣ ὁ Ἀλικαρνασσεὺς περὶ Ὅμηρου γε-
νέσιος καὶ ἡλικίης καὶ βιοτῆς τάδε ἱστορήκε, ζητήσας
ἐπεξελθεῖν εἰς τὸ ἀτρεκέστατον. Ἐπεὶ γὰρ ἡ πάλαι
Αἰολιῶτις Κύμη ἐκτίζετο, συνῆλθον ἐν ταυτῷ παντοδα-
5 πα ἔθνεα Ἑλληνικὰ, καὶ δὴ καὶ ἐκ Μαγνησίας, ἄλ-

HERODOTI HALICARNASSEI

[SI DEO PLACET]

DE GENERE VITAQUE HOMERI LIBELLUS.

[Versio latina ex ed. Gronov. et Wess.]

(1.) HERODOTUS Halicarnasseus de natalibus, ae-
tate atque vita Homeri ista in historiam contulit,
conatus quam verissime referre. Quum enim illa
quondam Aeolum civitas Cyme conderetur, eodem
eum aliae omnis Graeci generis gentes confluerunt,

λοι τέ τινες, καὶ Μελάνωπος ὁ Ἰθαγενέος τοῦ Κριθώ-
 νος, οὐ πολύφορτος, ἀλλὰ βραχέα τοῦ βίου ἔχων.
 αὗτος δὲ ὁ Μελάνωπος ἔγημεν ἐν τῇ Κύμῃ τὴν θυ-
 γατέρα Ὀμύρητος, καὶ αὐτῷ γίνεται ἐκ κοίτης θῆλυ
 τέκνον, ᾧ οὐνομα τίθεται Κριθηΐς. καὶ αὐτὸς μὲν ὁ 10
 Μελάνωπος καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐτελεύτησαν τὸν βίον·
 τὴν δὲ θυγατέρα ἐπιτρέπει ἀνδρὶ ᾧ ἐχρῆτο μάλιστα,
 2 Κλεάνακτι τῷ Ἀργεῖῳ. Χρόνου δὲ προῶντος, συνέβη
 τὴν παῖδα μιγεῖσθαι ἀνδρὶ λαβραίῳ, ἐν γαστρὶ σχεῖν.
 τὰ μὲν οὖν πρῶτα ἐλάνθανεν. ἐπεὶ δὲ ἦσθετο ὁ Κλεά-
 ναξ, ἤχθετο τῇ συμφορῇ, καὶ καλεσάμενος τὴν Κρι-
 θηίδα χωρὶς πάντων, ἐν αἰτίῃ μεγάλη εἶχεν, ἐπιλεγό- 5
 μένος τὴν αἰσχύνην τὴν πρὸς τοὺς πολίτας· προβουλευέ-
 ται δὲ περὶ αὐτῆς τάδε. ἔτυχον οἱ Κυμαῖοι κτίζοντες

tum e Magnesia et alii, et inter hos Melanopus
 Ithagene Crithonis filio genitus, homo fortunae non
 perinde amplae, sed arctae et expeditae. Hic Mela-
 nopus in ista Cyme Omyretis fillam duxit uxorem;
 procreavitque inde femineam prolem, cui nomen
 indidit Critheidem. Et ipse Melanopus quidem unā
 cum uxore vita functus est, commissa interim filia
 Cleanactis Argivi tutelae, quo familiarissime uti con-
 sueverat. (2.) Porro tempore interiecto accidit,
 ut puella ista e furtivo concubitu praegnans fieret: id
 quod primo suppressum quum Cleanax rescivisset,
 vehementer rei indignitate commotus, Critheidem
 seorsum ad se arcessitam acerbè obiurgavit, comme-
 morans quae futura esset apud populares infamia.
 Postremo huiusmodi quippiam de illa excogitat. Cy-
 maei tum in Hermei sinus recessu aedificabant: civi-

τοῦ Ἑρμείου κόλπου τὸν μυχόν· κτιζομένοισι δὲ τὴν πό-
λιν Σμύρναν ἔθετο τὸ ὄνομα Θησεύς, μνημεῖον ἐθέλων
10 καταστήσαι τῆς ἐωυτοῦ γυναικὸς ἐπάνυμον. ἦν γὰρ
αὐτῇ τὸννομα Σμύρνη. ὁ δὲ Θησεύς ἦν τῶν τὴν Κύμην
κτισάντων ἐν τοῖς πρώτοις Θεσσαλῶν, ἀπὸ Εὐμήλου
τοῦ Ἀδμήτου, κάρτα εὖ ἔχων τοῦ βίου. ἐνθαῦτα ὑπεκ-
τίθεται ὁ Κλεάναξ τὴν Κριθίδα πρὸς Ἰσμηνίην τὸν
15 Βοιάτιον τῶν ἀποίκων λελογχότα, ὃς ἔτυχεν αὐτῷ εἰὼν
ἐταῖρος ταμάλιστα. Χρόνου δὲ προϊόντος ἐξελθοῦσα 3
ἡ Κριθίς μετ' ἄλλων γυναικῶν πρὸς ἐορτὴν τινα ἐπὶ
τὸν ποταμὸν τὸν καλούμενον Μέλητα, ἥδη ἐπίτοκος
οὔσα, τίκει τὸν Ὅμηρον, οὐ τυφλόν, ἀλλὰ δεδορκότα·
5 καὶ τίθεται ὄνομα τῷ παιδί Μελησιγενέα, ἀπὸ τοῦ
ποταμοῦ τὴν ἐπάνυμίαν λαβοῦσα. τέως μὲν οὖν ἡ
Κριθίς ἦν παρὰ τῷ Ἰσμηνίᾳ· προϊόντος δὲ τοῦ χρό-

tati autem quae condebatur, nomen imposuit Smyr-
nam Theseus, ab uxoris nomine, cuius memoriam
relinquere volebat. Hic Theseus ex primariis Thessa-
lorum fuit, qui Cymen condiderant, ab Eumelo Ad-
meti filio oriundus, vitae facultatibus apprime in-
structus. Clam exportatam huc Critheidem Cleanax
Ismeniae Boeotio commisit, ex iis qui coloniam illuc
duxerant, et in primis sibi amico. (3.) Progressu
deinde temporis, Critheis cum aliis mulieribus ad
festum quoddam egressa, iuxta fluvium Meletem,
quum partui iam vicina esset, Homerum peperit,
non caecum, sed videntem; nominavitque cum Me-
lesigenem a fluvio. Quum autem apud Ismeniam
Critheis antea diversata esset, ab eo digressa, ma-
nuaria industria se filiumque alebat, aliunde alia sus-

νου ἐξῆλθε, καὶ ἀπὸ ἐργασίης χειρῶν ἀρμημένη ἐτρέφε
 τὸ πατρίον καὶ ἐωῦτην, ἄλλοτε παρ' ἄλλων ἔργα λαμ-
 βάνουσα· καὶ ἐπαίδευσεν τὸν παῖδα ἀφ' ὧν ἐδύνατο. 10
 4 Ἦν δέ τις ἐν Σμύρῃ τούτον τὸν χρόνον Φήμιος τοῦνο-
 μα, παῖδας γράμματα καὶ τὴν ἄλλην μουσικὴν δι-
 δάσκων πᾶσαν. οὗτος μισθοῦται τὴν Κριθηίδα, ὣν μο-
 νότροπος, ἐριουργῆσαι αὐτῷ ἑρία τινα ἢ παρὰ τῶν
 παίδων εἰς μισθοὺς ἐλάμβανεν. ἡ δὲ παρ' αὐτῷ εἰργά- 5
 ζετο, πολλῶν κοσμίῳ καὶ σωφροσύνῃ πολλῇ χρωμένη,
 καὶ τῷ Φημίῳ κάρτα ἠρέσκετο. τέλος δὲ προσηέγκα-
 το αὐτῇ λόγους, πείθων ἐαυτῷ συνοικεῖν, ἄλλα τε
 πολλὰ λέγων οἷς μιν ᾔετο προσάξισθαι, καὶ ἔτι περὶ
 τοῦ παιδὸς, υἱὸν ποιούμενος· καὶ ὅτι τραφεῖς καὶ παι- 10
 δευθεῖς παρ' αὐτοῦ, ἄξιος λόγου ἔσται· ἑώρα γὰρ τὸν
 παῖδα ὄντα συνετὸν καὶ κάρτα εὐφύει· ἐς τ' ἀνέπι-

cipiens opera; unde filium quoque quantum potuit,
 instituit. (4.) Erat autem eo tempore Smyrnae qui-
 dam nomine Phemius, qui iuventuti litteras musi-
 cenque aliam universam tradebat: hic quum esset
 solitarius, Critheidem conduxit, quae lanas quas-
 dam ei pararet, quas a discipulis in mercedem
 acceperat. Illa vero in domo eius operabatur,
 multa elegantia multaque frugalitate utens, ut Phe-
 mio impense placeret: adeo ut tandem eam verbis
 ad coniugium sollicitaret, referens cum alia multa
 quibus ei fidem facere putabat, tum praeterea de
 filio quem foret adoptaturus, qui liberaliter ab ipso
 altus institutusque vir egregius futurus esset. Siqui-
 dem hunc cernebat iam miram quandam et ingenii
 et indolis spem de se polliceri; donec persuasit illi

748, 53.

σεν αὐτὴν ποιεῖν ταῦτα. Ὁ παῖς δὲ ἦν τε Φύσιν ἔχων 5
 ἀγαθὴν, ἐπιμελὴς τε καὶ παιδεύσιος προσγινομένης,
 αὐτίκα πολλὸν τῶν πάντων ὑπερεῖχε. χρόνου δὲ ἐπαγε-
 νομένου ἀνδρούμενος, οὐδὲν τοῦ Φημίου ὑποδέεστερος ἦν
 5 ἐν τῇ διδασκαλίᾳ. καὶ οὕτως ὁ Φήμιος ἐτελεύτησε τὸν
 βίον, καταλιπὼν πάντα τῷ παιδί. οὐ πολλῷ δὲ ὕστε-
 ρον καὶ ἡ Κριθῆς ἐτελεύτησεν. ὁ δὲ Μελησιγενὴς ἐπὶ
 τῇ διδασκαλίᾳ καθειστῆκε. καὶ ἐαυτὸν δὲ γενόμενος,
 μᾶλλον ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐωρᾶτο. καὶ αὐτοῦ θωύ-
 10 μασταὶ καθειστῆκεισαν οἱ τε ἐγχώριοι καὶ τῶν ξένων
 οἱ ἰσαπικνεόμενοι. ἐμπόριον γὰρ ἦν ἡ Σμύρνη, καὶ σί-
 τος ἐξήγετο πολὺς αὐτόθι ἐκ τῆς ἐπικειμένης χώρας δε-
 ψιλέως κάρτα ἔσαγόμενος ἐς αὐτήν. οἱ οὖν ξένοι, ὁπότε
 παύσοιντο τῶν ἔργων, ἀπασχόλαζον παρὰ τῷ Μελησι-
 15 γενεῖ ἐγκαθίζοντες.

in hoc consentire. (5.) Melesigenes cum naturæ
 bonitate præstans, tum cura accedente institutione-
 que, continuo omnes adolescentes multum anteces-
 sit: atque temporis progressu vir factus, nihilo erat
 ipso Phemio in doctrina inferior. Et quum Phemius
 vita functus universa ei legasset, non multo post
 Critheis quoque fato concedit. Melesigenes itaque
 ludo præfectus, suique iam iuris effectus, magno-
 pere ab hominibus conspiciebatur, et in admira-
 tione erat non apud suos modo, verum apud pere-
 grinos etiam, qui illuc conveniebant. Erat enim
 Smyrna emporium celebre, unde frumenta e vici-
 nis agris abunde convecta exportabantur. Peregrini
 igitur quum ab opere cessarent, Melesigeni libenter
 vacabant considentes.

6 Ἦν δὲ ἐν αὐτοῖς τότε καὶ Μέντης ναύκληρος, ἀπὸ
 τῶν περὶ Λευκάδα τόπων καταπιπλευκὸς ἐπὶ σῖτον,
 ἔχων ναῦν, πεπαιδευμένος τε ἀνὴρ ὡς ἐν ἐκείνῳ τῷ χρό-
 νῳ καὶ πολυῖστωρ· ὅς μιν ἔπεισε τὸν Μελησιγενῆ μεθ'
 ἐαυτοῦ πλεῖν καταλύσαντα τὴν διδασκαλίαν, μισθὸν 5
 τε λαμβάνοντα, καὶ τὰ δέοντα πάντα, καὶ ὅτι χώρας
 καὶ πόλιας θεήσασθαι ἄξιον εἴη αὐτῷ ἕως νῆος ἐστί.
 καὶ μιν οἶομαι μάλιστα τούτοις προαχθῆναι· ἴσως
 γὰρ καὶ τῇ ποιήσει τότε ἐπενόει ἐπιθήσεσθαι. κατα-
 λύσας δὲ τὴν διδασκαλίαν, ἐναυτίλλετο μετὰ τοῦ Μέν- 10
 τῳ. καὶ ὅπου ἐκάστοτε ἀφίκοιτο, πάντα τὰ ἐπιχω-
 ρια διεωρᾶτο, καὶ ἱστορέων ἐπυνθάνετο. εἰκὸς δέ μιν ἦν
 7 καὶ μνημόσυνα πάντων γράφεσθαι. Ἀνακομιζόμενοι
 δὲ ἐκ Τυρσηνῆς καὶ τῆς Ἰβηρίας, ἀπικνέονται εἰς Ἰθά-

(6.) Commodum inter hos Mentis fuit nauclerus, qui e finibus Leucadis nave sua huc navigaverat propter frumenta, vir, quantum illa ferebant tempora, et eruditus, et multarum rerum notitia excellens. Hic Melesigeni persuasit, ut relicto ludo secum navigaret, accepturus et mercedem et omnia necessaria; et quod dum iuvenis esset, civitates regionesque spectare operae pretium illi fore duceret. Et per talia potissimum eum arbitror plectum. Forsan enim quoque poësi iam animum admove cogitabat. Proinde dissoluto ludo cum Mente navigavit: et quocunque locorum appellebat, studiose universa perrogabat, quae forent peculiaria, et inspiciens resciscebat; apparet etiam commentarios eum de singulis scripsisse. (7.) Porro quum ex Etruria et Hispania delati in Ithacam deveherentur, contigit

749, 84.

κην· καὶ τῷ Μελησιγενεῖ συνέβη, νοσήσαντι τοὺς ὀφθαλ-
 μούς, κάρτα δεινῶς ἔχειν, καὶ αὐτὸν θεραπεύειν εἵνεκα,
 5 πλεῖν μέλλων εἰς τὴν Λευκάδα, καταλιπεῖν ὁ Μέντης
 παρὰ ἀνδρὶ Φίλῳ ἐωυτοῦ ἐς τὰ μάλιστα Μέντορι τῷ
 Ἀλκίμου Ἰθακησίῳ, πολλὰ δεηθεὶς ἐπιμελίην ἔχειν·
 ἐπαναπλώσας δὲ, ἀναλήψεσθαι αὐτόν. ὁ δὲ Μέντωρ
 ἐνοσήλευσεν αὐτὸν ἐκτενέως. καὶ γὰρ τοῦ βίου ἀρκούν-
 10 τως εἶχε, καὶ ἤκουεν εὖ ἐς δικαιοσύνην τε καὶ φιλοξε-
 νίην μακρῶ μάλιστα τῶν ἐν Ἰθάκῃ ἀνδρῶν. ἐνταῦθα
 συνέβη τῷ Μελησιγενεῖ περὶ Ὀδυσσεύς ἐξιστορῆσαι
 καὶ πυθέσθαι. οἱ μὲν δὴ Ἰθακήσιοι λέγουσι, τότε μὲν
 παρ' ἐωυτοῖς τυφλωθῆναι· ὥς δὲ ἐγὼ Φημι, τότε μὲν
 15 ὑγίῃ γενέσθαι, ὕστερον δὲ ἐν Κολοφῶνι τυφλωθῆναι.
 συνομολογοῦσι δὲ μοι καὶ Κολοφώνιοι τούτοις. Ὅ δὲ 8

Melesigenem oculis iam ante aegrum, extreme la-
 borare: ita ut Mentem, in Leucadem traiecturus,
 eum medicinae caussa apud Mentorem Alcimi filium
 Ithacensem reliquerit, hominem sibi vehementer
 amicum; multis precibus adigens eundem quo Me-
 lesigenis curam haberet tantisper dum e Leucade
 revertens ipsum reciperet. Mentor vero aegrotantem
 Melesigenem sedulo curavit, vir nimirum facultati-
 bus pollens: quique ob egregiam aequitatem hospi-
 talitatemque ex Ithacensibus maxime praedicaretur.
 Atque hic accidit, ut de Ulysse multa Melesigenes
 percontando cognosceret. Narrantque ipsi Ithacen-
 ses, tum visum eum amisisse ibidem: atqui ego
 affirmare non dubitem, tum eundem convaluisse,
 at postea apud Colophonem prorsus caecum factum
 fuisse, id quod ipsi quoque Colophonii mecum fa-

Μέντης, ἀναπλέων ἐκ τῆς Λευκάδος προσέσχεν εἰς τὴν Ἰθάκην, καὶ ἀνέλαβε τὸν Μελησιγενέα· χρόνον τε ἐπὶ συχνὸν συμπεριέπλει αὐτῷ. ἀπικομένῳ δὲ ἐς Κολοφῶνα συνέβη πάλιν νοσήσαντα τοὺς ὀφθαλμοὺς, μὴ δύνασθαι διαφυγεῖν τὴν νόσον, ἀλλὰ τυφλωθῆναι ἐνταῦθα. ἐκ δὲ τῆς Κολοφῶνος τυφλὸς εὖν ἀπικνέεται εἰς τὴν Σμύρναν, καὶ οὕτως ἐπεχείρει τῇ ποιήσει.

- 9 Χρόνου δὲ προϊόντος ἐν τῇ Σμύρῃ ἄπαρος εὖν τοῦ βίου, διενόηθι ἀπικέσθαι ἐς Κύμην· πορευόμενος δὲ διὰ τοῦ Ἑρμοῦ πεδίου, ἀπικνέεται ἐς Νέον τείχος, ἀποικίην Κυμαίων. ὤκισθη δὲ τοῦτο τὸ χωρίον ὕστερον Κύμης ἔτεσιν ὀκτώ. ἐνταῦθα λέγεται αὐτὸν ἐπιστάντα ἐπὶ σκυτεῖόν τι, εἰπεῖν πρῶτα τὰ ἔπεα τάδε·

tentur. (8.) At vero Mentis e Leucade Ithacam reversus, Melesigenem recepit, cum quo inde diu huc illuc circumnavigavit; donec Colophonem appellenti eveniret, ut vetere oculorum morbo tentatus, nequiverit eum effugere, sed visu privatus fuerit. E Colophone autem iam caecus Smyrnam remeans, ad poesis se convertit.

(9.) Tempore deinde interiecto, quum Smyrnae victu necessariisque destitueretur, constituit Cymen proficisci: commodumque transiens Hermi pratum, ad eum locum pervenit qui appellatur Novus murus, Cymaeorum coloniam: qui locus post Cymen conditus fuit annis octo. Hic memoratur Melesigenes apud coriarii officinam consistens, haec prima carmina pronunciavisse:

- Αἰδεῖσθε ξενίων κεχρημένον ἡδὲ δόμοιο,
οἱ πόλιν αἰπεινὴν Κύμην Ἐριώπιδα κούρη
ναίετε, Σαρδῆνης πόδα νείατον ὑψικόμοιο·
10 ἄμβρόσιον πίνοντες ὕδωρ θεῖου ποταμοῦ
Ἑρμοῦ διήεντος, ὃν ἀθάνατος τέκετο Ζεὺς.
Ἡ δὲ Σαρδῆνη, ὅρος ἐστὶν ὑπερκείμενον τοῦ τε Ἑρμοῦ
ποταμοῦ καὶ τοῦ Νέου τείχους. τῷ δὲ σκυτεῖ ὄνομα
ἦν Τύχιος· ἀκούσαντι δὲ τῶν ἐπέων ἔδοξεν αὐτῷ δέξα-
15 σθαι τὸν ἄνθρωπον. ἤλεσσε γὰρ αἰτέοντα τυφλόν, καὶ
μετέξειν ἔφη τῶν παρέοντων. ὁ δὲ ἐσῆλθε. κατήμενος
δὲ ἐν τῷ σκυτεῖ, παρέοντων καὶ ἄλλων, τὴν τε ποιή-
σιν αὐτοῖς ἐπεδείκνυτο, Ἀμφιάρεώ τε τὴν ἐξελασίαν τὴν
ἐς Θήβας, καὶ τοὺς ὕμνους τοὺς ἐς θεοὺς πεποιημένους
20 αὐτῷ· καὶ περὶ τῶν λεγομένων ὑπὸ τῶν παρέοντων ἐς
τὸ μέσον γνώμας ἀποφαινόμενος, θωύματος ἄξιός ἐφαι-

*Hospitium praebeate viro profugoque vagoque,
qui sublimem urbem Cymen, Eriopida prolem,
radicem incolitis Sardenes alticomantis,
divini potatis aquam qui fluminis Hermi,
vorticibus torti, pater est cui Iuppiter ipse.*

Sardena autem mons est imminens Hermo fluvio
Novoque muro. At coriario illi nomen erat Tychio,
cui continuo auditis versibus visum est hominem
recipiendum: miseratus enim est mendicantem et
oculis mulctatum, iussitque praesentibus secum frui.
Ille fuit ingressus, et considens in sutrina, prae-
sentibus etiam aliis, tum poësin suam ostendit, et
Amphiarai in Thebas expeditionem, et hymnos quos
in deos scripserat. Et quum de illis, quae edebantur
ab praesentibus in medium, iudicaret, ac sensus suos

- 10 νετο εἶναι τοῖς αἰκούουσι. Τέως μὲν οὖν κατεῖχεν ὁ Με-
 λησιγενὴς περὶ τὸ Νέον τείχος, ἀπὸ τῆς ποιήσious γε
 ταῦ βίου τὴν μηχανὴν ἔχων. ἐδείκνυον δὲ οἱ Νεοτειχεῖς
 μέχρις ἐπ' ἐμοῦ τὸν χρόνον ἐν ᾧ κατίζων τῶν ἐπέων
 τὴν ἐπίδειξιν ἐποιέετο. καὶ κάρτα ἐσέβοντο τὸν τόπον. 5
 ἐν ᾧ καὶ αἰγυριος ἐπεφύκει, ἣν ἐκεῖνοι ἔφασαν, ἀφ'
 11 οὗ ὁ Μελησιγενὴς ἦλθεν, αὐτοῖς πεφυκέναι. Χρόνου
 δὲ προῖόντος, ἀπόρως κείμενος, καὶ μόλις τὴν τροφὴν
 ἔχων, ἐπενοήθη εἰς τὴν Κύμην ἀπικέσθαι, εἴ τι βέλ-
 τιον πρῆξει. μέλλων δὲ πορεύεσθαι, τὰδε τὰ ἔπεα
 λέγει·

Αἶψα πόδες με φέροιεν ἐς αἰδοίαν πόλιν ἀνδρῶν·
 τῶν γὰρ καὶ θυμὸς πρόφρων καὶ μῆτις ἀρίστη.
 Ἀπὸ δὲ τοῦ Νέου τείχεος πορεύόμενος, ἀπίκητο εἰς τὴν

proferret, in admiratione habitus est ab auscultan-
 tibus. (10.) Atque hactenus apud Novum murum
 agens e poësi victus subsidia habebat: ostenduntque
 ad mea usque tempora Neoteichenses locum, ubi
 sedens carmina sua exhibuerit, eumque in magna
 habent veneratione, ubi etiam populus arbor crevit,
 quam ab Melesigenis adventu in eo dixerunt natam
 esse. (11.) Porro egestate postea adactus, quum
 vix alimenta haberet, statuit Cymen ad feliciorum
 successum reverti. Iturusque haec pronunciat car-
 mina,

*Vos me hominum rapide plantae portetis in
 urbem,
 quorum animus promptus, pollent qui mente
 sagaci.*

E Novo igitur muro proficiscens venit Cymam, per

750, 44.

Κύμην, διὰ Λαρίσσης τὴν πορείαν ποιησάμενος· ἦν γὰρ
 10 οὕτως αὐτῷ εὐπορώτατον, καὶ, ὡς Κυμαῖοι λέγουσι,
 τῷ Φρυγίᾳ βασιλῇ Μίδῃ τῷ Γορδίῳ, δεηθέντων πεν-
 θεῶν αὐτοῦ, ποιεῖ καὶ ἐπίγραμμα τόδε, τὸ ἔτι καὶ
 νῦν ἐπὶ τῆς στήλης τοῦ μνήματος τοῦ Γορδίου ἐπιγέ-
 γραπται·

15 Χαλκῇ παρθένος εἰμὶ, Μίδου δ' ἐπὶ σήματι κεῖμαι·
 ἔστ' ἂν ὕδωρ τε ῥέῃ, καὶ δένδρεα μακρὰ τεθῆλῃ,
 ἡελίος τ' ἀνιῶν λάμπῃ, λαμπρὰ τε σελήνῃ,
 καὶ ποταμοὶ γε ῥέωσιν, ἀνακλύζῃ δὲ θάλασσα,
 αὐτοῦ τῇδε μένουσα πολυκλαύτου ἐπὶ τύμβου,
 20 ἀγγελέω παριούσι, Μίδης ἔτι τῇδε τέθαπται.

Κατίζων δὲ ἐν ταῖς λέσχαις τῶν γερόντων ἐν τῇ Κύ- 12
 μῃ ὁ Μελησιγενὴς τὰ ἔπεα τὰ πεποιημένα αὐτῷ ἐπε-

Larissam itinere facto, utpote facillimo: et, ut Cy-
 maei narrant, flagitantibus eius soceris, epigramma
 hoc scripsit Midae, Phrygiae regi, Gordii filio, id
 quod etiam nunc in cippo monumenti Gordii inscri-
 ptum extat:

*Aenea sum virgo, Midae quae incumbo sepulcro:
 dum fluit unda levis, sublimis nascitur arbor,
 dum sol exorians et splendida luna relucet,
 dum fluvii labuntur, inundant litora fluctus,
 hic constanter ago, lacrymasque in marmore
 tincto*

*fixa, Midam moneo tumultum hic, chare
 viator.*

(12.) Cymae igitur in senum conventiculis car-
 mina quae fecerat ostentabat, colloquiiue suavitate

δείκνυτο, καὶ ἐν τοῖς λόγοις ἔτερπε τοὺς ἀκούοντας· καὶ αὐτοῦ θαῦμασταὶ καθειστήκεισαν. γνούς δὲ ὅτι ἀποδέκονται αὐτοῦ τὴν ποίησιν οἱ Κυμαῖοι, καὶ εἰς 5 συνήθειαν ἔλκων τοὺς ἀκούοντας, λόγους πρὸς αὐτοὺς τοιοῦσδε προσήνεγκε, λέγων· ὥς, εἰ θέλοιεν αὐτὸν δημοσίῃ τρέφειν, ἐπικλεεστάτην αὐτῶν τὴν πόλιν ποιήσει. τοῖς δὲ ἀκούουσι, βουλομένοις τε ἢ ταῦτα, καὶ αὐτοὶ παρήνεον ἐλθόντα ἐπὶ τὴν βουλὴν δεηθῆναι τῶν 10 βουλευτέων· καὶ αὐτοὶ ἔφασαν συμπρῆξιν. ὁ δὲ ἐπέθετο αὐτοῖς, καὶ βουλῆς συλλεγομένης ἐλθὼν ἐπὶ τὸ βουλευεῖον, ἐδεῖτο τοῦ ἐπὶ τῇ τιμῇ ταύτῃ καθεστῶτος, ἀπαγαγεῖν αὐτὸν ἐπὶ τὴν βουλὴν. ὁ δὲ ὑπεδέξατό τε, καὶ, ἐπεὶ καιρὸς ἦν, ἀπήγαγε. καταστάς δὲ ὁ Μελη- 15 σιγενὴς ἔλεξε περὶ τῆς τροφῆς τὸν λόγον ὃν καὶ ἐν ταῖς 13 λέσχαις ἔλεγεν. ὥς δὲ εἶπεν, ἐξελθὼν ἐκάθητο. Οἱ δὲ

auscultantes oblectans, etiam in sui admirationem pertrahebat. Intelligens igitur Cymaeos poësin suam grate recipere, et in consuetudinem audientes ducens, postremo huiusmodi conditionem proponit, dicens si publice eum alere vellent, se civitatem illorum celeberrimam redditurum. Qui praesentes haec audiebant, probabant; addentes se quoque adiuturos, si petitionem suam ad senatum referret, quod hortabantur eum facere. Melesigenes his verbis erectus, collecto senatu in curiam processit; rogatoque eo cuius id muneris erat, ut in senatum duceretur, ille nihil recusans, ubi opportunum erat, hominem deduxit. Hic consistens Melesigenes, eadem verba de alimentis habuit in senatu quae paulo ante in conventiculis proposuerat. Ubi dixisset, egressus

751, 77.

ἐβουλευόντο ὃ τι χρεὼν εἶη ἀπακρίνασθαι αὐτῶ. προθυ-
 μουμένοι δὲ τοῦ ἀπάγοντος αὐτὸν, καὶ ἄλλων ὅσοι
 τῶν βουλευτέων ἐν ταῖς λέσχαις ἐπήκοοι ἐγένοντο, τῶν
 5 βουλευτέων ἓνα λέγεται ἐναντιωθῆναι τῇ χρεΐμῃ αὐτοῦ,
 ἄλλα τε πολλὰ λέγοντα, καὶ ὥς εἰ τοὺς ὁμήρους δό-
 ξει τρέφειν αὐτοῖς, ὁμίλον πολλόν τε καὶ ἀχρεῖον ἔξου-
 σιν. ἐντεῦθεν δὲ καὶ τοῦνομα Ὅμηρος ἐπεκράτησε τῷ
 Μελησιγενεῖ ἀπὸ τῆς συμφορῆς· οἱ γὰρ Κυμαῖοι τοὺς
 10 τυφλοὺς ὁμήρους λέγουσιν· ὥστε, πρότερον ὄνομα-
 ζομένου αὐτοῦ Μελησιγένεος, τοῦτο γενέσθαι τοῦνομα
 Ὅμηρος· καὶ οἱ ξένοι διήνεγκαν, ὅτι μνήμην αὐτοῦ
 ἐποιῶντο. Ἐτελεύτα δ' οὖν ὁ λόγος πῶ ἄρχοντι, μὴ 14
 τρέφειν τὸν Ὅμηρον, ἔδοξε δὲ πᾶσι καὶ τῇ ἄλλῃ βου-
 λῇ. ἐπελθὼν δὲ ὁ ἐπιστάτης καὶ παρεζόμενος αὐτῷ

sedebat. (13.) Dum autem senatores agitent quid-
 nam par esset homini respondere, visumque esset
 cum ei qui deduxerat, tum aliis senatoribus quot-
 quot in conventiculis eum audierant, petitionem ad-
 mittendam : unus tantum e senatoribus refertur Me-
 lesigenis postulatis calculo suo repugnasse, interque
 alia multa, haec quoque commemorasse : si semel
 ὁμήρους, hoc est, *caecos*, alendos susciperent, futurum
 esse, ut turbam et multam et inutilem haberent.
 Atque hinc primum *Homeri* nomen Melesigeni in-
 ditum est, ab isto casu : nam Cymaei *caecos ὁμήρους*
 appellant. Iamque inde, qui prius *Melesigenes*, no-
 men obtinuit *Homerus* : et extranei illud evulgarunt,
 quum mentionem eius facerent. (14.) Itaque ter-
 minata est deliberatio ab magistratu, non alere Ho-
 merum, placuitque id fere caetero senatui. Acce-

διηγήσατο τοὺς ἐναντιωθέντας λόγους τῇ χρήμῃ αὐτοῦ,
καὶ τὰ δόξαντα τῇ βουλῇ. Ὁ δὲ, ὡς ἤκουσεν, ἔστυμ- 5
Φόρνέ τε καὶ λέγει τὰ ἔπεα τάδε·

Οἴη μ' αἶση δῶκε πατὴρ Ζεὺς κύρμα γενέσθαι,
νῆπιον αἰδοίης ἐπὶ γούνασι μητρὸς αἰτάλλων,
ἣν ποτ' ἐπύργωσαν βουλῇ Διὸς αἰγιόχοιο
λαοὶ Φρίκωνος, μάργων ἐπιβήτορες ἵππων, 10
ὀπλότεροι μαλεροῖο πυρὸς κρίνοντες Ἄρηα,
Αἰολίδα Σμύρνην ἀλιγείτονα ποτνιανάκτον·
ἣν τε δι' ἀγλαὸν εἶσιν ὕδωρ ἱεροῖο Μέλητος.
Ἔνθεν ἀπορνούμεναι κοῦραι Διὸς, ἀγλαὰ τέκνα,
ἤθελέτην κληῖται διὰν χθόνα καὶ πόλιν ἀνδρῶν· 15
οἱ δ' ἀπαρηνάσθην ἱερὴν ὅπα, Φημὶ αἰοιδῆν.
Ἀφραδίην τῶν μὲν τε παθῶν τις φράσσεται αὖθις,

dens autem praefectus et adsidens ipsi enarravit
contrarias petitioni eius sententias et consulta sena-
tus: utque audiit, his versibus calamitatem suam
deplorabat:

*Hei mihi quam fatum dat Iuppiter almus ini-
quum.*

*Infanti mihi lac venerandae ex ubere matris
praebuit, Aeolicae Smyrnae, quam Martia quon-
dam*

*gens Phriconitis, certamine fortis equestri,
condidit ad pelagus, praeterlabente Melete.
Docta Iovis proles mecum hinc digressa volebat
carminibus celebrare urbem quam nomine dicunt
Cymam, quosque viros intra sua moenia claudit.
Illi audire sacrae spreverunt carmina vocis.
Sed quicunque mihi cladem exitiumque paravit,*

- ὅς σ' ὦν ὀνειδείῃσιν ἐμὸν διεμήσατο πότμον.
 Κῆρα δ' ἐγὼ, τὴν μοι θεὸς ὥπασε γεινομένῳ περ,
 20 τλήσομαι ἀκράαντα φέρων τετληότι θυμῷ.
 Οὐδέ τι μοι φίλα γυῖα μένειν ἱεραῖς ἐν ἀγυιαῖς
 Κύμης ὀρμαίνουσι, μέγας δέ με θυμὸς ἐπείγει
 δῆμον ἐς ἀλλοδαπῶν ἵεσαι, ὀλίγον περ εἶντα.
 Μετὰ τοῦτο ἀπαλλάσσεται ἐκ τῆς Κύμης ἐς Φω- 15
 καίην, Κυμαίοις ἐπαρησάμενος μηδένα ποιητὴν δόκιμον
 ἐν τῇ χώρᾳ γενέσθαι ὅς τις Κυμαίους ἐπαγλαῖεῖ. Ἀπι-
 κόμενος δὲ ἐς Φωκαίην, τῷ αὐτῷ τρόπῳ ἐβίότευσεν,
 5 ἔπεα ἐνδεικνύμενος ἐν ταῖς λέσχαις κατίζων. ἐν δὲ τῇ
 Φωκαίῃ τοῦτον τὸν χρόνον Θεστορίδης τις ἦν γράμμα-
 τα διδάσκων τοὺς παῖδας, ἀνὴρ οὐ κρήγυος· κατανοή-
 σας δὲ τοῦ Ὀμήρου τὴν ποίησιν, λόγους τοιούτους αὐ-

non impune feret laeva quod mente volutat.

*At mihi quam dederint nascenti numina sortem,
 aegro animo quamvis certum est perferre pa-
 tique.*

*Sed iam per sacrae vestigia ponere Cymae
 compita non suadet mihi mens, potiusque re-
 mota*

inque peregrina sedem mihi quaerere terra.

(15.) Cyma deinde abiens Phocaeam contendit, imprecans interim Cymaeis, ne quis unquam insignis poëta in illa regione existeret qui Cymaeos celebraret. Phocaeae autem eodem modo victum paravit, in conventiculis passim carmina sua ostentans et considens. Erat autem eo tempore in illa Thestorides quidam, qui pueros litteras docebat, homo fidei parum probatae. Hic considerata Homeri poë-

τῷ προσήνεγκε, Φᾶς ἑτοιμος εἶναι θεραπεύειν καὶ τρέ-
 Φειν αὐτὸν ἀναλαβὼν, εἰ ἐθέλοι ἄγε πεποιημένα εἶη 10
 αὐτῷ τῶν ἐπέων ἀναγράψασθαι, καὶ ἄλλα ποιῶν,
 16 πρὸς ἑωῦτὸν ἀναφέρειν αἰεὶ. Τῷ δὲ Ὀμήρῳ ἀκούσαν-
 τι, ἔδοξε ποιητέα εἶναι ταῦτα· ἐνδεὴς γὰρ ἦν τῶν ἀναγ-
 καίων καὶ θεραπείης. διατρίβων δὲ παρὰ τῷ Θεστορίδῃ,
 ποιῇ Ἰλιάδα τὴν ἐλάχισω, ἧς ἡ ἀρχή·

Ἴλιον αἰείδω καὶ Δαρδανίην εὐπῶλον,

5

ἧς πέρι πολλὰ πάθον Δαναοὶ, θεράποντες Ἄρης·
 καὶ τὴν καλουμένην Φωκαίδα, ἣν φασιν οἱ Φωκαεῖς
 Ὀμηρον παρ' αὐτοῖσι ποιῆσαι. Ἐπεὶ δὲ τὴν τε Φωκαί-
 δα καὶ τὰλλα πάντα παρὰ τοῦ Ὀμήρου ὁ Θεστορίδης
 ἐγράψατο, διενεθῆ ἐκ τῆς Φωκαίης ἀπαλλάσσεσθαι, 10

si, huiusmodi verbis eum compellavit, paratum se
 inquiens et ministrare ei, et victum suppeditare,
 si carmina quae meditatus esset, describere patere-
 tur, et alia subinde faciens, ad se deferret. (16.)
 Homerus, iam ministerii alicuius atque adeo neces-
 sariorum indigens, recipiendam hanc conditionem
 putavit: commoratusque apud Thestoridem, mino-
 rem illam facit Iliadem, cuius initium est,

*Troiam et Dardaniam canto, quae mater equo-
 rum,*

quae Danaïs Mavorte satis malâ plurima vexit.
 Phocaidem quoque quam vocant, Phocaeenses apud
 se conditam ab Homero aiunt. Iam vero Thestori-
 des, ubi Phocaidem atque alia omnia ab Homero
 communicata descripsisset, constituit e Phocaea dis-
 cedere, Homerique poësin pro sua venditare. Unde

τὴν πείσιν θέλων τοῦ Ὀμήρου ἐξιδιώσασθαι· καὶ οὐκ ἔτι ὁμοίως ἐν ἐπιμελείᾳ εἶχε τὸν Ὀμηρον. ὁ δὲ λέγει αὐτῷ ἔπεα τάδε·

- Θεστορίδης, θνητοῖσιν ἀνώϊστων παλῶν περ,
 15 οὐδὲν ἀφραστότερον πέλεται νόου ἀνθρώποισιν.
 Ὁ μὲν δὴ Θεστορίδης ἐκ τῆς Φωκαίης ἀπηλλάγη ἐς τὴν Χίον, καὶ διδασκαλίην κατεσκευάσατο· καὶ τὰ ἔπεα ἐπιδεικνύμενος ὡς ἐωῦτοῦ ἑόντα, ἔπαινόν τε πολλὸν εἶχε καὶ ἀφελῆτο· ὁ δὲ Ὀμηρος πάλιν τὸν αὐτὸν τρόπον
 20 διητᾶτο ἐν τῇ Φωκαίᾳ, ἀπὸ τῆς ποιήσεως τὴν βιοτὴν ἔχων. Χρόνῳ δὲ οὐ πολλῷ μετέπειτα ἄνδρες Χῖοι ἔμ- 17 ποροι ἀπίκοντο ἐς τὴν Φωκαίην· ἀκούσαντες δὲ τῶν ἐπέων τοῦ Ὀμήρου ἃ πρότερον ἀκηρόεσαν πολλάκις ἐν τῇ Χίῳ τοῦ Θεστορίδου, ἐξήγγελλον ὅτι ἐν τῇ Χίῳ
 5 τις ἐπιδεικνύμενος τὰ ἔπεα ταῦτα γραμμάτων διδά-

factum, ut quum Homeri non perinde curam haberet, ille ad Thestoridem huiusmodi sit usus disticho:

Thestoride, ex multis, mortalibus abdita quae sunt,

mens habet in primis caecos humana recessus.
 Thestorides igitur ex Phocaea Chium concessit: ubi erecto ludo, carmina illa pro suis evulgans, egregiam simul laudem sibi paravit et fructum. Porro Homerus iterum pristino more vivere pergebat apud Phocaeenses, e poësi victum habens. (17.) Tempore deinde non multo, viri aliquot e Chio mercatores Phocaeam veniunt; et audientes Homeri carmina quae antea saepius in Chio a Thestoride audierant, indicabant in Chio haec ipsa a quodam

σκαλος, κάρτα πολλὸν ἔπαινον ἔχει. ὁ δὲ Ὅμηρος κα-
 τενόησεν ὅτι Θεστορίδης αὖ εἶη, καὶ παντὶ θυμῷ ἐσπού-
 δαζεν εἰς τὴν Χίον ἀπικέσθαι. κατὰβας δὲ ἐπὶ τὸν
 λιμένα, ἐς μὲν τὴν Χίον οὐ καταλαμβάνει οὐδὲν πλοῖον
 πλέον, ἐς δὲ τὴν Ἐρυθραίην τινὲς ἐπὶ ξύλου παρεσκευά- 10
 ζοντο πλεῖν. καλῶς δὲ εἶχε τῷ Ὁμήρῳ δι' Ἐρυθραίης
 τὸν πλοῦν ποιήσασθαι. καὶ προσελθὼν ἔχρηζε παρὰ τῶν
 ναυτῶν δέξασθαι αὐτὸν σύμπλουν, πολλά τε καὶ προσ-
 αγωγὰ λέγων οἷς σφέας ἔμελλε πείσειν. τοῖς δὲ ἔδοξε
 δέξασθαι αὐτόν· καὶ ἐκέλευον ἐσβαίνειν εἰς τὸ πλοῖον. 15
 ὁ δὲ Ὅμηρος πολλὰ ἐπαινέσας αὐτοὺς, ἐσέβη· καὶ
 ἐπεὶ ἔζετο, λέγει τὰ ἔπεα τὰδε·

Κλυῖθι Ποσειδάων μεγαλοσθενὲς ἐννοσίγαιε,
 εὐρυχόρου μεδέων ἠδὲ ξανθοῦ Ἑλικᾶνος.

Iudimagistro pro suis cum magno fructu ostentari.
 Homerus intelligens continuo Thestoridem esse, toto
 studio properabat in Chium transmittere. Et quum
 portum adiisset, neque offendisset navem quae illuc
 traiceret, essent autem qui ob ligna in Erythraeam
 solvere pararent, belle convenire videbatur, si per
 Erythraeam iter faceret. Accedens igitur nautas, ora-
 vit ut comitem se navigationis reciperent, multis
 blandisque usus verbis, quibus quod desideraret per-
 suaderet. Nautae admittentes hominis preces, iusse-
 runt navem eum conscendere. Quo impetrato Ho-
 merus considens in navi, his versibus nautis bene
 precatur,

*Audi qui pelagus valido Neptune tridenti
 imperioque regis, spatiosaque culta Helicanis:*

- 20 Δὸς δ' οὖρον καλὸν, καὶ ἀπῆμονα νόστον ιδέσθαι
ναύταις, οἱ νηὸς πομποὶ ἡδ' ἀρχοὶ ἔασι.
δὸς δ' ἐς ὑπάρειαν ὑψικρήμοιο Μίμαντος
αἰδοίων μ' ἐλθόντα βροτῶν ὁσίων γε κυρῆσαι.
Φῶτά τε τισαίμην, ὃς ἐμὸν νόον ἡπερπεύσας,
25 ᾠδύσατο Ζῆνα ξένιον ξενίην τε τραπέζην.
Ἐπεὶ δὲ ἀπίκοντο εὐπλοήσαντες ἐς τὴν Ἐρυθραίην, τότε 18
Ὅμηρος τὴν αὐλὴν ἐπὶ τῷ πλοίῳ ἐποιήσατο· τῇ δὲ
ὑστεραίῃ ἔχρηζε τῶν ναυτέων τινὰ ἡγήσασθαι αὐτῷ ἐς
τὴν πόλιν. οἱ δὲ συνέπεμψαν ἓνα αὐτῶν. πορευόμενος
5 δὲ Ὅμηρος ἐπεὶ ἔτυχε τῆς Ἐρυθραίας, τραχείης καὶ
ὀρεινῆς ἐούσης, φθέγγεται τάδε τὰ ἔπεα·
Πόντια γῆ, πάνδωρε, δότεῖρα μελιφρόνος ὄλβου,
ὥς ἄρα δὴ τοῖς μὲν Φωτῶν εὖοχος ἐτύχθης,

da precor his nautis reditum, ventosque secun-
dos,

qui mihi sunt comites placidi, navisque magistri:
at mihi da misero sacram contingere terram,
aërius qua parte Mimas ad sidera surgit,
inde hominis iusti me fac succedere tectis,
ulciscique virum qui me improbitate sefellit,
laesit et hospitii sacra iura Iovemque benignum.

(18.) Ubi autem secundo vento Erythraeam appulis-
sent, Homerus in navi diversatus est: postero autem
die rogavit, ut nautarum aliquis ad urbem eum du-
ceret. Illi unum e suis simul miserunt. Quumque
iam pergendo ad Erythraeam appropinquasset, quae
est aspera atque montosa, in haec prorupit carmina:

O sacra multorum largitrix terra bonorum,
quam tu plana aliis et parte aequalis ab omni;

τοῖσι δὲ δύσβαλος καὶ τρηχεῖ· οἷς ἐχολώθη.
 Ἀπικόμενος δὲ εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἐρυθραίων ἐπηρώτησε 10
 περὶ τοῦ εἰς τὴν Χίον πλοῦ· καὶ τινος προσελθόντος αὐ-
 τῷ τῶν ἑωρακότων ἐν τῇ Φωκαίῃ, καὶ ἀσπασαμένου,
 ἔχρηζεν αὐτοῦ συνεξευρεῖν αὐτῷ πλοῖον, ὅπως ἂν εἰς
 19 τὴν Χίον διαβαίῃ. Ἐκ μὲν δὴ τοῦ λιμένος οὐδὲν ἦν
 ἀπόστολον, ἄγει δὲ αὐτὸν ἐνθα τῶν αἰλιέων, τὰ πλοῖα
 ὀρμίζεται. καὶ πως ἐντυγχάνει μέλλουσί τισι διαπλεῖν
 εἰς τὴν Χίον, ὧν ἐδέετο προσελθὼν ὁ ἄγων αὐτὸν ἀνα-
 λαβεῖν τὸν Ὅμηρον. οἱ δὲ, οὐδένα λόγον ποιησάμενοι, 5
 αἰνέοντο· ὁ δὲ Ὅμηρος φθέγγεται τάδε τὰ ἔπεια·

Ναῦται πομποὶ, στρυγερῇ ἐναλίγκιοι ἄτῃ,
 πτωκάσιν αἰθυίῃσι βίον δύσζηλον ἔχοντες,
 αἰδεῖσθε ξενίῳ Διὸς σέβας ὑψιμέδοντος.

aspera contra aliis, in quos converteris iram.
 Ingressus deinde Erythraeorum urbem, percontatur de navigatione versus Chium. Et quum forte quidam occurrisset salutaturus, qui cum in Phocaea viderat, ab hoc contendit ut secum dispiceret sicubi navis esset qua in Chium transmitteret. (19.) Et quum in portu nullum esset traiecticium navigium, ille Homerum ad eum locum ducit, ubi piscatoriae naviculae stationem habebant. Et forte fortuna incidit in quosdam in Chium traiecturos. Hos adiens ille qui ducebat eum, precatus est ut Homerum acciperent. Verum illi nulla ratione eius habita solverunt. Homerus autem haec cecinit carmina:

*Infidi nautae, gens diris tristior ipsis,
 saeva quibus veluti mergis dant aequora victum,
 acriter a vobis Iovis hospitis ara colatur.*

- 10 δεινὴ γὰρ μέτ' ἔπις ξενίου Διός, ὃς κ' αἰλίτῃται.
 Ἀναχθεῖσι δὲ αὐτοῖς συνέβη, ἐναντίου ἀνέμου γενομέ-
 νου, παλινδρομῆσαι, καὶ εἰς τὸ χωρίον ἀναδραμεῖν ὅθεν
 ἀνηγάγοντο, καὶ τὸν Ὅμηρον ἀναλαβεῖν καθήμενον ἐπὶ
 τῆς κυματωγῆς. μαθὼν δὲ αὐτοὺς πεπαλινδρομηκότας
 15 ἔλεξε τάδε· „Τμᾶς, ὦ ξένοι, ἔλαβεν ὁ ἀνέμος ἀντίος
 „γεγόμενος· ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν με δέξασθε, καὶ ὁ πλοῦς
 „ὑμῖν ἔσται.“ οἱ δ' αἰλιεῖς, ἐν μεταμελή γεγόμενοι ὅτι
 οὐ πρότερον ἐδέξαντο, εἰπόντες ὅτι οὐ καταλιμπάνου-
 σιν ἢν ἐθέλοι συμπλεῖν, ἐκάλειον ἐσβαίνειν· καὶ οὕτως
 20 ἀναλαβόντες αὐτὸν ἀνήχθησαν, καὶ ἴσχουσιν ἐπ' αἰκτῆς.
 Οἱ μὲν δὴ αἰλιεῖς πρὸς ἔργον ἐτράπησαν· ὁ δὲ Ὅμη- 20
 ρος τὴν νύκτα ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ κατέμεινε, τὴν δὲ ἡμέ-
 ραν πορευόμενος, καὶ πλανώμενος, ἀπίκετο εἰς τὸ χω-

*Tristis enim vultus Iovis est, poenaeque paratae,
 his quibus hospitii non est pia tessera curae.*

At vero in altum iam provectis contigit, ut adverso
 vento rapti, eodem unde solverant recurrerent,
 ubi etiamdum Homerum in litoris crepidine con-
 sidentem offenderunt; qui cognito navis recursu,
 hunc in modum eos alloquitur: *Vos, o peregrini,
 ventus adversus excipit; sed me nunc quoque ad-
 mittite, et secunda vobis navigatio erit.* Piscato-
 res autem, poenitentia ducti quod prius hominem
 non receperant, testatique se non relicturos eum si
 velit simul navigare, iubent navem conscendere.
 Recepto Homero vela faciunt, et iter peragunt.
 (20.) Quibus ad sua opera digressis, Homerus in
 litore ea nocte mansit. Ubi diluxit, itineri se accin-
 gens oberransque, ad eum locum pervenit qui ap-

ρίον ὃ Πίτυς καλεῖται. κἀνταῦθα αὐτῷ ἀναπαυομένῳ
τὴν νύκτα, ἐπιπίπτει καρπὸς τῆς πίτυος, ὃν δὴ μετέξ- 5
έτεροι στρόβιλον, οἱ δὲ κῶνον καλέουσιν. ὃ δὲ Ὅμηρος
Φθέγγεται τὰ ἔπεα τὰδε·

Ἄλλη τίς σου πεύκη ἀμείνονα καρπὸν ἴσῃ

Ἴδης ἐν κορυφῇσι πολυπτύχου ἡνεμοέσσης,

ἐνθα σίδηρος Ἄρης ἐπιχθονίοισι βροτοῖσιν

ἔσσεται, εὖτ' ἂν μιν Κεβρήνιοι ἄνδρες ἔχωσι.

τὰ δὲ Κεβρήνια τοῦτον τὸν χρόνον κτίζειν οἱ Κυμαῖοι
παρεσκευάζοντο πρὸς τῇ Ἰδῇ, καὶ γίνεται αὐτόθι σί- 10
21 δηρος. Ἐντεῦθεν ἀνάστας Ὅμηρος ἐπορεύετο κατὰ
Φωκίην τινα αἰγῶν νεμομένων. ὡς δὲ ὑλάκτεον αὐτὸν οἱ
κύνες, ἀνέκραγεν. ὃ δὲ Γλαῦκος ὡς ἤκουσε τῆς Φω-
νῆς, ἣν γὰρ τοῦτο ὄνομα τῷ νέμοντι τὰς αἰγας, ἐπέ-
δραμεν ὀτραλέως, τὰς τε κύνας ἀνεκαλεῖτο, καὶ ἀπε- 5
σώβησεν ἀπὸ τοῦ Ὀμήρου. ἐπὶ πολὺν δὲ χρόνον ἐν Φω-

pellatur Pinus: illicque quiescenti per noctem pini
fructus est illapsus, quem aliqui στρόβιλον, alii κῶνον
appellant. Homerus autem hos cecinit versus:

Funduntur fructus alia magis arbore dulces,

quam sovet umbrosis felix in collibus Ida:

hinc ferrum veniet Martis validaequae secures,

his ubi consistet campis Cebrenia pubes.

Eo enim tempore Cymaei Cebrenia ad Idam montem
aedificare parabant, unde ferrum effoditur. (21.)
Ceterum illinc abiens Homerus, vocem caprarum ibi-
dem pascentium sequutus, in canes incidit; qui quum
adlatrarent, vociferabatur. Quod audiens Glaucus,
id enim erat caprario nomen, accurrit festinanter,
revocatosque canes, ab Homero excussit. Atque ubi

ματι ἦν, ὅπως τυφλὸς ἂν, μόνος ἀπείκοιτο ἐς τοιούτους
 χώρους, καὶ ὅ τι θύλων προσελθὼν τε μιν ἰστόρειεν
 ὅστις τε ἦν, καὶ τίνι τρόπῳ ἀπείκοιτο ἐς τόπους ἀοική-
 10 τους καὶ ἀσπιβέα χωρία, καὶ τίνος κεχρημένος εἴη. Ὁ
 δὲ Ὅμηρος, αὐτῷ πᾶσαν τὴν ἐωυτοῦ πάθην καταλε-
 γόμενος, εἰς οἶκτον προηγάγετο. ἦν γὰρ, ὡς εἴοικεν, οὐδ'
 ἀγνώμων ὁ Γλαῦκος. ἀναλαβὼν δὲ αὐτὸν ἀνήγαγεν
 ἐπὶ τὸν σταθμόν· πῦρ τε ἀνακαύσας, δεῖπνον παρα-
 15 σκευάζει, καὶ παραθεῖς, δεῖπνῆν ἐκέλευεν ὁ Γλαῦκος.
 Τῶν δὲ κυνῶν μὴ ἐσθιόντων, καὶ ὑλακτούντων δεῖπνούν- 22
 τα, καθάπερ εἰώθεσαν, λέγει πρὸς τὸν Γλαῦκον Ὅμη-
 ρος τὰ ἔπεα τάδε·
 Γλαῦκε πέπων, ἐπιὼν τὸ ἔπος τὸ ἐνὶ φρεσὶ θήσω·
 5 πρῶτον μὲν κυσὶ δεῖπνον ἔπ' αὐλείῃσι θύρῃσι

diu admiratus fuisset, quod nimirum caecus existens
 solus eo locorum pervenisset et quid vellet, tan-
 dem accedens rogabat quisnam esset quibusque mo-
 dis ad inhabitata illa et non calcata loca divertis-
 set, et cuius rei indigens. Homerus, omnem suam
 calamitatem commemorans, ad commiserationem
 Glaucum pertraxit: siquidem homo erat, ut appa-
 ret, cordatus. Excipiens igitur Homerum, ad suum
 deduxit tugurium, incensoque igne coenam instru-
 xit: qua apposita iussit coenare hospitem. (22.)
 At vero quum canes a cibo abstinentes non cessa-
 rent suo more coenitantem adlatrare, Homerus
 Glaucum his versibus alloquitur:

*Glauce, precor, paucis me audi, pareque monenti;
 prae foribus stabuli canibus sua fercula primum*
Herod. T. IV. P. I. X

δοῦναι· ὥς γὰρ ἄμεινον. ὃ γὰρ καὶ πρῶτον ἀκούει
ἀνδρὸς ἐπερχομένου, καὶ ἐς ἔρκεα θηρὸς ἰόντος.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Γλαῦκος, ἤσθη τῇ παραινήσει, καὶ
ἐν θωύματι εἶχεν αὐτόν. δειπνήσαντες δὲ, διὰ λόγων
εἰσιτιῶντο. ἀπηγεομένου δὲ Ὀμήρου τὴν τε πλάνην τὴν 10
ἐωῦτοῦ καὶ τὰς πόλεις ἃς ἐσαπίκοιτο, ἐκπληκτος ἦν
ὁ Γλαῦκος ἀκούων. καὶ τότε μὲν, ἐπεὶ ὥρῃ κοίτου ἦν,
23 ἀνεπαύετο. Τῇ δ' ὑστεραίῃ διενοήθη ὁ Γλαῦκος πρὸς
τὸν δεσπότην πορευθῆναι, σημαίνων τὰ περὶ Ὀμήρου.
ἐπιτρέψας δὲ τῷ συνδούλῳ νέμειν τὰς αἴγας, τὸν Ὀμη-
ρον κατάλείπει ἐνδόν, εἰπὼν πρὸς αὐτόν, ὅτι διὰ τα-
χέων πορεύσομαι. καταβὰς δὲ ἐς Βολισσόν, ἔστι δὲ 5
πλησίον τοῦ χωρίου τούτου, καὶ συγγενόμενος τῷ δε-
σπότη, ἀπηγέετο ὑπὲρ Ὀμήρου πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν,
περὶ τε αὐτοῦ τῆς ἀφίξις, ἐν θωύματι ποιούμενος·

*fac tradas: nam sic melius: custodibus illis,
nec fera nec fures venient ad septa dolosi.*

Haec audiens Glaucus, laetatus est admonitione illa,
habuitque hominem in admiratione. Coenati autem,
ultro citroque habitis sermonibus oblectabantur.
Nam quum Homerus errorem suum, civitatesque
quas adiisset, commemoraret, Glaucus haec audiens
stupebat: et tunc quidem, quia cubandi tempus erat,
quieti se dabat. (23.) Postero die Glaucus cogita-
vit ad herum suum proficisci, ad haec de Homero
indicanda. Proinde commissis conservo capris pa-
scendis, Homerum intra tecta reliquit, promittens
se quam festinantissime iturum. Descendens autem
ad Bolissum, erat vicinum huic loco, herumque
suum adiens, narravit de Homero, quemadmodum

755, 59.

ἡρώτεέ τε ὅ τι χρὴ ποιεῖν περὶ αὐτοῦ. ὁ δὲ ὀλίγα μὲν
 10 προσιέτο τῶν λόγων, κατεγίνωσκε δὲ τοῦ Γλαῦκου ὡς
 ἄφρονος ἔοντος, καὶ τοὺς ἀναπήρους δεχομένου καὶ τρέ-
 Φοντος. ἐκέλευσε δὲ ὅμως τὸν ξεῖνον ἄγειν πρὸς ἑαυτόν.
 Ἐλθὼν δὲ πρὸς τὸν Ὅμηρον διηγήσατο ταῦτα ὁ Γλαῦ- 24
 κος, καὶ ἐκέλευσε πορεύεσθαι τοῦτον· αὐτῷ γὰρ εὖ πρή-
 ξειν· ὁ δὲ Ὅμηρος ἤθελε πορεύεσθαι. ἀναλαβὼν οὖν
 αὐτὸν ὁ Γλαῦκος ἤγαγε πρὸς τὸν δεσπότην. διὰ λό-
 5 γων δὲ ἰὼν τῷ Ὀμήρῳ ὁ Χῖος, εὐρίσκει ἔοντα δεξιὸν
 καὶ πολλῶν ἔμπειρον· ἐπειδὴ τε αὐτὸν μένειν, καὶ τῶν
 παιδίων ἐπιμέλειαν ποιῆσθαι· ἦσαν γὰρ τῷ Χίῳ παῖ-
 δες ἐν ἡλικίῃ. τούτους οὖν αὐτῷ παρατίθησι παιδεύειν.
 ὁ δὲ ἔπρασσε ταῦτα· καὶ τοὺς Κέρκωπας, καὶ Βατρα-
 10 χομνομαχίαν, καὶ Ἐπικηλίδας, καὶ ἄλλα πάντα

res se habebat; deque eius adventu, quem pro mi-
 raculo duceret: demum rogat quid facere in eo con-
 veniat. Herus parum delectatus hoc nuncio, coepit
 cum Glauco ut stupido expostulare, qui quoslibet
 mutilos reciperet aleretque; tamen praecepit ut
 hospitem ad se perduceret. (24.) Glaucus vero ad
 Homerum reversus narravit, iussitque sequi se in
 urbem: fore enim haec ei ad felicem fortunae suc-
 cessum. Quibus non gravatim assentiens Homerus,
 caprarium sequitur. Hic Chius colloquutus cum Ho-
 mero reperit hominem esse politum et multorum
 peritum, coepitque suadere ei ut apud se commo-
 raretur, liberorumque quos habebat adolescentes,
 formandorum curam susciperet. Ille accepta condi-
 tione, pueros sibi creditos erudit. Interim Cerco-
 pas, Batrachomyomachiam, Epicichlidas, et alia

ὅσα παίγνιά ἐστιν Ὀμήρου, ἐνταῦθα ἐποίησε παρὰ τῷ Χίῳ ἐν Βολισσῷ· ὥστε καὶ ἐν τῇ πόλει περιβόητος ἤδη ἐγένετο ἐν τῇ ποιήσει. Καὶ ὁ μὲν Θεστορίδης, ὡς τάχιστα ἐπύθετο αὐτὸν παρόντα, ὥχετο ἐκπλέων ἐκ τῆς Χίου.

15

- 25 Χρόνου δὲ προΐοντος, δεηθεὶς τοῦ Χίου πορεύσασθαι αὐτὸν εἰς τὴν Χίον, ἀπίκητο εἰς τὴν πόλιν καὶ διδασκαλεῖον κατασκευασάμενος, ἐδίδασκε παῖδας τὰ ἔπαια. καὶ κάρτα δεξιὸς ἐδόκειεν εἶναι τοῖς Χίοις, καὶ πολλοὶ θωύμασται αὐτοῦ καθειστήκεισαν. συλλεξάμενος δὲ 5 βίον ἱκανόν, γυναῖκα ἔγημεν ἐξ ἧς αὐτῷ θυγατέρες δύο ἐγένοντο· καὶ ἡ μὲν αὐτῶν ἀγαμος ἐτελεύτησε, τὴν
- 26 δὲ συνώκησεν ἀνδρὶ Χίῳ. Ἐπιχειρήσας δὲ τῇ ποιήσει, ἀπέδωκε χάριν ἣν εἶχε, πρῶτον μὲν Μέντορι τῷ Ἰθακησίῳ ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ, ὅτι μιν κάμνοντα τοὺς ὀφθαλ-

omnia quaecunque iuvenilia ludicra Homeri extant, apud Chium illum condidit in Bolisso; ita ut ex poësi coeperit per urbem inclarescere. Iam vero Thestorides, ut primum intellexit Homerum adesse, navigans e Chio fugam capessebat.

(25.) Deinde progressu temporis impetrata ab Chio Chium visendi copia, urbem adiit, ludumque illic instituens, pueros carmina docebat. Id quum magna dexteritate Chiis facere videretur, etiam multos sibi admiratores conciliavit. Hinc igitur victum parans copiosum, uxorem duxit, e qua duas suscepit filias, quarum una decessit innupta, alteram viro Chio elocavit. (26.) Enimvero hic poësin excolens, gratiam reddidit, quam habuit; et primum quidem Mentori Ithacensi, in Odyssæa, ut qui labo-

μούς ἐν Ἰθάκῃ ἐνοσήμευεν ἐκτενῶς, τοῦνομα αὐτοῦ ἑναρ-
 5 μόσας ἐς τὴν ποίησιν, Ὀδυσσέως τε ἐταῖρον Φᾶς εἶναι
 ποίησας, Ὀδυσσέα, ὡς ἐς Τροίην ἔπλεε, Μέντορι ἐπι-
 τρέψαι τὸν οἶκον, ἐόντι Ἰθακησίων ἀρίστῳ καὶ δικαιο-
 τάτῳ. πολλαχῇ δὲ καὶ ἄλλῃ τῆς ποίησεως τιμῶν αὐ-
 τὸν, τὴν Ἀθηαῖν, ὁπότε ἐς λόγον τινὶ καθίσταται, τῷ
 10 Μέντορι εἰκυῖαν ποιεῖ. ἀπέδωκε δὲ καὶ Φημίῳ, τῷ
 ἑαυτοῦ διδασκάλῳ, τροφεῖα καὶ διδασκαλεῖα ἐν τῇ
 Ὀδυσσεΐ, μάλιστα ἐν τοῖσδε τοῖς ἔπεσι·

Κήρυξ δ' ἐν χερσὶν κίβαρων περικαλλέ' ἔθηκε

Φημίῳ, ὃς δὴ πολλὸν ἐκαίνυτο πάντας αἰεῖδων.

15 καὶ πάλιν·

Αὐτὰρ ὁ Φορμίζων ἀνεβάλλετο καλὸν αἰεῖδεν.

rantem ex oculis impense curavisset in Ithaca, eius
 nomine poësi suae inserto, quem Ulysses dicit esse
 socium: cuius fidei Ulysses, Troiam navigans, do-
 mum familiamque crediderit, tanquam Ithacensium
 praestantissimo atque aequissimo. Saepe etiam aliis
 poëmatis locis eundem laudibus vehit, siquidem
 Minervam quoties in sermonem cum aliquo venit,
 Mentori tradit assimilata. Ad haec Phemio prae-
 ceptori suo gratiam eruditionis simul et nutritio-
 nis in Odyssea retulit, praecipue in his versibus:

*Phemius at cunctis praestantior arte canendi
 insignem citharam, dederat quam praeco, te-
 nebat.*

Et rursum:

*Fundere et hanc pulsans modulamina dulcia
 coepit.*

Μέμνηται δὲ καὶ τοῦ ναυκλήρου, μεθ' οὗ ἐκπεριέπλευ-
σε, καὶ εἶδε πόλιάς τε πολλὰς καὶ χώρας, ὧν ὄνομα
ἦν Μέντης, ἐν τοῖς ἔπεσι τοῖσδε·

Μέντης Ἀγχιάλοιο δαΐφρονος εὐχομαι εἶναι 20
υἱός, ἀτὰρ Ταφίοισι Φιληρέτμοισιν ἀνάσσω.

Ἀπέδωκε δὲ χάριν καὶ Τυχίῳ τῷ σκυτεῖ, ὃς ἐδέξατο
αὐτὸν ἐν τῷ Νέῳ τείχει, προσελθόντα πρὸς τὸ σκυτεῖον,
ἐν τοῖς ἔπεσι καταζεύξας ἐν τῇ Ἰλιάδι τοῖσδε·

Αἴας δ' ἐγγύθεν ἦλθε, φέρων σάκος ἥτε πύργον, 25
χάλκεον, ἐπταβόειον· ὃ οἱ Τύχιος κάμε τεύχων,
σκυτοτόμων ὅχ' ἄριστος, Ἴλῃ ἐνὶ οἰκίᾳ ναίων.

27 Ἀπὸ δὲ τῆς ποιήσεως ταύτης εὐδοκίμει Ὀμηρος περὶ
τε τὴν Ἰωνίαν καὶ ἐς τὴν Ἑλλάδα ἡδὴ περὶ αὐτοῦ λό-
γος ἀναφέρεται. καὶ οἰκέων δὲ ἐν τῇ Χίῳ, καὶ εὐδοκι-
μέων περὶ τὴν ποιήσιν, ἀπικεομένων πολλῶν, συνεβού-

Meminit et naucleri, in cuius comitatu circumna-
vigans, urbes locaque plurima perlustravit. Huic
nomen erat Mentac; cuius meminit his versibus:

*Anchialo Mentis forti genitore creatus,
imperito Taphiis, quibus est ars nautica cordi.*

Habuit etiam Tychio coriario gratiam, qui venien-
tem ad sutrinam apud Novum murum hospitio ex-
cepisset. Hunc enim Iliadi infersit his versibus:

*Comminus accessit clypeo septemplex tutus
Ajax: huic clypeum turris fabricarat ad instar
urbe in Hyle Tychius: non sutor doctior alter.*

(27.) A poësi vero hac inclarescit Homerus circa
Ioniam; iam et ipsam usque Graeciam de eodem
sermo perferebatur. Et quum habitaret in Chio, mul-
tis visitatum venientibus, eruditionis existimatione

λεων οἱ ἐντυγχάνοντες αὐτῷ ἐς τὴν Ἑλλάδα ἀπικέ-
σθαι· ὁ δὲ προσεδέξατο τὸν λόγον, καὶ κάρτα ἐπεθύ-
μει ἀποδημῆσαι. Κατανοήσας δὲ ὅτι ἐς μὲν Ἄργος 28
πολλαὶ καὶ μεγάλαι εἶεν εὐλογίαι πεποιημέναι, ἐς δὲ
τὰς Ἀθήνας οὐ, ἐμποιεῖ ἐς τὴν ποίησιν, ἐς μὲν Ἰλιάδα
τὴν μεγάλην, Ἐρεχθέα μεγαλύνων ἐν Νεῶν καταλέ-
5 γω, τὰ ἔπια τὰδε·

Δῆμον Ἐρεχθῆος μεγαλήτορος, ὃν ποτ' Ἀθήνη
θρέψε Διὸς θυγάτηρ, τέκε δὲ ζεῖδωρος ἄρουρα.
καὶ τὸν στρατηγὸν αὐτῶν Μενεσθέα, ὡς πάντων εἴη
ἄριστος τάξαι πεζὸν στρατὸν καὶ ἱππότας, ἐν τοῖσδε
10 τοῖς ἔπεσιν εἶπε·

Τῶν αὖθ' ἡγεμόνευ' υἱὸς Πετεῶο Μενεσθεύς·
τῷ δ' οὐπὼ τις ὁμοῖος ἐπιχθόνιος γένετ' ἀνὴρ
κοσμήσαι ἵππους τε καὶ ἀνέρας ἀσπιδιώτας.

augescens, inciderunt qui suaderent ut in Graeciam
se transferret. Quod consilium admittens, impense
cupiebat illuc demigrare. (28.) Commodumque in-
telligens Argos multis egregiisque elogiis celebratum,
Athenas non item, poësi suae inserit, in maiori
quidem Iliade hos versus, quibus Erechtheum magni-
fice laudibus vehit, in navium catalogo:

*Ortum ab Erechtheo populum: nutriverat illum
Pallas Erechtheum, tellus quem vasta creatat.*
Menestheum etiam, ducem Atheniensium, tradit in
exercitu tam pedestri quam equestri ordinando pe-
ritissimum, idque his carminibus:

*Hos tunc ducebat patria virtute Menestheus
maximus: huic nemo poterat certare regendis,
aut etiam ornandis vel equis, vel in arcta lo-
candis*

agmina militibus.

Αἶαντα δὲ τὸν Τελαμῶνος καὶ Σαλαμινίους ἐν Νεῶν
καταλόγῳ ἔταξε πρὸς Ἀθηναίους, λέγων τάδε· 15

Αἴας δ' ἐκ Σαλαμῖνος ἄγειν δυοκαίδεκα νῆας,
στήσει δ' ἄγων ἴν' Ἀθηναίων ἴσταντο Φάλαγγες.
ἐς δὲ τὴν Ὀδυσσεΐην τάδε ἐποίησεν, ὡς Ἀθηναῖ ἐς λό-
γους ἐλθοῦσα τῷ Ὀδυσσεῖ ἐς τὴν Ἀθηναίων πόλιν ἀπύ-
κετο, τιμῶσα ταύτην τῶν ἄλλων πολλῶ μάλιστα· 20

Ἴκετο δ' ἐς Μαραθῶνα καὶ εὐρυχόρους ἐς Ἀθήνας,
δῦνε δ' Ἐρεχθῆος πυκινὸν δόμον.

- 29 Ἐμποίησας δὲ ἐς τὴν ποιήσιν ταῦτα, καὶ παρασκευα-
σάμενος, ἐς Ἑλλάδα βουλόμενος ποιεῖσθαι τὸν πλοῦν,
προσίσχει τῇ Σάμῳ. ἔτυχον δὲ οἱ ἐκέισε τὸν τότε και-
ρὸν ἄγοντες ἑορτὴν Ἀπατούρια. καὶ τις τῶν Σαμίων
ιδὼν τὸν Ὀμηρον ἀπιγμένον, πρότερον αὐτὸν ἐπιστάμε- 5

Aiacem vero Telamonium ipsosque Salaminios Athe-
niensibus in navium nomenclatore annumeravit, sic
scribens:

*Bis sex e Salamine rates Telamonius Ajax
egit, et adduxit statuens in litore iuxta
Cecropias naves.*

Postremo in Odyssea Minervam, postquam cum
Ulysse in colloquium venerit, ad Atheniensium ur-
bem, quam praecipue colebat, concessisse fingit:

*Ad Marathona dehinc et magnas venit Athenas,
tectaque Erechthei subiit.*

(29.) His ubi complevit suam poësin, et apta om-
nia composuit, animo in Gracciam traiciendi, Sa-
mum appulit; contigitque forte ut eodem tempore
Samii Apaturia festum agerent. Hic Samius quidam
agnito Homero, utpote quem iam ante in Chio vi-

757, 51.

νος ἐν Χίῳ, ἐλθὼν εἰς τοὺς Φράτορας διηγῆσατο, ἐν
 ἐπαίνῳ μεγάλῳ ποιούμενος αὐτόν. οἱ δὲ Φράτορες ἐκέ-
 λευον ἄγειν αὐτόν· ὁ δὲ, ἐντυχὼν τῷ Ὀμήρῳ, ἔλεξεν·
 „ὦ ξένε, Ἀπατούρεια ἀγούσης τῆς πόλιος, καλοῦσί
 10 „σε οἱ Φράτορες οἱ ἡμέτεροι συνεορτάσοντα.“ ὁ δὲ Ὀμη-
 ρος ἔφη ταῦτα ποιήσειν, καὶ ἦει μετὰ τοῦ καλέσαν-
 τος. Πορευόμενος δὲ ἐγχαίμπτεται γυναίξιν Κουροτρό- 30
 Φῶ θυούσαις ἐν τῇ τριόδῳ. ἡ δὲ ἱέρεια εἶπε πρὸς αὐτόν,
 δυσχεράνασα τῇ ὄψει· „Ἄνερ, ἀπὸ τῶν ἱερῶν.“ ὁ δὲ
 Ὀμηρος εἰς θυμόν τε ἔβαλε τὸ ῥήθην, καὶ ἤρετο τὸν
 5 ἄγοντα τίς τε εἴη ὁ Φθεγξάμενος, καὶ τίνι θεῶν ἱερὰ
 θύεται. ὁ δὲ αὐτῷ διηγῆσατο ὅτι γυνὴ εἴη Κουροτρό-
 Φῶ θύουσα. ὁ δὲ, ἀκούσας, λέγει τάδε τὰ ἔπεα·
 Κλυθὶ μοι εὐχομένῳ, Κουροτρόφε, δὸς δὲ γυναῖκα

disset, tribules suos adiens, indicavit eius adven-
 tum cum multa hominis celebratione. Tribules vero
 iubebant adduci eum. Conveniens igitur Homerum
 Samius, *Quandoquidem*, inquit, *hospes*, *Apatu-*
riorum festum agit civitas, invitant te nostri
tribules ad idem festum concelebrandum. Home-
 rus adfuturum se affirmans, comitatur invitantem.
 (30.) Illuc pergens, in mulieres impexit quae Curo-
 tropho sacra in trivio faciebant. Sacrifica occurrentis
 aspectu indignata, exclamat, *Vir*, inquires, *faces-*
sas a sacris! Homerus dictum illud in animo volvens,
 rogabat quisnam esset qui loqueretur, et cui deo
 sacrificaretur. Dux eius indicavit mulierem esse,
 quae Curotropho sacrificaret. Quod audiens Home-
 rus, haec carmina protulit:

Dive, preces audito meas, mulierque face ista

τήνδε νέων μὲν ἀγῆνασθαι φιλότητα καὶ εὐνήν·

ἣ δ' ἐπιτεροπέσθαι πολιοκροτάφοισι γέρουσιν,

10

ὣν ὥρη μὲν ἀπαμβλυνται, θυμὸς δὲ μενοινᾷ.

31 Ἐπεὶ δὲ ἦλθεν εἰς τὴν Φρήτην, καὶ τοῦ οἴκου ἔνθα δὴ
ἐδαίνυντο ἐπὶ τὸν οὐδὸν ἔσθῃ, οἱ μὲν λέγουσι, καιομέ-
νου πυρὸς ἐν τῷ οἴκῳ, οἱ δὲ Φασι τότε ἐκκαῦσαι
σφᾶς, ἐπειδὴ Ὀμηρος τὰ ἔπεα εἶπεν·

Ἄνδρες μὲν στέφανος, παῖδες· πύργοι δὲ, πόλῃος· 5

ἵπποι δ' ἐν πεδίῳ κόσμος· νῆες δὲ, θαλάσσης·

χρήματα δ' οἶκον ἀέξει· αἰτάρ γεραροὶ βασιλῆες

ἥμενοι εἰν ἀγορῇ, κόσμος τ' ἄλλοισιν ὀρᾶσθαι.

Αἰδομένου δὲ πυρὸς γεραρώτερος οἶκος ιδέσθαι.

εἰσελθὼν δὲ, καὶ κατακλιθεὶς ἐδαίνυντο μετὰ τῶν Φρα- 10
τόρων· καὶ αὐτὸν ἐτίμων, καὶ ἐν θωύματι εἶχον· καὶ

*aversata torum iuvenili aetate vigentum,
canorum veterumque senum capiatur amore,
est aetas effoeta quibus, sed prompta voluntas.*

(31.) Ubi vero ad tribulium collegium accessit Ho-
merus, iamque in limine conclavis, in quo epula-
bantur, constitit, aliqui narrant iam tum illic ar-
dente igne poetam cecinisse, alii postea eos accen-
disse, quam carmina ista cecinisset:

*Ut patris, nati, sic turres sunt decus urbis;
sic et equi campum decorant, sic aequora naves;
sic et opes ornant aedes; praesentia regum
augusto in solio decorat fora lata sedentum:
at lucente domus multo est augustior igne.*

Ingressus autem et accumbens, cum tribulibus epulo
fruens, in magno honore admirationeque est habi-

τότε μὲν τὴν κοίτην αὐτοῦ ἐπαιήσατο Ὅμηρος. Τῇ δὲ 32
 εἰσαύριον ἀποπορευόμενον ἰδόντες κεραμῆες τινὲς, κάμι-
 νον ἐγκαίοντες κεράμου λεπτοῦ, προσεκαλῆσαντο αὐτόν,
 πεπυσμένοι ὅτι σοφὸς εἴη· καὶ ἐκέλευόν σφιν αἰῆσαι,
 5 Φάμενοι δάσειν αὐτῷ τοῦ κεράμου, καὶ ὅτι ἂν ἄλλο
 ἔχωσιν. ὁ δὲ Ὅμηρος αἰδεῖ αὐτοῖς τὰ ἔπεα τὰδε, ἃ
 καλεῖται Κάμινος·

Εἰ μὲν δώσετε μισθὸν, αἰίσω, ὦ κεραμῆες.

Δεῦρ' ἄγ' Ἀθηναίη, καὶ ὑπείρεχε χεῖρα καμίνου.
 10 εὖ δὲ μελανθεῖεν κότυλοι, καὶ πάντα μαλ' ἱρά·
 Φρυχθῆναί τε καλῶς καὶ τιμῆς ὧνον ἀρέσθαι,
 πολλὰ μὲν εἰν ἀγορῇ πωλεύμενα, πολλὰ δ' ἀγυιαῖς,
 πολλὰ δὲ κερδῆναι· ἡμῖν δὲ δὴ ὥς σφι νοῆσαι.
 Ἦν δ' ἐπ' ἀναιδείην τρεφθέντες ψεύδε' ἄρρησθε,

tus, ibidemque ea nocte cubile sibi paravit. (32.)
 Crastino die conspicantes eum abeuntem figuli qui-
 dam in furno tenuiorem tegulam coquentes, quum
 intellexissent hominem esse eruditum, ad se vocan-
 tes iusserunt cancre, pollicentes cum tegulas, tum
 quidquid aliud haberent, se illi daturus. Homerus
 haec illis cecinit carmina quae vocantur Caminus,
 id est fornax.

Si mihi mercedem dabitis figuli, ista canemus.

*Huc ades o Pallas, dextraque foveto caminum,
 pulchre ut durescant calices, et mollia cuncta
 siccenturque probe, et figulis lucra magna re-*
portent,

*vendita perque forum multa, et per compita,
 multa.*

Sic illis quaestus crescat, prudentia nobis.

At, si deposito iuvat irridere pudore,

συγκαλέω δ' ἤπειτα καμίνω δηλητῆρας, 15
 Σύντριβ' ὁμῶς, Σμάραγόν τε, καὶ Ἄσβετον, ἥδ' ἔγ'
 Ἄβακτον,

Ὀμόδαμόν θ', ὃς τῇδε τέχῃ κακὰ πολλὰ πορίζοι.
 Πέρβει πύρ' αἰβούσαν καὶ δώματα, σὺν δὲ κάμινος
 πᾶσα κυκηθείη, κεραμέων μέγα κωκυσάντων. 20

Ὡς γνάθος ἱππείῃ βρύκει, βρύκοι δὲ κάμινος,
 πάντ' ἔντοσθ' αὐτῆς κεραμῆϊα λεπτὰ ποιῶσα.
 Δεῦρο καὶ Ἡελίου θύγατερ πολυφάρμακε Κίρκη,
 ἄγρια φάρμακα βάλλε, κάκου δ' αὐτοῦς τε καὶ
 ἔργα. 25

Δεῦρο δὲ καὶ Χείρων ἀγέτω πολέας Κενταύρους·
 οἱ δ' Ἡρακλείους χεῖρας φύγον, οἱ τ' ἀπόλοντο·

*huc precor ut pestes veniant quaecunque per or-
 bem
 grassantur, fundant et in hunc mala cuncta
 caminum.*

*Irruat huc Smaragus, gravis Asbetus, et quoque
 Abactus:*

*contere tu Pallas flammamque et vasa camini,
 ille licet rapido multum nunc ferveat aestu:
 insuper Omodamus feriatque et damna det arti.
 Omnia misceto, fornacem, vasa, domumque,
 ut fragor immensus fiat, figulique tremiscant:
 non secus ac malae crepitu clauduntur equinae,
 sic subita fornax crepitetque cadatque ruina,
 inque lutum redeant calices et vasa minuta.
 Huc quoque Solis ades nata, incantare perita,
 inque ipsos et opus tua noxia sparge venena.
 Huc ducat longo Centauros agmine Chiron,
 quique manu Herculeae cecidere superque fuerunt:*

τύπτοιεν τάδε ἔργα κακῶς, τύπτοι δὲ κάμινον·
αὐτοὶ δ' οἰμῶζοντες ὀρώατο ἔργα ποτηρά.

- 30 Γηθήσω δ' ὀρώων αὐτῶν κακοδαίμονα τέχνην·
ὅς δέ χ' ὑπερκύψει, περὶ τούτου πᾶν τὸ πρόσωπον
Φλεχθείη· ὡς πάντες ἐπίσταντ' αἵσιμα ῥέζειν.

Παραχειμάζων δὲ ἐν τῇ Σάμῳ, ταῖς νουμηνίαις 33
προσπορευόμενος πρὸς τὰς οἰκίας τὰς εὐδαιμονεστάτας,
ἐλάμβανέ τι, αἰείδων τὰ ἔπεα τάδε ἃ καλεῖται Εἰρε-
σιάνη, αἰδήγουν δὲ αὐτὸν καὶ συμπαρῆσαν αἰὲ τῶν παί-
5 δων τινὲς τῶν ἐγχωρίων·

Δῶμα προσετραπόμεσθ' ἀνδρὸς μέγα δυναμένοιο,
ὅς μέγα μὲν δύναται, μέγα δὲ βρέμει, ὄλβιος αἰεὶ.
Αὐτὰρ ἀνακλίνεσθε θυραὶ· πλοῦτος γὰρ ἔσσισι
πολλὸς, σὺν πλούτῳ δὲ καὶ εὐφροσύνῃ τεθαλυῖα,

*illi contundant opus omne, ipsumque caminum
in nihilum penitus redigant. Figuli ista videntes
plorent, et lacrymis spectent ingentia damna:
improbitalis ego spectabo haec praemia laetus.
Denique qui pronus fornacem respicit, illi
flamma vorax faciem circa penitusque perurat.
Sic scelus agnoscent omnes, atque inde cavebunt.*

(33.) At vero in Samo hybernans, calendis beati-
orum aedes adiens aliquid accipiebat, canens haec
carmina, quae Eiresione, hoc est, ramalia, vocantur:
ducente eum semper et comitante aliquot puerorum
indigenarum choro:

*Venimus ad magnas aedes civemque potentem,
cuius divitiis resonat domus atque redundat.
Vos aditum praebete fores: feliciter intrent
divitiae, et requies hilaris, Charitesque se-
quantur:*

εἰρήνη τ' ἀγαθή. ὅσα δ' ἄγγεα, μεστὰ μὲν εἴη, 10
κυρβαίη δ' αἰεὶ κατὰ καρδόπου ἐρποι μάζα.

Τοῦ παιδὸς δὲ γυνὴ κατὰ διφράδα βήσεται ὕμνιν·
ἡμίονοι δ' ἄξουσι κραταίποδες ἐς τόδε δῶμα·
αὐτὴ δ' ἰστὸν ὑφαίνοι ἐπ' ἡλέκτρῳ βεβαυῖα.

Νεῦμαί σοι, νεῦμαι, ἐνιαύσιος, ὥστε χελιδάν. 15

Ἔστηκ' ἐν προθύροις —

καί,

Εἰ μὲν τι δώσεις, εἰ δὲ μὴ, οὐχ ἑστήξομεν,
οὐ γὰρ συνοικήσοντες ἐνθάδ' ἦλθομεν.

Ἰδετο δὲ τάδε ἐν τῇ Σάμῳ ἐπὶ πολὺν χρόνον ὑπὸ τῶν 20
παιδῶν, ὅτε ἀγείροιν ἐν τῇ ἑορτῇ τοῦ Ἀπόλλωνος.

34 Ἀρχομένου δὲ τοῦ ἔαρος, ἐπεχείρησε πλεῖν Ὀμηρος
εἰς τὰς Ἀθήνας ἐκ τῆς Σάμου. καὶ ἀναχθεὶς μετὰ τινῶν

*vasa opibus tumeant, nihil hic videatur inane:
sintque laboratae Cereris repleta canistra.*

*Excelso curru nurus hic portetur, et ipsam
veloci cursu revehant ad limina muli.*

*Haec premat electrum pedibus, telasque laboret.
Ast ego vos repetam, repetam, mihi crede, quot-
annis,*

non secus atque redit sub tectum garrula Progne.

*Assumus in porta: seu munera ferre placebit,
seu nihil, est tamen hinc abeundi certa voluntas.*

Non etenim hic habitare diu nec adesse paramus.

Atque haec carmina postea in Samo diu a pueris
decantabantur, quoties in Apollinis festo stipem col-
ligebant.

(34.) Ineunte deinde vere moliebatur Homerus
e Samo Athenas navigare: solvensque una cum non-

ἐγχωρίων, ἀπηνέχθη εἰς τὴν Ἴον καὶ ὠρμίσθησαν οὐ
κατὰ πόλιν, ἀλλ' ἐπ' ἀκτῆς. συνέβη δὲ τῷ Ὀμήρῳ
5 κατὰ πολὺ τι ἄρξασθαι μαλακῶς ἔχειν· ἐκβὰς δὲ ἐκ
τοῦ πλοίου, ἐκοιμᾶτο ἐπὶ τῆς κυματωγῆς ἀδυνατῶς
ἔχων. πλείους δὲ ἡμέρας ὀρμούντων αὐτῶν δι' ἀπλοίην,
καταβαίνοντες αἰεὶ τινες τῶν ἐκ τῆς πόλιος, ἀπεσχό-
λαζον παρὰ τῷ Ὀμήρῳ, καὶ ἐν θωύματι εἶχον αὐτὸν,
ἀκούοντες αὐτοῦ. Τῶν δὲ ναυτέων, καὶ τῶν ἐκ τῆς 35
πόλιος τινῶν ἡμέραν παρὰ τῷ Ὀμήρῳ, κατέπλωσαν
παῖδες ἀλιῆες τὸν τόπον, καὶ ἐκβάντες ἐκ τοῦ ἀκα-
τίου, προσελθόντες αὐτοῖς τάδε εἶπον· „Ἄγετε, ὦ ξέ-
5 „νοι, ἐπακούσατε ἡμέων, ἂν ἄρα δύνησθε διαγνῶναι
„ἄσ'· ἂν ὑμῖν εἴπωμεν.“ καὶ τις τῶν παρεόντων ἐκέ-
λευε λέγειν. οἱ δὲ εἶπαν· „Ἡμεῖς ἄσσα εἴλομεν, κα-
„τελίπομεν· ἃ δὲ μὴ εἴλομεν, φέρομεν.“ οἱ δὲ Φασι
μέτρῳ εἰπεῖν αὐτούς·

nullis incolarum, ad Ion appulit; ubi stationem non
in urbe, sed in litore habebant. Hic contigit Ho-
merum graviter aegrotare: egressus igitur e navi,
in crepidine litoris iacebat invalidus. Quumque diu-
tius illic ob navigandi difficultatem remorarentur,
subinde quidam descendentes ex urbe Homero vaca-
bant, eumque audientes, reverenter observabant.
(35.) Iam vero nautis et aliquot e civitate illic apud
Homerum considentibus, forte pueri piscatores eo
appulerunt: qui e navicula egressi, haec illis verba
fecerunt: *Agite hospites, audite nos, numquid ea*
quae vobis proponemus explicabitis? Ibi e praesen-
tibus quidam iubebat proloqui. Illi, *Nos*, inquit,
quaecunque cepimus, reliquimus: quae vero non
cepimus, nobiscum portamus. Quidam aiunt metro:

Ἄσπ' ἔλομεν, λιπόμισθα· ἀ δ' οὐχ' ἔλομεν, Φε- 10
ρόμισθα.

οὐ δυναμένων δὲ τῶν παρσόντων γινῶναι τὰ ῥηθέντα, διη-
γήσαντο οἱ παῖδες, ὅτι ἀλιεύοντες οὐδὲν ἐδύναντο ἐλεῖν·
καθήμενοι δὲ ἐν γῇ, ἐφθειρίζοντο. καὶ ὅσους μὲν ἔλαβον
τῶν φθειρῶν, κατέλιπον· ὅσους δὲ μὴ ἐδύναντο, ἐς οἶκους 15
ἀπέφεροντο. ὁ δὲ Ὅμηρος, ἀκούσας ταῦτα, ἔλεξε τὰ
ἔπεα τάδε·

Τοίων γὰρ πατέρων ἐξ αἵματος ἐκγεγάατε,
οὔτε βαθυκλήρων, οὔτ' ἄσπετα μῆλα νεμόντων.

36 Ἐκ δὲ τῆς ἀσθενείας ταύτης συνέβη τὸν Ὅμηρον τελευ-
τῆσαι ἐν Ἰω, οὐ παρὰ τὸ μὴ γινῶναι τὸ παρὰ τῶν παί-
δων ῥηθὲν, ὡς οἴονταί τινες, ἀλλὰ τῇ μαλακίᾳ. Τελευ-
τήσας δὲ ἐν τῇ Ἰω, αὐτοῦ ἐπ' ἀκτῆς ἐτάφη ὑπὸ τε
τῶν συμπλεόντων καὶ τῶν πολίτηων ὅσοι ἐν διαλογῇ 5

*Non capta auferimus; quae capta, relinquimus
illa.*

Et quum nemo ex praesentibus interpretari dicta
posset, pueri explicabant: significantes nimirum, se,
quum piscium nihil capere possent, desidentes in
sicco, pediculos venari tentavisse; et horum quotquot
cepissent reliquisse; quos autem nequiverunt, do-
mos retulisse. Quae audiens Homerus, haec dixit
carmina:

Hi vos, o pueri, tales genuere parentes,

nec latis fundis, gregibus neque mille potentes.

(36.) Ex hac autem infirmitate extremum diem clau-
sit Homerus in Io, non, ut arbitrantur aliqui, ae-
nigmatis perplexitate enectus, sed morbo. Extinctus
vero in Io Homerus, a comitibus suis atque civibus
qui in colloquio cum eo fuerant, in litore ibidem

ἔχγεγένητο αὐτῷ. καὶ τὸ ἐλεγεῖον τόδε ἐπέγραψαν Ἰή-
ται ὕστερον χρόνῳ πολλῷ, ὡς ἤδη ἢ τε ποιήσεις ἐξεπ-
πτάκει, καὶ ἐθαυμάζετο ὑπὸ πάντων· οὐδὲ Ὀμήρου
ἐστίν·

- 10 Ἐνθάδε τὴν ἱερὴν κεφαλὴν κατὰ γαῖα καλύψεν,
ἀνδρῶν ἡρώων κοσμήτορα θῖον Ὀμηρον.
Ὅτι δὲ ἦν Αἰολεὺς Ὀμηρος, καὶ οὔτε Ἴων, οὔτε Δω- 37
ριεὺς, τοῖς τε εἰρημένοις δεδιλωταί μοι, καὶ δὴ καὶ
τοῖσδε τεκμαίρεσθαι παρέχει· ἄνδρα ποιητὴν τηλικού-
τον εἰκὸς ἐστὶ τῶν νομίμων τῶν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις
5 παιῶντα ἐς τὴν ποιήσιν, ἥτοι τὰ κάλλιστα ἐξευρόντα
ποιεῖν, ἢ τὰ ἐαυτοῦ, πάτρια ἔοντα. ἤδη τοίνυν τὸ ἐν-
θὲνδε αὐτοὶ τῶν ἐπέων ἀκούοντες κρινεῖτε. ἱεροποιήν γὰρ

sepultus est. Cuius sepulcro multo post tempore Ie-
tae, ubi poësis eius iam publicata ab omnibus cele-
brabatur, huiusmodi inciderunt carmini elegiacum;
neque est Homeri:

*Condit humus caput haec sacrum, qui versibus
arma*

fortia divinis heroum ornavit, Homerum.

(37.) Porro quod Aeolensis fuerit Homerus, et non
Ion, neque Doriensis, partim e iam dictis perspi-
cium esse poterit, partim etiam his coniecturis de-
prehenditur. Siquidem poëtam tantum, qui aliqua
ex hominum moribus in suam poësin transferre stu-
duerit, par est aut laudatissimos excogitasse, aut
suos, quos patrios habebat, commemorasse. Iam vero
ipsi carmina eius audientes, indidem pronuntiabit;
nam sacrificii ritum probatissimum retulit aut ipse

Herod. T. IV. P. I.

Y

ἢ τὴν κρατίστην ἐξευρὼν ἐποίησεν, ἢ τὴν ἐαυτοῦ πατρίδι
προσήκουσαν. λέγει γὰρ ὧδε·

Αὐ ἔρυσαν μὲν πρῶτα καὶ ἔσφαξαν καὶ ἔδειραν, 10
μῆρους τ' ἐξέταμον, κατὰ τε κνίσσῃ ἐκάλυψαν,
δίπτυχα ποίησαντες, ἐπ' αὐτῶν δ' ὤμοθέτησαν.

Ἐν τούτοις ὑπὲρ ὀσφύος οὐδὲν εἴρηται, ἢ ἐς τὰ ἱερά
χρεόνται· μονώτατον γὰρ τῶν Ἑλλήνων τὸ Αἰολικὸν
ἔθνος οὐ καίει ὀσφύν. δηλοῖ δὲ καὶ ἐν ταῖςδε τοῖς ἑπεσιν 15
ὅτι Αἰολεὺς ὢν, τοῖς νόμοις τοῖς τούτων ἐχοῖτο.

Καί᾽ δ' ἐπὶ σχίζῃς ὁ γέρον, ἐπὶ δ' αἶθοπα οἶνον
λεῖβε· νέοι δὲ παρ' αὐτὸν ἔχον πεμπώβολα χερσίν.
Αἰολεὺς γὰρ μόνος τὰ σπλάγχνα ἐπὶ πέντε ὀβελῶν

eundem excogitavit, aut quod cum patriis institutis
conveniret. Sic enim inquit:

*Protractas iugulant pecudes, et tergoꝝa costis
deripiunt, femorumque toros et crura recidunt,
in partesque secant geminas: tum pingua nidor
viscera nube tegit densa.*

In his versibus de iliis nulla mentio, quibus in sa-
crificiis tamen utebantur ceteri, praeter unam Aeoli-
cam gentem, quae ilia non concremabat. Indicat
praeterea his quoque versibus, quod Aeolensis exi-
stens, suae gentis ritibus usus sit:

— *Tum segmina carniū
ipse focus multo crepitantibus admovet igni
cruda senex, et vina super nigrantia fundit:
quem verubus quinis iuvenes onerata tenentes
brachia circumstant.*

Aeolenses enim soli intestina quinque verubus fixa

20 ὀπτάωσιν, οἱ δὲ ἄλλοι Ἕλληνες ἐπὶ τριῶν. καὶ γὰρ
ὀνομάζουσιν οἱ Αἰολεῖς τὰ πέντε, πέμπε.

Τὰ μὲν οὖν ὑπὲρ τῆς γενέσεως καὶ τελευτῆς καὶ βίου 38
δεδήλωται μοι. Περὶ δὲ ἡλικίης τῆς Ὀμήρου, ἐκ τῶνδ'
ἂν τις ἐπισκεπτόμενος, ἀκριβῶς καὶ ὀρθῶς λογίζετο.
ἀπὸ γὰρ τῆς εἰς Ἴλιον στρατείας, ἣν Ἀγαμέμνων καὶ
5 Μενέλαος ἤγειραν, ἔτεσιν ὕστερον ἑκατὸν καὶ τριάκοντα
Λέσβος ὤκισθη κατὰ πόλεις, πρότερον εὐῶσα ἄπολις.
μετὰ δὲ Λέσβον οἰκισθεῖσαν ἔτεσιν ὕστερον εἴκοσι Κύ-
μη ἢ Αἰολιδῶτις καὶ Φρικῶτις καλεομένη ὤκισθη. μετὰ
δὲ Κύμην, ὀκτωκαίδεκα ἔτεσιν ὕστερον Σμύρνα ὑπὸ
10 Κυμαίων κατωκίσθη· καὶ ἐν τούτῳ γίνεται Ὀμηρος.
ἀφ' οὗ δὲ Ὀμηρος ἐγένετο, ἑτέα ἐστὶν ἑξακόσια εἰκο-
σιδύο μέχρι τῆς Ξέρξεω διαβάσεως, ἣν στρατευσάμε-

torrebant, reliqui Graeci tribus; etenim πέμπε dicunt
Aeolenses pro πέντε, id est, quinque.

(38.) Atque haec sane de genere, vita, interituque
Homeri a nobis relata sint. Ceterum aetatem Homeri
siquis diligenter recteque ratiocinetur, ex hisce fa-
cile deprehendet. Nempe ab expeditione, quam Aga-
memnon et Menelaus in Ilium habuerunt, annis cen-
tum post atque trīginta Lesbos oppidatim habitari
coepit, quum antea nullam prorsus haberet civita-
tem. Post Lesbum habitatam annis viginti Cyme Ae-
olica et Phricotis appellata habitata fuit. Porro a Cyme
annis duodeviginti, in Smyrnam Cymaei coloniam
deduxerunt: quo tempore natus fuit Homerus. Ab
Homero autem nato anni sunt sexcenti vigintiduo
ad Xerxis usque in Graeciam traiectum, qui videli-
cet iuncto pontibus Hellesponto cum exercitu ex

340 LIBELLUS DE VITA HOMERI.

νος ἐπὶ τοὺς Ἑλληνας, καὶ ζεύξας τὸν Ἑλλήσποντον,
διέβη ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην. ἀπὸ δὲ τούτου
ῥηϊδίως ἐστὶν ἀριθμῆσαι τὸν χρόνον τῷ ἐθέλοντι ζητεῖν ἐκ 15
τῶν ἀρχόντων Ἀθήνησι. τῶν δὲ Τρωϊκῶν ὕστερον γέγονεν
Ὅμηρος ἑτεσιν ἑκατὸν ἐξηκονταοκτώ.

Τέλος τῆς περὶ Ὀμήρου ἐξηγήσεως.

Asia in Europam transivit. Ex his igitur tempus illud
calculo colligere facile fuerit ei qui praetorum Athe-
niensium rationem habuerit. Centum autem et sexa-
ginta octo post Troianum bellum annis extitit Ho-
merus.

Finis libelli de Vita Homeri.

E X

CTESIAE PERSICIS ECLOGA.

IOH. SCHWEIGHAEUSER LECTORI.

PRINCEPS Herodoti editio Aldina nil aliud nisi novem Musas exhibet. Henr. Stephanus, in priore a se procurata editione, et libellum de Vita Homeri et ex Ctesiae Cnidii Persicis et Indicis eclogas adiecit, quae in Photii Bibliotheca Cod. LXXII. exhibentur; quibus pauca item eiusdem Ctesiae fragmenta subiecit, apud Plutarchum, Athenaeum, et Demetrium reperta. In editione posteriore idem Stephanus et alia nonnulla Ctesiae fragmenta ex eisdem auctoribus collecta, et duas insuper alias adpendices adiecit; unam de Persarum Legibus et Institutis ex diversis Historicis, alteram de Aegyptiacis Legibus et Institutis e diversis Historicis et aliis Scriptoribus. Denique Gothofr. Iungermanus non modo Ctesiae fragmenta, e pluribus auctoribus conquisita, ingenti cumulo auxit et locupletavit, sed et novam item Adpendicem adiecit, de Incremento Nili et eius caussis, e diversis auctoribus congestam. Ita, exsistebat Musarum Herodoti auctarium, iustum per se volumen nostrae editionis completurum; quod tamen, verum si quaeris, nihilo magis ad Herodotum pertinebat, quam sexcentae item aliae disputationes, quae ex veterum scriptis, super eis rebus de quibus Herodotus disseruit, colligi possent. Et ex Iungermani editione omnes illae accessiones in Londinensem, in Gronovianam, atque etiam in Weselingianam propagatae sunt: easdemque Borheckius duabus a se procuratis Herodoti editionibus adiecit.

Iam vero ingenue professus WESSELINGIUS erat, si sui res arbitrii fuisset, se additamenta ista omnia detruncaturum fuisse; excepto Anonymi fragmento de Nilo, et Ctesia. Nempe illud de Nilo Fragmentum ita emendatum edi vir doctissimus voluerat, quemadmodum e lectionibus codicis mssti Parisiensis, quarum ei a Ruhnkenio copia facta est, emendari potuisset, si lectiones istae in tempore ad eum pervenissent: quas quidem quum sero Wesselingius accepisset, nonnisi in Addendis et Emendandis, editioni suae in fine adiectis, adnotare eas commendareque potuit. Atqui equidem, quum me tunc praeteriissent illa Wesselingii ad Herodotum Addenda, idem Fragmentum ex eodem ipso codice Parisiensi, quem Ruhnkenius tractaverat, emendatum edidi in Athenaei nostri Tomo I. pag. 278 seqq. quo minus opus esse existimavi ut hoc loco repeteretur. Quod quibus rationibus adductus ad Athenaeum retulerim, exposui in Adnotatt. ad Athen. T. I. p. 479 seq. Neque vero istud iudicium nostrum pugnat cum Wesselingii sententia, qui Ephoro auctori deberi illud suspicatus erat, in Adnott. ad Diodor. Sic. lib. I. cap. 39. Potuit enim Athenaeus disputationem istam ex Ephori Historiis (quas in eis Deipnosophistarum suorum libris, qui integri supersunt, saepius citavit) descriptam exhibere; quemadmodum infinitum numerum non modo breviorum fragmentorum e vetustioribus auctoribus excerptorum, verum etiam longiores subinde disputationes, operi suo inseruit, veluti illam lib. V. cap. 47 et seqq. ex Posidonii Historiis. In nostra quidem editione Fragmenti de Nilo hactenus a me erratum video, quod pag. 283. l. 6. lectionem Henr. Stephani, παραπλησίως δὲ Οἶνοπίδῃ, scripturae codicis nostri παραπλ. δὲ Οἶνοπίδης praetuli, cui quidem (ut Wesselingius monuit) locus dandus fuerat: sed (quod ab eodem Wess. non est adnotatum) mox dein pro vulgato φασί, cum eodem nostro codice erat φασὶ scribendum: dicunt, scilicet Herodotus similiterque Oenopides. Postremum fragmenti vocabulum Ὀπουντικὸν (sic enim, ut etiam Wess. adnotavit, non Ὀπουντικόν, legi in nostro codice monui

in Adnott. pag. 484.) latere Βονκολικὸν visum Wesselingio erat, ubi equidem Ὀνούφικόν scriptum oportuisse suspicatus sum.

Iam, ad Ctesiam quod spectat: si ad emendanda aut illustranda, sive ad augenda aut in commodiorem ordinem digerenda Excerpta illa et Fragmenta, quae ex Ctesiae scriptis collecta exhibent superiores Herodoti editiones, Wesselingius aliquid contulisset, auctor utique fuisset bibliopolis, quorum sumtibus haec nostra prodit editio, ut, quoniam in ea nihil, quod a Wesselingio profectum sit, volumus desiderari, ne Ctesiana quidem ista negligerentur. Nunc, quoniam ille in hac parte, quemadmodum etiam in aliis Adpendicibus, de quibus supra dixi, nihil egit, nisi quod eadem ipsa, quae Iungermannus dederat, quaeque ex illius editione in Londinensem, iterumque in Gronovianam translata sunt, verbum de verbo repeti passus sit; nullam equidem causam vidi, cur denuo repetitis rebus ad Herodotum nihil pertinentibus moles editionis nostrae augeretur. Idque eo minus consultum duxi, quod, quam operam istis Ctesiae Reliquiis Wesselingius non praestitit, eam huic Scriptori navaturum speramus doctissimum virum, Frider. Creuzerum nostrum; qui, uti iam ante complusculos quosdam annos Historicorum Graecorum antiquissimorum Fragmenta, collecta, emendata, explicata, cum commentatione de cuiusque Scriptoris aetate, ingenio, et fide, edere coepit, (Heidelbergae MDCCCVI.) sic hanc provinciam, adeo felicibus auspiciis a se occupatam ornarique coeptam, non deserturus videtur. Interim tamen, ne prorsus missum Ctesiam faceremus, ex illius Persicis primora capita Excerptorum Photii hoc loco adponere placuit; quae ad Herodotum hactenus spectant, quod non modo de eisdem rebus apud utrumque auctorem agebatur, sed quod etiam frequenter ex professo Cnidius scriptor ab Halicarnasseo dissentit. Ita, quum de utriusque Scriptoris fide a viris doctis multa in utramque partem disputata sint, lectoribus Herodoti nostri in promptu erit, ea quae de Ctesiae narratione supersunt cum Herodoteis con-

ferre. Photii Graecis passim notulas quasdam subiecti, inter legendum fere natas. In his aliquoties Codicis Bavarici feci mentionem: quo ex codice (eodem quem olim Hoeschellius etiam tractaverat), lectiones singulari cura enotatas debeo Franc. Hav. Werferi Monacensis diligentiae, eiusdem eruditi viri iuvenis, quem in *Varietate Lectionis Herodoteae* subinde laudavi.

ΕΚΛΟΓΗ ΕΚ ΤΩΝ
ΚΤΗΣΙΟΥ ΤΟΥ ΚΝΙΔΙΟΥ
ΠΕΡΣΙΚΩΝ.

1 ΚΤΗΣΙΟΥ τοῦ Κνιδίου τὰ Περσικὰ ἐν βιβλίοις ἔστι κγ'. ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς πρώτοις ἕξ τὰ τε Ἀσσύρια διαλαμβάνει καὶ ὅσα πρὸ τῶν Περσικῶν ἀπὸ μέντοι τοῦ ζ' τὰ Περσικὰ διεξέρχεται. καὶ ἐν μὲν τῷ ζ' καὶ

Ε C L O G A
Ε X
CTESIAE CNIDII PERSICIS.

Apud PHOTIUM, Cod. LXXII.

CΤΕΣΙΑΕ *Cnidii Persica* libris viginti tribus continentur: sed in sex prioribus res Assyriorum et quaecunque res Persicas praecessere, tractat: a septimo autem libro de Persicis rebus agit: et in septi-

5 ἢ καὶ ι' καὶ ια' καὶ ιβ' καὶ ιγ' διέξεισι τὰ περὶ Κύρου
 καὶ Καμβύσου καὶ τοῦ μάγου, Δαρείου τε καὶ τοῦ
 Ξέρξου· σχεδὸν ἐν ἅπασιν ἀντικείμενα Ἡροδότῳ ἱστο-
 ρῶν, ἀλλὰ καὶ ψεύστην αὐτὸν ἀποκαλῶν ἐν πολλοῖς,
 καὶ λογαποῖν ἀποκαλῶν. καὶ γὰρ νεώτερος μὲν ἐστὶν
 10 αὐτοῦ. Φησὶ δὲ αὐτὸν τῶν πλείονων ἂν ἱστορεῖ αὐτόπτην
 γεγόμενον, ἢ παρ' αὐτῶν Περσῶν (ἐνθα τὸ ἔργον μὴ
 ἐνεχώρει) αὐτήμασιν καταστάνα, οὕτως τὴν ἱστορίαν
 συγγράψαι. οὐχ Ἡροδότῳ δὲ μόνῳ πάναντία ἱστορεῖ,
 ἀλλὰ καὶ πρὸς Ξενοφῶντα τὸν Γρύλλου ἐπ' ἐνίαν δια-
 15 φωνεῖ. ἤμασε δὲ ἐν τοῖς χρόνοις Κύρου τοῦ ἐκ Δα-
 ρείου καὶ Παρυσάτιδος, ὃς ἀδελφὸς Ἀρτοξέρξου (εἰς
 ὃν ἡ Περσικὴ βασιλεία κατήλθεν) ἐτύχανεν.

Φησὶν οὖν αὐτίκα περὶ τοῦ Ἀστυάγου, ὡς οὐδὲν 2

mo, octavo, (nono,) decimo, undecimo, duodecimo
 et decimo tertio, quae ad Cyrum et Cambysem, et
 Magum illum, Dariumque et Xerxem spectant, com-
 memorat: fere in omnibus repugnantia *Herodoto*
 narrans, illumque in multis mendacem et scripto-
 rem fabularum [*sive*, sermonum fictorem] appel-
 lans: illo enim posterior est. Se autem eorum quae
 narrat, magna ex parte oculatum testem fuisse, aut
 certe, quae videre non licuit, de iis a Persis qui
 viderant, edoctum, ita demum ea memoriae prodi-
 disse dicit. Nec vero tantummodo ab *Herodoti*,
 sed etiam in aliquibus a *Xenophontis* Grylli filii
 historia dissentit. Floruit temporibus Cyri, Dario et
 Parysatide geniti; qui frater fuit Artoxerxis ad quem
 regnum Persicum devenit.

(2.) Scribit itaque statim de *Astyage*, nulla *Cy-*

αὐτῷ Κύρος πρὸς γένος ἐχρημάτιζεν· οὗτος δὲ αὐτὸν καὶ Ἀστυϊγᾶν καλεῖ. Φυγεῖν δὲ ἀπὸ προσώπου Κυροῦ Ἀστυϊγᾶν ἐν Ἐκβατάνοις, καὶ κρυφθῆναι ἐν τοῖς κρισ-
 κράνοις τῶν βασιλείων οἰκημάτων, κρυψάντων αὐτὸν 5
 τῆς τε θυγατρὸς Ἀμύτιος καὶ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Σπι-
 ταμᾶ. ἐπιστάντα δὲ Κύρον, ἐπιτάξαι ἀνακρίνειν διὰ
 στρεβλώσεων Σπιταμᾶν τε καὶ Ἀμυτιν, ἀλλὰ καὶ
 τοὺς παῖδας αὐτῶν Σπιτάκην τε καὶ Μεγαβέρνην,
 περὶ Ἀστυϊγᾶ. τὸν δὲ, ἑαυτὸν προσαγγεῖλαι, ἵνα μὴ 10
 δι' αὐτὸν στρεβλωθείησαν οἱ παῖδες. ληφθέντα δὲ, πέ-
 δαῖς παχείαις ὑπὸ Οἰβαρᾶ δεθῆναι. λυθῆναι δὲ ὑπ'
 αὐτοῦ Κυροῦ μετ' οὐ πολὺ, καὶ ὡς πατέρα τιμηθῆναι.
 καὶ τὴν θυγατέρα Ἀμυτιν πρῶτον μὲν μητρικῆς ἀπο-
 λαῦσαι τιμῆς, ἔπειτα δὲ καὶ εἰς γυναῖκα ἀχθῆναι τῷ 15
 Κύρῳ, Σπιταμᾶ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἀνηρημένου, ὅτι

rum ipsi generis propinquitate fuisse iunctum, il-
 lumque etiam *Astyigan* vocat. Fugisse autem *Astyig-*
an a conspectu Cyri in Ecbatana, et in criscranis
 regiarum aedium ab Amyti filia sua et eius viro
Spitama occultatum fuisse dicit. At supervenientem
Cyrum, non solum *Spitamam* et *Amytin*, sed eorum
 etiam liberos *Spitacem* ac *Megabernem* de *Astyiga*
 per tormenta interrogari voluisse: *Astyigan* vero
 seipsum patefecisse, ne propter se pueri torqueren-
 tur, captumque et compedibus gravibus ab *Oebara*
 oneratum esse: nec multo post ab ipso *Cyro* libe-
 ratum, et non secus ac patrem honoratum observa-
 tumque fuisse; filiamque *Amytin* primum quidem
 tanquam matrem in honore habitam, postea vero
Cyro nupsisse, quum *Spitamas* eius vir esset in-

ἔφευσατο, ἀγνοεῖν εἰπὼν ἐρευνώμενον Ἀστυγᾶν. ταῦ-
 τα λέγει Κτησίας περὶ Κύρου, καὶ οὐχ οἷα Ἡρόδο-
 τος. καὶ ὅτι πρὸς Βακτρίους ἐπολέμησε, καὶ ἀγχώ-
 20 μαλος ἡ μάχη ἐγένετο. ἐπεὶ δὲ Βάκτριοι Ἀστυγᾶν
 μὲν, πατέρα Κύρου γεγεννημένον, Ἀμυτιν δὲ μητέρα
 καὶ γυναῖκα, ἔμαθον, ἑαυτοὺς ἐκόντες Ἀμυτι καὶ Κύ-
 ρω παρέδωκαν. Καὶ ὅτι πρὸς Σάκας ἐπολέμησε Κύ- 3
 ρος, καὶ συνέλαβεν Ἀμόργην τῶν Σακῶν μὲν βασι-
 λέα, ἄνδρα δὲ Σπαρέθρας ἥτις καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν
 τοῦ ἀνδρός, στρατὸν συλλέξασα, ἐπολέμησε Κύρῳ,
 5 ἀνδρῶν μὲν στρατεύμα, τριάκοντα μυριάδας, ἐπαγο-
 μένη, γυναικῶν δὲ, εἴκοσι. καὶ νικᾷ Κύρον, καὶ συλ-
 λαμβάνει ζωγρίαν, μετὰ καὶ ἄλλων πλείστων Παρ-
 μίσην τε τὸν Ἀμύτιος ἀδελφόν, καὶ τρεῖς αὐτοῦ παῖ-

terfectus, propterea quod dum quaceretur Astyigas
 ignorare se illum mentitus esset de quo interrogaba-
 tur. Hacc dicit Ctesias de *Cyro*, iis quae ab Herodo-
 to referuntur dissimilia. Itemque illum adversus Ba-
 ctrios pugnasse, et eam pugnam aequo Marte ge-
 stam fuisse: sed Bactrianos, postquam Astyigan Cyri
 patrem factum esse, Amytin autem matrem et uxo-
 rem, intellexerunt, sponte se ipsos Amyti et Cyro
 dedisse. (3.) Tradit etiam, *Cyrum* cum Sacis bel-
 lum gessisse, et Amorgem Sacarum regem Sparethrae
 maritum cepisse: eam autem, capto marito, exerci-
 tum coëgissee, bellumque Cyro intulisse, et virorum
 quidem trecenta millia, mulierum vero ducenta in
 aciem eduxisse: et Cyrum superavisse, vivumque
 eum cum multis aliis cepisse, itemque Parmisem
 Amytis fratrem et tres eius filios: propter quos post-

δας. δι' οὓς ὕστερον καὶ Ἀμόργης ἀφείθη, ἐπεὶ καὶ
 4 κείνοι ἀφείθησαν. Καὶ ἔτι στρατεύει Κύρος ἐπὶ Κροΐ-
 σον καὶ πόλιν Σάρδεις, συνεργὸν ἔχων Ἀμόργην. ὅπως
 τε τῇ βουλῇ Οἰβαρᾶ Περσῶν εἰδῶλα ξύλινα ἀνά τὸ
 τεῖχος φανέντα, εἰς θεὸς μὲν κατέστησε τοὺς ἐνοικοῦν-
 τας, ἤλω δὲ διὰ ταῦτα καὶ αὐτὴ ἡ πόλις. ὅπως τε 5
 πρὸ τῆς αἰλώσεως δίδεται ὁ παῖς Κροίσου ἐν ὁμήρου λό-
 γῳ, δαιμονίου φαντάσματος ἀπατήσαντος Κροῖσον·
 ὅπως τε δολορῶρα Φοῦντος Κροίσου, ὁ παῖς κατ' ὀφθαλ-
 μούς ἀναιρεῖται· καὶ ὅπως ἡ μήτηρ τὸ πάθος ἰδοῦσα,
 ἑαυτὴν τοῦ τεύχους ἀποκορημνίζει, καὶ οὐ θνήσκει. ὅπως 10
 τε, αἰλούσης τῆς πόλεως, πρὸς τὸ ἐν τῇ πόλει ἱερὸν
 τοῦ Ἀπόλλωνος καταφεύγει, καὶ θνήσκει. καὶ ὡς τρεῖς
 ἐν τῷ ἱερῷ πεδηθεὶς ὑπὸ Κύρου, λύεται τρίτον αἰοράτως·

ea Amorgem liberatum fuisse, quod et ipsi liberati
 fuissent. (4.) Tradit etiam, *Cyrum* Amorgis ope
 adiutum, *Croeso* et Sardibus bellum intulisse. Nar-
 rat etiam quomodo Ocharae consilio lignea Persa-
 rum simulacra in muro conspecta timorem incolis
 iniecerint, et propter hanc causam ipsa urbs capta
 fuerit: et quo pacto ante captam urbem, Croesi filius
 pro obside datus fuerit, quum Croesus divino quo-
 dam spectro deceptus fuisset. Narrat etiam quomodo
 dolos nectente Croeso, filius in eius conspectu fuerit
 interfectus, et mater hanc calamitatem intuita seip-
 sam ex muro praecipitarit, nec tamen mortua sit:
 [*immo*, et mortua sit:] et quomodo, capta urbe,
 [Croesus] ad Apollinis aedem, quae erat in urbe,
 confugerit, ac mortua sit: [*immo*, nec occisus fue-
 rit:] et quomodo tertium in templo vinctus a Cyro

καίτοι σφραγίδων τῶ ἱερῷ ἐπικειμένων, καὶ τούτων τὴν
 15 Φυλακὴν Οἰβαράῃ ἐμπεπιστευμένου. ὅπως τε οἱ συν-
 δούμενοι Κροίσῳ, τὰς κεφαλὰς ἀπετέμνοντο, ὡς κα-
 ταπροδιδόντες λύεσθαι Κροῖσον. καὶ ὅτε ἀναληφθεὶς ἐν
 τοῖς βασιλείοις, καὶ δεθεὶς ἀσφαλέστερον, βροντῶν καὶ
 σκηπτῶν ἐπενεχθέντων, λύεται πάλιν· καὶ τότε μόλις
 20 ὑπὸ Κύρου ἀφίεται. ἐξ οὗ καὶ περιερίπτετο, καὶ ἔδωκε
 Κύρος Κροίσῳ πόλιν μεγάλην Βαρήνην, ἐγγὺς Ἐκβα-
 τάνων· ἐν ἣ ἦσαν ἵππεῖς μὲν πεντακισχίλιοι, πελτα-
 σταὶ δὲ καὶ ἀκοντισταὶ καὶ τοξόται, μύριοι. Ἔτι δὲ δια- 5
 λαμβάνει ὡς ἀποστέλλει Κύρος ἐν Περσίδι Πετισάκαν
 τὸν ἡμιάρρενα, μέγα παρ' αὐτῷ δυνάμενον, ἐνέγκαι ἀπὸ
 Βαρκανίων Ἀστυγᾶν· ἐπὶ οὗτοι γὰρ αὐτός τε καὶ ἡ θυ-

Croesus, tertium arte oculos fallente solutus sit, quamvis templo sigilla circumposita essent, eorumque custodia Oebarae commissa esset: quomodo item illis qui una cum Croeso vincti fuerant, amputata fuerint capita, ut quorum proditione solutus Croesus esse putaretur. Narrat etiam, Croesum in regias aedes adductum vinctumque firmitus fuisse: sed quum tonitrua fulminaue irruissent, rursum fuisse solutum: tumque Cyrum vix tandem eum missum fecisse. A quo tempore Cyrus cum aliis humanitatis officiis eum prosequutus sit, tum vero urbem magnam nomine Barenen prope Ecbatana ei donaverit: in qua erant quinque millia equitum, peltatorum autem iaculatorumque et sagittariorum decem millia. (5.) Commemorat item quomodo Cyrus Petisacan eunuchum, qui apud ipsum plurimum autoritate valebat, in Persas miserit ut Astyigan a Barcaniis adduceret:

γάτῃρ Ἀμυτίς τὸν πατέρα ἰδεῖν. καὶ ὡς Οἰβαραῖς βου- 5
 λεύει Πετισάκα ἐν ἐρήμῳ τόπῳ καταλιπόντα Ἀστυ-
 γᾶν, λιμῷ καὶ δίψῃ ἀπολέσται· καὶ γέγονε. δι' ἐνυ-
 πνίων δὲ τοῦ μιάσματος μηνυθέντος, Πετισάκας, πολ-
 λάκις αἰτησαμένης Ἀμύτιος, εἰς τιμωρίαν παρὰ Κύ-
 ρου ἐκδίδοται. ἡ δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύξασα, καὶ τὸ 10
 δέρμα περιδείρασα, ἀνεσταύρωσεν. Οἰβαραῖς δὲ δεδιὼς
 μὴ τὰ ὅμοια πείσεται, καίτοι Κύρου μηδὲν τοιοῦτον
 ἰσχυριζομένου παραχωρῆσαι, αὐτὸς ὅμως ἀποκαρτε-
 ρήσας δι' ἡμερῶν δέκα, ἑαυτὸν ἐξήγαγεν. Ἀστυγᾶς
 δὲ μεγαλοπρεπῶς ἐτάφη· καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ δὲ ἄβρωτος 15
 αὐτοῦ διέμεινεν ὁ νεκρός. λέοντες γὰρ αὐτοῦ (Φασὶ)
 μεχρὶ Πετισάκα πάλιν ἐλθεῖν καὶ ἀναλαβεῖν, ἐφύ-
 6 λαττον τὸν νεκρόν. Κύρος δὲ στρατεύει ἐπὶ Δέρβικας,
 Ἀμοραίου βασιλεύοντος αὐτῶν· καὶ ἐξ ἐνέδρας οἱ Δέρ-

nam et ipse et Amytis filia patrem videre cupiebat.
 Quomodo item Oebaras consilium dederit Petisacae
 ut in deserto loco Astyigan relinqueret, et fame
 sitique conficeret; id quod factum est. At in somniis
 scelere patefacto, Petisacas puniendus traditur Amy-
 ti, identidem illud exposcenti. Illa vero oculos eius
 effodit, pellemque detraxit, et cruci deinde affixit.
 Oebaras autem, timens ne eadem quae ille pateretur
 quamvis Cyrus nihil tale se permissurum affirmaret,
 nihilominus decem dierum inedia ipse sibi mortem
 conscivit. Astyigas vero magnifice splendideque se-
 pultus est, quippe in deserto loco cadaver eius in-
 tactum permansit, neque fuit a feris commesum;
 leones enim cadaver eius, donec Petisacas reversus
 acciperet, servabant. (6.) Cyrus autem adversus

Βικες ἰστώσιν ἐλέφαντας, καὶ τοὺς ἵππεῖς Κύρου τρέ-
 πουσιν, καὶ πίπτει καὶ αὐτὸς Κύρος ἐκ τοῦ ἵππου· καὶ
 5 Ἰνδὸς ἀνὴρ (συνεμάχοντο γὰρ καὶ Ἰνδοὶ τοῖς Δερβί-
 κεισιν, ἐξ ὧν καὶ τοὺς ἐλέφαντας ἔφερον) οὗτος οὖν ὁ
 Ἰνδὸς πεπτῶκότα Κύρον βάλλει ἀκοντίῳ ὑπὸ τὸ ἰσχίον,
 εἰς τὸν μηρόν· ἐξ οὗ καὶ τελευτᾷ. τότε δὲ ζῶντα ἀνελό-
 μενοὶ αὐτὸν οἱ οἰκεῖοι, ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἦσαν. ἀπέ-
 10 θανον δὲ ἐν τῇ μάχῃ καὶ Περσῶν πολλοὶ καὶ Δερβί-
 κων ἴσοι. μύριοι γὰρ καὶ αὐτοί. Ἀμόργης δὲ περὶ 7
 Κύρου ἀκούσας, σπουδῇ παραγίνεται, ἔχων Σακῶν
 δις μυρίους ἵππεας. καὶ πολέμου συρραγέντος Περσῶν
 καὶ Δερβίκων, νικᾷ κατακράτος ὁ Περσικὸς καὶ Σα-
 5 κῶν στρατός. ἀναιρεῖται δὲ καὶ ὁ τῶν Δερβίκων βασι-

Derbices expeditionem suscipit, quorum rex erat
 Amoraëus: at Derbices ex insidiis producunt ele-
 phantes, ac Cyri equites fugant: ubi ipse Cyrus ex
 equo cecidit, et quidam Indus, (nam Indi Derbici-
 bus in bello opem ferebant: a quibus etiam acce-
 ptos elephantes in bellum ducebant.) hic igitur In-
 dus, quum Cyrus iam cecidisset, eum iaculo vulne-
 ravit sub coxa in femore: ex quo vulnere postea
 mortuus est. Tum vero ipsum adhuc vivum, quum
 familiaris sui erexissent, ad castra profecti sunt.
 Occubuerunt autem in pugna illa multi Persae, et
 aequales numero Derbices; nam illorum quoque x.
 millia cecidere. (7.) Amorges vero quum audivisset
 quod Cyro configerat, festinanter venit, Sacarum
 equitum viginti millia ducens: et quum Persae ac
 Derbices inter se conflixissent, tam strenue Persae ac
 Sacae pugnarunt, ut penes eos victoria fuerit: in-

λεὺς Ἀμοραῖος, καὶ αὐτὸς καὶ οἱ δύο παῖδες αὐτοῦ.
 ἀπέθανον δὲ Δερβίκων μὲν τρισμύριοι, Περσῶν δὲ ἐν-
 8 νεακισχίλιοι. καὶ προσεχώρησεν ἡ χώρα Κύρῳ. Κύρος
 δὲ μέλλων τελευτᾶν, Καμβύσῃν μὲν τὸν πρῶτον υἱὸν,
 βασιλέα καθίστη· Τανυοξάρκην δὲ τὸν νεώτερον, ἐπέ-
 στησε δεσπότην Βακτριῶν καὶ τῆς χώρας, καὶ Χορα-
 μνίων, καὶ Παρθίων, καὶ Καρμανίων, αἰτελεῖς ἔχειν 5
 τὰς χώρας διορισάμενος. τῶν δὲ Σπιταμᾶ παιδῶν,
 Σπιτάδην μὲν, Δερβίκων ἀπέδειξε σατράπην, Μεγα-
 βέρην δὲ, Βαρκανίων· τῇ μητρὶ δὲ πάντα πείθεσθαι
 προσέταττε. καὶ Ἀμόργην φίλον τούτοις, τῶν δεξιῶν
 ἐμβαλλομέναν, ἐποικίτο, καὶ ἀλλήλοισ· καὶ τοῖς μὲν 10
 ἐμμένουσι ταῖς πρὸς ἀλλήλους εὐνοίαις ἀγαθὰ ἤχε-
 το, ἐπηρεᾶτο δὲ τοῖς χειρῶν ἄρξουσιν ἀδίκων. ταῦτα εἰ-

terfecto Derbicum rege Amoraeco, cum duobus eius
 filiis. Occubuerunt autem Derbicum triginta millia,
 Persarum novem millia: et regio in ditionem Cyri
 concessit. (8.) Cyrus vero sub mortis tempus *Camby-*
sem primum filium regem creavit: iuniorem vero no-
 mine Tanyoxarceem, dominum Bactriorum (et ipsius
 regionis,) necnon Choramniorum, Parthiorumque
 et Carmaniorum: et ut suas regiones a tributo sol-
 vendo liberaſ haberet, statuit. Ex Spitamae autem
 liberis, Spitadem quidem Derbicibus praefesit, Me-
 gabernem autem Barcaniis: eosque matri in omni-
 bus obtemperare iussit. Quinetiam illos et mutuo et
 cum Amorge dexteris in amicitiae testimonium iun-
 gere voluit: et illis quidem qui in mutua benevo-
 lentia permanerent, omnia fausta precabatur: at illos
 qui priores iniuriam illaturi essent, devovebat. His

πῶν, ἐτελεύτησε τρίτῃ ὕστερον ἀπὸ τοῦ τραύματος ἡμέ-
 ρα, βασιλεύσας ἑτη λ'. ἐν οἷς ὁ ἰά Κτησίῳ λόγος τοῦ
 15 Κνιδίου.

Ἀρχεται δὲ ὁ ιβ' ἀπὸ τῆς Καμβύσου βασιλείας. 9
 αὗτος βασιλεύσας ἀπέστειλε τὸν τοῦ πατρὸς διὰ Βα-
 γαπάτου τοῦ ἡμιάρρενος εἰς Πέρσας ταφῆναι νεκρὸν
 καὶ τάλλα ὡς ὁ πατὴρ ᾤρίσατο, διακήσατο. μέγι-
 5 στον δὲ παρ' αὐτῷ ἡδύνατο Ἀρτασύρας Ὑρκάνιος τῶν
 δὲ ἡμιάρρενον Ἰξαβάτης τε καὶ Ἀσπαδάτης καὶ Βα-
 γαπάτης, ὅς καὶ παρὰ τῷ πατρὶ μέγιστος. καὶ μετὰ
 τὸν Πετισάκα θάνατον, οὗτος στρατεύει ἐπ' Αἴγυπτον,
 καὶ τὸν Αἰγυπτίων βασιλέα Ἀμυρταῖον, Κομβαφέως
 10 τοῦ ἡμιάρρενος, ὅς ἦν μέγα δυνάμενος παρὰ τῷ Αἰγυ-
 πτίων βασιλεῖ, καταπροδόντος τὰς τε γεφύρας καὶ
 τάλλα τῶν Αἰγυπτίων πράγματα, ἐφ' ᾧ γενέσθαι

dictis *Cyrus* diem suum obiit, tertio a vulnere ac-
 cepto die, quum annos triginta regnavisset. Atque
 hic finem habet undecimus *Ctesiae Cnidi* liber.

(9.) Duodecimus vero a regno *Cambysis* inci-
 pit. Hic regnum adeptus patris mox corpus per Ba-
 gapatem eunuchum in Persiam sepeliendum misit,
 et alia quemadmodum a patre constituta erant, ad-
 ministravit. Plurimum vero apud ipsum authoritate
 valebat Artasyras Hyrcanius: ex eunuchis autem Ixa-
 bates et Aspadates et Bagapates, qui etiam apud pa-
 trem maximus fuerat. Post Petisacae enim mortem,
 hic adversus Aegyptum et Amyrtaeum Aegyptiorum
 regem exercitum ducit, quum Combapheus eunu-
 chus, qui plurimum apud Aegyptiorum regem po-
 terat, pontes et alias Aegyptiorum res prodidisset,
Herod. T.IV. P.I Z

ὑπαρχος Αἰγύπτου. καὶ γέγονε. ταῦτα γὰρ αὐτῷ
 Καμβύσης διὰ Ἰξαβάτου τοῦ Κομβαφέως ἀνειψίου
 συνέθετο, καὶ αὐτὸς οἰκειοφώνως ὕστερον. ζῶγριαν δὲ εἰς
 λαβῶν τὸν Ἀμυρταῖον, οὐδὲν ἄλλο κακὸν εἰργάσατο ἢ
 ὅτι εἰς Σοῦσα ἀνάσπαστον σὺν ἐξακισχιλίαις Αἰγυ-
 πτίοις, οὓς αὐτὸς ἡρετίσατο, ἐποίησατο. καὶ τὴν Αἴ-
 γυπτον δὲ πᾶσαν ὑπέταξεν. ἀπέθανον δὲ ἐν τῇ μάχῃ,
 10 Αἰγυπτίων μὲν μυριάδες πέντε, Περσῶν δὲ δύο. Μά- 20
 γος δὲ τις Σφενδαδάτης ὄνομα, ἀμαρτήσας καὶ
 μαστιγωθείς ὑπὸ Ταννοξάρκου, ἀφικνεῖται πρὸς Καμ-
 βύσην, ἐνδιαβάλλων τὸν ἀδελφὸν Ταννοξάρκην ὡς ἐπι-
 βουλεύοντα αὐτῷ· καὶ σημεῖον ἐδίδου τῆς ἀποστάσεως, 5
 ὡς εἰ κληθεῖν ἔλθεῖν, οὐκ ἂν ἔλθοι. δηλοῖ τοίνυν ὁ Καμ-
 βύσης ἔλθεῖν τὸν ἀδελφόν· ὁ δὲ, χρείας ἄλλης ἀπαι-

ut ipse Aegypti praefecturam consequeretur: id quod
 factum est. Ita enim cum eo Cambyses pactus fue-
 rat, primum per Ixabatem Combaphei patruelem,
 et suis verbis postea. Quum autem Amyrtaeum
 vivum cepisset, nullo alio ipsum detrimento affecit,
 nisi quod illum in Susa cum sex millibus Aegyptio-
 rum quos ipse delegit, relegavit. Sed et universam
 Aegyptum subegit: obieruntque in ea pugna Aegy-
 ptiorum quinquaginta millia, et Persarum viginti.
 (10.) Quidam autem *magus* cui nomen erat *Sphen-*
dadates, quum fuisset ob delictum verberibus a Ta-
 nyoxarce caesus, accedit ad Cambysem, et apud
 eum fratrem Tanyoxarcem accusat, eum ipsi insi-
 dias moliri dicens; argumentum etiam rebellionis
 addens, quod, si vocaretur, non veniret. Cambyses
 igitur fratrem ad se venire iubet: ille vero aliquo

τρύσης μένειν, ἀνεβάλετο. παρήσιαζεται ταῖς διαβο-
 λαῖς πλέον ὁ μάγος. Ἀμυτις δὲ ἡ μήτηρ τὰ τοῦ μάγου
 10 ὡς ἦν ὑπονοῶσα, ἐνουθέτει Καμβύσῃ τὸν υἱὸν μὴ πεί-
 θεσθαι. ὁ δὲ ὑπεκρίνετο μὴ πείθεσθαι, ἐπίθετο δὲ μά-
 λιστα. διαπεμφαμένου δὲ τρίτον Καμβύσου πρὸς τὸν
 ἀδελφόν, παραγίνεται. καὶ ἀσπάζεται μεν αὐτὸν ὁ
 ἀδελφός, οὐδὲν δὲ ἤττον ἀνελεῖν ἐμελέτα. κρύφα δὲ
 15 Ἀμύτιος εἰς πρᾶξιν ἀγαγεῖν τὴν μελέτην ἔσπευδε. καὶ
 λαμβάνει πέρας ἡ πρᾶξις. ὁ γὰρ τοι μάγος βουλήs
 τῷ βασιλεῖ κοινωνῶν, βουλευεῖ τοιοῦτον ὅμοιος ἦν αὐ-
 τός ὁ μάγος κάρτα τῷ Τανυοξάρκῃ. βουλευεῖ τοσαυ-
 οῦν αὐτὸν μὲν ἐν τῷ Φανερῷ, ὡς δῆθεν ἀδελφοῦ βασι-
 20 λέως κατειπόντα τὴν κεφαλὴν προστάξαι ἀποτραπῆ-
 ναι, ἐν δὲ τῷ κρυπτῷ ἀναιρεθῆναι Τανυοξάρκην, καὶ
 τὴν ἐκείνου στολὴν ἀμφιασθῆναι τὸν μάγον· ὥστε καὶ

negotio detentus, profectionem distulit. Tunc vero
 magus eum audacius criminari. At mater Amytis id
 quod erat de mago suspicata, Cambysem filium ne
 fidem haberet mago, admonebat; at rex se non cre-
 dere fingebat: quum tamen maximopere crederet.
 Quum autem tertium a Cambyse frater esset accer-
 situs, venit: ipsumque frater amplexatus est, quum
 nihilominus de illo interficiendo cogitaret. Sed hanc
 cogitationem ad exitum inscia Amytide perducere
 conabatur: id quod perfectum est. Nam magus con-
 silium cum rege communicans, hunc dolum machi-
 natur. Quum ipse Tanyoxarci esset simillimus, con-
 silium regi dat ut ipsi tanquam falso fratris regis
 accusatori, caput abscindi coram omnibus iubeat:
 clam autem Tanyoxarcem interfici imperet; quinetiam

τῷ ἀμφιάσματι νομίζεσθαι Ταννοξάρκην. καὶ γίνεται ταῦτα. αἵματι γὰρ ταύρου, ὃ ἐξέπιεν, ἀναιρεῖται Ταννοξάρκης. ἀμφιάζεται δὲ ὁ μάγος, καὶ νομίζεται Τα- 25 ννοξάρκης. καὶ λανθάνει πάντας ἐπὶ πολὺν χρόνον, πλὴν Ἀρτασύρα καὶ Βαγαπάτου καὶ Ἰξαβάτου. τούτοις γὰρ
 11 μόνοις Καμβύσης ἐθάρρησε τὴν πράξιν. Λάβυζον δὲ ἡμιάρρηνων τὸν πρῶτον οἱ ἦσαν Ταννοξάρκειω, προσκαλεσάμενος ὁ Καμβύσης, καὶ τοὺς ἄλλους ὑποδείξας τὸν μάγον ὡς ἐσχημάτιστο καθεζόμενον· „Τοῦτον (ἔφη) νομίζετε Ταννοξάρκην;“ ὁ δὲ Λάβυζος θαυμάσας 5
 „Καὶ τίνα ἄλλον, ἔφη, νομιοῦμεν;“ τοσοῦτον ἐλάνθανε τῇ ὁμοιότητι ὁ μάγος. ἐκπέμπεται οὖν εἰς Βακτρίους, καὶ πράττει πάντα ὡς Ταννοξάρκης. πέντε δὲ ἐνιαυτῶν διελθόντων, μηνύεται ἡ Ἀμυτις τὸ δρᾶμα

illius vestem sibi indui magus postulat, ut ex ipso vestitu Tanyoxarces esse iudicetur: atque haec fiunt. Nam hausto sanguine taurino interficitur Tanyoxarces: at magus illius veste induitur, et Tanyoxarces existimatur: diuque latet omnes praeter Artosyran, Bagapatem et Ixabatem; his enim solis rem Camby- ses aperire ausus est. (11.) Cambyses autem Labyzo qui primus erat inter Tanyoxarcis eunuchos, et aliis ad se vocatis, magum illa veste indutum, ostendit sedentem, dixitque, *Hunc esse Tanyoxarcem existimatis?* Labyzus vero miratus, *Quem alium, dixit, esse putemus?* Adeo propter similitudinem magus latebat. Mittitur ergo ad Bactrios, et omnia non secus ac si Tanyoxarces esset, administrat. Post annos vero quinque, res tota declaratur Amyti per Tibetheum eunuchum, quem magus ver-

10 διὰ Τιβέθεως τοῦ ἡμάρτενος, ὃν ὁ μάγος τυπτήσας ἐτύγ-
 χανε. καὶ αἰτεῖ τὸν Σφενδαδάτην παρὰ Καμβύσου. ὁ
 δὲ οὐ δίδωσιν. ἡ δὲ ἐπαρᾶται, καὶ πιοῦσα φάρμακον,
 τελευτᾷ. Θύει ὁ Καμβύσης, καὶ τῶν ἱερείων σφαζο- 12
 μένων αἷμα οὐκ ἀπορρεῖ καὶ ἀθυμεῖ. καὶ τίκτει αὐτῷ
 ἡ Ρωξάνη παιδίον ἀκέφαλον καὶ πλέον ἀθυμεῖ. καὶ
 οἱ μάγοι λέγουσιν αὐτῷ τὴν τῶν τεράτων δήλωσιν, ὅτι
 5 οὐ καταλείψει τῆς ἀρχῆς διάδοχον καὶ ἐφίσταται αὐ-
 τῷ ἡ μήτηρ ἐν νυκτὶ, ἀπειλοῦσα τῆς μαιφονίας καὶ
 πλέον ἀθυμεῖ. ἀφικόμενος δὲ εἰς Βαβυλῶνα, καὶ ξέων
 ξυλάριον μαχαίρα, διατρεβῆς χάριν, παίει τὸν μηρὸν
 εἰς τὸν μῦν, καὶ ἐνδεκαταῖος τελευτᾷ, βασιλεύσας
 10 δυοῖν δέοντα εἴκοσι.

Βαγαπάτης δὲ καὶ Ἀρτασύρας, πρὶν ἢ Καμβύσης 13

beraverat, petitque Sphendadatem a Cambyse: qui dare noluit: quamobrem illa ei diras imprecatur et hausto veneno moritur. (12.) Sed contigit ut sacrificante Cambyse, quum victimae iugularentur, sanguis non flueret: qua ipse ex re deiecto animo erat: eoque magis, quum Roxane puerum capite carentem peperisset: magisque ipsi dicerent, hanc prodigiorum significationem esse, nullum regni successorem ab eo relictum iri. Mater etiam noctu illi in somnis apparens, ob caedem perpetratam minabatur: ideoque magis etiam angebatur. Quum autem Babylo-nem accessisset, et ibi parvum lignum cultro poliens, tempus ut falleret, femoris musculum percussisset: undecimo die mortem obiit, quum duodeviginti annis regnavisset.

(13.) Bagapates autem et Artasyras, antequam

- τελευτῆσαι, ἐβουλεύσαντο βασιλεῦσαι τὸν Μάγον.
 καὶ ἐβασίλευσεν, ἐκείνου τελευτήσαντος. λαβὼν δὲ τὸ
 Καμβύσου σῶμα Ἰξαβάτης ἤγεν εἰς Πέρσας. τοῦ
 μάγου δὲ βασιλεύσαντος ἐπ' ὀνόματι τοῦ Τανυοζάρ- 5
 κου, ἦκεν Ἰξαβάτης ἐκ Περσίδος, καὶ κατεπιπὼν τῇ
 στρατιᾷ πάσῃ, καὶ θριαμβεύσας τὸν μάγον, κατέ-
 φυγεν εἰς τὸ ἱερόν· ἐκεῖθεν τε συλληφθεὶς ἀπετμήθη.
 14 Ἐντεῦθεν ἑπτὰ τῶν Περσῶν ἐπίσημοι συνέθεντο ἀλλή-
 λους κατὰ τοῦ μάγου, Ὀνόφας, Ἰδέρνης, Νορονδα-
 βάτης, Μαρδόνιος, Βαρίσσης, Ἀρταφέρνης καὶ Δα-
 ρεῖος Ὑστάσπειω. τούτων ἀλλήλοις πίστει δόντων,
 προσλαμβάνεται καὶ ὁ Ἀρτασύρας, εἴτα καὶ ὁ Βαγα- 5
 πάτης, ὃς τὰς κλεῖς πάσας τῶν βασιλείων εἶχε. καὶ
 ἐπισελόντες διὰ τοῦ Βαγαπάτου οἱ ἑπτὰ εἰς τὰ βα-

Cambyses moreretur, consilium inierant regni *Mago*
 tradendi, et post eius mortem regnum detulere. At
 Ixabates sumptum Cambysis corpus in Persidem por-
 tavit: unde veniens dum Magus sub Tanyoxarcis no-
 mine regno potiretur, de eo apud universum exerci-
 tum indicium professus est, eumque infamavit.
 Quod quum fecisset, in templum confugit: indeque
 comprehensus est, et ei caput abscissum. (14.) Un-
 de septem inter Persas illustres viri una adversus
 Magum conspiravere, Onophas, Idernes, Noron-
 dabates, Mardonius, Barisses, Artaphernes et Darius
 Hystaspis filius. Hi, quum inter se fidem dedissent,
 assumitur etiam Artasyras, praetereaue Bagapates,
 qui claves omnes regiarum aedium habebat. Illi igitur
 septem viri Bagapatis opera in regias aedes in-
 gressi, Magum inveniunt cum pellice *Babylonia*.

σίλεια, εὐρίσκουσι τὸν μάγον παλλακῇ Βαβυλωνία
 συγκαθεύδοντα. ὡς δὲ εἶδεν, ἀνεπήδησε· καὶ μηδὲν εὐ-
 10 ρῶν τῶν πολεμικῶν ὀργάνων, (πάντα γὰρ ὁ Βαγαπά-
 της λάβρα ὑπεξήγαγε) δίφρον χρύσειον συντρίψας, καὶ
 λαβὼν τὸν πόδα, ἐμάχετο. καὶ τέλος, κατακεντηθεὶς
 ὑπὸ τῶν ἑπτὰ, ἀπέθανε, βασιλεύσας μῆνας ἑπτὰ.

Βασιλεύει δὲ τῶν ἑπτὰ ὁ Δαρεῖος, τοῦ ἵππου, 15
 καθὰ συνέκειτο ἀλλήλοις, πρώτου, μηχανῇ τινὶ καὶ
 τέχῃ, ἐπειδὴ ὁ ἥλιος πρὸς ἀνατολὰς ἐγένετο, χρεμέ-
 τίσαντος. ἄγεται τοῖς Πέρσαις ἑορτὴ τῆς μαγοφονίας,
 5 καθ' ἣν Σφενδαδάτης ὁ μάγος ἀνήρηται. Δαρεῖος προσ-
 τάσσει τάφον ἑαυτῷ κατασκευασθῆναι ἐν τῷ δισσῷ
 ὄρει· καὶ κατασκευάζεται. ἐπιθυμήσας δὲ ἰδεῖν αὐτὸν,
 ὑπὸ τε τῶν Χαλδαίων καὶ τῶν γονέων κωλύεται. οἱ

dormientem. Qui quum illos vidisset, prosilit, et
 nullo instrumento bellico reperto, (quoniam omnia
 Bagapates clam subtraxerat) sedile aureum confregit,
 eiusque pede arrepto, quum pugnaret, tandem a
 septem illis viris vulneratus, mortem oblit, quum
 septem menses regnavisset.

(15.) Regnat vero ex septem illis viris *Darius*,
 quum eius equua (iuxta id quod inter eos convene-
 rat) arte quadam adhibita primus post solis ortum
 hinniisset. Ceterum quo die Sphendadates magus in-
 terfectus est, festum, *magophonia* dictum, apud
 Persas celebratur. Hic Darius sepulcrum sibi extrui
 in bicipiti monte iubet, atque id extruitur: sed quum
 id videre cuperet, a Chaldaeis et a parentibus pro-
 hibetur. Quum autem parentes eius ascendere vo-
 luissent, ceciderunt atque interierunt: quum sacer-

δὲ γονεῖς, ἀνελθεῖν βουλευθέντες, ἐπειδὴ οἱ ἱερεῖς εἶδον
 [ἄφεις] οἱ ἀνελκόντες αὐτοὺς, καὶ ἐφοβήθησαν, καὶ 10
 φοβηθέντες ἀφῆκαν τὰ σχοινία, ἔπεισον καὶ ἐτελεύτη-
 σαν. καὶ ἐλυπήθη Δαρεῖος λίαν· καὶ ἀπετμήθησαν αἱ
 16 κεφαλαί, τεσσαράκοντα ὄντων τῶν ἀνελκόντων. Ὅτι
 ἐπιτάσσει Δαρεῖος Ἀριαράμνη τῷ σατραπῇ Καππα-
 δοκίας, ἐπὶ Σκύθας διαβῆναι, καὶ ἀνδρας καὶ γυ-
 ναῖκας αἰχμαλωτίσαι. ὁ δὲ, διαβὰς πεντηκοντόροις λ',
 ἡχμαλώτισε. συνέλαβε δὲ καὶ τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασι- 5
 λέως τῶν Σκυθῶν Μαρσαγέτην, ἐπὶ κακώσει εὐρῶν
 17 παρὰ τοῦ οἰκίου ἀδελφοῦ δεδεμένον. Σκυβάρκης δὲ ὁ
 Σκοθῶν βασιλεὺς ὀργισθεὶς ἔγραψεν ὑβρίζων Δαρεῖον·
 καὶ ἀντεγράφη αὐτῷ ὁμοίως. στρατεύμα δὲ ἀγέρας
 Δαρεῖος, ὀγδοήκοντα μυριάδας, καὶ ζεύξας τὸν Βόσπο-
 ρον καὶ τὸν Ἴστρον, διέβη ἐπὶ Σκύθας, ὁδὸν ἐλάσας 5

dotes qui illos sursum trahebant, illud conspicati
 [alii: serpentes conspicati] et inde timore correpti,
 funes laxassent. Quae res ingentem Dario maerorem
 attulit: et illis qui eos trahebant, numero quadra-
 ginta, amputata capita fuerunt. (16.) Darius prae-
 terea Ariaramnem Cappadociae satrapam adversus
 Scythas proficisci, et viros feminasque captivos ab-
 ducere iubet. Ille autem cum triginta navibus quin-
 quagenum remorum traiciens, id exequutus est.
 Comprehendit autem et fratrem regis Scytharum
 Marsagetem, quum eum a suo fratre ob mala illata
 in vincula coniectum invenisset. (17.) At Scythar-
 ces Scytharum rex, iratus, litteras Dario scripsit con-
 tumeliosas: et similiter ipsi responsum est. Darius
 tandem octingentorum millium exercitu coacto, et

ἡμερῶν ἰε'. καὶ ἀντέπεμπον ἀλλήλοισι τόξα· ἐπικρατέ-
 στερα δ' ἦν τὰ τῶν Σκυθῶν. διὸ καὶ Φεύγων Δαρεῖος
 διέβη τὰς γεφυρώσεις· καὶ ἔλυσε σπεύδων πρὶν ἢ τὸ
 ὅλον διαβῆναι στρατεύμα· καὶ ἀπέθανον ὑπὸ Σκυθάρ-
 10 κου οἱ καταλειφθέντες ἐν τῇ Εὐρώπῃ, μυριάδες ὀκτώ.
 Δαρεῖος δὲ τὴν γέφυραν διαβάς, Καλχηδονίων οἰκίας
 καὶ ἱερὰ ἐνέπηρσεν, ἐπεὶ τὰς πρὸς αὐτοῖς γεφύρας ἐμε-
 λέτησαν λῦσαι· καὶ ὅτι τὸν βωμὸν, ὃν περὶ Δαρεῖος
 κατέθετο ἐπ' ὀνόματι διαβατηρίου Διός, ἠφάνισαν.
 Δάτις δ' ἐπανιὼν ἐκ Πόντου, καὶ τοῦ Μηδικοῦ στόλου 18
 ἡγούμενος, ἐπὶ νήσους καὶ τὴν Ἑλλάδα. ἐν Μαρα-
 θῶνι δὲ Μιλτιάδης ὑπαντιάζει, καὶ νικᾷ τοὺς βαρβάρους,
 καὶ πίπτει καὶ αὐτὸς Δάτις. καὶ οὐδὲ τὸ σῶμα

Bosporo Istroque ponte iunctis, adversus Scythas
 profectus est, quindecim dierum itinere progressus:
 sibi quoque mutuo arcus miserunt. Sed quum Scythici
 validiores essent, Darius fugiens pontes transivit,
 atque festinanter dissolvit antequam totus transiret
 exercitus: quare Scytharces octoginta illa hominum
 millia in Europa relictis, interfecit. Darius vero,
 quum pontem pertransisset, domus templaque Cal-
 chedonensium combussit: quoniam pontes qui apud
 ipsos erant, dissolvere tentaverant, et aram, quam
 Darius transiens, in honorem Iovis diabaterii statue-
 rat, everterant. (18.) Datis autem ex Ponto rediens
 et Medicum exercitum ducens, insulas Graeciamque
 populabatur: cui apud Marathonem Miltiades occur-
 rit, vicitque barbaros: et ipse quoque Datis occu-
 buit, eiusque cadaver petentibus Persis denegatum
 est. (19.) Darius autem ad Persas reversus est, ubi

- 19 Πέρσαις αἰτησαμένοις ἐδόθη. Δαρεῖος δὲ ἐπανελθὼν
εἰς Πέρσας, καὶ θύσας, καὶ ἡμέρας νοσήσας λ', τε-
λευτᾷ· ζήσας μὲν ἔτη ιβ' πρὸ τῆς βασιλείας, βασι-
λεύσας δὲ ἔτη λά. ἀπέθανε δὲ καὶ Ἀρτασύρας. καὶ
ὁ Βαγαπάτης δὲ τὸ σῆμα Δαρείου παρακαθίσας ἔτη 5
ζ', ἐτελεύτησε.
- 20 Βασιλεύει Ξέρξης ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ Ἀρτάπανος ὁ
Ἀρτασύρα παῖς γίνεται δυνατὸς παρ' αὐτῶ, ὡς ὁ πα-
τὴρ παρὰ τῷ πατρὶ, καὶ Μαρδόνιος ὁ παλαιός. ἡμιάρ-
ρένων δὲ μέγιστον ἡδύνατο Νατάκας. γαμῆ δὲ Ξέρξης
ἽΟνόφα θυγατέρα Ἀμιστρον, καὶ γίνεται αὐτῷ παῖς 5
Δαρεῖαῖος· καὶ ἕτερος μετὰ δύο ἔτη, Ὑστάσπης, καὶ
ἔτι Ἀρταξέρξης· καὶ θυγατέρες δύο, ὣν ἡ μὲν, Ἀμυ-
τις, κατὰ τὴν ὀνομασίαν τῆς μάμμης· ἡ δὲ, Ῥοδο-
21 γούνη. Ὁ δὲ δὴ Ξέρξης στρατεύει ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας,

celebratis sacrificiis, quum triginta dies morbo labo-
rasset, mortuus est: quum annos xii. ante regnum
vixisset, et annos unum et triginta regnavisset. Obiit
etiam diem suum Artasyras. Bagabates autem, quum
septem annos sepulcro Darii assedisset, mortuus est.

(20.) Regnat *Xerxes* filius eius, apud quem *Arta-
panus* Artasyrae filius maximam obtinet auctoritatem,
quemadmodum eius pater apud patrem regis obti-
nuerat, itemque *Mardonius* antiquus. Ex eunuchis
autem plurimum apud eum poterat. *Natacas*. *Xer-
xes* uxorem ducit *Onophae* filiam *Amistrin*, ex qua
filium suscipit *Dariacum*: et post biennium, alterum,
Hystaspem nomine: et praeterea *Artoxerxem*: duas-
que filias, quarum una *Amytis*, nomine aviae, vo-
catur: altera, *Rhodogune*. (21.) *Xerxes* adversus

ὅτι τε Καλχηδόνιοι λῦσαι τὴν γέφυραν (ὡς ἤδη εἶρηται)
 ἐπειράβησαν· καὶ ὅτι τὸν βωμὸν ὃν ἔστησε Δαρεῖος,
 καθεῖλον· καὶ ὅτι Δάτιν Ἀθηναῖοι ἀνέϊλον, καὶ οὐδὲ τὸν
 5 νεκρὸν ἔδοσαν. πρότερον δὲ εἰς Βαβυλῶνα ἀφίκετο, καὶ
 ἰδεῖν ἐπεθύμησε τὸν Βελιτανᾶ τάφον, καὶ εἶδε διὰ
 Μαρδονίου· καὶ τὴν πύελον ἐλαίου οὐκ ἴσχυσεν, ὥσπερ
 καὶ ἐγγράπτο, πληρῶσαι. Ἐξελάνει Ξέρξης εἰς Ἑκ- 22
 βάτανα, καὶ ἀγγέλλεται αὐτῷ ἀπόστασις Βαβυλω-
 νίων, καὶ Ζωπύρου τοῦ στρατηγοῦ αὐτῶν ὑπὸ σφῶν
 ἀναίρεσις. οὕτως καὶ περὶ τούτων Φησὶ Κτησίας, καὶ
 οὐχ ὡς Ἡρόδοτος· ἀ δὲ περὶ Ζωπύρου ἐκεῖνος λέγει,
 πλὴν ὅτι ἡμίονος αὐτῷ ἔτεκεν, [ἐπεὶ] τὰ γε ἄλλα
 Μεγάβυζον οὗτος λέγει διαπραΐσθαι, ὃς ἦν γαμ-
 βρὸς ἐπὶ τῇ θυγατρὶ Ἀμυτι, τοῦ Ξέρξου. οὕτως μὲν
 ἤλω διὰ τοῦ Μεγάβύζου Βαβυλῶν. δίδωσι δὲ αὐτῷ

Græcos expeditionem suscepit, quod Calchedonen-
 ses pontem solvere conati essent, (quemadmodum
 iam dictum est) et aram a Dario erectam diruissent:
 quodque Datin Athenienses interfecissent, neque
 cadaver eius dare voluissent. Primum igitur Baby-
 lonem profectus est: et Belitanae videre sepulcrum
 exoptavit: viditque opera Mardonii adiutus: et ur-
 nam olei non potuit, quemadmodum scriptum erat,
 implere. (22.) Inde Echatana profecto, defecisse
 Babylonios, et Zopyrum suum ducem interfecisse,
 nunciatur. In hunc modum de his loquitur *Ctesias*,
 non quemadmodum *Herodotus*: nam quaecunque
 hic de Zopyro, (nisi quod mula ipsi peperit) ille a
 Megabyzo facta scribit, qui Xerxis gener erat, quum
 filiam eius Amytin uxorem duxisset. Ita Babylon

Ξέρξης ἄλλα τε πολλὰ, καὶ μύλην χρυσῇν, ἐξ ἑλ- 10
 κουσαν τάλαντα· ὃ τιμιώτατον τῶν βασιλικῶν δώρων
 23 παρὰ Πέρσαις ἐστί. Ξέρξης δὲ συναγείρας στρατιὰν
 Περσικὴν, ἄνευ τῶν ἀρμάτων, ὀγδοήκοντα μυριάδας,
 καὶ τριήρεις χιλίας, ἤλαυνεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ζευγνύς
 τὴν Ἀβυδον. Δημάρατος δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος παρεγί-
 νετο ἤδη πρῶτον, καὶ συνῆν αὐτῷ ἐν τῇ διαβάσει, καὶ 5
 ἀπειργε τῆς εἰς Λακεδαίμονα ἐφόδου. Ξέρξης δὲ προσ-
 βάλλει ἐν Θερμοπύλαις Λεωνίδα τῷ στρατηγῷ τῶν
 Λακεδαιμονίων, δι' Ἀρταπάνου, ἔχοντος μυρίους. καὶ
 κατεκόπη τὸ Περσικὸν πλῆθος, τῶν Λακεδαιμονίων
 δύο ἢ τριῶν ἀναιρεθέντων. εἴτα προσβαλεῖν κελεύει με- 10
 τὰ δισφυρίων· καὶ ἥττα γίνεται κακείνων. εἴτα μαστι-
 γοῦνται ἐπὶ τῷ πολεμῇ· καὶ μαστιγούμενοι, ἔτι ἥτ-

capta est per Megabyzum: cui Xerxes, praeter alia multa, molam auream sex talentorum pondo donavit, quod apud Persas omnium regionum munerum est pretiosissimum. (23.) Xerxes autem, Persico exercitu coacto, qui ex millibus octingentis constabat, praeter currus, instructis etiam mille triremibus, in Graeciam copias duxit, quum Abydum ponte iunxisset. Ad eum Demaratus Lacedaemonius tum primum accessit, et cum illo traiecit, eumque ab invadenda Lacedaemone prohibuit. Xerxes porro per Artapanum decem millia ducentem, apud Thermopylas cum Leonida Lacedaemoniorum duce proelium iniit, in quo magna Persarum caesa est multitudo, ex Lacedaemoniis tantummodo duobus aut tribus interfectis. Postea viginti millia in aciem educi iubet: qui et ipsi superantur. Quum autem verberi-

τῶντο. τῇ δὲ ὑστεραία κελεύει μάχεσθαι, μετὰ πεντα-
 κισμυρίων· καὶ ἐπεὶ οὐδὲν ἦνυεν, ἔλυσε τότε τὸν πόλε-
 μον. Θώραξ δὲ ὁ Θεσσαλὸς, καὶ Τραχινίων οἱ δυ- 24
 νατοὶ, Καλλιάρχης καὶ Τιμαφέρνης, παρήσαν στρα-
 τῖαν ἔχοντες. καλέσας δὲ Ξέρξης τούτους τε καὶ τὸν
 Δημάρατον καὶ τὸν Ἡγίαν τὸν Ἐφέσιον, ἔμαθεν ὡς
 5 οὐκ ἂν ἡττηθεῖεν Λακεδαιμόνιοι εἰ μὴ κυκλωθεῖσαν.
 ἡγουμένων δὲ τῶν δύο Τραχινίων, διὰ δυσβάτου στρα-
 τὸς Περσικὸς διελήλυθε, μυριάδες τέσσαρες· καὶ κατὰ
 νότου γίνονται τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ κυκλωθέντες
 ἀπέθανον μαχόμενοι ἀνδρείως ἅπαντες. Ξέρξης δὲ πάλ- 25
 λιν στρατεύμα πέμπει κατὰ Πλαταιέων, μυριάδας
 ἑβ', ἡγούμενον αὐτοῖς Μαρδόνιον ἐπιστήσας. Θηβαῖοι
 δ' ἦσαν οἱ κατὰ Πλαταιέων τὸν Ξέρξην κινοῦντες. ἀν-

bus etiam caesi ut acriores ad pugnam redderentur,
 nihilominus victi fuissent, quinquaginta millia po-
 stridie iubet educi: et quum nihil proficeret, bellan-
 di finem fecit. (24.) Sed Thorax Thessalus et Tra-
 chiniensium principes Calliades et Timaphernes cum
 exercitu aderant: quos Xerxes quum vocasset, una-
 que Demaratum et Hegian Ephesium, Lacedaemo-
 nios nulla ratione vinci posse, nisi circumdarentur,
 intellexit. Persarum itaque quadraginta millia, duo-
 bus illis Trachiniensium ducibus per invia trans-
 gressis, Lacedaemonios a tergo adoriuntur: qui cir-
 cumdati, omnes ad unum fortiter pugnantes occu-
 buerunt. (25.) Rursus Xerxes adversus Plataeenses
 exercitum centum et viginti millium mittit, et Mar-
 donium eius ducem constituit. Qui autem Xerxem
 in Plataeenses concitabant, erant Thebani. Mardo-

τιστρατεύει δὲ Πausanías ὁ Λακεδαιμόνιος, τρεῖς 5
 σίους μὲν ἔχων Σπαρτιάτας, χιλίους δὲ τῶν περιόικων,
 ἐκ δὲ τῶν ἄλλων πόλεων χιλιάδας ἑξ. καὶ νικᾷται
 κατακράτος ἡ Περσικὴ στρατιὰ, καὶ Φεύγει τραυμα-
 τισθεὶς καὶ Μαρδόνιος. οὗτος ὁ Μαρδόνιος πέμπεται
 συλῆσαι τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἱερὸν παρὰ Ξέρξου· καὶ 10
 κεῖ, Φησὶ, θνήσκει, χαλάζης ἐπιπεσούσης παχείας·
 26 ἐπ' ᾧ λίαν Ξέρξης ἐλυπήθη. Ξέρξης δὲ ἐπ' αὐτὰς Ἀθή-
 νας ἐλαύνει. καὶ Ἀθηναῖοι, πληρώσαντες ἑκατὸν δέκα
 τρήρεις, Φεύγουσιν εἰς Σαλαμῖνα. καὶ Ξέρξης τὴν πό-
 λιν κενὴν αἰρεῖ, καὶ ἐμπύμπρησι, πλὴν τῆς ἀκροπόλεως.
 ἐν αὐτῇ γὰρ ἔτι τινὲς ὑπολειφθέντες ἐμάχοντο. τέλος 5
 καίκεϊνων νυκτὶ Φυγόντων, καίκεϊνὴν συνέφλεξαν. ὁ δὲ
 Ξέρξης αὐτόθεν ἐλθὼν ἐπὶ στενότατον τῆς Ἀττικῆς, ὃ
 Ἡράκλειον καλεῖται, ἐχώννυε χῶμα ἐπὶ Σαλαμῖνα,

nio occurrit Pausanias Lacedaemonius, trecentos
 Spartanos et mille accolas, ex aliisque urbibus sex
 millia secum ducens. Ibi superato exercitu Persarum,
 Mardonius vulneratus aufugit. Hic Mardonius quum
 a Xerxe ad diripiendam Apollinis aedem missus es-
 set, ingruente ingenti grandine oppressus moritur:
 quae res Xerxi maximum moerorem attulit. (26.)
 Xerxes cum suis copiis Athenas proficiscitur: sed
 quum Athenienses armatis centum et decem triremi-
 bus ad Salaminem fugissent, urbem vacuum capit,
 quam incendit, praeter arcem. In ea enim etiam ali-
 qui relictis pugnabant: tandemque quum et illi noctu
 fugissent, illam etiam exusserunt. Xerxes autem
 quum inde ad angustissimum Atticae locum, Hera-
 cleum appellatum, venisset, aggerem Salaminem ver-

10 *πιξῇ ἐπ' αὐτὴν διαβῆναι διανοούμενος. βουλῇ δὲ Θεμιστοκλέους Ἀθηναίου καὶ Ἀριστείδου, τοξόται μὲν ἀπὸ Κρήτης προσκαλοῦνται καὶ παραγίνονται. εἶτα ναυμαχία Περσῶν καὶ Ἑλλήνων γίνεται. Περσῶν μὲν ναῦς ἔχοντων ὑπὲρ τὰς χιλίας, στρατηγούντας αὐτοῖς Ὀνόφα· Ἑλλήνων δὲ, ἑπτακοσίας. καὶ πικῶσιν Ἕλληνες,*
 15 *καὶ διαφθείρονται Περσικαὶ πηγαπόσαι νῆες, καὶ Φεύγει Ξέρξης, βουλῇ πάσης καὶ τέχῃ Ἀριστείδου καὶ Θεμιστοκλέους. ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς ἀπάσαις μάχαις ἀπέθανον Περσῶν ἡβ' μυριάδες. Ξέρξης δὲ περάσας* 27
εἰς τὴν Ἀσίαν, καὶ ἀπελαύνων εἰς Σάρδεϊς, ἐπέμπε Μεγαβύζον τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερὸν συλῆσαι. ἐπεὶ δὲ ἐκείνος παρητήτο, ἀποστέλλεται Ματακάς ὁ εὐνούχος,
 5 *ὅβρεις τε Φέρων τῷ Ἀπόλλωνι, καὶ πάντα συλῆσαν. καὶ δὴ οὕτως ποιήσας, πρὸς Ξέρξην ὑπέστρεφε. Ξέρ-* 28

sus ducere coepit, pedestri itinere ad eam transire
 cogitans. Sed consilio Themistoclis Atheniensis et
 Aristidis, sagittarii ex Creta accersuntur, ac veniunt.
 Deinde bellum navale Persarum et Graecorum geri-
 tur. Persae naves habebant plusquam mille, ducem-
 que Onophan: Graeci vero septingentas. Graeci ta-
 men victores evadunt: et quingentae naves Persarum
 profligantur: et fugit Xerxes consilio rursus et arte
 Aristidis atque Themistoclis. In reliquis vero omni-
 bus proeliis ceciderunt Persarum centum et viginti
 millia. (27.) At Xerxes, quum in Asiam traiecisset,
 et Sardis proficisceretur, misit Megabyzum ut
 templum Delphicum diriperet: illoque id suscipere
 recusante, Matacas eunuchus iniuriam Apollini illa-
 turus omniaque direpturus mittitur. Is confectis ita

ξης δὲ ἀπὸ Βαβυλῶνος εἰς Πέρσας παραγίνεται, καὶ
 Μεγάβυζος κατὰ τῆς γυναικὸς τῆς ἰδίας Ἀμύτιος, (ἡ
 θυγάτηρ, ὡς πρεσβύηται, Ξέρξου ἐτύχανεν) ὡς μεμοι-
 χευμένης, λόγους ἐκίνει. καὶ ἐπιτιμᾶται Ἀμυτις λό- 5
 29 γοις ὑπὸ τοῦ πατρὸς, καὶ ὑπισχνεῖται σωφρονεῖν. Ἀρ-
 τάπανος δὲ, μέγα παρὰ Ξέρξῃ δυνάμενος, μετὰ Σπα-
 μίτρου τοῦ ἡμιάρρενος, καὶ αὐτοῦ μέγα δυναμένου, βου-
 λούνται ἀνελεῖν Ξέρξην· καὶ ἀναιροῦσι. καὶ πείθουσιν
 Ἀρτοξέρξην τὸν υἱὸν ὡς Δαρεϊαῖος αὐτὸν ὁ ἕτερος παῖς 5
 ἀνείλε. καὶ παραγίνεται Δωρεϊαῖος, ἀγόμενος ὑπὸ Ἀρ-
 ταπάνου εἰς τὴν οἰκίαν Ἀρτοξέρξου, πολλὰ βοῶν καὶ
 ἀπαρναύμενος ὡς οὐκ εἶη Φονεὺς τοῦ πατρὸς· καὶ ἀπο-
 θνήσκει.

rebus ad Xerxem reversus est. (28.) Xerxes ex Ba-
 bylone ad Persas proficiscitur. At Megabyzus suam
 uxorem Amytin (quae filia Xerxis erat, quemad-
 modum iam dictum est) adulterii insinuat: quam
 ob rem Amytis a patre acriter reprehenditur; at illa
 spondet se castam esse. (29.) Verum Artapanus,
 qui plurimum apud Xerxem auctoritate valebat, cum
 Spamitre eunucho (qui et ipse plurimum apud eum
 poterat) de Xerxe interficiendo consilium agitat:
 idque perpetrant, et Artoxerxi filio persuadent ab
 altero filio Dariaeo patrem suum necatum esse: ad-
 duciturque Dariaeus ab Artapano domum Artoxerxis,
 cum ingenti clamore se parricidam esse negans: is
 tamen capite plectitur.

